

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵן
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַמַּעֲשֵׂר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

מיכן שפותחין בו' ומדליף תפחת הזכות מהכא היינו אי לא קטלת לא תיחל
כאבי רבא: מה שעשה עשוי. אלמא לא הדר: במומחה. ש יב כח לחזור ולא מצו
למימר ליה בעל דין אנו כי טעמא קמא דידך עבדינא אבל בשאינו ממוחה מצו
אמר ליה מי ימר טעמא בתרא דידך עיקר דילמא קמא עיקר ובהאי הוא טעמא:
פטור מלשלם.

מה שעשה עשוי וישלם מביחו. וא"ת טיור את הטמא אמאי מה שעשה עשוי ועוד
אי מה שעשה עשוי אמאי משלם דאכתי לא מיתקומא עדיבין עם פירותי עד
לבסוף וי"ל דהשתא סבירא ליה כשעירבן בעל הדין ולבסוף ס"ל כשעירבן חכם והשתא
מה שעשה עשוי שעירבן ברוב פירותי טהורים דבטלי כרובא וישלם מביחו שעירבן
פטור מלשלם.

מיומו פטור מלשלם דכיון דמומחה הוא
מולא בישא דההוא ברבא גרם ליה למיטעי:
יש גדול ויזנו. אותו גדול מחזיר דבריו של
זה ויש בו כח לבטל: אין גדול ממונן. לא
ציינת ליה בעל דין לאהררי עובדא ואפי' זה
אומר טעיהו לאו כל כמיניה: טועה דברך
משנה. שטעויה מצוי דברך המשנה אין דינו
דין לגמרי תורה: שיקול לשקול ולקמן
מפורש: ואפי' טעה בר' חייא. האי דבר
משנה דקאמר מי אמר? דאפי' טעה דברך
המשנה בתוספתא דרבי חייא ורבי
אושעיא: שהם סידרו התוספתא וסתמו בה
מה שסתמו ולא היו עיקר כל כך כמשנתו
שסתמה רבי שהיה גדול מהם וכל הישיבה
מצויה אלצלו על ידי שהוא נשוי וירדקו
עמו בדברים העומדים על כרובי: ואפי'
דברך ושמואל. במימרא דידהו שפסקו
מסברא שלמה לא הווי תמניי אלא סברא:
אמו אנו קטלי קני הונאמא אנו. אחרי
שאמרתי לך שאף הטועה דברכי האומראים
האחרונים חוזר מאי גריעתן מן מדארייני:
קטלי קני. קוצצים קנים ומקטלי עצים: גוינין
דעלמא כאידך. רוב הדמיון נראה להם דברי
השני: לרב שותת. דהיינו טעה דברך משנה
חזרה: חזרה שלה. בית הירון ונקראת טרפחת
ושלפוחית ובלעז טריצ'ה: והתירוה. מפני
שאמר תהודס הרופא: אי פרה וחזירה בו'.
לפי שטובת ון און רוצין שהיו מצויות
במקומות אחרות וצוינין דמתקיימות:
הלכה המורך טרפון. כלומר צריך אני
למכור את חמורי ולהחזיר פרה לבעלים:
טועה דברך משנה אהה. סתם משנה היא
באלו טרפוח (חולין דף). נישלה האם שלה
כשירה: וטועה דברך משנה חזרה. ולקמן
פרך הכא מאי חזרה איכא הרי האביילה
לכלבים: מה שאתה ליה. רב חננאי לא
אמרת בשלמא בו' אלמא קם דינא. כלומר
מה שהורה הורה ואי נמי איתא קמן לא
הדרא מיתשורא: היינו דלמא ליה דאי לאו
דמומחה הוא הוה בעי שמונא: לא כלום
עבדת. איתרו הוא דאפסיד אנפשיה
שהשליכה לכלבים ואת לא אפסדת ליה
מידי מנאי דפסקת עלה שם טרפוח דהא אי
ביעת למחוד הדרת: רב חסדא. מחוד לעיל
לשני ומתניח דן לא תדין: נשאו ונתן ביד.
מה שעשה עשוי: לא נשא ונתן ביד. אלא
צוה לבעל דין והוא עושה מעצמו מחזיר
הממוקן עמו שיקבלו לזה שנתנה נשא ונתן.
הוא עושה מזה משה גבה מזה מזה: בשלמא אהה
את הובא. שפיר מצו לאוקמי מה שעשה
עשוי בדיקתיה בה שנטל מן הובאי ממש מיד
שלא כדן לתובע: ואת הובא יזכה את

מיכן שפותחין בדיני נפשות תחלה לכות: דיני
ממונות מחזירין בו': ורבינוהו, דן את הדין, ויזכה את
החתיב, חייב את הזכאי. מופא את הפהור, טיהר את
המבוא. מה שעשה עשוי, וישלם מביחו. אמר רב
ויקפ, לא קשיא. פאן במומחה, פאן בשאינו ממוחה.
ובמומחה מחזירין? והקתני 'אם היה ממוחה לבית
דין, פטור מלשלם'. אמר רב נחמן, פאן שיש גדול
הימנו בבקמה וימנו, פאן שאין גדול הימנו בבקמה
ובמנו, רב ששת אמר, פאן שטעה דברך משנה,
פאן שטעה בשיקול הדעת. דאמר רב ששת אמר רב
אפי, טעה דברך משנה חזרה, טעה בשיקול הדעת
אינו חזרה. אמר ליה רבינא, לרב אשי, אפילו טעה
בדיני חייא ורבי אושעיא? אמר ליה, אין, אפילו דברך
השמואל? אמר ליה, אין, אפילו גרדי וירדך? אמר
ליה, אטו אנו, קטלי קני באונאמא אנו. היכי דמי? שיקול
הדעת? אמר רב פפא, כגון תרי תנאי או תרי אמוראי
דפליגי אהדדי, ולא איתמר הלכתא, לא קמו ולא
קמו. ואיקרי ועבד פחד מיניהו, וסוגיא דשמעתא
אזלי פאידיך, היינו שיקול הדעת. איתביה רב המנונא
לרב ששת, מעשה בפרה (של בית מנחם) שניפלה
האם שלה, והאביילה רבי טרפון לפלבים. וכא מעשה
לפני חכמים ביבנה, והתירוה, שאמר תודוס הרופא,
'אין פרה וחזרה יוצאת מאלפסנדראי של מצרים,
אלא אם כן חותכין האם שלה, כדי שלא תלד'.
אמר רבי טרפון, 'הלכה חמורך טרפון'. אמר לו רבי
עקיבא, פטור אתה שקל המומחה לרבים פטור מלשלם. ואי איתא, לימא ליה טועה דברך
משנה אתה, וטועה דברך משנה חזרה. חדא ועוד, קאמר. חדא, דטועה דברך משנה אתה,
וטועה דברך משנה חזרה. ועוד, אי נמי בשיקול הדעת טעיה, מומחה לרבים אתה, וכל
המומחה לרבים פטור מלשלם. אמר רב נחמן בר יצחק לרבא, מאי קא מותיב רב המנונא
לרב ששת מפרה, פרה הרי האביילה לפלבים, וליתא דתהדר. הכי קאמר ליה, אי אמרת
בשלמא טעה דברך משנה אינו חזרה, אלמא קם דינא. היינו דקא מפחיד רבי טרפון, וקאמר
ליה איהו, מומחה לבית דין אתה, ואתה פטור מלשלם. אלא אי אמרת טעה דברך משנה
חזרה, לימא ליה, פיון דאילו תואי פרה, דינדך לאו דינא, ולא פלוס עבדת. השתא נמי, לא
כלום עבדת. רב חסדא אמר, פאן, שנטל ונתן ביד. פאן, שלא נטל ונתן ביד. בשלמא חייב
את הובאי, כגון שנטל ונתן ביד. אלא ויזכה את החתיב, היכי משפחת לה. דאמר ליה 'פטור
אתה', והא, לא נטל ונתן ביד. פיון דאמר 'פטור אתה', כמו שנטל ונתן ביד דמי. אלא,
מתניתין דקתני, דיני ממונות מחזירין ונתן לכות בין לכות? בשלמא לכות משפחת לה,
דאמר ליה שיקרא 'חייב אתה', ולא נטל ולא נתן ביד. אלא לחובה, היכי משפחת לה.
דאמר ליה 'פטור אתה'. והאמרת, פיון דאמר ליה 'פטור אתה', כמו שנטל ונתן ביד דמי.
חדא קתני, דיני ממונות מחזירין לכות, שהיא חובה. דכותה גבי נפשות 'מחזירין לכות'
ואין

החייב. על כרחיך לא שייך האי ליטנא אלא במובה את הנתבע שהיה חייב לשלם ואמר לו פטור אתה דאין לשון זכאי אלא לשון נקי ופטור: כיון ד"ל פטור אתה.
וה היה מוחזק ועכבהו על פיו כמי שנתן ביד דמי: אלא. מחזיר לחובה ע"כ משמע מתחלה זכחו וא"ל פטור אתה וקאמר מחזירין: ומשני חדא קתני. דלעולם לחובה
אין מחזירין מאחר שזיכהו אלא משלם מביחו ומתני. חדא קתני מחזירין הרוב לכותו של זה אם חייבוהו תחלה ולא נשאו ונתנו ביד מחזירין לכותו שהוא חובתו של
חבירו כשחייבין אותו להחזיר מה שגבה: דכותה גבי נפשות. על כרחיך הכי בעי לפרושה ולתת חילוק בין דיני ממונות לדיני נפשות:
זכות

ומיהו פטור מלשלם דכיון דמומחה הוא
מולא בישא דההוא ברבא גרם ליה למיטעי:
יש גדול ויזנו. אותו גדול מחזיר דבריו של
זה ויש בו כח לבטל: אין גדול ממונן. לא
ציינת ליה בעל דין לאהררי עובדא ואפי' זה
אומר טעיהו לאו כל כמיניה: טועה דברך
משנה. שטעויה מצוי דברך המשנה אין דינו
דין לגמרי תורה: שיקול לשקול ולקמן
מפורש: ואפי' טעה בר' חייא. האי דבר
משנה דקאמר מי אמר? דאפי' טעה דברך
המשנה בתוספתא דרבי חייא ורבי
אושעיא: שהם סידרו התוספתא וסתמו בה
מה שסתמו ולא היו עיקר כל כך כמשנתו
שסתמה רבי שהיה גדול מהם וכל הישיבה
מצויה אלצלו על ידי שהוא נשוי וירדקו
עמו בדברים העומדים על כרובי: ואפי'
דברך ושמואל. במימרא דידהו שפסקו
מסברא שלמה לא הווי תמניי אלא סברא:
אמו אנו קטלי קני הונאמא אנו. אחרי
שאמרתי לך שאף הטועה דברכי האומראים
האחרונים חוזר מאי גריעתן מן מדארייני:
קטלי קני. קוצצים קנים ומקטלי עצים: גוינין
דעלמא כאידך. רוב הדמיון נראה להם דברי
השני: לרב שותת. דהיינו טעה דברך משנה
חזרה: חזרה שלה. בית הירון ונקראת טרפחת
ושלפוחית ובלעז טריצ'ה: והתירוה. מפני
שאמר תודוס הרופא: אי פרה וחזירה בו'.
לפי שטובת ון און רוצין שהיו מצויות
במקומות אחרות וצוינין דמתקיימות:
הלכה המורך טרפון. כלומר צריך אני
למכור את חמורי ולהחזיר פרה לבעלים:
טועה דברך משנה אהה. סתם משנה היא
באלו טרפוח (חולין דף). נישלה האם שלה
כשירה: וטועה דברך משנה חזרה. ולקמן
פרך הכא מאי חזרה איכא הרי האביילה
לכלבים: מה שאתה ליה. רב חננאי לא
אמרת בשלמא בו' אלמא קם דינא. כלומר
מה שהורה הורה ואי נמי איתא קמן לא
הדרא מיתשורא: היינו דלמא ליה דאי לאו
דמומחה הוא הוה בעי שמונא: לא כלום
עבדת. איתרו הוא דאפסיד אנפשיה
שהשליכה לכלבים ואת לא אפסדת ליה
מידי מנאי דפסקת עלה שם טרפוח דהא אי
ביעת למחוד הדרת: רב חסדא. מחוד לעיל
לשני ומתניח דן לא תדין: נשאו ונתן ביד.
מה שעשה עשוי: לא נשא ונתן ביד. אלא
צוה לבעל דין והוא עושה מעצמו מחזיר
הממוקן עמו שיקבלו לזה שנתנה נשא ונתן.
הוא עושה מזה משה גבה מזה מזה: בשלמא אהה
את הובא. שפיר מצו לאוקמי מה שעשה
עשוי בדיקתיה בה שנטל מן הובאי ממש מיד
שלא כדן לתובע: ואת הובא יזכה את
החייב. על כרחיך לא שייך האי ליטנא אלא במובה את הנתבע שהיה חייב לשלם ואמר לו פטור אתה דאין לשון זכאי אלא לשון נקי ופטור: כיון ד"ל פטור אתה.
וה היה מוחזק ועכבהו על פיו כמי שנתן ביד דמי: אלא. מחזיר לחובה ע"כ משמע מתחלה זכחו וא"ל פטור אתה וקאמר מחזירין: ומשני חדא קתני. דלעולם לחובה
אין מחזירין מאחר שזיכהו אלא משלם מביחו ומתני. חדא קתני מחזירין הרוב לכותו של זה אם חייבוהו תחלה ולא נשאו ונתנו ביד מחזירין לכותו שהוא חובתו של
חבירו כשחייבין אותו להחזיר מה שגבה: דכותה גבי נפשות. על כרחיך הכי בעי לפרושה ולתת חילוק בין דיני ממונות לדיני נפשות:
זכות

שעירבן

עם פירותיו. הקשה רבינו אפרים לא ידא אלא כמטמא כידים דתנן בפ' הניקין (גיטין ד' נב) המטמא והדומע והמנסך בשוגג פטור הוא נמי בשוגג הוא ובשלמא לחוקיה דאמר התם (דף נג.) אחד שוגג ואחד מויד חייב ומה טעם אמרו בשוגג פטור כדי שידועו וגבי זבח בעל הוראה אין לפטור מעשה כדי שידועו דכי נמי מחייבת ליה מודע ליה אלא לר' יוחנן דאמר

- 1 דבר תורה אחד שוגג ואחד מויד פטור וזהו טעם
- 2 אמרו במיד חייב שכל יהיה כל אחד ואחד
- 3 מטמא טהורותיו של זכורו ואומר טהור אני הבא
- 4 לא שייך לחייב מהאי טעמא מיהו למאי דמוקי
- 5 במסקנא שטל ונתן ביד יש לחייב כמו מויד
- 6 דלמה לו לאדם לטול וליתן ביד אבל למאי
- 7 דסברא ליה מיעקרא שעירבן עשה' קשה וי"ל
- 8 דמכל מקום חשיב כמו מויד שיהיה לו לחכם
- 9 לדקוק בהראוהו ולידע שבעה"ז יעיר.
- 10 **אתיא** רשע רשע נתיב גמי הכי. תימה תקשה
- 11 לרבא מבריה דיהב דאמר פברק
- 12 קמא (דף י) דמלקות תחת מיתה ועומדת ולית
- 13 ליה ג'ש דרשע וכן פברק קמא דמכות (דף ה.)
- 14 גבי משלשין בשמנון ואין משלשין במכות אביי
- 15 אמר אתיא רשע רשע ורבא אמר בעתק כאשר
- 16 זמם וליכא ועוד אטו תרבה הדחש' פב"ק
- 17 דמכות (שם) כאביי גבי אין הערים וזמנן
- 18 נהרנן עד שיגמר הדין ואמר חייבי מלקות מניין
- 19 אתיא רשע רשע ויש לומר דרבא אית ליה ג'ש
- 20 אלא דלחנן מילא קאמר דלא צריך מיהו קשה
- 21 דבפ' אלו נערות (כתובות דף לה. ושם) גבי
- 22 חייבי מלקות שוגגין ופטורין מן ממון קאמר
- 23 אביי אתיא רשע רשע ורבא אמר אתיא מכה
- 24 מכה לרבי' יוחנן קשה נמי תמאי מדיח' חייבי
- 25 מלקות שוגגין בתשלומין ואילך ג'ש דרשע
- 26 ועוד בהדוחא פירקא (דף לו.) קאמר הוא מהבא
- 27 נפקא מתחם נפקא כדי רשעתו ומסיק ודא
- 28 במיתה וממון ודא במלקות וממון ודחא
- 29 במלקות וממון למיל קרא תיפוק ליה מג'ש
- 30 דרשע רשע ויש לומר דרבא ורבי יוחנן הוי
- 31 דרשי התם גזירה שוה דרשע מכה דלא הוי
- 32 בגוף המלקות אלא לפטור ממון בהדחי מלקות
- 33 וקרא דרשע בגוף המלקות כתיב והיה אם בן
- 34 הכות תרשעו הוא דרדשי רבא מכה מכה משום
- 35 דגבי תשלומין כתיב מכה נפש בהמה ישלמה
- 36 אבל אביי דרשי רשע רשע ויש בכל מקום
- 37 וסוגין ההוא פירקין גבי כדי רשעתו אליבא
- 38 דרבא אתיא דלאביי למלקות ולממון לא צריך
- 39 קרא דאתיא ג'ש דרשע רשע ומוקי ודא
- 40 למיתה מלקות כ"מ.

מעה בנואף ונואפת מהו. פירש הקונטרס

דבנואף לית טעם טעול לזכות ותימה
הוא איכא מילי טובא כי הדיא דפליגי בשלוחי פ"ק דמכות (דף טו.) אי אמרין במנאפן
עד שיהא דרך מנאפן או עד שיראו במכחול בשפתרא או חבר בעי התראה או שיתרו
עצמו למיתה או שיהיו שני עדי מתרחין בו וי"ל דמבעיא ליה אם יש בנואף ונואפת דבר
שאין הצדוקן מודין בו וקאמר רבי יוחנן אדמוקדן יקיד קורן בו' בעוד שאתה עוסק
בשמועתך שאמרתו כי שיש חילוק בין דבר שצדוקין מודין בו לדבר שאין צדוקין מודין
בו וכן כל הלכין מהו קין מודין ומהו קין אם מודין ועתה מפרש מהו הדי דבר שאין
הצדוקן מודין בו: **שטעה** שלא כדרכה. פ"ה דלא מפרש חיובא בהדיא דילפינן

ממשכבין אשה שתי משכבות באשה ואין הצדוקן מודין וקשה דבדבר זה מודין כדמוכח בפ"ק דהוריות (דף ד.) דבאר שמואל אין ב"ד חייבין עד שיהו דבר בר שאל הצדוקן מודין בו
ומסיק בגמ' דאמרי' (שלא) כדכתיב וכו' ופריך וכן משכבי אשה כתיב ופי' הצדוקן מודין בו וי"ל דהוא מייירי בהעראה דאמר כדכריה אפי' בהעראה אלא שורא כדכריה בגמ' דא
ביא אסור העראת אמר' אע"ג דפריך התם והואוהי שנייא ממל מקום לפי המסקנא ודוחין ופי' היתוסא איתוסא הדיא שנייא שפיר: **אחד** מן התלמידים. תימה את אמר בספ"ק (דף ד.) דאי
אמר אני יודע ודוד אמר טעמא (למילתיה) לא שמעתיך ליה ולא יכא אלא באחד מן התלמידים וזכות ואין מלמדין חובה באומר טעמא לזכות.

זכות גירדתא. שהיא זכות לו ואינה חובה לבעל דינו כגון חלול שבת או אשת
איש; ואין מחזירין לחובה לזכות שהיא חובה. דהא לחובה ממש לא מצית
לפרושה דהא בדיני ממונות נמי ליתא: חובתיה דגואל הדם. שקשה בעיניי שזה
ניצול: בין ב'ן, קתני בירשא בין לזכות בין לחובה אלמא תרתי מילי קתני וליכא

לפרושה לזכות שהיא חובה: רבינא. מהדר
לאקומי ליתרוציה דרב חסדא דמותני
כשלא נשא ותתן ביד דור את הדיו כשנשא
ונתן ביד דרשאי אך זיכה את הדיין מאי
נשא ותתן ביד איהו כגון שהיה לו משכב
לחובע מן הנתבע וזכה הדיין את הלוח
ואמר לו שפטור וזכה הנתבע המשכב מיד
המלוה והחזירו ללוח: **שימא את** המהור.
נמי משכחת לה כשנשא ותתן ביד דנגע בדו
שרץ כשבא לישאל לפניו על דבר הספק
ונודל לו שפותרו ואמר לו הדיין טעמא
הוה ונטל שרץ והשליך עליהם שלא יזא עוד
ספק בדבר וכן ולא היו אלה טעורות: **מיהר**
את הפטא. ונטלו הדיין עצמו ועיברן עם
שאר פירות של נשאל ונמצא טעמא הוה
הכל טמא: נקי. שמעמ מן החטא ואע"פ
שתנחיתא בדין: **צדיק.** שמעמ שנצטוק בדין
ואע"פ שאינו נקי חייבי גלות **מאי.** מי הוה
כדיני נפשות אי לא: כתיב בחייבי מיתות
(במבדל לה) יומת הרוצח וכתבי (שם)
בחייבי גלות לנוס שמה רוצח: **רשע**.
כתיב בדיני נפשות (שם) אשר הוא רשע
למות וכתבי בחייבי מלקות (דברים כד)
והיה אם בן הכות הרשע: **תיא** נמי הכי.
בתוספתא תניא גבי הא מילתא דבמדיחין
לזכות: **דבר שאין הצדוקין מודין בו.** שאין
סעוה מפורש בתורה בהדיא אלא במשנה
ועל דבריה אמרתי: **הדין** אי רב חוב.
תינוקות יש בית רבן וידוען שאינו כלום
והדר: **מעה בנואף ונואפת.** זיכה מהו מן
אמרין מהדרין ליה לחובה דבשלמא
ברוצח איכא למיעטי במילי טובא דלא
מפירשי בהדיא כגון באומרן שאהורו בו
לא היה בה כדי מיתה או במותרה מפי
ההרוג ולא מפי עדים או באומר הוא היה
רודפנו ויכול להלבי באחד מאבריו ולא
הציל אלא ההרוג אבל בנואף ונואפת ליכא
טעמא לזכותא: עד דמוקדן יקיד קוין קרן
וצלי. בעוד שהאש דולקת קצוה לדלועין שלך
וצלי אותך כלומר בעד שאתה עוסק
בשמועתך וכן כל חובין ולהוסיף לקח הוי
שמעת ממני טעה בדבר שהצדוקין מודין בו
חורר והאי דבר שהצדוקין מודין בו הוא:

אלא היכי דמי אין חוויין. דקתני מתניתין סתם דיני נפשות אין מחזירין לחובה
ועירות נמי במשמתי: **בגון שטעה.** הדיין וזיכה בנואף ונואפת שלא כדרכה דלא
מפרש חיוביה בהדיא דרבנן ילפי לה (לקמן דף נה.) ממשכבי אשה שני משכבות
ואין הצדוקין מודין בו: **הכל ואפילו עדים.** שעתוהו עליו כיוכל ללמד עליו ראיתו
של זכות: **אמר רב פפא.** הכל דמתניתין לאיתויה תלמידים היושבין שורות לפני
הדיינן קאמר דמלמדן זכות ואין מלמדין חובה ודברי הכל:

ורבנן
אלא היכי דמי אין חוויין. דקתני מתניתין סתם דיני נפשות אין מחזירין לחובה
ועירות נמי במשמתי: **בגון שטעה.** הדיין וזיכה בנואף ונואפת שלא כדרכה דלא
מפרש חיוביה בהדיא דרבנן ילפי לה (לקמן דף נה.) ממשכבי אשה שני משכבות
ואין הצדוקין מודין בו: **הכל ואפילו עדים.** שעתוהו עליו כיוכל ללמד עליו ראיתו
של זכות: **אמר רב פפא.** הכל דמתניתין לאיתויה תלמידים היושבין שורות לפני
הדיינן קאמר דמלמדן זכות ואין מלמדין חובה ודברי הכל:

ורבנן
אלא

ורבנו, דאמרי אפי' לכות לא יענה משום דנוגע הוא בדבר שמתחרט בו ודואג שמא יגמר הדין לחובה ויבא זה עדים לחייבו ומיהדר לא מצי הדי' בהו לאתרי כדי דיבור דיוקן שהגיד שוב אבי חזור ומגיד: מוקי לה באחד מן התלמידים. אבל בעדים מן המוקדם משום גניעת עדות כדאמרין: ת"ל אחד לא יענה כנגש למות. לעומת הוא דאינו עונה כו': לא שנו אלא בשעת משא ומתן, דבעיניו שיצמוד דבריו לחזר אחר ראיות שזא יעמוד חיזוק לכות דשמואל לא טעה; אבל בשעת גמר דין שהישע כבר הכל ועכשיו נראה שטעה חזר ומלמד חובה; למחרת משנה היא בפרק היו בדיקין אותו (לקמן דף מ.) גבי הלנת דין; דיני אלו כנגד אלו. היבא נתחלקו גמר שלשים וששה מחייבין שלשים וחמשה מוכין וקיימא לן (לעיל דף צ.ג) אין טקן לחובה על פי אחד דין בראייתו; אלו כנגד אלו עד שיחזרו בו אחד מן המוכיין הדיו להו אחד מן רובא אבל לחזור בו אחד מן המוכין לא קתני ואם איתא בדגמר דין יכול לחזור וללמד חובה ניתני גמי איפכא ונימא או אחד מן המוכין לא נבבי המחייבין דאיכא הטייה לרעה על פי שנים; תנא אוכותא. נחא ליה לאדחורי ומייתי משום לשנא מעליא ודה"ש מן איפכא: רואין אותו. לענין המנין; והוה שילחו מים. כלומר אינו מצית לתרוצא להא דרבי יוסי בר חנינא כרב והא שילחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא מוצא מכלל רבינו הא דר' יוסי סבירא ליה דרב דאמר בשעת גמר דין חזר לחובה; ומשני אין מוצא איתרבי. הכי שילחו ליה לדברי רבי יוסי ברבי חנינא אין מוציאין מכלל דברי רב טעמיה דר' יוסי משום הדשתא מיהא לא הדר ביה. דברי המחייבין; פלוני חיוב הוה הטעה הוה פלוני זיכה ומן חייב הוה; בשלמא דברי המחייבין. בעי למיכתב ביום ראשון ואע"ג דמיצ למיהדר אבעדין לידע למחר הטעמים משום דא הדר ביה דחד מיניהו טעמא קמא ומחייב ליה למחר טעמא אחרתא בעי למיהדר ומיבעי הלנת דין טעמא בתרא אולי חיזור בו הלילה: אלא דברי המוכין. אם איתא דיכול לחזור בו למה לי למכתביניהו א משום שעת משא ומתן דלמחר הא מילתא בעלמא היא כדי שיחזור אחר הכותב לכתוב פלוני זיכה למה לי למכתב טעמא אלא לא משום דאי הדר ביה לא ציינתו ליה הלכך בעי למיכתב טעמא דלא ניגשייה לטעמיה ונימא (ליה שמא) דבר ש שהדוקין מדיים בו הייתי טועה: טעם אחד משני מקראות. מפרש לקמן ה"כ דמי: אין מונין לתן אלא אחד. דחד מהנן קראי לאו להכי אתא דקיימא לן לא נכתבו שני מקראות אטעם אחד הלכך חד מיניהו טעמא טעם: אהת דבר אלהים שתיים זו שמעתי. אלא שתיים לא דיבר אלהים לשמוע אחת: המובח מקדש. פסולין שאם עלו לא ירדו: את המובח לו. ובבבלי

אלא דברי המוכין מי"ט. פ"ה למה לי למיכתביניהו משום משא ומתן דלמחר הא מילתא בעלמא הוא כדי שיחזור אחר זכות לכתוב פלוני זיכה ל"ל טעמא אלא משום דאי הדר לא צייתי ליה הלכך צריך למיכתב טעמא דלא לימא דבר ש שהדוקין מודין בו הייתי טועה וא"ת ומהאי טעמא צריך לכתוב טעמא אחר שישכיל לחזור בכותב גמור דין משום דבשעת משא ומתן דלמחר שאל אימור דבר שדוקין מודין הייתי טועה ויחזור וי"ל כיון דליכא נפקותא כולי האי לענין פסור וחובה של נדון אלא כדי שיחזור אחר זכות לא היה להם לחוש לכתוב טעמא מאחר דבשעת גמר הדין יכולין לחזור בכל ענין אבל אם אינם יכולין לחזור בכל ענין אף בשעת גמר דין ששם נפקותא אא וארי לחבוב:

מאי טעמא דרבי יוסי בר יהודה, דאמר קרא, עד אחד לא יענה כנגש למות/ למות הוא דאינו עונה, אכל לכות עונה. ורבנו, אמר ריש לקיש, משום דמיתו כנגש בעדותו. ורבנו, האי למות מאי דרשי ביה. מוקמי ליה, באחד מן התלמידים, פרתניא אמר אחד מן העדים, יש לי ללמד עליו זכות/ מניין שאין שומעין לו, תלמוד לומר עד אחד לא יענה. מניין לאחד מן התלמידים שאמר יש לי ללמד עליו חובה/ מניין שאין שומעין לו, תלמוד לומר ואחד לא יענה כנגש למות: דיני נפשות התקולד כו': אמר רב, לא שנו אלא בשעת משא ומתן, אכל בשעת גמר דין, מלמד זכות, חזור ונלמד חובה. מיתבי, למחרת, משבימין ובאין. המוכה אומר, אני המוכה, ומוכה אני במקומי. המחייב אומר, אני המחייב, ומחייב אני במקומי. התלמד חובה, מלמד זכות. אבל התלמד זכות, אינו יכול לחזור וללמד חובה. והא למחרת, גמר דין הוא. ולטעמיה, למחרת משא ומתן, מי ליכא.

פי קתני, בשעת משא ומתן. תא שמע, דיני אלו כנגד אלו, עד שראתה אחד מן המחייבין דברי המוכין, ואם איתא, ליתני גמי איפכא. תנא, אזכות קא מהדר, אחובה לא קא מהדר. תא שמע, דאמר רבי יוסי בר חנינא, אחד מן התלמידים שזיכה ומת, רואין אותו כאלו חי ועומד במקומו. ואמאי, נימא אילו הוה קיים הדר ביה. השתא מיהא, לא הדר ביה. והא שילחו מתם, לדברי רבי יוסי בר חנינא, מוצא מכלל רבינו. אין מוצא, איתמר. תא שמע, שני סופרי הדינין עומדין לפניהן, אחד מן הדינין ואחד מן השמואל, וכותבין דברי המוכין ודברי המחייבין. בשלמא דברי המחייבין, למחר חווי טעמא אחרתא, וכעו למעבד הלנת דין. אלא דברי המוכין מאי טעמא. לאו, משום דאי חווי טעמא אחרתא לחובה, לא משגיחין בהו. לא, פדי שלא יאמרו שנים טעם אחד משני מקראות. דרבנא מיינה רבי אפי מרבי יוחנן, אמרו שנים טעם אחד משני מקראות, מהו. אמר ליה, אין מונין לתן אלא אחד. מנהיגו מילי, אמר אפי, דאמר קרא אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי פי עו לאלהים, מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, ואין טעם אחד יוצא מפקה מקראות. דבי רבי ישמעאל תנא, וכפטיש יפוצץ סלע, מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות, אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים. ה"כ דמי, טעם אחד משני מקראות. אמר רב זבד, פרתני, מובח מקדש את הראוי לו. רבי יהושע אומר, כל הראוי לאשים, אם עלה לא ירד, שגמאר העולה על מוקדה. מה עולה שהיא ארוכה לאשים, אם עולה לא תרד. אף כל שהוא רחוי לאשים, אם עולה לא ירד. רבי אמר, כל הראוי למזבחה, אם עולה לא ירד, שגמאר היא העולה על מוקדה על המזבחה. מה עולה שהיא ראויה לגבית, אם עולה לא תרד. אף כל שהיא ראויה למזבחה, אם עולה לא ירד. ותירויהו, מאי קמריבו, פסולין. מר מיימי לה ממוקדה, ומר מיימי לה ממוזבתה. והא תהם, מוכפין פליגי. דקתני סיפא, אין בין דברי רבן גמליאל לדברי רבי יהושע, אלא הדים והנסיכים. שרבן גמליאל אומר לא ירדו, ורבי יהושע אומר ירדו. אלא אמר רב פפא, פרתניא, רבי יוסי הגלילי אומר, מותר שגמאר

בשעת משא ומתן, דבעיניו שיצמוד דבריו לחזר אחר ראיות שזא יעמוד חיזוק לכות דשמואל לא טעה; אבל בשעת גמר דין שהישע כבר הכל ועכשיו נראה שטעה חזר ומלמד חובה; למחרת משנה היא בפרק היו בדיקין אותו (לקמן דף מ.) גבי הלנת דין; דיני אלו כנגד אלו. היבא נתחלקו גמר שלשים וששה מחייבין שלשים וחמשה מוכין וקיימא לן (לעיל דף צ.ג) אין טקן לחובה על פי אחד דין בראייתו; אלו כנגד אלו עד שיחזרו בו אחד מן המוכיין הדיו להו אחד מן רובא אבל לחזור בו אחד מן המוכין לא קתני ואם איתא בדגמר דין יכול לחזור וללמד חובה ניתני גמי איפכא ונימא או אחד מן המוכין לא נבבי המחייבין דאיכא הטייה לרעה על פי שנים; תנא אוכותא. נחא ליה לאדחורי ומייתי משום לשנא מעליא ודה"ש מן איפכא: רואין אותו. לענין המנין; והוה שילחו מים. כלומר אינו מצית לתרוצא להא דרבי יוסי בר חנינא כרב והא שילחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא מוצא מכלל רבינו הא דר' יוסי סבירא ליה דרב דאמר בשעת גמר דין חזר לחובה; ומשני אין מוצא איתרבי. הכי שילחו ליה לדברי רבי יוסי ברבי חנינא אין מוציאין מכלל דברי רב טעמיה דר' יוסי משום הדשתא מיהא לא הדר ביה. דברי המחייבין; פלוני חיוב הוה הטעה הוה פלוני זיכה ומן חייב הוה; בשלמא דברי המחייבין. בעי למיכתב ביום ראשון ואע"ג דמיצ למיהדר אבעדין לידע למחר הטעמים משום דא הדר ביה דחד מיניהו טעמא קמא ומחייב ליה למחר טעמא אחרתא בעי למיהדר ומיבעי הלנת דין טעמא בתרא אולי חיזור בו הלילה: אלא דברי המוכין. אם איתא דיכול לחזור בו למה לי למכתביניהו א משום שעת משא ומתן דלמחר הא מילתא בעלמא היא כדי שיחזור אחר הכותב לכתוב פלוני זיכה למה לי למכתב טעמא אלא לא משום דאי הדר ביה לא ציינתו ליה הלכך בעי למיכתב טעמא דלא ניגשייה לטעמיה ונימא (ליה שמא) דבר ש שהדוקין מדיים בו הייתי טועה: טעם אחד משני מקראות. מפרש לקמן ה"כ דמי: אין מונין לתן אלא אחד. דחד מהנן קראי לאו להכי אתא דקיימא לן לא נכתבו שני מקראות אטעם אחד הלכך חד מיניהו טעמא טעם: אהת דבר אלהים שתיים זו שמעתי. אלא שתיים לא דיבר אלהים לשמוע אחת: המובח מקדש. פסולין שאם עלו לא ירדו: את המובח לו. ובבבלי שיהא עבר נראה חבר המובח וכושר למעוטי קמצים שלא קדשו בכלי אבל פיגול ונשפר דמו ונחשת במחבת פסול אם עלו לא ירדו והתם מפרש טעמא שהיה פסולין בקדש כלומר שנפסלו בעורה: רבי יהושע אומר ב"ו, קא סלקא דעתך דרבי יהושע לאו לאיפולוגי אתא אלא למלפא מקרא: כל הראוי לאשים. גרסינן לאשים להקטרה על האש: העולה על מוקדה. ממוקדה דייק הדיינו אשים דאמר קרא כל הלילה תהא שם דכיון שעלתה לא תרד ומשום כשירה לא איצטרך כל הראוי לאשים גרסינן ולא גרסינן כל העולה לאשים וטעמא דרבן גמליאל מעל המזבח: ותירויהו מרבי פסולין, שנפסלו בעורה שאם עלו לא ירדו ולא פליגי אהדי אלא מר ליתן ממוקדה כו': ופרכינן תהם הא מייפליג פליגי. ולא טעם אחד הוא: הדים והנסיכים. שנפסלו לא ירדו דהא נראה למזבח: ל"ו יהושע ירדו. דאינן לאשים:

יום לתחלת דין. ואיפא ליכא למימר דמסתמא תחלת הדין עיקר ועוד ביום הנחילו קבלת עדות הוא דהוי כתחלת הדין.

דבתיב וביום הראות בו. מנבע נראה לו דריש ליה רבא בפ"ק דמועד קטן (דף ה. ושם) לי ולא לאורי וקרא דהבא מוקים לה דבש יום שאי אתה רואה אותו

הכיב דנגע נולד בחתן ותנתין לו ו' ולא יצטלותו
אלא אורחא דהי"ש' ולמביא השבט דאי לא
נגע נראה לי היה תלמידי קרא דהבא ביום
ולא בלילה וכה"ג איבא במה דוכתי:
סתמא אחרינא אשכח דיני ממונות מתחילין
ביום ומגרינן בלילה. תימה דילמא
טעמא דמתני' דהבא משום דכתיב ושפטו את
העם בכל עת אבל לענין סומא מקשינן ריבים
לנגעם:

דילמא דיני נחלות קא אמרת. פ"ה בריבם
הויא צואת התאמת דין פסוק וא"צ
הדר עור לדיינין וגרידן לאוקומי קרא בשמקנה
דדברי שכיב מרע לאו ככותבין וכמסורין
מדאורייתא אלא מדרבנן.
שלשה שבנסכו לבקר בו. מפרש פ"ק (דף
ט. ושם) גבי בנות שמתירו בתן.
אבל

אכהו שחט וזרק, איפא בינייהו. לדברי רבי
עקיבא, חייב שתים. הא איתמר עלה, אמר אביי,
אחת. דאמר קרא, "שם תעלה עלולותיך ושם תעשה".
ערכינתו רחמנא, לכולהו עשיות: דיני
ממונות דיני ביום וכו': (סימן משפ"ט מעג"ה מ"ה): מנהגי מילי,
דאמר רבי חיאי בר פפאי,
דאמר קרא 'ושפטו את העם בכל עת'. אי הכי,
תחלת דין גמיר. דרבא רמי, בתביב
ושפטו את העם בכל עת, וכתיב 'והיה ביום
הנחילו את בניו'. הא כיצד, יום, לתחלת דין.
ליה, לגמר דין. מתניתין, דלא ברבי מאיר.
דתניא, היה רבי מאיר אומר, מה תלמוד
לומר על פיהם יהיה כל ריב וכל נגע,
וכי מה ענין ריבים אצל נגעים. אלא,
מקיש ריבים לנגעים. מה נגעים ביום,
דכתיב 'וביום הראות בו'. אף ריבים, ביום.
ומקיש נגעים לריבים, מה ריבים שלא
לכל מראה עיני הכהן. אף ריבים, שלא
בסומון. ומקיש נגעים לריבים, מה ריבים שלא
בקרובים, אף נגעים שלא בקרובים. אי,
מה ריבים בשלשה, אף נגעים בשלשה.
דין הוא, ומן הממונות שפטו מנה עיקר
היא נולדה מינה דאילו תהיה דבר
הכשר במסכת ליה (דף מט.) דאמר רבי אבב גרמי
דתניא תתם כי בני מילי טובא בפ' בא סימן
הלכך לאו אליבא דהלכתא סתם אלא
משום דמצריך ותני הגו דמיא אהדרי כגון
כל שחיבי בהראשית ותני הני דייני במחנות
וש שחיבי במחנות ואין חייב בראשית הגו
דבחיוביה טובא: לאיתווי יום המעונן. אע"י
דלראית נגעים לא חוו להפוט חזי. שחרית
וכן הערבים. אי כח אלו לשפוט קיימי: מפני
שכהן נראית עוה. ומטמאנין ליה שלא
כדקו ולא כצדקיהו. שאור החמה חזק
ומבבל לא תעינים ואתי לטחור את הטמא:
מאי עביד ליה. חזק נפקא ליה מהדקשא: ואי
אתה מפיל בו, מפרש לה ואזיל: דילמא
דין נחלות קאמרת. דביום היא צואת מת
דין פסוק ואין צריך עוד לדיינין ובלילה לא
הוי דין פסוק וצריך דינין אצלו שמשטו
צואת המת יעידו בניניהו: לחוקת משפט.
אפרשת נחלות דאיש כי ימות וגו' כתביב:
אורעה. נסתיימה להוית דין. משום הפלת
נחלות דין קצוב הוא בשעת המיתה הכל
כמו שאמר רש"י ואין הדבר צריך דינין
אלא כל אחד מירושו יחזקוהו שומעי
הצואה בשלו: רצו כותבין. בלשון עדות
והיורשים יבאו לב"ד ועשו כפי
הצואה: רצו עושין דין. השומעין רשאין
ותליטין להוית מחזיקין כל אחד בשלו הכל כמו
שמשטו: שנים אין עושין דין. דמתחלתו לא נראה
להוית לדיינין. אבל כליליה. שאינו ראיין לרון
כותבין ואין עושין דין. אפילו למחר שמתחלתו
לא נראה לישב לשם דין.

כל התנוע. אפי' פסולין יקדשו. ולא ירד: שומע אני. בין שראה בין שלא נראה כגון
שאר דרכו ואילו רצוי וחוליק: ת"ל כבשים. דסמך קרא ויה היה תעשה על
המזבח כבשים בני שנה וגו'. עולה. בהוא קרא בנה בתבו: ותרתייהו. קא ממעט
פסולין שלא מעולם: לרבנות את הוורק. דם קדשים בחוץ שהוא בכרת
ומתריב מדם שפך ובפרשת שחתי חזן
כתיב: או זבח. גבי מעלה בחוץ כתיב: שחט
וורק. בהעלם אחד ירדו ישמעאל את חיבי
אלא חטאת אחת דמייתי ליה לזורק מכת
דכתיב בשחט וכיון דחד כרת וחד לאו
אתרתייהו אין חילוק חטאת ביניהם כי
עבדיהו בעהלם אחת: ולרבי עקיבא. דיליק
זורק מכת דכתיב גבי מעלה הו' לחו' שחט
זורק שני כריתות חייבי שנים: אף ל'
עקיבא אינו חייב אלא אחת. דאע"ג דאיבא
שתי כריתות הואיל אין בתן קא אזהרה
אתח את חילוק חטאת אביהא דאילו
במעלה כתיבא אזהרה באפי נפשה (וברם)
י' השמר לך פן תעלה עלותיך ואילו
שחט זורק אין בהם אזהרה אלא מדיקש
דאיתקש למעלה דכתיב שם תעלה עלותיך
ושם תעשה איתקש שאר עשיות להעלהא
ומהבא נפקא לשחט זורק (ביום דף קו.).
כיום הנחילו. משפט נחלות היינו דיני
ממונות ביום: לילה לגמר דין. דכתיב ושפטו
ועיקר משפט היינו גמר דין: ריבים. אפי' גמר
דקן שמשע: לאיתווי טובא באחת מעיניו.
ורבי מאיר דיק איתקש ריבים לנגעים:
סתמא אהירחא אשכח. דנמשך סומין.
כלילה. דומיא דסומא: סתמא דריבם עדיף.
דההיא רבי מאיר היא וכיון דבדוכתא
אהירחא דרי רבי וסתם כנגד עבדינא
כוותיה: משום דקתי לה. להא דרבנן כלילה
גבי הלכתא דדינא הכא בסנהדרין (דף לב.)
תניא רבי גבי דיני ממונות שפטו מנה עיקר
היא נולדה מינה דאילו תהיה דבר
הכשר במסכת ליה (דף מט.) דאמר רבי אבב גרמי
דתניא תתם כי בני מילי טובא בפ' בא סימן
הלכך לאו אליבא דהלכתא סתם אלא
משום דמצריך ותני הגו דמיא אהדרי כגון
כל שחיבי בהראשית ותני הני דייני במחנות
וש שחיבי במחנות ואין חייב בראשית הגו
דבחיוביה טובא: לאיתווי יום המעונן. אע"י
דלראית נגעים לא חוו להפוט חזי. שחרית
וכן הערבים. אי כח אלו לשפוט קיימי: מפני
שכהן נראית עוה. ומטמאנין ליה שלא
כדקו ולא כצדקיהו. שאור החמה חזק
ומבבל לא תעינים ואתי לטחור את הטמא:
מאי עביד ליה. חזק נפקא ליה מהדקשא: ואי
אתה מפיל בו, מפרש לה ואזיל: דילמא
דין נחלות קאמרת. דביום היא צואת מת
דין פסוק ואין צריך עוד לדיינין ובלילה לא
הוי דין פסוק וצריך דינין אצלו שמשטו
צואת המת יעידו בניניהו: לחוקת משפט.
אפרשת נחלות דאיש כי ימות וגו' כתביב:
אורעה. נסתיימה להוית דין. משום הפלת
נחלות דין קצוב הוא בשעת המיתה הכל
כמו שאמר רש"י ואין הדבר צריך דינין
אלא כל אחד מירושו יחזקוהו שומעי
הצואה בשלו: רצו כותבין. בלשון עדות
והיורשים יבאו לב"ד ועשו כפי
הצואה: רצו עושין דין. השומעין רשאין
ותליטין להוית מחזיקין כל אחד בשלו הכל כמו
שמשטו: שנים אין עושין דין. דמתחלתו לא נראה
להוית לדיינין. אבל כליליה. שאינו ראיין לרון
כותבין ואין עושין דין. אפילו למחר שמתחלתו
לא נראה לישב לשם דין.

ותקח רצפה בת איה וגו'. אלמא מגולין היו לפי שתלוין על העצים ואי משום לתקן בבלתו וגו' הא שנינו לה ביבמות (דף עט.) מוטב תיעקר אות אחת בחורה ויתקדש שם שמים בפרהסיא שיהו הכל רואין אותן ושואלין מה טיבן של אלו הלא בני מלכיים הם ופולחן ידם בגרים גוררים: חלק להם בת דיינים. והכי קאמר

קח כל ראשי העם והפולחן אותם לבתי דיינים
הרבה ודינו את עוברי העבירה והוקע
אותם את המחוייבן מפני שצמדו לבעל
פער ועובד עבודה ורה בסקילה וכל
הנסקלין נחלין כדאמרין (בארבע מיתות
(דף סו:). שאין ב"ד אחד דן שנים ביום
אחד: אלא כבתי מיתות. הוא דאין דנין לפי
שאין זו דומה לו וצריך לומר דאמר טעם
לדבריהם כאן וכאן ואתי לאקלקולי שמא
לא יתפשו ככל הדורן: אבל במיתה אחת.
ועבירה אחת דנין: אלא. כדמוכח קרא
(במדבר כז) וישבו חוקים אף וגו' מהסקיבא
רואה שכולם שחוקים בדברו ומאמין
לכבודו: צדק ולין בה. רגלין היו מתחלה
להלין את הדין כדי לצדקו ועתה ככאין
עושין כן היה כדי למצוקו: שמהמין את
דינו. שמשאה אותו ומלניו כדי להוציא
לאמתו: ואידך. מביעני ליה להך דרשה
דאמר בב"ק (דף מה ע"ש) מנין שנוקן
לתובע תחלה כגון התובע את חברו דנין
שחלווה ואינו משלם וזה טעמו משכן היה
לי בידך ונתקלקל או אבד נוקקן תחלה ב"ד
לנביעת התובע עד שיהא ממונו בידו ואחר
כן נוקקן לדין המשכון: אשר חמוין החוקין
את הגזול ולא את הגזול: כל תענית וכו'.
רגלין היו בבילי תענית לעשות צדקה והיו
עניי העניים נשואות לכך אם ילינו נמצאו
עניים רעבים שנשעו על רם וכו'. במקום
שרגלין חלקו ריפתו ותמי דבר: המוכן
לאכול: אבל זווי וחישי ושערי. לא נשענו
העניים עליהם אלא הלילה וליח לן בה עד
למחר: דלמא חוו מטמא. היום לחובה ובעו
למעובד הלנת דין ונמצא גמרו ששבת את
אפשר כדמפרש דאין מיתה ב"ד דוחה שבת:
לדייני' במעלי שבתא ונמריה בחד
בשבתא. וכן שלם נאמר הדין לאו
עניו הדין דכל שעה גמרה להצלה אלו
כשנגמר כל היום מצפה למיתה והיו עניו
הדיקו: מינש' להו מעמייתו. שאנשו ותנתו
הדוקו ביום ראשון: ליבא דאנישו אינשו.
ליבא דאנישו לא כתבי ולא על בג שוכור
ליסוד הטעם נשכח מלבו וישבו לטעמו ואין
יכול לישבו לתעם הנתן כבראשונה:
ותהא קבורת מת מצוה כו'. ר"ל לאו
אמנתי' בעיא מת' ויחנן אלא בעלמא

וסדרה מסדרי הגמ' כאן משום דסופה לשאול ותהא מיתה ב"ד דוחה שבת:
ולאחותו מת ה'ל. גבי מתי כתיב על נפש מת לא יבא וכתבי בתריה לאביו ולאמו
לאחיו ולאחותו וכלהו יתירי גינהו דהא (מכל נפשות) במצוה ודרשינן להו
בספרי אביו ומתו ולומר לא יבא אלא לפיכא מת מצוה שמתור ליטמא
לו לאמו מתו תלמוד לומר לגופיה לא איצטרך ולהתיר מת מצוה הא מאביו נפקא
אלא להביא שאם היה זה נזיר כהן דיש עליו שתי קדושות או הכתוב מהדירו
ליטמא אלא לאמו ולשאר קרובים אבל מטמא למת מצוה לאחיו מה תלמוד לומר
שאם היה זה נזיר כהן דקדושתו ומורה שאם בלא נזירות אסור ליטמא
לקרובים אף על פי כן לאחיו הוא דלא יטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ואם
אינו ענין לנזיר גרידא ולא לכהן הדיוט נזיר גינהו ענין לנזיר וכו' ולאחותו מה
תלמוד לומר הרי שדיה כ"ג נזיר והולך לשחוט את פסחו דאיבא מצות טובא
אפ"ה לאחותו הוא דאינו יטמא אבל מטמא מצוה:

אבל במיתה אחת דנין. והא דתני בתוספתא אין דנין שנים ביום אחד אפי' נואף ונואפת
בפרק נגמר הדין (לקמן דף מז.) מוקמי לה בבת כהן ובוועלה היא בשריפה
ובועלה בתין
אשרו חמוין ולא חומין. פ"ה לכדרשין בפרק שור שנגמ את הפרה (ב"ק דף מה

ושם) מניין שנוקקן לתובע תחלה כגון שחובע
משכבו משכחן היה לי בידך ונתקלקל או אבד
נוקקן לתובע תחלה עד שיהא ממונו בידו
ואח"כ נוקקן לדין משכחן וצ"ל שיש שטר
למלוה דלא מוקינן ליה במינו דאי בעי אמר
פרעתך דא"ש פלוגתו בעדים ואע"פ דארטרוד
ב"ד תרי זימנן לא משרתין כלאיבא רב
המקבל (ב"מ ד' ק) כהווא שטרא דדוהו כתיב
ביה שנין תטמו ומלוה אמר ג' ולה אמר ב'
ומסיק ודיבא קדימין מלוה ואבל פירי ג' שנין
לא מפקטין מיניה משום דארטרוד ב"ד כתיב
זימנן לא משרתין והם היינו טעמא דדיבא שתי
מילתא דעבדי לאיגלווי אבל הבא משום
דברין בעלמא דאמר ליה לאישמוטי לא
שבכתיב בלתיצואי מידו ויהוה תימנה היכי מדין
אם יש ל' עדים ממונין ללוה או שטעון דבמין
ל' יום יביא עדים נמתק ליה דאפי' שואל זמן
לפרוע דהיבני ליה זמן ל' יום ויא' טוען שיבאי
עדים לאחור ל' יום בלא קרא נמי אף צייתין
ליה ודיבא דידי' ניכסי קאמר התם דנוקקין
לנתבע תחלה ואמאי וכי יתנינו לאחר שנה או
שנתים וצ"ל ולדחוק דאמר פלוני ופלוני היה
שם וידוע בכותבו וידוע הדכי הוא וריב"א
פירש דנוקקין לתובע תחלה פירוש היינו לקבל
עדיו תחלה ונ"מ אם ימותו עדיי של נתבע או
ליכו למיתני' הים ותובע דלא גרע מהדיבא
דידי' ניכסי וי"מ שזה תובע שחבל בו והנתבע
אומר שיבאי עדים היים או למחר משאר
תביעות שיש לו עליו דנוקקין לתובע תחלה
דק"ל בפרק החובל (ב"ק דף צא.) דאין נותנין
זמן לחבולת: **ליגמריה** לדייניה בשבתא.
אנע' דנתן ב' משפלי' (בבב"ק דף לו.) אלו ק'
משום שבות לא דנין היינו דוקא דיני ממונות
גזירה שמא יכתוב אבל דיני נפשות אין לאסור
טעמא זה שכבר כתבו מאתמול דברי המוכין
ודברי מתחייבין:

אין רציחה דוחה את השבת. בשריפה נידא
אפילו למד' ממקלקל באבדערה פטור דיש
בה חילול שבת משום פתילה דאמי (ביבמות דף
ט) מה לי בישרול בשריה מה לי בישרול בממנין
ובשאר חיביי מיתות נמי אפי' למד' (כתובות
ה) דמקלקל בחבורה פטור הכא חשיב תיקון
דיש לו כפרה.

לאביו ולאמו. לאמו דרשי' לכהן ונזיר
ואע"ג דנזיר חמור דאין מיטמא לקרובים וכהן הדיוט מיטמא לקרובים מי"מ ס"ד דמייתסר
טפי משום כהן הדיוט כיון דאיבא חרתי ועוד כהן הדיוט עדיף שזה קדושתו לעולם וזה
אין קדושתו לעולם כדאמרין בניזיר בפ' כהן גדול (דף מז.) **הרי** שדיה הולך לשחוט
את פסחו. פ"ה הרי שדיה כהן גדול ונזיר והולך לשחוט את פסחו וקשה דפרי' מניה
בפ' טבול יום (ובחים דף ק.) אעובדא דיוסף הכהן שמתה אשתו בע"פ וטימאדו ומאי
קושיא שאני הכא דאיבא מצות טובא ע"כ נראה לפרש שדבולך לשחוט הפסח לכב
איירי או למול או בנו ואינו לא כהן גדול ונזיר וכן בשבועה מדבולך קתני דאין שדיה
כ"ג נזיר והולך לשחוט את פסחו דנזיר בארזיני והא דתני אמרת לא יטמא משום
דלא נזיר עשה דטומאת קרובים וידחה עשה דפסח או דמילא שיש בו כרת ועוד יש
לישב פ"ה הקושי' דאי משום הולך לשחוט את פסחו לחרידה לא נבנע מטמא כי הוי
נמי בהדי ארזיני אין בכך כלום דלא דמי לכהן הדיוט כדפרישתי לעיל דקדושתו
קדושת עלום.

אין רציחה דוחה אותו. דאין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד דהא בי"ט נמי כל דמלאכה לא תעשה כתיב: הניחא בו'. מסקנא דמילתיה דרבא היא הניחא למאן דאמר נדרים ונדבות אין טוב מציית לאוקמי מעם מזבחי בקרבן יחיד דלא על שבת ולא יום טוב דיום לא מודירש ק"ו כדאמרן: אלא לפי' קריבין.

ומה י"ט. וא"ת ומגיל דלא דחיא רציחה י"ט אפי' שבת דחיא אי לא משום דכתיב (שמות לה) בכל משבתיכם ובי"ט לא כתיב אי"כ תרחי י"ט בק"ו ומה עובדה שדוחה יום טוב רציחה דוחה אותו וכו' וי"ל דאיכא למימר שבת יוכיח שנרחיף מפני העבודה ואין נרחיף מפני הרציחה והוא הדין י"ט מיזא אין שתיק למימר שבת יוכיח שנרחיף מפני העבודה דהיינו עבודת שאינה נרחיף מפני הרציחה דהא אמילתיה דאביי קאי ולג' דל"ק מידי כיון דאיכא למימר ק"ו לקולא ולחומרא דלחומרא אמרינן.

והא הוה דוחה לא היה מושל על כל ישראל דחוקיה לא היה מושל על כל ישראל שכבר גלו עשרת השבטים ועוד רשעבא שרע היה ולא ממונינא הוא ותוע דכי פריך הוה דוד אלו לא משני הוה אחינופל שאקרא דוד אלו ומיידעו כיון דרשע הוה אינו מן המצוק וקצת קשה דלא משני הוה מופיבשות שהיה מבייש פני דוד בהלכה (ברכות ד' טז).

כולהו לא פסק כוליהו שני והשתא לא קשה לתפריס דגריס הוא הוה אלעזר הוה פנחס דחכי פריך הוא הוה אלעזר שהותחלה גדולתו אחר של יהושע ותויהו דלא משני איהושע הוה עתניאל בן קנו שהחזיר הלכות (הלכות) שנשתכחו משראל בימי אבלו של משה (תמורה ד' טז).

והא הוה חונן בר נתן. שהיה קרוב למלכות כדאייתא בפ"ב דובאים (דף י"ט).

דיני נפשות מתחילין מן הצד. משום לא תענה על רב בניי ממונות לא חדיש' ומי' דרך שאלה יבולין לענות ואפשר לא תענה על רב דיניי נפשות כתיב ולא דיניי ממונות אע"ג דלנטות קאי נמי איניי ממונות למאן דמוקי רב ברשע מבלתיחן (דף ג' בב"ד) נוטה.

רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן מהבא ויחגרו איש וגו'. הכא משמע שמורד במלכות ובעי למדייני' דודו היה חושב עצמו מלך וכן בפרק במה בהמה (שבת דף נו וס) גבי אוריה שהיה לו לודו לדונו בסנהדרין ולא דיניה אע"ג שהיה מורד במלכות כדאמרין התם וקשה דהא אמר במגילה (דף יד וט) דמורד במלכות לא בעי למדייניה ויש לומר לא בעי למדייניה כשאר חייבי מיתות אלא לקבל ערות ולדיע אם הוא מורד במלכות ואלא הא דאמר לא בעי למדייני' לענה הא נתנן בפירקין (דף לב.) דיני נפשות גומרין בן ביום לזכות וביים שלאחריו לחובה ולבילה שלאחריו אין גומרין והאי גומרין בן ביום לחובה היינו דקאמרנה ליה באביגלו וכו' דנין דיני נפשות לבילה כדאמרין לעיל בפירקין (דף לה) דנגד השמש בעינן והשבי לה ולא בעי למדייניה כשאר דיני נפשות אלא גומרין בן ביום לחובה וכן מוכח בירושלמי דפירקין דאמרנה ליה וכו' דנין דיני נפשות לבילה אמר לה כבר נגמר דינו מבעוד יום: אין' מונין להם אלא אחר. משום קדוש החדש ועיבור השנה איצטרך דלענין דין פשטא דאין קרובים כשרים: לאתויי

מה יום טוב שגדחה מפני קרבן יחיד, אין רציחה דוחה אותו. קרבן יחיד שהוא דוחה את יום טוב, אינו דין שלא תהא רציחה דוחה אותו. הניחא למאן דאמר, אין נדרים ונדבות קריבין ביום טוב. אלא למאן דאמר, נדרים ונדבות קריבין ביום טוב, מאי איכא למימר. אלא אמר רבא, לא מיבעיא למאן דאמר, נדרים ונדבות קריבין ביום טוב, דהא לא מתקיים 'מעם מזבחי' כלל. אלא אפילו למאן דאמר, נדרים ונדבות קריבין ביום טוב, הקתיב 'מעם מזבחי' 'מזבחי' 'המיוחד ל', ומאי יהוה, תמיד, ואמר רחמנא 'מעם מזבחי תקחנו למות': דיני ממונות התמאות והפטרות כו': אמר רב, אגא הואי במניינא דבי רבי, ומינאי דידי הוה מתחלי ברישא. והא, אגא מתחילין מן הגדול תנן. אמר רבא בריה דרבא, ואיתימא רבי הלל בריה דרבי וולס, שאני מניינא דבי רבי, דכולהו מנייניהו מן הצד הוה מתחלי. ואמר רבא בריה דרבא, ואיתימא רבי הלל בריה דרבי וולס, מימות משה ועד רבי, לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. ולא? והא תורה יהושע? תורה אלעזר. והא תורה פנחס? הוה זקנים. והא תורה שאול? תורה שמואל. והא נח נפשיה? פוליהו שגיה קאמרין. והא תורה דוד? תורה עירא תיארי. והא נח נפשיה? פוליהו שגיה קאמרין. והא תורה שלמה? תורה שמעי בן גרא. והא קמליה? פוליהו שגיה כאמרין. הא תורה חזקיה? תורה שגא. והא איקמיל? פוליהו שגיה קאמרין. והא תורה עזרא. תורה נחמיה בן חכליה. אמר רב אדא בר אבהה, אף אגא אוקר, מימות רבי עד רב אשי, לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. ולא? והא הוה הונא בר נתן? הונא בר נתן, מיכא תורה פייה ליה לרב אשי: דיני נפשות מתחילין מן הצד: מנא הני מילי, אמר רבי אחא בר פפא, אמר קרא 'לא תענה על ריב', 'לא תענה על רב'. רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן, מהבא ויחגרו חגרו איש [את] חרבו ויחגרו איש [את] חרבו ויחגרו גם דוד את חרבו'. אמר רב, שונה אדם לתלמידו, וכן עמו דיני נפשות. מיתובי, הפטרות והתמאות, האב ובעו, הרב ותלמידו, מונין להם שנים. דיני ממונות, דיני נפשות ודיני מפות, קידוש התרש ועיבור שנה, אב ובעו, הרב ותלמידו, אין מונין להן אלא אחד.

והיכא קאמית מעם מזבחי ועלוגייהו במסכת ביצה: אלא אמר רבא. לקל כרוחן אתא מעם מזבחי וקריבין לקל. לחומר מן מקרבן יחיד בין מקרבן ציבור דלא מיבעיא למיד' קריבין דכיון דקרבן יחיד דוחה יום טוב אי אתיה למירדש' לקל וחומר לא מיתוקם מעם מזבחי כלל ועל כרוחן לא תרשע דאמר ואתא קריבין ועקריה אלא אפילו למאן דאמר כו' ואיכא לאוקמי לקרא בקרבן יחיד דליכא ק"ו ובקרבן ציבור לא בעית לאוקמה לקרא משום ק"ו על כרוחן דמבחי משמע מיוחד לא נמי בקרבן ציבור דמבחי משמע מיוחד לא היינו תמיד שהוה עיקר כל הקרבנות: הוה מתחלי ברישא. במניינא דסיקריקו אמרה רב בפ' הניזקין (גיטין דף נה) דקתיי הושיב ב"ד ונמנו שריב שחתה בפני סיקריקו: שנים עשר חדש כו' ואמר רב אנא הוה בההוא מניינא ומינאי דידי הוה אדאתילו ברישא: מן הצד הוה מתחלי. מפני ענה יתירה שהיתה כו' בריה דרבי וולס: פסקא אחרי. תורתן וגדולתן של ישראל באדם אחד שאין כמותו בכל ישראל בתורה ובגדולה כגון משה שהיה גדול על כל ישראל במלכות ובתורה וכן רבי בשלישית ובתורה: הוה אלעזר. חבירו בתורה ולא הוה מקום אחד: והא הוה פינחס. משמתי יהושע ואלעזר: הוה זקנים. כגון עתניאל ואבנן וכו': עירא תיארי. במ"ק (דף טז) אמרינן דהוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות ודוד היה מנהיגו עליו לראש דכתיב (ש"ב ב) עירא תיארי היה כהן לוד: שדעי. גדול היה כדאשכחן שירד הירדן אל הירדן אגלי איש: שבנא. שהיה ישיבתו גדולה משל חזקיה כדאמר בפ' זה בורר (דף כו.) לא תענה על רב בניי ממונות לא תענה על רב בניי ממונות לא תחלק על מופלא של י"ד הלכך לא מתחילין מיניה דלמא חזא ליה חובה ולא פליגנא עירא מתחילין מן הצד (שלא ישמע) אחד דליה אחר מן המזכיר ויסיכס עמו ויתניו גם דוד חרבו. באהורגה נמנו עליו לדונו משום מורד במלכות: שונה אדם לתלמידו. ומראה לו פנים לזכות ולחובה בתוך הדין דין עמו ונמנה עמו או לזכות או לחובה ומטין הדין על פי התלמיד כאחד מן הדיינין: השמאות והפטרות. שהוראתן ביחיד ואין בהם מנין אלא אם כן חולקין וצריך לעמוד למנין אם רבו והטמאין או המטהרין משום מנין את האב ובנו או את הרב ותלמידו בשנים אבל דיני ממונות ונפשות ומכות שמנין שלהם אף בתחילת הדין (ומן) התורה שוה צריך שלשה דיני נפשות כ"ג וכן קדוש החדש שצריך שלשה דמשפט כתיב ביה (תהלים פא) כי חוק לישראל הוא משפט אלהי ועקב ומוקמינן ליה בקידוש החדש בבס' ר"ה (דף כה) וכן עיבור השנה שצריך שלשה חמשה ושבעה אין האב ובנו כשרין זה עם זה ולא הרב ותלמידו נמנין אלא אחד וספא דבריי

לא ישב בעירו ואפילו שותק אלא יעמוד והולך לה:

לא תויי

ממור. לאו אינן הכל כשרין לרון דיני נפשות קאי דאם כן הוה ליה למימר לא תויי חלל הדוי רבואת טפי דאפי' חלל דכשר לבא בקהל פסול לרון דיני נפשות משום דכתיב ארת בדומה לך ועוד הא בחדיא קתני לה אלא כהנים לויים וישראלים המשאין לכהונה אלא אהכל כשרין לרון דיני ממונות קאי וכן מוכח

הצריכותא דעבדי אדיני ממונות ואע"ג בדפרק
 בא סימן (גדה דף מט: ושם) קעביד צריכותא
 איפכא דיני נפשות מי"מ נקט עיקר מילתא
 משום דיני ממונות ואי' לימא לא תויי סומא
 דכשר לרון דיני ממונות לתנא דבמתי
 כדאמרין לעיל (דף לו:) ופסול לדיני נפשות
 כדא' בריש מצות חליצה (יבמות דף קא: ושם)
 דמגעט סומין מדרתי בר יוסף כשם שבד' מנוקף
 בצדק וכן מנוקף סומין כמון ומהאי טעמא נמי
 לפסול כל מומין כיון דקאמר קרא דמום אין כן
 במום ממש איירי וי"ל דמשמע ליה מותני'
 בפסול יוחסין כדאמרין' בזה בורר (לעיל דף כז:)
 אמתניתין דבא סימן טעם דקתני טעמא אלאי
 הכנים לויים וישראלים המשאין לכהונה.
תנינא חדא זמנא אמילתיה דרב יהודה
 קשה ליה אמאי איצטרך ליה למימר אחרתי
 ממתניתין דבא סימן טעם דקתני טעמא אלאי
 הא קתני התם טובא כה"ג אע"ג דתני להו
 בשאר דוכתי וכה"ג אשכחן בפרק אלוי דברים
 בפסחים (דף טס: ושם) גבי כולל גדול איד'
 קעבא כל מלאכה שאפשר לעשותה:
חדא לא תויי גר. השתא משמע דסתם גר
 כשר לדיני ממונות וקו בדפרק החולץ
 (יבמות דף קה: ושם) אבשריה רבא לרב מרי בר
 רחל ומני' אפרושי דבבל דכיון דאמו מישראל
 מקרב אחיק קרינא ביה אלמא בעיא אמו
 מישראל וי"ל דהכא מיידי לרון גר הכירו
 כדאמרין בפ' מצות חליצה (שם דף קב: ושם) גר
 דן חבירו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן
 אפילו ישראל ולא כמו שפ"ה דלענין דיני
 נפשות איירי דן חבירו ולא ישראל אבל לדיני
 ממונות כשר ועוד דהתם מיידי קרא דמקרב
 אחיק ואילו דיני נפשות מימעיני סמיך ומנושא
 אתך ואי' הוא דאמר בפ' עשרה יוחסין
 (קידושין דף עה:) גבי מי שהוחזק אבותיו
 משוטייה דרביים למיירא אלו מוקמינן פסולין
 ורמינהו הכל כשרין לרון דאמר בר יהודה
 לא תויי ממור ומאי קושיא היינו לרן חבירו וי"ל
 דשאני ממור הואיל ואביו ואמו מישראל מקרב
 אחיק קרינא ביה והאי דקאמר צריכא אע"ג דגר
 וממור מותני' מיין נקט אצריכותא דשיבא לפי
 המשנה השנייה סתם ואין חילוק זה מפורש בה
 ואי' בריש מצות חליצה (דף קב: ושם) דא"ל
 שמואל בר יהודה לרב יהודה תנינא בישראל
 בב"ד של ישראל ולא בב"ד של גיריה ורגיל ר"ת

לומר דאיתו (רב) שמואל בר (רב) יהודה היה בנו של רב יהודה הינדואה דאמרין בפ"ק
 דקידושין (דף כב:) דגר שאק' לו וירושם הוה ותגייג הוא ובנו ואינו נראה דאי' בלא
 ישראל נמי מיפסיל אפי' בשאר דינן כיון דלאו אמו מישראל ואין לומר דאיצטרך
 לפסול אפי' לחליצה בני גרים דבני גרים כיון שזורחין ולידתן בקדושה ישראל מעליא
 גינהו כדאמרין' בפ' גיעה (כתובות דף וט: ושם) לענין גיעה המאורסה הדורותה ולידתה בקדושה ישראלית מעליהא היא וצריך לומר דאיצטרך בישראל לוסף גר לחליצה שבעים
אתך בדימין לך. אף על גב דבאתר נמי הוי שייך למעטי' בעל מום דמשה לאו בעל מום הוה כדאמרין בפרק אלו מומין (דף לו:) אם כן עשייתו למשה בעל מום מכל מקום לא
 הוה מסתבר למידרש אתך להכי אי לאו משום דכתיב ומום אין כן:
 אמו מישראל ורב שמואל בר יהודה אמו מישראל הוה

פי קאמר רב, גלונ רב פהנא ורב אפי' דלגמריה דרב, הוה צריכי. ולמכריה דרב, לא הוה צריכי. אמר רבי אבהו, עשרה דברים יש בין דיני ממונות לדיני נפשות, וכוון אין נוהגין בשור הנסקל, חוץ מעשרים ושלשה. מנא הני מילי, אמר רב אחא בר פפא, דאמר קרא 'לא תמה משה, אבל אתה משה משפט איבונך' אי אתה משה, אכל אתה משה משפט של שור הנסקל. עשרה, הא השעה הווי? הא עשרה קתני? משום דאין הכל פשרין, ועשרים ושלשה תרא היא. הא איכא אחרתי, דתניא, אין מושבין בפנהדרין וכן פרוס ומי שאין לו גנים. רבי יהודה מוסרי, אף אכרי' וחילופיהן פמיסות, דררמנא אמר' לא תחמלו ולא תכסה עליו': הכל פשרין לרן דיני ממונות: 'הכל' לא תויי מאי? אמר רב יהודה, לא תויי ממור. הא תנינא תרא זמנא, 'כל הראוי לרן דיני נפשות, ראוי לרן דיני ממונות, ויש ראוי לרן דיני ממונות ואין ראוי לרן דיני נפשות'. והוינן בה, לא תויי מאי? ואמר רב יהודה, לא תויי ממור. תרא לא תויי גר, ותרא לא תויי ממור. וצריכא, דאי אשמעינן גר, דראוי לבא בקהל. אבל ממור, אימא לא. ואי אשמעינן ממור, דבא ממיפה פשרה. אבל גר, ולא בא ממיפה פשרה, אימא לא, צריכא: ואין הכל פשרין לרן דיני נפשות: מאי מעמא, דתני רב יוסף, פשם שבית דין מנוקין בצדק, כך מנוקין מכל מום. אמר אמרימר, מאי קרא 'פולקד יפה ורעיתי ומום אין בך'. ודילמא, מום ממש' אמר רב אחא בר יעקב, אמר קרא, 'והתצבבו שם עמך', 'עמך' בדימין לך. ודילמא, התם משום שכניה. אלא אמר רב נחמן בר יצחק, אמר קרא, 'וגשאו אתך', 'אתך' בדימין לך ליהוי: משנה סנהדרין היתה פהצי גורן עגולה, כדי שיהו רואין זה את זה. ושני סופרי תדינין עומדים לפניהם, אחד מימין ואחד משמאל. וכותבין דברי (מתחייבין ודברי מופין). רבי יהודה אומר, שלשה. אחד פותב דברי המוחיבין, ואחד פותב דברי המחייבין, ושלשה ודברי המוחיבין.

בי קאמר רב. דתלמידו נמנה לא אמר אלא כגון רב כהנא ורב אסי דלגמריה הוו צריכי' למה שמעו מרבו אבל לסבריה למצוא ראיות ולישב הטעמים אין צריכין הלכך גברא באפי נפשיה הוא דאי משום גמרא דשמע מניה כל ישראל נמי ממשה קבלו ואין אלו טעמים הבנת לבו דיעמא אף עיתה הכחותו מפי רב אחא רב

אומר טעם אחר: עשרה דברים. תנן במתני' (דף לב:). וכוון אין נוהגין בדין שור הנסקל. להיות שוה לענין נפשות אף על פי שאמרנו בפ"ק (דף כב:) לענין עשרים ושלשה במיתת פסוק כל מיתת חוץ מבי' חוץ מעשרים ושלשה. שצריך כ"ג כדני נפשות: לא תמה. לרשה ע"פ אחד אבל אתה משה לחובה דין חשור ע"פ אחד ומכאז גמיר לכלוחו מעלות דלא מדניג חוץ מבי' ומסתברא דהקיש להכי אתי שהוא עיקר הדין ותחילתו אבל כולוהו איך להלצה אתה ומה לנו לחוס על שור המוגעד מוטב לקיים בו וברעתו דער (דברים ט:). הא שבעה הוו. והדר פרקינן אאתקפתיה ו' תנן במתני' ואמר האי דקשאי לן ש' הווי משום דאין הכל כשרין ועשרים ושלשה חדא היא דמאי טעמא פסול שור המוגעד נפשות שבעים דבעינן כ"ג דהיינו סנהדרי ובסנהדרי כתיב (במדבר יא) ונשאו אתך בדומין לך מייחסין כמותך. זקן. ששכח כבר צער גדול בנים ואינו רחמני וכן פירש' ממיפה פשרה. מועד ישראל: מכל מום. פגם משפחה: משום שכניה. הגר דבמי משה הוא דבעינן מייחסין שיהו ראוי שתשרה שכניה עליה: שכניה דכתיב (שם) ואצלתי מן הרה: ונשאו אתך. בסנהדרות שחילק לו יתרו לשפות את העם דאין כאן משום שכניה דכתיב והקל מעליך ונשאו אתך ולא מן ונשאו אתך במשא העם (שם) והיה ממוקדקין זקנים שהלכו עמו לאהל מועד כתיב ומשום שכניה: מתני' סנהדרין. אף שוב כ"ג: כהצי גורן עגולה. בעגולה היו יושבין כדי שיהו כולל רואין זה את זה לפי שאם היו יושבין בשורה אין פני הראשונים רואין זה את זה ובעגולה שלמה אין יושבין לפי שצריכין בעלי הדין העדים ליכנס לדבר בפני כולם שיהו כולל רואין את העדים ומקדקין בדברים ולא שיהא פני העדים לשורה זו ואחוריהם של זה וכותבין דברי המוכיב והמחייבין: שניה כותבין דברי המוכיב ושניה כותבין דברי המחייבין שאם ישעיה האחד ויכח כתבו על של חבירו: שלשה. הוו שמתוך טורה הטעמים שירבה עליהן טעו דבר א' כותב דברי המוכיב ו' כותב דברי המחייבין ה' כותב אתך כולל ומתוך שאין טורח רב עליהם לא יקצרו דבר וראם ישעה אחד מהם יוכיח כתב שלשה יושבין לפניו, אף הן כעגולה אלא שהגדולים יושבין על הפסולין התלמידים על הקרקע:

ושלש התורה

ושלש שורות. כל אחת כמנין סנהדרי עשרים ושלשה שאם יחלקו הכ"ג רובן מחייבן ומיעוט חובקן ודחייני לרעה אין ע"פ אחד וצריך להוסיף שנים שנים עד שבעים ואחד חכמי צריך להושיב לפניהם ארבעים ושמונה והשלטות שבעים ואחד אורח ארצה לעשות שורות לתלמידים של כ"ד שתהא מרובה משל

דיינין ולא לעשות שורות קטנות ולא שתיים של כ"ג ואחד של שנים תלמידים הלבך עבדי שלש שורות: וכן אחד מביד את מוקמו. לפי שבתחלה וכבר היו השויבום שורה ראשונה גדולה משל שניה והיא גדולה מן השלישית וגם בכל שורה ושורה השויבום כסדר הגדול בראש שני למטה הימנו וכן כולן זה למטה מה שלפניו אבל אין לה אחד להכיר מוקמה: הוצרכו לסמוך. כגון שמת אחד מן הדיינין סמוכין לו מהראשונים שהם גדולים מכולן: אחד מהשנייה בא לו לראשונה כו' ולא שיבאו אלו הקהל לראשונה לפי שהגורע לפי התלמידים ששורות גדול מגדול שקבלה: ולא היה. אותו שנברר מן הקהל יושב במקומו של ראשון כראש שורה שליש אלל במקום הראוי לו בסוף השורה וכן אותו שבא מן השלישי לשניה וכן אותו שנסמך מן הראשונים אל היה יושב במקומו של ראשון אלל כולן סוף השורות וכל בני השורה נמשכין איש איש למעלה ממקומו וממלאין זה מקומו של זה מפני שהקטן שבייניים גדול מן הגדול שבתלמידי הראשונה הקטן שבראשונה גדול מן הגדול שבשניה הלבך כי נייד כולוה נייד כשמט אחד מן מושביכן אחר חלפיו כולן צריכין לגוד איש איש ממוקמו: נמי ח"מ"ג דבעגלה היו יושביש: פהר. עגול הוא: בבימרו של עולם. שבת המקדש באמצע של עולם: דומה לפהר. בעגולה פונג שני חלק מים ואחד יין. אל יחם המוג. אל יחסרו מחלק השלישי שהוא כדי הראוי למגו: עשרים ושלשה. שלישי של שבעים: לצאת לעסקין. חרץ ללישכה: סייג. הוא גדר: סוגה בשושנים. גדרה בשושנים כולומר באוחרה קלה ובהבדלה מועתת הם נפרשיין מן העבירה וא"ע מר אנכי להפסיק שאפי' אין עובדין מן העבירה אלל גר שושנים מפסיק ביניהם לא יפרצו בה פרות הגדר: מהכהבת. אחות הדולקת כמו (שבת דף בת) שקיפלה ולא התבהב ובע"ז פלמי"ד: ביינו. פריצים לשון בורים: רבי יודא. גוצא היה ונחרכו שוקו ע"י מעשה הדיוק נמש' בתגורא שגריא בהשכור את הפועלים (ב"מ דף פה). וקר ולי חריבא קטן שק"י. ש"פ. מקרתין לא היה יושב במקומו של ראשון כי נייד כולוה נייד כדפרשי' לעיל: בניני. בנותב: ממג' מאימין. שלא יעידו ערות שקר: מאומה. במג' פני: דיני ממונות. אם העיד שקר נתן ממון לזה שנפסד על ידו ומחזורו לו ומתכה: לפיכך נברא אדם יחיד. כל זה אומר להם לפיכך נברא אדם יחיד להראותך שמאדם א' נברא מולואו של עולם: הרבה רשויות בשמים. וכל א' ברא את שלה ולהגיד גדולתו. ועוד לכך נברא יחידו להראות ודלתו של הקב"ה שבתוכה הראשון כל הדורות טבועות שלא היה תחלה א' חותם א': חותם. היינו אותו ברל שהצורה חוקקה בו: מובע כמה מפענויות בחותם א'. לא המטבעות שאדם טובע ע"י ברזל אחת כולן דומין: שבבלי' נברא עולם. כולן חשובו אני כעולם

התורה העידה עלינו סוגה בשושנים. לענין דם נדות נדרש כשאמרת דם כשושנה אדומה ראיתי מיד פורש וא"ת והא יחוד דאורייתא היא כדברשינין (לעיל דף כא) מכי יסיתך אחיך בן אמך והיכי אתא קרא דברבי קבלה למישיר מאי דכתבי באורייתא וי"ל דלא אסרה תורה אלל כיען אמו דלא יעידא דמשתריא אבל נדה סופה

ליטהר ומיזו היכא דלא בעל אפילו נדה אסרה להתיהודי כדאמרי' בפ"ק דכתובות (דף ד.) לא בעל הוא יבן אהו אנכיטא ואפוקו שניה יבן נדשם ואל"ת אתא אמר' ויש' דשבת (דף יז) מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא כבגדו והיא בבגדה אסור בו ופי' ש' כבגו'ט משום ייחוד דאשת איש אף אשתו נדה והוא כבגו'ט משום ששנינים וי"ל דהוא בגדו והיא בבגדה אסרה באשת איש אפי' בלא ייחוד משום אירכו'י דעתה שנתנו ומתחמקן זה מזה ויש תימה מ"ו ייחוד נדה שרייא כמגוה ששנינים ומ"ה בבגדו והיא כבגדה אסרת מהקיש דאשת איש איפוך אנא וי"ל דמסתבר שפי' לאסור הוא בבגדו והיא בבגדה לפי שמתקרבין יחד והניח זה מזה כדפרשיית וירח' אתא ריח בגדיו. לשון ריח שוין ריח נדות כדאמרי'ט ס"ס' פ' ח"ד (נדה דף ב) התייא איתתא דאתאי דמא קמיא דרי' ארחיא אמר האי דם הימוד הוא:

שאין

ליה יפרצו בהן פרוצות. והיינו דאמר ליה והוא מינא לרב פהגא, אמריתו, נדה, שרי לייחודי' ביהדי נברא. אפשר' אש בפעורת, ואינה מהבבה. אמר ליה, התורה העידה עלינו 'סוגה בשושנים', שאפילו פסגה של שושנים, לא יפרצו בהן פרוצות. ריש לקיש אמר, מהכא 'פלח הרמון רקתך', אפילו ריקנין שפקד מלאין מצות פרמון. רבי יורא אמר, מהכא 'וירח את ריח בגדיו', אל תיקרי 'בגדיו' אלל 'בגדיו'. והיו בגדיו דהו' בשביבותיה דרבי יורא, דהוה מקרב ליה, פי היכי דיג'הרו ליה בתיובתא, והו' קפדו רבנן. פי נח נפשיה דרבי יורא. אמר, עד האידנא הוה חריבא קמין 'שקיה' דהוה בעי עלן רחמי. השתא, מאן בעי עלן רחמי. הרהרו בלביהו ועבדו השוכב: שלש שורות כו': אמר אביי, שמע מינה, פי ניירי, פולחו ניירי. ולקיא ליה, עד האידנא הוה יתיבא ברישא. השתא, מותבתו לי בדבני. אמר אביי, דאמרי ליה הכי, 'הוי ג'ב לאירות' ואל תהי ראש לשועלים': משנה ביצד מאימין את העדים על עידי נפשות, היו מכניסין אותן ומאימין עליהן, שפא תאמרו ומשמועה, עד מפי עד ומפי אדם נאמן. שפא אי אתם יודעין, שסופנו לברוק אתכם בברישה ובתקודה. הו יודעין שלא פדיני ממונות, דיני נפשות. דיני ממונות, אדם נתן ממון ומתכפר לו. דיני נפשות, דמו דם ורעותיו תליין בו עד סוף העולם. שכן מצינו בקוץ שחרג את אחיו, שנאמר 'קול דמי אחיד צועקים', אינו אומר 'דם אחיד' אלל 'דמי אחיד', דמו דם ורעותיו. דבר אחר, 'דמי אחיד' שתייה דמו משקף על העצים ועל האבנים. לפיכך נברא אדם יחיד, לפיכך שפל המאבד נפש אחת מישואל מעלה עליו הפתוב אפילו איבד עולם מלא, וכך התקיים נפש אחת מישואל מעלה עליו הפתוב אפילו קיים עולם מלא. ומפני שלום הבדידות, שלא יאמר אדם לחבירו אבא גדול מאבדך. ושלא יהו המינים אומרים, הרבה רשויות בשמים. ולהגיד גדולתו של הקדוש ברוך הוא, שאדם טובע כמה ממבעות בחותם אחד, כולן דומין זה לזה. ומכך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, טבע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחד מן העולם לחבירו. לפיכך, כל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם. ושפא תאמרו, מה

ומתכה: לפיכך נברא אדם יחיד. כל זה אומר להם לפיכך נברא אדם יחיד להראותך שמאדם א' נברא מולואו של עולם: הרבה רשויות בשמים. וכל א' ברא את שלה ולהגיד גדולתו. ועוד לכך נברא יחידו להראות ודלתו של הקב"ה שבתוכה הראשון כל הדורות טבועות שלא היה תחלה א' חותם א': חותם. היינו אותו ברל שהצורה חוקקה בו: מובע כמה מפענויות בחותם א'. לא המטבעות שאדם טובע ע"י ברזל אחת כולן דומין: שבבלי' נברא עולם. כולן חשובו אני כעולם

שאין דמך מסור ביד. מדימתי האי עובדא אמנית דכיצד מאומד משמע דהרשי מהאי קרא דמאומד לא מקטל דמשמע ע"פ שנים עדים שראו את המעשה ואחריו הוא עם ר"ש פסח והאי דלא חשיב לזוז משום כבודו והאי דקאמר או אני ואת לאו דוקא לשון יחיד אלא אנה

מיום

שחרב בית המקדש. תימה דהוה מצי למימר דאך בזמן שנית המקדש קיים כי עובדא דשמעון פסח א"ל שאל בעידם והתראה כדאמר מנכות (ו' ק) כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע בבי בני אדם שהרגו אחד הרג בשוגג ואחד הרג במניד הקדיה ממזינ לפונדק וי"ל דנקט משחרב בית המקדש משום דאז בליל דיני נפשות לגמרי וא"ת והא אכתי הוה מצי למינקט מי שנה קודם חורבן הבית כדאמר בפרק היו בורקין (לקמן דף מא.) שגלתה סנהדרין וישבה לה בתנות ואמר שאלו נהו דיני נפשות וי"ל מיז משוהו וישבה בורקין (שם) ור' יוחנן פ"ו זכאי מי הוה סנהדרין משום דמה שדך בורקין תאניס בדין רוצח הוא והא גדלו משום דנפשי רוצחים הוו ומושו רציחה לא היה חזרון וא"ת והא חזינא כמה כופרים בעיקר דעתים כדרכם וי"ל דכותי מילה תולה ושכר מצות משתלמין בעולם אלא כדכתיב (דברים ז) ומשלה לישנאוי עובדא דריש הפועלים (כ"מ דף פג) דאפקה לגברא חושפה דהוא ונבו בעלו עברה המאורסה החם נמי זכות תולה לו שלא ענש שסקילה וינדון בקלה א"ל הוא ונבו לאו דוקא אלא בני החלה ואחר כך הוא דמיתתו בתנן יו"מ דנקט משחרב בית המקדש משום דמזמן בית המקדש בגדי בתנה היו מכפרין מידה דבן משעשו תשובה כמאן הו' אחא. משמע דרבי אחא לית ליה אומד בדיני נפשות ותימה דבפרק שבעת הערות (שביעיות דף לר. ושם) משמע דאית לי גבי שבעת הערות דאינו חיוב אלא בחביעת מבני ורדשי ר' יוסי הגלילי מחביטא כי ידע בעדות המתקיים בדיעה בלא ראייה אמר רב פפא לימאר ר' יוסי הגלילי לית ליה דרבי אחא דאי אית ליה דיני נפשות משכחת לא כר"ש פסח וי"ל בדיני נפשות למקטא דהבא במשני מתי' אפילו כרבנן אין עריך לאוקמי דרב אחא בדיני ממונות דוקא מידה בדרוקה יש למצוא דלחייב רב אחא בהתא דר' שמעון פ"ו שטח דמנא ידעו עדים שהרגו בתוך ידי דבור של התראה כיון שלא ראו אלא מאומד ואי איירי כחבר ניהא וכו' יוסי דאמר לא בעי התראה (לעיל ד' חז).

מיום

שפתחה בו. כל דמיס נבלעם בארץ אלא שירשעו נכר ושל הכל אין וישמעו נכר כלל.

מכנה

הארץ ומזירת שמענו. כתוב בתשובה הגאונים שאין בני א"י אומרים קודשה אלא בשבת דכתיב (ישעיה ו) גבי חיות שש כנפים לאחד וכל החול אומרם שירה ארת ביום בשבת ימי החול וכוונתו שבת אומרים הדיות לפני המקום ורשע"י אין לנו עד מקום והקדי"ה משיב להם יש לו עד כנה אחד שאומר לפני שירה שנאמר מכנה הארץ ומזירת שמענו לטובה לא פתחה. וא"ת והא כתיב (שמות טו) תבלעמו ארץ טובת המצרים אניה קריה טובה;

מה לנו ולצרה הזאת. להכניס ראשינו בדאגה הזאת אפי' על האמת; והלא כבר נאמר והוא עדי. עליכם מוטל חובה ונשיאות עון לא אם תגידו מה שראיתם; ושנא תאמרו מה לנו לחוב. להיות מתחייבים מדמינו של זוז וזה לנו לעמוד באם לא יגיד; והלא כבר נאמר כבודו רשעים א"ל או רשע הוא א"ל כבודו עונש; נ"ל או

אני או אתה. שמעון פסח קא"ל הכי: דין איבע מיתות. פורענות בידו שמים הווימה למיתה שהוא מחוייב בה; נחש מביש. דקלי ליה ויהרא ארס של נחש שרופה; נופל ל' חגג. דומיא דסקילה כדתנן לקמן (דף מה) בית הסקילה היתה גבוהה שתי קומות וקומה שלו הרי כאן שלש: ליסיסין כאין עליו. דשרכין להרגו בסייה וכן נמסר למלכות שמתנין ראשה: הפא אחרניא הוה נביה. שהיה מחוייב שריפה שהיה כמורה דאמרינן רוצח בסייה הוא ומיתת סוף קלה כדאמרינן בארבע מיתות (לקמן דף מט.) הא בדיני ממונות אמרינן. עדות מאומד מדתנן ליה גבי איום עידי נפשות ולא נתן ליה גבי איום עידי ממונות בפרק דיני ממונות (לעיל דף טז.) דאמרינן בפרק דיני שקרי אאוגאיהו וזלי: האוחר. נושך שמעתי ולי נראה שגהגמל הזכר מדוזוג עם הנקבה קרי ל' אוחר אדמר בכבודות (דף ח) גמל אוחר כנגד האחר: שוה הורגו. שדרך סוסים מוויינים להכות סוסים שבצדו והיינו מאומד: ולישמעיד עד מפי עד. דתנן הכא ולא נתן ליה אמיים בעידי ממון הכי ימי כו': הוא אכר ל'ו. המחוייב אמר לנו שאני חיוב לו אבל לא לפני התובע אמר לנו כי לא היא הודאה: איש פלוני אכר לנו. שוה חיוב לזה שהוא א"ל בהודאה היינו עד מפי עד: הודה לו. שנידע היה שם: אמרינן ליה בדיני נפשות. להרבות הדברים ולפרש לאיניס ובדיני ממונות לא איכפת לן לאיניס עליהם: כל כך פ' פעמים. מכת חרב קרי פעמים: כבודות הכבודות. מכת נאמר דמי: בארץ נוה. ולא כתוב עד שבפירה לו ולתוה כדכתיב (בראשית ד) ויצא קו: שלשה דברים. חרב ורעב ודבר: לא יצלה. שום הצלחה ויבטיח מלך יהודה כתיב:

מה לנו ולצרה הזאת, להכניס ראשינו בדאגה הזאת אפי' על האמת; והלא כבר נאמר והוא עדי. עליכם מוטל חובה ונשיאות עון לא אם תגידו מה שראיתם; ושנא תאמרו מה לנו לחוב. להיות מתחייבים מדמינו של זוז וזה לנו לעמוד באם לא יגיד; והלא כבר נאמר כבודו רשעים א"ל או רשע הוא א"ל כבודו עונש; נ"ל או אני או אתה. שמעון פסח קא"ל הכי: דין איבע מיתות. פורענות בידו שמים הווימה למיתה שהוא מחוייב בה; נחש מביש. דקלי ליה ויהרא ארס של נחש שרופה; נופל ל' חגג. דומיא דסקילה כדתנן לקמן (דף מה) בית הסקילה היתה גבוהה שתי קומות וקומה שלו הרי כאן שלש: ליסיסין כאין עליו. דשרכין להרגו בסייה וכן נמסר למלכות שמתנין ראשה: הפא אחרניא הוה נביה. שהיה מחוייב שריפה שהיה כמורה דאמרינן רוצח בסייה הוא ומיתת סוף קלה כדאמרינן בארבע מיתות (לקמן דף מט.) הא בדיני ממונות אמרינן. עדות מאומד מדתנן ליה גבי איום עידי נפשות ולא נתן ליה גבי איום עידי ממונות בפרק דיני ממונות (לעיל דף טז.) דאמרינן בפרק דיני שקרי אאוגאיהו וזלי: האוחר. נושך שמעתי ולי נראה שגהגמל הזכר מדוזוג עם הנקבה קרי ל' אוחר אדמר בכבודות (דף ח) גמל אוחר כנגד האחר: שוה הורגו. שדרך סוסים מוויינים להכות סוסים שבצדו והיינו מאומד: ולישמעיד עד מפי עד. דתנן הכא ולא נתן ליה אמיים בעידי ממון הכי ימי כו': הוא אכר ל'ו. המחוייב אמר לנו שאני חיוב לו אבל לא לפני התובע אמר לנו כי לא היא הודאה: איש פלוני אכר לנו. שוה חיוב לזה שהוא א"ל בהודאה היינו עד מפי עד: הודה לו. שנידע היה שם: אמרינן ליה בדיני נפשות. להרבות הדברים ולפרש לאיניס ובדיני ממונות לא איכפת לן לאיניס עליהם: כל כך פ' פעמים. מכת חרב קרי פעמים: כבודות הכבודות. מכת נאמר דמי: בארץ נוה. ולא כתוב עד שבפירה לו ולתוה כדכתיב (בראשית ד) ויצא קו: שלשה דברים. חרב ורעב ודבר: לא יצלה. שום הצלחה ויבטיח מלך יהודה כתיב:

והיא נתעברה מעומד. שהיה בית האסורין צר ואין מקום לשכב ושילשלו שם אשה ובאגדה דויקרא רבה אמרה לה: על אלתו. להתירו לו גזירה שנשבע שלא ידע לו בן והתירו לו מפליא ש"מ ושבועה כתיבה בהדיא פרשה דכתבו את האיש הזה בס' ירימה (בבב). והיה: מושגעין של ישראל למקדש של ישראל: ולאבן נגף. ממזרח הגליל שמגפנת את הרגלים לציור

מכשול. סלע מכשלה יהיה לשני בתי ישראל: כשבעים אחריות בגימטריא: וישקר. וימחר כמו שזרק אני ומתרגמין מוזי (ירימה א). שהקדים: ומיחר גלות צדיקהו שהיא באחרונה בעוד שגלות יכניה קיימת שעדיין לא מתו אותן שגלו לבבל עם יכניה שהיו חכמים בתורה ולמדו לבני גולה האחרונה: פותחין: בתורה: בחישים. קרי ביה החרש: כיון דסוגרין. דבר הלכה העלמת מן אן לה פותחין אחרים: עולא אמר. צדקה של קיימה יהיה הקדים חורבן שני שנים לגימטריא דוושנתא דדינא תומני מאה וחמשים ותרתי והם גלו לסוף שמנה מאות וחמשים שנכנסו לארץ דכתיב (מלכים א ו) יהי בשמיים שנה וארבע מאות שנה וגו' ומי בית הראשון ד: מאות ועשר הרי ח' מאות ותשעים צא מהם מ' שנה וששתיהו בכדבר הרי שמנה מאות וחמשים ואילמלי היה ממתיק עד נושנתא היה מתקיים בהם כי תתקן מחר הושנתא תשמדון דכתיב בהדיא פרשתא (דברים ד) מהרה דמירי עלמא כו'. דהוא גימטריא דנושנתא וקרי ליה אבד תאבדון מחר והדקמה דרתי שנים צדקה היתה: אנו בני צדיק. אבינו צדיק שנים נברא לפיכך אנו צדיקים ואין אנו צריכין להתרחק מן העבירה כי לא נכשל בה: אנו בני רשע. ואין אנו זקוקין בתשובה ולהצטדק בו לא יועיל: אם נבראו שנים. יאמרו זה לזה אבא גדול מאבך: תולעים והחפסנים שיאמרו קרקע זה לבני אבינו ראשון היתה ולא לבני אביכם: תתהפך החומר חותם. לאחר מתכונם כמו לבוש בתחית המתים ומדקרי ליה חותם שמע מינה בחותם הן טבעוין: ויאמר שלי' היא: ואין אחר מבניהו הואיל מן אבינו לאשה בעבעלה לא ביום מפני המראה ובלילה מפני הקול: וברעת מפני תולעים. אם יודע מה בלב ובחירו חפשי מצפוני וידע היכן ממונו: שלא יאמרו המינים שותפו היה אדם ממונו: בלא אשיות המינים שותפו לו כלום: לפצות. שבת: שיכנס לפעודה מיד. שימצא הכל מוכן ויאכל מאשה יחפין: גפי. מקום גבוה: ולכסוף. כסרתה נתרב: מי פתי יסור הנה. ולכסוף היא קרא חכמה מי פתי לזה שסור הנה לאכול מן העץ: חסר לב אמרה לו. האשה שהיא חסר לב אמרה לו: גלמי ראו עיניך. מכל מראה עיניך נגלמתו והינינו כל העולם דכתיב בכוהר (ד עני' ה)

נכנס יין יצא סוד. היינו דאמר בפ' הדר (עירובין דף סה) התיישב בינו הרי יש בו מדעת שבעים זקנים שהסוד מתגבר על היין ואין כח ביין להוציא:

הצבה עמודיה שבעה. דבשבעה ימים נברא העולם שאע"פ שבששה ימים נברא העולם מ"מ היה חסר מנוחה עד שבא שבת בא מנוחה והיינו דכתיב (בראשית ח) ויכל אלהים ביום השביעי:

בתחלה על גפי. פ"ה מקום גבוה ולבסוף כסרתה נטרד על כסא ושקע דבספ"ק דמס' ע"ז (דף יט). משמע דכסא עדיף מגפי דירשי בגי תלמידו שבתחילה על גפי גולה ממקום למקום ולבסוף כשבעשה ראש ישיבה על כסא וכאן נמי יש לדרוש כן קודם שחוזרה לו חזה על גפי כמו (שמות כא) אם בגפו יבא ולבסוף על כסא:

והיא נתעברה מעומד. דבך אחר, (שלת'אל) [ש'אלת'אל'] שנשא על אלתו אל 'ורובכל', שנוער בבבל. ומה שמו, נחמיה בן חכליה שמו. והיה והוקיה בני רבי חי'א, הוו יתבי בסעודתא קמי רבי, ולא הוו קא אפרי ולא מירי. אמר להו, אנפרו חמרא ארדקין, פי תיכי דלימרו מילתא. כיון דאיכסוב, פתחו ואמרו, אין בן דוד בא עד שיכילו שני בתי אבות מישראל, ואלו הן, ראש גולה שבבבל, ונשיא שבארץ ישראל, שנאמר ויהי למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל. אמר להם, בני, קוצים אתם מפילין לי בעיניי. אמר לו רבי חי'א, רבי, אל ירע בעיניך. יין' ניתן בשבעים אותיות, ו'סוד' ניתן בשבעים אותיות, נכנס יין יצא סוד. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, ואמרי לה אמר רב חסדא, דרש מרי בר מר, מאי דכתיב 'וישקהו' על הרעה ויביאה עלינו, פי צדיק ה' אלהינו'. משום דצדיק ה' 'וישקהו' על הרעה ויביאה עלינו. אין צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל, שהקדים גלות צדיקהו, ועוד גלות יכניה קיימת. דכתיב ביה בגלות יכניה 'הח'רש ותמסגו אלה', 'ח'רש', כיון שפוחתין, הכל נעשו כח'רשין 'מסגר', כיון שסוגרין בהלכה, שוב אין פוחתין, וכמה היו, אלה. עולא אמר, שהקדים שתי שנים ל'ינושנתם'. אמר רב אחא בר יעקב, שמע מינה, 'מתרה' דמרי עלמא, ומפני מה, שלא יהו המינים וחמשיין ותרתי הוו: לפיכך כו': תנו רבנן, אדם יחידו נברא. ומפני מה, שלא יהו המינים אומרין, הרבה רשויות בשמים. דבך אחר, מפני הצדיקים ומפני הרשעים, שלא יהו הצדיקים אומרים אנו בני צדיק, ורשעים אומרים אנו בני רשע. דבך אחר, מפני המשפחות, שלא יהו משפחות מתגרות זו בזו. ומה עכשיו, שנברא יחיד, מתגרות. נבראו שנים, על אחת כמה וכמה. דבך אחר, מפני הגולגוני ומפני החמסנין, ומה עכשיו, שנברא יחיד, גולגוני וחמסנין. נבראו שנים, על אחת כמה וכמה: ולהגיד גדולתו כו': תנו רבנן, להגיד גדולתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שאדם טובע פמה מטבעות בחותם אחר, וכולן דומין זה לזה. אבל הקדוש ברוך הוא טובע כל אדם בחותמו של אדם הראשון, ואין אחר מהן דומה לחבירו, שנאמר 'תתהפך החומר חותם ויתגבכו כמו לבוש'. ומפני מה אין פרוצופיהו דומין זה לזה, שלא יראה אדם דירה נאה ואשה נאה ויאמר שלי' היא, שנאמר וימצע מרשעים אורם ורועו רמה תשבר'. תניא, היה רבי מאיר אומר, בשלשה דברים אדם משתנה מחבירו, בקול, במראה, ובדעת. בקול ובמראה, משום ערות. ובדעת, מפני הגולגוני והחמסנין. תנו רבנן, אדם נברא בערב שבת, ומפני מה, שלא יהו המינים אומרים, שותף היה לו להקדוש ברוך הוא במעשה בראשית. דבך אחר, שאם תזוה דעתו עליו, אומר לו יתוש קדמך במעשה בראשית. דבך אחר, פרי שיכנס למצוה מיד. דבך אחר, פרי שיכנס לפעודה מיד. מישל למלך בשר ודם, שבנה פלטרין וישללן, והתקין סעודה, ואחר כך הכנים ארחין, שנאמר 'חכמת בנתה ביתה, חצבה עמודיה שבעה. סבחה מבחה, מסכה יינה, אף ערכה שולחנה. שלחה גערותיה חקרא, על גפי מרומי קרת'. 'חכמת בנתה ביתה', זו מידתו של הקדוש ברוך הוא, שבא את כל העולם כפולו בחכמה. 'חצבה עמודיה שבעה', אלו ימים ונחרות וכל צורפי עולם. 'שלחה גערותיה מבחה מסכה יינה' אף ערכה שולחנה, אלו ימים ונחרות וכל צורפי עולם. 'שכחה חקרא', זה אדם ותוהו. 'על גפי מרומי קרת', רבה בר בר חנה רמי, תביב 'על גפי' וכתביב 'על כפא'. 'מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו', אמר הקדוש ברוך הוא, מי פתאול לזה, אשה. 'אמרה לו' דכתיב 'ואף אשה חסר לב'. תניא, היה רבי מאיר אומר, אדם הראשון, מכל העולם כפולו החצבר עפרו, שנאמר 'גלמי ראו עיניך', וכתביב 'פי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ'. אמר רב אישעיא משמיה דרב, אדם הראשון,

גופו מבבל. על שם שהיתה עמוקה נראה שמשם לוקח ולכן נעשה מצולה: וראשו מארץ ישראל. שהיא גבוהה וחשוכה מכל הארצות: ואיכרו. ר' יוחנן: רגליה: משאר ארצות. מכל העולם כדיליף לעיל: מאקרא דאגמא. בבבל היה והוא עמוק מאד. כל ילין. לינת לילה: עד וקנה. כל ימיו ואסבלנו: מסוף העולם ועד סופו היה. ארכה: ברא אדם בקצה הארץ. מקצה עד קצה: אחר וקדם. שני צורות דו פרצופין (ברכות דף סא:): על הארץ ולמקצה השמים. כלומר עומד בארץ וראשו מגיע השמימה: ולי מה יקר רעיד אל. בחר גלמי ראו עיניך כתיב אותו ממור וביצירת אדם מדבר: מין היה. נוטה לעבודה זרה: שקור. מהיר חריה: כתיב שרתי להשיב לאפיקורוס. הבא להביא ראיה מן התורה לדברי

הצדוקים: כל שכן דפקר טפי. שהרי הכיר וכפר ומתוך כך מדוקק ולא תוכל להשיבו דבר המקובל לך. ושקרו הצדוקים שמיאין איהו מן התורה להפקרו: וברא יחידי: העונה. לשון יחיד: אשר הלכו אלהים לפדות לו. הרי לשון יחיד: עד דברסון רמיו. נתיישבו וכתבו דמשמע שנים: כתיב ביה ועתק ראיה מן יחידי: הנה רבו. לה למת לי. למה נכתב בלשון רבים: בדרכי יוחנן, שהכל בעצת פמליא שלו: שכניה חול. שאנה מושיב בשר דם אצלו: והו מספרון. הוא אמר עורא ראה ה: ששמו רבו. לה לביכר לא הוכיר שמו וכתב חסם: אם כן לא ישא לפשעכם. לא יכול לסלוח לפשעכם ומה יתרון בה: אמר ליה הימנותא בידו. שאין בו חכ בשלשת פשיטו ואנו נמי מאסנתו ואנו לקבלו אפילו לפרוונקא שליח מצויה ומביא שמעי לי. שהמקרא הזה תשובה לזה: אבות

גופו מבבל, וראשו מארץ ישראל, ואכרו משאר ארצות. ענבותיו, אמר רב אהא, מאקרא דאגמא. אמר רבי יוחנן בר חנינא, שתים עשרה שעות היו היום, שעה ראשונה, הוצבר עפרו. שניה, נעשה גולם. שלישית, נמתחו אכרוי. רביעית, נורקה בו נשמה. חמישית, עמד על רגליו. ששית, קרא שמות. שביעית, נודוונה לו תהו. שמינית, עלו למטה שנים, וירדו ארבעה. תשיעית, נצטווה שלא לאכול מן האילן. עשירית, פרה. אחת עשרה, נידון. שתים עשרה, נסדר והלך לו, שנאמר 'אדם ביקר כל ילין'. אמר רבי אהא, אין תהו רעה שולמת באדם אלא אם בן נדמה לו פכהמה, שנאמר 'נמשל פכהמות נדמו': ('שעה') פסו"ף ארמ"י סימן). אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שבקש הקדוש ברוך הוא לבראות את האדם, ברא את אחת של מלאכי השרת. אמר להם, רצונכם נעשה אדם בצלמנו. אמרו לפניו, רבוננו של עולם, מה מעשיו? אמר להן, קד וקח מעשיו. אמרו לפניו, רבוננו של עולם, למה אנש פי ותכוננו וכן אדם פי תפקדנו. הושיט אצבעו קטנה ביניהן, וירפסם. וכן פת שניה. פת שלישית, לפניו, רבוננו של עולם, ראשונים שמארו לפניך מה העוילה, כל העולם כולו שלף הוא, אך מה שאתה רוצה לעשות ולקטור, עשה. כיון שהגיע אלפי, דור המבול ואנשי דור הפלגה שמעשיתן מוקלקלין, אמרו לפניו, רבוננו של עולם, לא יפה אמרו ראשונים לפניך. אמר להן, 'עד וקנה אני הוא ועד שיכה אני אסכול' וגו'. אמר רב יהודה אמר רב, אדם הראשון, מסוף העולם ועד סופו תהו, שנאמר 'למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים' (עד קצה השמים). כיון שפסרה, הניח הקדוש ברוך הוא ידו עליו ומעטו, שנאמר 'אחור וקדם צרתני, ותשת עלי פפד'. אמר רבי אלעזר, אדם הראשון, מן הארץ עד לרקיע היה, שנאמר 'למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים' (עד קצה השמים). כיון שפסרה, הניח הקדוש ברוך הוא ידו עליו ומעטו, שנאמר 'אחור וקדם צרתני. קשו קראי אהדדי. אידי ואידי, תדא מיידה היא. ואמר רב יהודה אמר רב, אדם הראשון בלשון ארמיו ספר, שנאמר 'לי מה יקר רעיד אל'. והיינו דאמר ריש לקיש, מאי דכתיב 'זה ספר תולדות אדם', מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא, דור דור ודרושו, דור דור וחקמיו, כיון שהגיע לדורו של רבי עקיבא, שגמ בתורתו ונתעצב במוחתו. אמר, 'לי מה יקר רעיד אל'. ואמר רב יהודה אמר רב, אדם הראשון מין היה, שנאמר 'ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איפה, 'אן נטה לך?'. רבי יצחק אמר, מושך בערלתו היה, פתיב הכא 'והמה באדם עברו ברית', וכתיב התם 'את בריתי הפר'. רב נחמן אמר, פופר בעיקר היה, פתיב הכא 'עברו ברית', וכתיב התם 'ואמרו על אשר עזבו את ברית ה' (אלהי אבותם)'. תנן התם, רבי אלעזר אומר, הו שקדו ללמוד תורה, ודע מה שתשיב לאפיקורוס. אמר רבי יוחנן, לא שנו אלא אפיקורוס (של) עובדי כוכבים, אבל אפיקורוס ישראל, כל שפן דפקר טפי. אמר רבי יוחנן, כל מקום שפקרו המינים, תשובתן בצידן. 'נעשה אדם בצלמנו', (ואומר) 'ויברא אלהים את האדם בצלמו'. 'הכה נרדה ונגבלה שם שפתם', 'ירד ה' לראות את העיר ואת המגדל'. 'כי שם נגלו אליו האלהים', 'לאל העונה אותי ביום צרתי'. 'כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו', 'פה' אלהינו בכל קראנו אליו. 'ומי כעמך בישראל גוי אחד בארץ אשר הלכו אלהים', 'לפדות לו לעם'. 'עד די כרסון רמיו', 'ועתיק יומין יתיב', הנה למה לי, בדרכי יוחנן, דאמר רבי יוחנן, אין הקדוש ברוך הוא עושה דבר אלא אם כן נלמד בפמליא של מעלה, שנאמר 'בגזרת עירין פתגמא ובמאמר קדישין שאילתא'. התינה, כוליה. 'עד די כרסון רמיו', מאי איפא למימר. אחד לו ואחד לדוד, דתניא, אחד לו ואחד לדוד, דברי רבי עקיבא. אמר רב יוחנן, מאי איפא למימר. אחד לו ואחד לדוד, דתניא, אחד לדוד, דברי רבי עקיבא. אמר רב יוחנן, מאי איפא למימר. הא שמעי, דתניא, אחד לדוד ואחד לצדקה, דברי רבי עקיבא. אמר רב יוחנן, מאי איפא למימר. מה לך אצל תגדה, לך אצל נגעים ואהלות, אלא, אחד לכפא ואחד לשרפרף, כפא לישב עליו, שרפרף לתדום רגליו. אמר רב נחמן, האי מאן דידע לאהדורי למינים פרב אידית, ליתדר. ואי לא, לא ליתדר. אמר תהוא מינא לרב אידית, תתיב ואל משה אמר עלה אל ה', 'עלה אלי מיבעי ליה. אמר ליה, והו מספרון, ששמו רבו, כתיב 'פי שמי קרבן'. אי הכי, ניפלו ליה. כתיב 'אח תמר בו', 'עלה למירני בו. אם כן, אמר ליה, 'אמר לפשעכם' למה לי. אמר ליה, הימנותא בידן, דאפילו בפרוונקא נמי לא קבילניה, דכתיב 'ויאמר אליו אם אין פניו הולכים', 'אמר ליה תהוא מינא אלא לרבי שמעאל ברבי יוסט, כתיב 'וה' הכסיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש מאת ה', 'מאת' מיבעי ליה. אמר ליה תהוא פופבם, שבקיה, אגא מתדרגא ליה, דכתיב 'ויאמר למד לנשו עדה וצלה שמעון קולי, נשי למד', 'נשי' מיבעי ליה. אלא, משתעי קרא הכי. תכא נמי, משתעי קרא הכי. אמר ליה, מינא לך הא. מפרוקיה דרבי מאיר, שמעי לי. דאמר רבי יוחנן, פי תהו דריש רבי מאיר בפרוקיה, הנה דריש תילתא שמעמא, תילתא אגרתא, תילתא מתלי. ואמר רבי יוחנן, שלש מאות משלות שועלים היו לו לרבי מאיר. ואנו, אין לנו אלא שלש,

אבות

דהורמיז. בקונטרס גרס קמא בלא אליף ובתרא באלף ור"ת גריס תריוויז בלא אליף אלא קמא הורמיז ב"ן כמו (ב"ב דף ת. וטס) איפרא הורמיז שהוא לשון חן מאת המקום איפרא כמו (ב"מ דף קטז). אפריון נמטייה ובתרא הורמיז ב"ן כמו הורמיז בר לילתא (ב"ב דף עג).
במאי טבילי. הא לא קשה ליה היאך נטמא דישראל נקראו בניו למקום.

אבות יאכלו בוסר. משל הוא שרימה השועל את האוב לבכנס לחצר היהודים בע"ש ולתקן עמדם צרכי סעודה ואכל עמדם בשבת וכשבל לבכנס חברו עליו במקלות בא להרוג את השועל אמר אל הלקוח אלא בשביל אביך שפעם אחת התחיל לטעיין בסעודה ואובל את כל נתח טוב אמר לו ובשביל אבא אני לוקח אמר לו חן האבות יאכלו בוסר וגו' אבל בא עמי ואראך מקום לאכול ולשבעו בא לו על הבאר ועל שפתו מוטל עץ והחבל מושכב עליו ובשני ראשי החבל שני להקים שוקרים כנס השועל בדלי העליון והכביד וירד למטה דלי התחתון עלה אמר לו הואב למה אתה נכנס לשם אמר לו יש כאן בשר ובניה לאכול ולשבעו והיראה לו דמות הלבנה במים כדמותו עגול כמין גבינה עגולה אמר לו אני היאך ארד אל הכנס אתה בדלי העליון נכנס והכביד וירד דלי ששועלו עליו עלה אל היאך אני עלה אמר לו גדיק מצרה חלץ ויבא רשע תחתי לא כך חתיב מאוני צדק וגו'. בוסר. ענבים קודם בשילום ומקוין את השיניים. אמרה לו תנו לי ריכוס אחד. שופט לתקום נקמה: אורביה תותיה בתשא. תחת הירען קליני בלע"ז וכן דרך צלייתה ומתוך שראה אותה בגנותה נמאסה עליו: הוא טאסיה ליה. שיראה בחתוכה קודם מלתקנה: אלהייבו **מאי עביד.** כמחשבה ויבא ויכסבור אין הוא יכול להכחישנו: חבושי. קדונו"ץ בלע"ז: **ארבילא.** קרובייל בלע"ז: וקא מחדר ליה. סביב סביב ארבילא: מני לי כוכבי. מנויין לי הכוכבים כלומר יודע אני מספרם: תחת הירען שערך אתה למנותם: דאיכא ברקיע ידעת. בלא מנין ללמנותם איך יכולי: מי שברא הרים אל ברא רוח. שזה נקרא יוצר זה נקרא אברא ושני שמות הם: הכי נמי. מי שברא אברא לא ברא אברא זה ואם תאמר כן הוא הא תינה באברים המרוחקים מיהו נספח על טפח הן בו באדם ובאותו טפח יש בו שני נקבים הא הוה העני קרי להאי טפח און ולהאי יוצר עין תאמר שנתעסקו שנים באותו טפח אמר לו חן: וכי בשעת מיתא שניחם נתפייסו. הבעלים הנוטע והיוצר מסיכסיה המיתיה: **אמנושא.** מכשף עולמא אני על ידי חמישה דמחציק ולמעלה: הורמיז. שד כדאמר הורמיז בר אבא בתרא (דף עג). דהורמיז. הקדוש ברוך את קרי הכי והיכי שכיב ליה. (אמר לו היאך שביק) אהורמיז להורמיז לאעברא את סרוחיה בארעיה איכי היאך מניח אהורמיז להעביר מים בארצו שכל מי שאדם מכניס דרך פיו מוציא דרך הנקבים התחתונים: לא מציני למיהו בוותייכו. שאי אפשר להיות לנו ערלה: דוכי למלכא. נוצחו ומשתקין דבריו ומביישו. לביכר. מקום חיות רעות של מלכות קרייה. רבן גמליאל לשבעיה דקיסר: מחיה באפתקיה. הכחה על צוואר: אל. קיסר: חכמא אובולא עלמא ניהא. שמשא חמה: נחשן. חוכא משחק בבניאוי מ"ם דשבעיות. למה צוה הקב"ה על השמטה: דשוויא לתרווייהו. שתחה ומעלת לשניהם כמו (סאתר א) אין שווה להניחם: כדי שתדעו וכו'. ולא ירום לבלבם בשבת אצרכם ותשכחו וירדו מלכותם: **לא אשר לא** אתכם לא הוציא מן הכלל: מירדכו. נביאים שיצאו מכם דהיינו בלעם שהיה גוי והעדי עלינו שאין אנו באותו כלא:

אבות יאכלו בוסר ושניו קנים תקנינה/ מאוני צדק
אבני צדק/ צדיק מצרה נחלוץ ויבא רשע תחתיו.
אמר ליה פופר לרבן גמליאל, אלהיכם נגב הוא,
דכתיב ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן/ אמרה ליה פרתיה, שבקיה, דאנא מהדנא
ליה. אמרה ליה, תנו לי ריכוס אחד. אמר לה, למה לך. ליסטיין פאו עלינו הלילת, ונמלו
ממנו קיתון של פספס והניחו לנו קיתון של זהב. אמר לה, ולואי שיבא עלינו ככל יום. ולא
יפה היה לו לאדם הראשון, שנמלו ממנו צלע אחת, ונתנו לו שפחה לשמשו. אמר לה, הכי
קאמינא, (אלא) לשקליה בהדיא. אמרה ליה, אייתו לי אומצא דבישרא. אייתו לה, אורתבה
ותתי פחשא, אפיקתה. אמרה ליה, אכול מהאי. אמר לה, מאיסא לי. אמרה ליה, ואדם
הראשון נמו, אי הוות שקילה בהדיא, הוה מאיסא ליה. אמר ליה פופר לרבן גמליאל, דנענא
אלתיבו מאי קא עביד (והיכן יתבי), איתנגד איתנתה. אמר ליה, מאי האי. אמר ליה, בן אחד
יש לי בכרפי היום ויש לי גיעגועים עליו, בענא דכמותות ליה ניהלי. אמר, מי איתא היכא
ניהו. אמר ליה, דאיכא בארעא לא דעת, דאיכא בשמיא דעת. אמר ליה פופר לרבן גמליאל,
פתיב מונה מספר לפוכבים/ מאי רבותיה, אנא מצינא למינא פוכבי. אייתי חבושי, שדינתו
בארבייל וקא מהדר להו. אמר ליה, מנינה. אמר ליה, אוקמינהו. אמר ליה, קדעו נמי הכי
הדיא. איפא דאמרי, הכי אמר ליה, מני לי פוכבי. אמר ליה, אימא לי פכיד ושינד, פמה
הוה. שדא דיה לפומיה, וקא מני להו. אמר ליה, דאיכא בפומיך לא דעת, דאיכא ברקיעא
דעת. אמר ליה פופר לרבן גמליאל, מי שברא הרים לא ברא רוח, שנאמר כי הגה יוצר
הרים ובורא רוח/ אלא מעתה, גבי אדם דכתיב ויברא ויצר, הכי נמו, מי שברא זה לא
ברא זה. טפח על טפח יש בו פאדס, ושני נקבים יש בו. מי שברא זה לא ברא זה, שנאמר
הנוטע און הלא ישמעו, ואם יוצר עון הלא יביט/ אמר ליה, ובשעת מיתא
פולן נתפייסו. אמר ליה, ההוא אמנושא לאמימר, מפלגד לעילאי דהורמיז. מפלגד לתתאי
דהורמיז. אמר ליה, אם בן, היכי שביק ליה אהורמיז דהורמיז, לעבורי מיא בארעיה. אמר
ליה קיסר לרבי תנחום, תא ליהונו פולן לעמא חר. אמר, לחיי. אנן דקמלינו, לא מצינו מיהו
בנותייכו. אתון מהליתו, ותו פותון. אמר ליה, מימר שפיר קאמרת. מיהו כל דוכי למלכא,
לשדייה לביכר. שדייה לביכר, ולא אכלות. אמר ליה, ההוא מינא, האי דלא אכלות, משום
דלא קפין הוא. שדייה ליה לדרייה, ואכלות. אמר ליה פופר לרבן גמליאל, אמרתו, כל פי
עשרה שכינתא שרא. פמה שכינתא איפא? קרייה לשמיעיה, מהא ביה באפתקא. אמר ליה,
אמאי על שמשא בפתיה דכופר. אמר ליה, שמשא אפולי עלמא נחא. ומה שמשא, דחד מן
אלף אלפי רבוא שמשו דקמי קודשא ברך הוא, נחא לכולי עלמא. שכינתא דקודשא ברך
הוא, על אחת פמה וכמה. אמר ליה, ההוא מינא לרבי אבהו, אלהיכם נחן הוא, דקאמר
ליה ליחוקאל "שכב על צדך השמאלי, וכתוב וישכבת על צדך הימני". אהא ההוא תלמידא,
אמר ליה, מאי טעמא דשבעתא. אמר להו, השתא אמנא לבו מילתא דשויא לתרווייהו.
אמר ליה, אמר ליה, אמר ליה, ורעו שש והשמיטו שבע, גדי שתדעו שהאריך שלי היא,
והן לא עשו בן, אהא חטאו, ונלו. מנתנו שש עולם, מלך בשר רבם שפחתה עליו מדינה,
אם אכרוי הוא, הורג את פולן. אם רתקנו הוא, הורג חזיים. אם רתקנו מלא רחמים הוא,
מיסר הגדולים שבהן בישורין. אם קד תקדוש ברך הוא, מיסר את וקאל, כדי למרק
עונותיהם של ישראל. אמר ליה, ההוא מינא לרבי אבהו, אלהיכם פהו הוא. דכתיב ויקחו לי
תרומה, פי קבריה למשה, במאי טביל. וכי תימא במיאי, והכתיב מי מדר בשעלו מים/ אמר
ליה, בנורא טביל, דכתיב כי הגה ה' פאש יבא/ ומי סלקא טבילותא בנורא? אמר ליה,
אדרבה, עיקר טבילותא בנורא הוא, דכתיב וכל אשר לא יבא פאש תעבירו במים/ אמר
ליה, ההוא מינא לרבי אבינא, פתיב מי כעמד פישראל גוי אחד בארץ, מאי רבותיהו, אתון
נמו ערבותו בהדין, דכתיב כל הגוים פאן נגדו/ אמר ליה, מדיכיו אסחידו עלן, דכתיב
ו'בגוים

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43

שכחמש

חמה במזרח. בפ"ק דפסחים (דף י"ב) פריך בו' גמי ניכול ומשני שית יומא בי קרנתא קאי וקשה כיון שאין דיכר בין ו' לו' לאביי דאמר התם לר' יהודה אדם טועה חצי שעה ומשדו ותלינן טעות בשניהם א"כ א' אומר בה' וא' אומר בו' אמאי עדותן בטילה נימא האי דקאמר ה' סוף ה' והאי דקאמר ו' תחלת ו' ומעשה כי הוה בפלגא דרשית והאי טעה פלגא שעתא

קמיה והאי טעי פלגא לאחרייה וי"ל דהא דקאמר דרשית יומא בי' קרנתא קאי דטעי בין דהיינו דוקא לענין המץ דלכל מסור אבל עדות מסורה לרזין.

שכן

1 'ובגוים לא יתחשב' רבי אלעזר רמי, פתיב 'טוב ה' לבל, ובפתיב 'טוב ה' לקויו', משל לאדם שיש לו פדום, פשהוא משקה, משקה את פולו. פשהוא עורה, אינו עורך אלא טובים שבהם: לפיכך כל אחד

ואחד כו': 'ועבר הרגה במתנה', אמר רב אחא בר חיניא, 'באבוד רשעים רגה', באבוד אהאב בן עמר, רגה. וכו' חדי קודשא בריך הוא במפתן של רשעים, והכתיב 'בצאת לפני החלון ואמרום הודו לה' כי לעולם חסדו'. ואמר רבי יוחנן, מפני מה לא נאמר בהודאה זו 'כי טוב', לפי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפתן של רשעים. דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יוחנן, מאי דכתיב 'לא קרב זה אל זה כל הלה'. באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא, אמר להן הקדוש ברוך הוא, מעשה ידי טובעין ביים, ואתם אומרים שירה לפני? אמר רבי יוסי בר חיניא, הוא אינו שש אצל אחרים משיש. דיקא נמי, דכתיב 'שיש', ולא פתיב 'שיש', שמע מינה. 'הזוונות רחצו', וגו', אמר רבי אלעזר, למרק שתי חזיונות, אחת של מיקרה ואחת של אליהו. במיקרה פתיב, 'אם שוב תשוב בשלום לא דיבר ה' בי'. באלהיו פתיב 'במקום אשר לקקו הפלכים את דם גבות'. רבא אמר, זוונות קמש, אהאב איש מצונן היה ועשתה לו איזבל שתי צויר זוונות בקרבתה כדי שיראה אותן וזוונותם. ואיש משך בקשת לתומו ויפח, רבי אלעזר אמר, לפי תומו. רבא אמר, לתמום שתי חזיונות, אחת של מיקרה ואחת של אליהו: סימן קרא ו'וכ"ה באדו"ם: פתיב 'ויקרא אהאב אל עובדיהו אשר על הבית, ועובדיהו היה ירא מאד', מאי קאמר קרא. אמר רבי יצחק, אמר ליה, בעקב פתיב 'נחשתי וברכני ה' בגלגלי'. ביוסף פתיב 'ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף'. בימא דההוא נברא, לא תהו מיברך, שמא לא ירא אלהים אתה. יצתה פת קול ואמרה 'ועובדיהו היה ירא את ה' מאד', אבל ביתו של אהאב אינו מוזמן לברכה. אמר רבי אבא, גדול שנאמר בעובדיהו יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם לא פתיב 'מאד', ועובדיהו פתיב 'מאד'. אמר רבי יצחק, מפני מה זכה עובדיהו לנביאות, מפני שהחביא מאה נביאים במערה, שנאמר 'ויהי הפתחית איזבל את נביאי ה', ויפק עובדיהו מאה נביאים, והביאם חמשים איש במערה וגו'. מאי שנא חמשים איש? אמר רבי אלעזר, מעקב למה שנאמר 'ויהי המחנה הנשאר לפליטה'. רבי אבהו אמר, לפי שאין מערה מחוקת יותר מחמשים. חזון עובדיהו פה אמר ה' אלהים לאדום' וגו'. מאי שנא עובדיהו לאדום. אמר רבי

יצחק, אמר הקדוש ברוך הוא, יבא עובדיהו הדר בין שני רשעים ולא למד ממעשיהם, וינבא על עשו הרשע שדר בין שני צדיקים ולא למד ממעשיהם. אמר אפרים קוקשאה, תלמידו של רבי מאיר, משום רבי מאיר, עובדיהו גר אדומי היה, והיינו דאמרי אינשי, 'מיניה וביה אבא גיזיל ביה נרנא'. יחד את מואב, ומדרם פהכל השקב אותם ארצה'. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, היינו דאמרי אינשי, 'מיניה וביה אבא גיזיל ביה נרנא'. פי אתא רב דימי, אמר, יחד מתוכה מסרחת. 'ויפק את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עולה על החומה'. רב ושמואל, חד אמר, לשם שמנים. וחד אמר, לשם עבודה זרה. בשלמא למאן דאמר לשם שמנים, היינו דכתיב 'ויהי קצף גדול על ישראל'. אלא למאן דאמר לשם עבודה זרה, אפוא 'ויהי קצף'. פדרבי יהושע בן לוי, דרבי יהושע בן לוי רמי, פתיב 'וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם לא עשיתם', ופתיב 'וכמשפטי הגוים אשר סביבותיכם עשיתם'. פתוקתין שבהם, לא עשיתם. פמקולקלין שבהם, עשיתם. ויסעו מעליי וישבו לארץ', אמר רבי חיניא בר פפא, באותה שעה ירדו רשעיהו של ישראל למדינה ותחתונה. והעגרה יפה עד מאד', אמר רבי

יפי של שרה, דכתיב עד מאד', ולא מאד בכלל:

ובגוים לא יתחשב. כל מקום שהחכרו שם גוי לא הזכירו ישראל בכלל: בשווא משקה. אינו מונע המים לילך לטובים ולרעים לפי שאינו אלא טורח אחד וכשהוא עורך דהוי טורח לכל אחד ואחד אינו עורך אלא הטובים: עורך. חופר כך הקב"ה זן טובים ורעים הכל בדבור אחד ממלא את העולם כולו טובה שהיה שלו אבל כשבא להנין את הפעולות ולשלם שכר אינו אלא לקויו: ועבר הרגה. מדלא כתיב רגה משמע הרגה המיוחדת שהיתה עתידה לבא שכבר החכרה והיכן החכרה: באבוד רשעים רגה. וזה הפעולם מלשתי תבא הרגה איבודו של אחאב וכשהנהר עברה והוכירה הרגה בפי הכל: בצאת לפני החלון. ביהושפט כתיב כשיצא אל הלחם בעמנונים שבאו רגה: כי טוב. כשיצא כי טוב בעיני הודאה ושמחה: כן ישיש ה' עליכם להאביד וגו'. ישיש אתרים שונאים: והזוונות רחצו. באחאב כתיב במיתתו: למרק, ללוטש ולהאיר כלומר רחצו והתבררו ולתתיבות מתי שנאמר עליה: מצונן היה. לא היה אוהב תשמש: רמות שתי זוונות כו'. והיינו רחצו אותן שתי צורות רחצו מדמו: תבסם. להשפית: מאי קאמר רביא. מאי ענין עובדיה היה ירא אצל ויקרא אחאב: באברהם כתיב (בראשית כב) ירא אלהים אתה ולא כתיב מאה: מפני מה זכה לנביאות. שהרי רב היה וכן השכינה שורה אלא על המיוחסין שב ישראל כדכתיב (בראשית יז) להיות לך לאלהים ולזרעך אתרך: מאי שנא חמשים. ולא חביא כולן במערה אחת: אין מערה מוחזקת. מערות שלו לא היו מחוקקות יותר: מאי שנא עובדיה לאדום. ולא נתנבא נבואה אחרת למה נבחר לו לזו משאר הנביאים: שני רשעים. אחאב ויזבל: שני צדיקים. יצחק ורבקה: מיניה וביה אבא גיזיל ביה נרנא. אבא יער מעצמו של יער יכנס בתוך הדרן להיות בית די ויקצצו בו את היער וכן עובדיה לאדום ורוד למואב והוא יצא מרות המואביה: פתיב מסרחת. מגופה ומתוך עוביה מתחיל הסרחון: כמתוקנים שבהם לא עשיתם. כמו עגלון מלך מואב שהיה מבכד את השם כשנאמר לו אחד דבר אלהים לי אלהי תהלך בני דהו מחוקקות יותר: (שופטים א) כמקולקלין שבהם. כגון מישה מלך מואב שהקריב בנו לעז' כך היו ישראל עושין ובאותה שעה נזכר להם אותו עון שהיו גרילים גם בה: לארץ. מדלא כתיב לארצם בני קאמר בשלות ולתתיבות שבו שנגור עליהם פורענות: ולא מאד בכלל. ובשרה כתיב (בראשית ו) כי יפה היא מאד והאי קרא דאבישג נקט למדרש הכא משום דרשה דלעיל דדרש מאד דכתיב בעובדיה:

הדרן עלך אחד דיני ממונות

הנינא בר פפא, גדיין לא הגינא לחצי

הדרן עלך אחד דיני ממונות

הדרן עלך אחד דיני ממונות

הדרן עלך אחד דיני ממונות

הדרן עלך אחד דיני ממונות

הדרן עלך אחד דיני ממונות

להדרש ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק מנלה שמואל לדוד נתנה להדרש מה טעמא (דברי הימים א כח) הפל בכתב זו המסכת מידי ה' זו רוח הקדש עלי השפיל מיכן שנתנה להדרש ר' ירמיה בעי ולמה לי זן אמרין ותבנית כל אשר היה ברוח עמו אמר רבי מנא מהו ברוח ברוח פיו: ברכים המקפין חומה מימות יהושע בן נון קורין בתמישה עשר. ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי חלקו כבוד לארץ ישראל שהיתה תרבה באותן הימים ותלו אותה מימות יהושע בן נון ויקראו הפל בתמישה עשר ר' אבהו דרש ושיבה ושיבה ושיבה שנאמר להלן מימות יהושע בן נון אף ושיבה שנאמר כאן מימות יהושע בן נון ויקראו הפל בארבעה עשר ר' יודה בר פזי דרש פרזי פרזות נאמר כאן (אסתר ט) פרזות

דף ב' ע"א

ונאמר להלן (דברים ג) לבד מערי הפרזי הרבה מאד מה פרזי שנאמר להלן מימות יהושע בן נון אף פרזות שנאמר כאן מימות יהושע בן נון תני רבי יהושע בן קרחה אומר מימות אחשורוש אמר ליה ר' יוסי בי ר' יהודה וכי מה ענין שושן הבירה לבא לבאן אם משושן הבירה את למד מעתה בשושן הבירה אל יקראו ושאר כל המקומות יקראו היא תלתא תניין תניא קדמיא סבר מימר מימות יהושע בן נון תניא אחרייא סבר מימר מימות אחשורוש תניא אחרייא סבר מימר עיר מפל מקום נמצאת אומר רבי יהושע בן קרחה ור' יוסי בי ר' יהודה שניהם אמרו דבר אחד אלא שזה למד מטעם אחד וזה למד מטעם אחד ותני בן הפסוקו לפרך ותנראה עמו תרי הוא פיוצא בו ר' אייבו בר נגרי בשם ר' תייה בר בא בגון הדא חמתה לא אמר אלא בגון היא חמתה עצמה מקפת חומה מימות יהושע בן נון מן הדא (יהושע יט, לה): "וערי מבצר הצדים צר וחמת רפת וכנרת". "הצדים" – כפר הימניא. "צר" – דסמיכה לה. "חמות" – חמתה. "רפת" – טיברייא. "כנרת" – גינוסר. התיב רבי לוי והכתיב (יהושע יב) ותערכה עד ים כנרת

דף ב' ע"ב

מעתה שני גינוסריות היו או לא היו אלא שני אבטוניות בגון בית ירח וצינבריי שהן מוגדלות כינרים חרב הפרך ונעשה של עכו"ם איתא חמי בו אינן קורין ובהוצה לו קורין חזקיה קרי לה בארבעה עשר ובתמישה עשר בו חשש להיא דתני רבי שמעון בר יוחאי (ויקרא כח) ואיש כי ימכר בית מושב עיר חומה פרט לטיבריא שהים חומה לה רבי יוחנן קרי לה בכנישתא דכיפרא ואמר הדא היא עפר טיבריא קדמייתא ולא חשש להדא דתני רבי שמעון בר יוחאי קל היקילו בקריאתה דתנינן תמן כל שהוא לפנים מן החומה תרי הוא כבתי ערי חומה חוץ מן השדות רבי מאיר אומר אף השדות ותני בן הפסוקו לפרך ותנראה עמו תרי הוא פיוצא בו אמר רבי יוחנן מוכתית ועד אנטיפרם ששים רבוא עירות היו והקמנה שבהן היתה בית שמש מה כתיב ביה (שמואל א ו) ויה באנשי בית שמש כי ראו

בארון ה' וגו' ואלו מרות אחת היו וכדון אין את מבצע לה קניי לא נסבה אמר רבי חנינה קפצה לה ארץ ישראל כל העירות שמנה יהושע אפלו מאה אינן רבן שמעון בן לקיש אמר מקפות חומה מנה ר' יוסי בר חנינה אמר הסמוכות לספר מנה קריא מסייע לר' יוסי בן חנינה (יהושע יט) ויהי גבולם מחלף מאלון בצעננים ואדמי הנקב ויבנאל עד לקום ויהי תצאתיו חירדן. וגו' וקפאת ונהלל ושמרון וידאלה ובית לחם. "מחקה" – חלה. "מאלון" – אילון. "בצעננים" – אנניא דקדש. "ואדמי" – דמין. "הנקב" – ציידתה. "ויבנאל" – כפר יפה. "עד לקום" – לוקים. "וקפאת" – קטינית. ונהלל – מהלול. "ושמרון" – סימונייה. "וידאלה" – חורייה. "בית לחם" – בית לחם צרייה. ר' אחא ר' יודה בן לוי רבי יהושע בן לוי בשם ר' לוד וגיא התרשים מקפות חומה מימות יהושע בן נון ולמה לא אמרן ואונו בגין דכתיב והא פתיב לוד ואיתאמרת אלא בגין דתנינן ונקמה ונדוד וחדיר ואונו וירושלם וכן פיוצא בהן

[דף ג' ע"א]

והכתיב (דברי הימים ה, יב) ויבני אלפעל עבר ומשעם ושמד הוא בנה את אונו ואת לד ובנתיה. אמר רבי לעזר בי ר' יוסה בימי פילגש בגבעה הרבה ועמד אלפעל ובניהיה הדיא הוא דכתיב (שופטים כ) גם כל הערים הנמצאות שלהו באש ר' חנינה בשם ר' פינחס לוד ואונו הן הן גיא התרשים. ר' חלבו ר' חונה בשם ר' הנה רבה הכל יוצאין בארבעה עשר שהיא זמן קריאתה לא בא אלא ללמדך שהמצוות נהגות באדר שני רבי יוסי ור' אחא הוון יתיבין אמר רבי יוסי לר' אחא לא מסתברא לשעבר אבל לפא והא תני מקום שנגהו לקרותה ב' ימים קורין אותה שני ימים אמר ליה אוף אנא סבר בן אמר רבי מנא ויאות אילו מי שקרייה בארבעה עשר וחור וקרייה בחמשה עשר שפא אין שומעין לו אם אומר את בן שפא נמצאת עוקר זמן כרפים בידיה נחמן בריה דרבי שמואל בר נחמן (אסתר ח) שמחה וששון מיפן שהן אסורין בהספד ומשתה מיפן שאסורין בתענית ויום טוב מיפן שאסורין בעשיית מלאכה אמר רבי חלבו זימנין סגין יתבית קומי ר' שמואל בר נחמן ולא שמעית מיניה הדיא מילתא אמר ליה כל מה דתנה אבא שמיע את שמיע מלתייה דרבי פלינא דרבי הוח מפרסם עצמו שני ימים בשנה רוחין בי"ז בתמוז

[דף ג' ע"ב]

ונוטע נטיעות בפורים רבי חביבה בשם רבנן דתמן בכל מקום שכתוב יום טוב אין פתיב וקבל בכל מקום שכתוב וקבל אין פתיב יום טוב וכאן פתיב יום טוב וכתוב וקבל ר' סימון בשם רבי שמואל בר נחמן משפחה ומשפחה אלו הכפרים מדינה ומדינה אלו הכפרים עיר ועיר אלו העירות תני שמואל מפני מה מקדימין ליום הכניסה כדי שייספקו מים ומזון לאחייהם שבכרכים ר' פליפא בר פרוטה אמר קומי רבי יונה לית הדיא אמרה שאסור בעשיית מלאכה אמר ליה אין מן הדיא לית שמע מינה כלום תרי חולו של מועד תרי הוא אסור בעשיית מלאכה והם מספקין מזון לאחייהם שבכרכים לית לך אלא

בְּהֵדָא דְרַבִּי דְרַבִּי הוּהּ מְפָרְסָם עֲצָמוּ שְׁנֵי יָמִים בְּשָׁנָה רוּחִין בִּי"ז בְּתַמּוּז וְנֹטַע גְּמִיעוֹת בְּפוּרִים ר' יוֹסֵפָא בִּי ר' שׁוֹנָם בְּעָא קוּמֵי ר' מְנָא וְלֹא עֲזָרָא תַלְמֵן שְׁיָהוּ קוֹרִין בְּתוֹרָה בְּשָׁנֵי וּבַחֲמִישֵׁי וּבִשְׁבַת בְּמִנְחָה וּמְרֻדְכִי וְאַסְתֵּר מִתְקִינִים עַל מַה שְּׁעֲזָרָא עֲתִיד לְהִתְקַיֵּן אָמַר לֵיהּ מִי לְשַׁפְּדֵר אֶת הַמִּשְׁנָה סְמִכָה לְמִקְרָא (אַסְתֵּר ט) מוֹשְׁפָחָה וּמוֹשְׁפָחָה וּמְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר:

הלכה ב' משנה בִּיצַד חָל לְהֵיזֵת בְּשָׁנֵי בְּפָרִים וְעִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם וּמִקְפּוֹת חוּמָה לְמִהָרַךְ חָל לְהֵיזֵת בְּשְׁלִישֵׁי אוֹ בְּרִבְעֵי בְּפָרִים מְקַדְמִין לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה וְעִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם וּמִקְפּוֹת חוּמָה לְמִהָרַךְ:

גמרא כָּל הַזֶּה דִּתְגַיְנִין חָל לְהֵיזֵת בְּאַרְבְּעָה עֶשֶׂר אֲנִי קְיָיִמִין אָמַר רַבִּי יוֹסֵא מִתְנִיתָא אָמְרָה בֵּן מִקְפּוֹת חוּמָה לְמִהָרַךְ אָמַר רַבִּי יוֹסֵה לִית בְּכָאן חָל לְהֵיזֵת בְּשָׁנֵי וְלִית בְּכָאן חָל לְהֵיזֵת בְּשְׁבַת חָל לְהֵיזֵת בְּשָׁנֵי צוּמָא רַבָּא בְּחַד בְּשׁוּבָא חָל לְהֵיזֵת בְּשְׁבַת צוּמָא רַבָּא בְּעָרוּכְתָּא:

הלכה ג' משנה חָל לְהֵיזֵת בְּחִמְשֵׁי בְּפָרִים וְעִירוֹת גְּדוּלוֹת קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם וּמִקְפּוֹת חוּמָה לְמִהָרַךְ חָל לְהֵיזֵת עֲרַב שַׁבַּת בְּפָרִים מְקַדְמִין לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה וְעִירוֹת גְּדוּלוֹת וּמִקְפּוֹת חוּמָה קוֹרִין בּוּ בַּיּוֹם חָל לְהֵיזֵת בְּשַׁבַּת בְּפָרִים וְעִירוֹת גְּדוּלוֹת מְקַדְמִין לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה וּמִקְפּוֹת חוּמָה לְמִהָרַךְ:

[דף ד' ע"א]

גמרא בְּעוֹז קוּמֵי ר' וְעִירָא אִיתָא חֲמֵי חָל לְהֵיזֵת לְכַרְפִּים בְּשַׁבַּת קוֹרִין בְּעֲרַב שַׁבַּת חָל לְהֵיזֵת לְעִירוֹת בְּשַׁבַּת יְדֵחוּ לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה אָמַר רַב לֹא מִפְּנֵי כְבוֹד כַּרְפִּים שְׁלֵא יְהוּ אוּמְרִים רְאִינוּ כַּרְפִּים וְעִירוֹת קוֹרִין כְּאַחַת מְעַתָּה לֹא יְדֵחוּ לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה שְׁלֵא יְהוּ אוּמְרִין רְאִינוּ בְּפָרִים וְעִירוֹת קוֹרִין כָּל אֶחָד מְעַתָּה חָל לְהֵיזֵת בְּשָׁנֵי חָל לְהֵיזֵת בְּחִמְשֵׁי חָל לְהֵיזֵת בְּשַׁבַּת אֲשַׁכַּח תְּנִי בְּפָרִים וְעִירוֹת וּכְרַכִּים קוֹרִין כְּאַחַת וְהִזְקִין תְּנִינָה לֹא נָסַב אֶפְלוּ לְבִירִינָה דְאִית לֵיהּ שְׁלֵא יִקְדְּמוּ כַּרְפִּים לְעִירוֹת דְאִית לֵיהּ כָּל שְׁהוּא גְּדַחָה מִמְּקוֹמוֹ יְדַחָה לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה רַבִּי אוּמַר פְּלַחֵם יְדֵחוּ לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה דְאִית לֵיהּ שְׁלֵא יִקְדְּמוּ כַּרְפִּים לְעִירוֹת דְאִית לֵיהּ כָּל שְׁהוּא גְּדַחָה מִמְּקוֹמוֹ יְדַחָה לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה אָמַר ר' יוֹסֵה כְּמִתְנִיתָא בְּעוֹז קוּמֵי רַבִּי זְעִירָה כְּמַה דְאִתְּ אָמַר חָל לְהֵיזֵת לְכַרְפִּים בְּשַׁבַּת קוֹרִין בְּעֲרַב שַׁבַּת חָל לְהֵיזֵת לְעִירוֹת בְּשַׁבַּת יִקְרָאוּ בְּעֲרַב שַׁבַּת

[דף ד' ע"ב]

אֵלָּא מִתְנִיתָא בְּתַרְוִין תְּנִינָה תְּנִי קְדָמֵינָא סַבְר מִימָר כָּל שְׁהוּא גְּדַחָה מִמְּקוֹמוֹ יְדַחָה לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה וְתְנִינָה חוֹרְנָא סַבְר מִימָר כָּל שְׁהוּא גְּדַחָה מִמְּקוֹמוֹ לֹא יְדַחָה לְיוֹם הַבְּנִיָּסָה אָמַר לֹזֵן בֵּן אָמַר רַב חַד תְּנִינָה הוּא מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ חָל לְהֵיזֵת לְכַרְפִּים בְּשַׁבַּת קוֹרִין בְּעֲרַב שַׁבַּת דְאָמַר רַבִּי חֶלְבּוּ רַב חוּנָה רַב בְּשֵׁם ר' חִייה רַבָּה חֶכַל יוֹצֵאִין בְּאַרְבְּעָה עֶשֶׂר שְׁהוּא זְמַן קְרִיאָתָהּ וּדְכּוּתָהּ חָל לְהֵיזֵת לְעִירוֹת

בַּשַּׁבָּת דָּאָמַר ר' הֶלְבּוּ יוֹם י"ג יוֹם מִלְחָמָה הָיָה וְהוּא מוֹכִיחַ עַל עֲצֻמוֹ שֶׁאֵין בּוֹ נִיחָה אֲשֶׁרְכָּה תְּנִי כְּפָרִים קוֹרִין בְּעָרֵב שַׁבָּת וְעִירוֹת גְּדוּלוֹת יִדְחוּ לְיוֹם הַכְּנִיסָה וּמִקְפּוֹת חוֹמָה לְאַחַר הַשַּׁבָּת הֵיךְ עֹבְדֵינָא אָמַר רַבִּי יוֹסֵה לֵיט אֲפֹשֶׁר וְאֵין אֲפֹשֶׁר בְּמַתְנִיתָהּ ר' בָּא בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה כֹּל שֶׁאָמְרוּ יִדְחָה מִמְּקוֹמוֹ וּבִלְבָד בְּעֵשְׂרָה וְאַנְז חֲמִיז רַבִּנְז אֲפִלוּ בְּיַחֲד ר' אֲבִינָא בְּשֵׁם ר' אֲסִי כֹּל שֶׁאָמְרוּ יִדְחָה לְיוֹם הַכְּנִיסָה וּבִלְבָד בְּעֵשְׂרָה ר' חֲנַנְיָה אָמַר אֵיפְלַגְנּוּ רַב חוּנָה וְרַב יְהוּדָה חֵד אָמַר וּבִלְבָד בְּעֵשְׂרָה וְחוּרְנָה אָמַר אֲפִילוּ בְּיַחֲדֵי מַתִּיב מֵאַן דָּאָמַר וּבִלְבָד בְּעֵשְׂרָה לְמֵאַן דָּאָמַר אֲפִלוּ בְּיַחֲד עַד שֶׁהוּא בְּמִקְוָמוֹ יִקְרָא. אָמַר רַבִּי סֵלְקַת מַתְנִיתָהּ י"א י"ב וי"ג וי"ד וט"ו:

הַלְכָה ד' מִשְׁנָה אֵיזוֹ הִיא עִיר גְּדוּלָּה כֹּל שֵׁישׁ בָּהּ עֵשְׂרָה בְּטַלְגִּין פְּחוֹת מִיכַן תְּרִי זֶה כְּפָר בְּאֵלוֹ אָמְרוּ מְקַדְמִין וְלֹא מֵאַחֲרֵין אֲבָל זְמַן עֲצִי כְּהַנִּים וְהָעָם וְט' בָּאֵב וְהַגִּיגָה וְהַקַּחַל מֵאַחֲרֵין וְלֹא מְקַדְמִין אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ מְקַדְמִין וְלֹא מֵאַחֲרֵין מֵתָרִין בְּהַסְפֵּד וּבַתְעֲנִית וּבְמַתְנּוֹת לְאַבְיוֹנִים אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימַתִּי מְקוֹם שֶׁנִּכְנָסִין בְּשַׁנִּי וּבַחֲמִישִׁי אֲבָל מְקוֹם שֶׁאֵין נִכְנָסִין לֹא בְּשַׁנִּי וְלֹא חֲמִישִׁי קוֹרִין אוֹתָהּ בְּזַמְנָהּ:

[דף ה' ע"א]

גמרא תְּנִי עֵשְׂרָה בְּטַלְגִּין מִמְּלֵאכְתָּן לְבֵית הַכְּנֶסֶת ר' יְהוּדָה אָמַר כְּגוֹן אֲנִי שֶׁאֵין אֲנִי צָרִיכִין לְתַלְמוּדֵינוּ תְּנִי כְּפָר שֶׁאֵין בּוֹ עֵשְׂרָה תַּקְנָתוֹ קַלְקַלְתּוֹ וְנַעֲשֶׂה כְּעִיר בְּאֵלוֹ אָמְרוּ מְקַדְמִין וְלֹא מֵאַחֲרֵין קַרְיָאֵת מְגֻלָּה וְתַרּוּמַת שְׁקָלִים מְקַדְמִין וְלֹא מֵאַחֲרֵין סְעוּדַת רֵאשׁ חֲדָשׁ וְסְעוּדַת פּוּרִים מֵאַחֲרֵין וְלֹא מְקַדְמִין ר' זְעִירָה כְּעֵא קוּמִי ר' אֲבָהוּ וְיַעֲשֵׂוּ אוֹתָן שַׁבָּת אָמַר לִיה (אֲסַתֵּר ט) לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׁמְחָה אֵת שִׁשְׁמִחְתּוֹ תְּלוּיָה בְּבֵית דִּין יֵצֵא זֶה שִׁשְׁמִחְתּוֹ תְּלוּיָה בְּיַדִּי שְׁמוּם מְגֻבַת פּוּרִים לְפוּרִים אָמַר רַבִּי לְעֹזֵר וּבִלְבָד שְׁלֹא יִשְׁנָה מִמְּנָה הָעֲנִי רְצוּעָה לְמַנְעֵלוֹ אֵין מְדַקְדְּקִין בְּמַצּוֹת פּוּרִים אֲלֵא כֹּל מִי שֶׁהוּא פּוֹשֵׁט אֵת יָדוֹ לְיַפּוּל נּוֹתְנִין לוֹ אֵין מְשַׁנִּין בְּמַעוֹת פּוּרִים הֵא שְׂאָר כֹּל הַמַּעוֹת מְשַׁנִּין אֲלֵא כֹּל הַמַּעוֹת עַד שְׁלֹא יִנְתְּנוּ לְגִזְרֵין אֶת רֵשָׁאֵי לְשַׁנּוֹתָן מְשַׁנְתָּנוּ לְגִזְרֵין אֵין אֶת רֵשָׁאֵי לְשַׁנּוֹתָן: אֲבָל זְמַן עֲצִי כְּהַנִּים: מַה רָאָה זְמַן עֲצִי כְּהַנִּים וְהָעָם לְהַפְנוֹת אֲלֵא בְּשַׁעָה שְׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוּלָּה וְלֹא מִצָּאוּ עֲצִים כְּלִשְׁפָה וְעָמְדוּ אֵלוֹ וְנִתְנַדְּבוּ עֲצִים מִשָּׁל עֲצָמָן וּמִסְרוּם לְצַבּוּר וְנִקְרְבוּ מִחַן קָרְבָּנוֹת צַבּוּר וְהִתְנוּ עִמָּחֻן הַנְּבִיאִים שֶׁבִּינֵיהֶן שֶׁאֲפִילוּ לְשַׁפָּה מִלֵּאָה עֲצִים וְעָמְדוּ אֵלוֹ וְנִתְנַדְּבוּ עֲצִים מִשָּׁל עֲצָמָן שְׁלֹא יְהֵא קָרְבַּן מִתְקָרֵב אֲלֵא מִשְׁלָחַן תְּחִלָּה אָמַר רַבִּי אַחָא דְר' יוֹסִי הִיא דְר' יוֹסִי אָמַר אַף הַרוּצָה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר הַנֶּסֶם ר' יוֹסֵה בְּשֵׁם ר' אֵילָא דְבַרִּי הַכֹּל הִיא מַה פְּלִיגִין כְּגוּפּוֹ שֶׁל קָרְבַּן אֲבָל כְּמִכְשִׁירֵי קָרְבַּן כֹּל עָמָא מוּדֵי שֶׁהוּא מְשַׁתְּנָה קָרְבַּן יַחֲד מְקָרְבַּן צַבּוּר תְּנִי הַאֲשָׁה שֶׁעֲשֶׂה כְּתָנַת לְבָנָה צָרִיקָה לְמִסַּר לְצַבּוּר אָמַר רַבִּי אַחָא דְר' יוֹסִי הִיא דְר' יוֹסִי אָמַר אַף הַרוּצָה מִתְנַדֵּב שׁוֹמֵר הַנֶּסֶם ר' יוֹסֵה בְּשֵׁם

ר' אילא דברי הכל היא מה פליגינן בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודי שהוא משתנה קרבן יהוד מקרבן צבור מתניתא פליגא על ר' יוסה אותן הימים נהגין בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן רבי יוסי אומר אינן נהגין אלא בשעת קרבן ועוד מן הדא דתני אומר רבי לעזר בי ר' צדוק אני הייתי מבני סנאה בן בנימין וכל תשעה באב להיות בשבת ודהינו אותו למוצאי שבת והיינו מתענין ולא משלימין:

[דף ה' ע"ב]

ובתשעה באב: ר' ירמיה בשם ר' הניה בר בא בדין הנה שיהו מתענין בעשירי שבו נשרף ולמה בתשיעי שבו התחילה הפרענות ותני בן בשביעי נכנסו לתוכו בשמיני היו מקרקרים בו במו' הציתו בו את האור בעשירי נשרף רבי יהושע בן לוי ציים תשיעי ועשירי ר' לוי ציים תשיעי ולילי עשירי ר' בא בר זבדא בשם ר' חנינה בקש רבי לעקור תשעה באב ולא הודו לו אומר לו רבי אלעזר עמך הייתי ולא איתאמרת אלא בקש ר' לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת ולא הניחו לו אומר הואיל ונדחה ידחה אומר לו ידחה למחר וגוה ליה תהוא דתנינן תמן ר' יוחנן בן ברוקה אומר על שניהם הוא אומר (בראשית א) ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו ר' לעזר בשם ר' חנינה הלכה פרי בי יוחנן בן ברוקה אומר ליה ר' בא בר זבדא עמך הייתי ולא איתאמרת אלא היתה תובעת להנשא הדין עמה וקרא עליהן (קהלת ד) טובים השנים מן האחד: ובתנינה: פתוב אחד אומר (שמות כג) וחד הקציר בכורי מעשיך וכתוב אחד אומר (ויקרא כג) כל מלאכת עבודה לא תעשו אומר רבי חנינה הא ביצד יתקמו שני פתובים בשעה שהוא חל בחול את חוגג ושובת בשעה שהוא חל בשבת למחר את חוגג וקוצר אומר רבי יוסה בי רבי בון ובלבד שיבליע לעסתה פתדא דתני להן אינש דיהוי עלוי אעין ובכורין האומר הרי עלי עצים למזבח וגזירין למערכה אסור בהספד ובתענית ומלעשות מלאכה בו ביום: ובהקהל: ר' בא בריה דר' חייא בר בא אומר מפני התקיעה ר' יצחק בי ר' חייא אומר מפני הבימה ויעשו אותה מאתמול שלא לדחק את העזרה אומר רבי מתניה על שם (דברים טז) לא תפע לה אשרה כל עין מתניתא דר' מאיר דאמר רבי מאיר די לא למספד אסור להתענות ודי לא להתענות מחר בהספד ודי לא סתם פדי לא להתענייה אומר רבי יונה אילין יומיא די לא להתענאה בהון ומקצתהון די לא למספד בהון אומר רבי שמעון בן גמליאל מה תלמוד לומר בהון בהון ב' פעמים אלא מלמד שילכה מחר והיום אסור

[דף ו' ע"א]

פתדא דתני להן אינש דיהוי עלוהי אסר בצלו אומר רבי יוסי בי רבי בון שהוא צריך להזכיר מפעריב ואתיא פהיא דאמר רבי זעירה בשם רב הונה אומר פלילי שבת וכיומו מתניתא או ביי"א כרבי יוסי או בשנים עשר בר' מאיר וקשיא על דר' מאיר לא בן תני בתרין עשר ביה יום טיריון ואמר רבי יעקב

בר אהא בטל יום טיריון יום שנחרג לוליינום ופפום. בתלת עשר ביה יום ניקנור מהו יום ניקנור
 שלטון משל מלכות יון היה עובר לאלכסנדריה וראה את ירושלם ותרף ונאיז וגדף ואמר בשוכי
 בשלום אתי את המגדל הזה ויצא אחד משל השמוניי והיה הורג בחילותיו עד שהגיע לקרוכין שלו
 וכיון שהגיע לקרוכין שלו קטע את ידיו וחתך את ראשו ונתכן בעין וכתב מלמטון הפה שדבר
 באשמה והיד שפשטה בגאווה ותליין בקונטם נגד ירושלם על דעתיה דרבי מאיר ניהא בא לוסר
 לפניו. על דעתיה דר' יוסה מה בא לוסר לפניו לית ליה עצמו אסור מפני י"ד להודיעה שאסור
 בהספד ואפלו על דרבי מאיר לית היא מקשייא לא בן תני בתרין עשר ביה יום טיריון ואמר רבי
 יעקב בר אהא בטל יום שנחרג לוליינום ופפום בארבעה עשר ובחמשה עשר פוריא די לא למספד
 בשית עשר ביה שרון למבנא שור ירושלם די לא למספד על דעתיה דרבי מאיר ניהא בא לוסר לפניו
 על דעתיה דר' יוסה מה בא לאסור לאסור שלפניו לית ליה עצמו אסור מפני ט"ו בא להודיעה שהוא
 אסור בהספד בשובעת עשר ביה קמוז עממיא על פליטא ספרייא במדינת בלקים ובית זכדין ותוה
 פרקז על דעתיה דרבי מאיר ניהא בא לאסור עצמו על דעתיה דר' יוסה מה בא לאסור אמר רבי יוסי
 כל אילין מליא לא מסייען ולא תברן לא על דרבי מאיר ולא על דר' יוסי לא בא אלא למנות ימים
 שנעשו בהן נסים לישראל תדע לה שהוא בן דתנינן בריש ירמיה דניסן דיתקם תמידא די לא למספד
 בלא כף אינו אסור משום ראש חדש אכל בשבתות ובימים טובים מתענין לפניהן ולאחריהן מה
 ראיתה לתקל באלו ולהחמיר באלו שאלו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חזוק ואלו דברי סופרים
 ודברי סופרין צריכין חזוק הדיא דאת אמר עד שלא בטלה מגילת תענית אכל משבטלה מגילת
 תענית בטלו כל אלו ר' חנינה ורבי יהושע בן לוי תריהון אמרין בטלה מגילת תענית ר' בא ור' סימון
 אמרי בטלה מגילת תענית ר' יונתן אמר בטלה מגילת תענית אמר רבי יוחנן אמש הייתי יושב
 ושונה מעשה שגורו תענית בהנכה בלוד ואמרו עליו על ר' אליעזר שפסר ועל ר' יהושע שרחץ אמר
 להן רבי יהושע צאו והתענו על מה שהתעניתם ואת אמר בטלה מגילת תענית אמר רבי בא אף
 על גב דאת אמר בטלה מגילת תענית בהנכה ופורים לא בטלו מיליהון דרבנן אמרין בטלה מגילת
 תענית ר' אבון ציים כל ערובת שובא ר' יוחנן ציים כל ערובת ריש שתא ר' זעירה צם תלת מאון
 דצומין ואית דאמרין תשע מאון ולא חש על מגילת תענית ר' יעקב בר

[דף ו' ע"ב]

אהא מפסד לספרייה אין אתת איתא מישאלנכון אימריין לה בכל מתענין חזין משבתות וימים טובים
 וראשי חודשים וחלו של מועד והנכה ופורים. שמעון בר בא אמר אתא עובדא קומי ר' יוחנן והורי
 פרבי יוסי ותוה ר' לעזר מצטער ואמר שברין סתמא ועבדין ביהידייא אשפח תני לה ר' חיה בשם
 רבי מאיר כד שמע דתני לה ר' חיה בשם רבי מאיר אמר יאות סבא ידע פרקי גרמיה ר' מנא בעא

קוּמִי ר' יוֹדֵן לֹא בֵּן אָמֵר רַבִּי הַזִּקְיָה ר' אֲבָחוּ בְּשֵׁם ר' לְעִזֹּר כֹּל מְקוּם שֶׁשָּׁנָה רַבִּי מַחְלֶקֶת וְאַחַר כֵּן שָׁנָה סֵתָם הִלְכָה בְּסֵתָם אָמֵר לִיהִי לֹא ר' דִּילְמָא חוֹרֵן מַה הֵן אֵין דְּאִשְׁכַּח רַבִּי מַחְלֶקֶת וְחוּר וְשָׁנָה סֵתָם הִלְכָה בְּסֵתָם אֲתֵר דִּלְא אֲשַׁפַּח רַבִּי מְתַנִּי מַחְלֶקֶת אֲלֵא אֲחֵרִים שָׁנֹ מַחְלֶקֶת וְרַבִּי שָׁנָה סֵתָם לֹא כֹל שֶׁכֵּן תְּהֵא הִלְכָה בְּסֵתָם אֲתֵא ר' הַזִּקְיָה רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אֲחָא ר' שְׁמַעוֹן בַּר אֲבָא בְּשֵׁם ר' לְעִזֹּר וְאַפְלוּ אֲחֵרִים שָׁנֹ מַחְלֶקֶת וְרַבִּי שָׁנָה סֵתָם הִלְכָה בְּסֵתָם וְלָמָּה הוּא מוֹרָה לִיהִי פִיחֵידִיֵּא ר' שְׁמוּאֵל בַּר יוֹנָה בְּשֵׁם ר' אֲחָא הִדָּא דְּאֵת אָמֵר בְּשֵׁאִין מַחְלֶקֶת אֲצֵל סֵתָם אֲכַל אִם יֵשׁ מַחְלֶקֶת אֲצֵל סֵתָם לֹא בְּדָא הִלְכָה בְּסֵתָם ר' יוֹדֵן נְשִׁינֵא שְׁלַח לְרַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבֵּה חֲדָא עָטָם וְחַד לְגִין דְּחָמַר שְׁלַח וְאָמֵר לוֹ קִימַתְּ בְּנֹ (אֶסְתֵּר ט) וּמִתְנַזֵּת לְאֲבִיזְנִים חוּר וְשְׁלַח לִיהִי חַד עֲגָל וְחַד גָּרַב דְּחָמַר שְׁלַח וְאָמֵר לוֹ קִימַתְּ בְּנֹ (שָׁם) וּמְשֻׁלֹחַ מְנֹת אִישׁ לְרַעְהוּ. תְּנִי בְּמִקּוּם שְׁנַכְנְסִין קוֹרִין אוֹתָהּ בְּאַרְבַּעַה עֶשְׂרִי ר' יוֹסֵה בְּעֵי אִם בְּמִקּוּם שְׁנַכְנְסִין אֵל יִקְרָאוּ אוֹתָהּ כֹּל עַקְר:

הַלְכָה ה' מִשְׁנָה קְרָאוּ אֵת הַמְּגִלָּה בְּאֶדְר הִרְאִישׁוֹן וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה קוֹרִין אוֹתָהּ בְּאֶדְר הַשְּׁנִי אִין בֵּין אֶדְר הִרְאִישׁוֹן לְאֶדְר הַשְּׁנִי אֲלֵא מִקְרָא מְגִלָּה וּמִתְנַזֵּת לְאֲבִיזְנִים:

גְּמֵרָא מִתְנִיתָא שְׁעִיבְרוּ וְאַחַר כֵּן קְרָאוּ אוֹתָהּ אֲכַל אִם קְרָאוּ אוֹתָהּ וְאַחַר כֵּן עִבְרוּ לֹא בְּדָא מִתְנִיתָא לֹא אֶמְרָה בֵּן אֲלֵא קְרָאוּ אֵת הַמְּגִלָּה בְּאֶדְר הִרְאִישׁוֹן וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה קוֹרִין אוֹתָהּ בְּאֶדְר הַשְּׁנִי ר' סִימוֹן בֵּן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֵּן לְוִי כְּתִיב (אֶסְתֵּר ט) לְקִים אֵת אֲנֶגֶת הַפְּרִים הַזֹּאת מַה תְּלַמּוּד לֹמַר הַשְּׁנִית אֲלֵא מִיבֵן שְׁאִם קְרָאוּ אוֹתָהּ בְּאֶדְר הִרְאִישׁוֹן וְנִתְעַבְּרָה הַשָּׁנָה קוֹרִין אוֹתָהּ בְּאֶדְר הַשְּׁנִי ר' יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק מַה עִשׂוּ מְרַדְכִי וְאֶסְתֵּר כְּתִבוּ אֲנֶגֶת וְשְׁלַחוּ לְרַבּוֹתֵינוּ שֶׁכֵּן אָמְרוּ לָהֶם מְקַבְּלִין אֲתָם עֲלֵיכֶם שְׁנֵי יָמִים הִלְלוּ בְּכֹל שָׁנָה אָמְרוּ לָהֶן לֹא דִינֵנו הַצְּרוֹת הַבָּאוֹת עֲלֵינוּ אֲלֵא שְׁאֲתָם רוֹצִין לְהוֹסִיף עֲלֵינוּ עוֹד צָרְתוֹ שֶׁל הַמֶּן. חוּרוּ וְכְתִבוּ לָהֶן אֲנֶגֶת שְׁנִיָּה הִדָּא הוּא דְּכְתִיב לְקִים עֲלֵיהֶם אֵת אֲנֶגֶת הַפְּרִים הַזֹּאת הַשְּׁנִית מַה הִיָּה כְּתוּב בָּהּ אָמְרוּ לָהֶן אִם מְדַבֵּר זֶה אֲתָם מִתִּירָאִים הָרִי הִיא כְּתוּבָה וּמַעֲלָה בְּאַרְבַּעִים (אֶסְתֵּר י) הִלָּא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר דְּבַרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי מִדֵי וּפְרַם ר' שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן בְּשֵׁם ר' יוֹנָתָן שְׁמוּזְנִים וְחִמְשָׁה זְקֵנִים וּמְהֵם שְׁלֹשִׁים וְכַמּוֹה נְבִיאִים הִיוּ מְצַמְעֵרִין עַל

[דף ז' ע"א]

הַדְּבַר הַזֶּה אָמְרוּ כְּתִיב (וַיִּקְרָא כו) אֵלֹהִים הַמְּצוֹת אֲשֶׁר צוּה ה' אֵת מֹשֶׁה אֱלֹהֵי הַמְּצוֹת שֶׁנִּצְטוּיָנו מִפִּי מֹשֶׁה וְכַךְ אָמַר לָנו מֹשֶׁה אִין נְבִיא אַחַר עֵתִיד לְחַדֵּשׁ לָכֶם דְּבַר מַעֲתָה וּמְרַדְכִי וְאֶסְתֵּר מִבְּקָשִׁים לְחַדֵּשׁ לָנו דְּבַר לֹא זָוֹ מִשֵּׁם נוֹשְׂאִים וְנֹתַנִּין בְּדַבֵּר עַד שֶׁהֵאִיר הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא אֵת עֵינֵיהֶם וּמִצָּאוּ אוֹתָהּ כְּתוּבָה בְּתוֹרָה וּבְנְבִיאִים וּבְכְתוּבִים הִדָּא הִיא דְּכְתִיב (שְׁמוֹת יז) וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה כְּתוּב זֹאת זְכוֹרִין

בספר זאת תורה כמה דתימר (דברים ד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל זכרון אלו הנביאים (מלאכי ג) ויכתב ספר הזכרון לפניו ליראי ה' וגו' בספר אלו הכתובים (אסתר ט) ומאמר אסתר קיים את דברי הפורים האלה ונכתב בספר רב ור' חנינה ור' יונתן ובר קפרא ור' יהושע בן לוי אמרו המגילה הזאת נאמרה למשה מסיני אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה ר' יוחנן ורשב"ל ר' יוחנן אמר הנביאים והכתובים עתידין ליבטל והמשה סיפרי תורה אינן עתידין ליבטל מה טעמא (דברים ה) קול גדול ולא יסף רשב"ל אמר אף מגילת אסתר והלכות אינן עתידין ליבטל נאמר כאן קול גדול ולא יסף ונאמר להלן (אסתר ט) וזכרם לא יסוף מזרעם הלכות (חבקוק ג) הליכות עולם לו ר' לוי בשם רשב"ל צפה הקב"ה שהמזן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל אמר מוטב שיקדים כספן של בני לכספו של אותו הרשע לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים ר' אבהו בשם ר' לעזר בכל שנה ושנה הקיש שנה שהיא מעוברת לשנה שאינה מעוברת מה שנה שאינה מעוברת אדר סמוך לניסן אף שנה שהיא מעוברת אדר סמוך לניסן א"ר חלבו כדי לסמוך גאולה לגאולה ר' לוי בשם רבי חמא בר חנינה אותה השנה היתה מעוברת מה טעמא (אסתר ג) מיום ליום ומהדש לדש שנים עשר הוא חדש אדר הראשון תוספת אדר השני תוספת מה ביניהון ר' שמואל בר רב יצחק אמר שני כבשי עצרת ביניהון נולד בחמשה עשר באדר בשנה שאינה מעוברת ונכנס לשנה שהיא מעוברת אין תימר אדר הראשון תוספת שנה ארוכה היא אין תימר אדר השני תוספת אין לו אלא עד חמשה עשר באדר הראשון א"ר אייבי בר נגרי מתניתא אמר כן אדר הראשון תוספת דתנינן

[דף ז' ע"ב]

תמן הן העידו שמעברין את השנה כל אדר שהיו אומרים עד הפורים הן העידו שמעברים את השנה על תניי הדא אמרה אדר הראשון תוספת אין תימר אדר השני תוספת לא קיים על שתא ומעבר לה מר עוקבא אשכח תרין איגרון בהדא כתיב ושפר באפיי ובאפי חבריי מוספה על שתא תלתין יומין ובהדא כתיב ושפר באפיין ובאפי חברייא מוספה על שתא ירח יומין מאן דאמר תלתין יומין אדר הראשון תוספת ומאן דאמר ירח יומין אדר השני תוספת אין מן הדא לית שמע מינה כלום דא"ר יעקב בר אחא ור' יודן גזורי ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי לעולם שני חדשים מעוברין עיבר את הראשון ולא עיבר את השני מה שעשה עשוי לעולם אדר סמוך לניסן חסר תני רבן שמעון בן גמליאל אומר מצות הנהגות באדר השני אינן נהגות באדר הראשון חוץ מן הספד ומן התענית שהן שוין בזה ובזה ר' בא רב ירמיה בשם רב ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי הלכה כרשב"ג ר' חונה רבה דציפורין אמר הנהיג ר' חנינה דציפורין כהדא דרשב"ג לא אמר אלא הנהיג הא להלכה לא אבל לעניין שמרות כותבין אדר הראשון ואדר השני אלא שכותבין אדר השני תניין ר' יהודה אומר אדר השני כותב תי"ו ודיין תמן תנינן אין בין אדר הראשון לאדר השני אלא קריאת המגילה ומתנות

לאביונים ר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי אף שימוע שקלים וכלאים יש ביניהן ר' חלבו ורב חונה רב בשם רבי חייה רבה הכל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קריאתה אמר ר' יוסה ויאות כלום אמרו משמעין על השקלים לא כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן אם אומר את באדר הראשון עד כדון אית בשתא שיתין יומין כלום אמרו יוצאין אף על הכלאים לא כדי שיהו הצמחין ניכרין אם אומר את באדר הראשון עד כדון אינון דקיקין:

הלכה ז' משנה אין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד אין בין שבת ליום הכיפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהיכרת:

גמרא תני בשם ר' יהודה אף מכשירי אוכל נפש התירו מה ביניהן ר' חסדי אומר לחדד ראשו של שפוד ביניהן ר' חנינא בריה דר' אבהו הוציא אש מהאבנים ביניהן תני רבי יהודה בר פזי דברזילה הוא הדבר מהו הוא הדבר לחדד ראשו של שפוד הוא הדבר אי להוציא אש מן האבנים הוא הדבר לית לך אלא כהדא אין משחויזין את הסכין אבל משיאה על גב חברתה א"ר חסדי דר' יודא היא דמר ר' יודא בשם שמואל דברי הכל היא כדי להעביר שמנונית שעליה כל אלו ביום טוב אין צריך לומר בשבת אילין אינון והא אית לך הורנין

[דף ה' ע"א]

סקילה בשבת אין סקילה ביום טוב כרת בשבת אין כרת ב"ט מכות ביום טוב אין מכות בשבת אין תימר בדברים שיש בהן אוכל נפש אתינן מיתני והא תנינן משחילין פירות דרך ארובה ב"ט אבל לא בשבת ועוד מן הדא שוחקין עצי בשמים למילה ב"ט אבל לא בשבת א"ר יוסה והוא שמל ועוד מן הדא דתני מודין חכמים לר"מ בחותמות שבקרקע שמפקקין ומפקיעין ומתירין וחותרין בשבת מפפקין אבל לא מפקיעין ולא מתירין ולא חותרין ובכלים בשבת מותר אין צ"ל ב"ט: אין בין שבת ל"ה אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהיכרת: הא בתשלומין שניהן שוין מתני' דרבי נחונייה

בן הקנה דתני ר' נחונייה בן הקנה אומר יום הכיפורים כשבת בתשלומין ר"ש בן מנסיא אומר מחוייבי כריתות כמחוייבי מיתות כ"ד מה נפק מן ביניהן ר' אחא בשם ר' אבונא נערה נדה ביניהן ר' מנא אמר אף אחות אשתו ביניהן על דעתיה דר' נחונייה בן הקנה מה שבת אין לה היתר אחר איסורה אף י"ה אין לו היתר אחר איסורו ואלו הואיל ויש להן היתר אחר איסורן משלם על דעתיה דר"ש בן מנסיא מה שבת יש בה כרת אף י"ה יש בה כרת ואלו הואיל ויש בהן כרת אינו משלם ר' יודה בר פזי אמר מכות וכרת מה אמרינן בה אלו תנייא א"ר יוסה צריכה לרבנן רבי יונה בעי ולמה לא שמע לה מן הדא דתני רשב"י דתני רשב"י ר' טרפון אומר נאמר כרת בשבת ונאמר כרת ב"ה מה כרת שנאמר בשבת אין מכות אצל כרת אף כרת שנאמר ב"ה אין מכות אצל כרת א"ר

מנא קומי ר' יוסי מה צריכה ליה כרשב"ל ברם כר' יוחנן אם מכות אצל מיתה יש לו לא כל שכן מכות אצל כרת דאיתפלגון השוחט אותו ואת בנו לשם עכו"ם ר' יוחנן אמר אם התרו בו לשם אותו ואת בנו לוקה לשם עכו"ם נסקל רשב"ל אמר אפי' התרו בו לשם אותו ואת בנו אינו לוקה מאחר שהתרו בו לשם עכו"ם נסקל א"ל אפי' כר' יוחנן צריכה ליה תמן לשני דברים והכא לדבר א'

[דף ה' ע"ב]

על דעתיה דרשב"ל מה בין אילין תניא לאילין רבנן לאוים לא כריתות רבי יודן אמר הבא על הממזרות אית בניהון ר' חנינא אמר אף המצית גדישו של חבירו ביי"ט ביניהון על דעתון דאילין תנייא הואיל ואין בהן כרת משלם על דעתון דאילין רבנן הואיל ויש בהן מכות אינו משלם מעתה אלו נערות שיש להן קנס לא כרבנן א"ר מתניה תיפתר דברי הכל בממזר שבא על הממזרת ואשת אחיו לא יבמתו היא א"ר מתניה תיפתר שהיו לאחיו בנים ואירס אשה ומת ובא אחיו ואנסה:

הלכה ז' משנה אין בין המודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים מתו או נגנבו חייבין באחריותן נדבות מתו או נגנבו אין חייבין באחריותן:

גמרא הא דבר שעושין בו אוכל נפש אסור לא ממאכל נדר רשב"ל אמר כיני מתניתא אין בין המודר הנייה מחבירו למודר הניית מאכל מחבירו ותניי דבי רבי כן המודר הניית מאכל מחבירו לא ישאילנו נפה וכברה ריחים ותנור תני אבל משאיל הוא לו כוסות וקערות ותמחויין שאינן מהנין את האוכל אבל מכניסין את האוכל לפסין וקדירות אסור לטחון ולדרוך אסור לקצור צריכה לבצור צריכה הניית מאכל מהו תני אבל משאילו הוא קורדום הוינן סברין מימר בקרדום של ביקוע תיפתר בקורדום של נכוש ולית שמע מינה כלום רבי אבונא אמר ר' ירמיה בעי זוסטה מכיון שהוא מרחיק ואת חשר ביה קימחא כמי שהיא נפה אי זהו נדר שאמרו באומר הרי עלי עולה ואי זו היא נדבה שאמרו באומר הרי זו עולה ר' חמא חברין דרבנן בעי אמר הרי עלי וחזר ואמר הרי זה

[דף ט' ע"א]

ר' חנינא בעי לא מסתברא דידיה אמר הרי זה וחזר ואמר הרי עלי איסור המור חל על איסור קל אין איסור קל חל על איסור המור:

הלכה ח' משנה אין בין זב הרואה שתי ראיות לרואה שלש אלא קרבן אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא פריעה ופרימה תגלחת וצפרים:

גמרא א"ר יודה בר פזי דר' לעזר היא דרבי לעזר אמר אף בשלישית בודקין אותו מפני הקרבן ברם כרבנן השנייה מאונס טהור והשלישית מאונס טמא א"ר יוסה אין לית היא דרבנן ולא אף דר' לעזר

מסכת שבת פרק ראשון

א. ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד, רשות הרבים, וכרמלית, ומקום פטור. איזהו רשות היחיד? הריין שעמק עשרה ורחב ארבעה - וכן גדר שגובה עשרה ורחב ארבעה - זו היא רשות היחיד גמורה. איזה היא רשות הרבים? סרטיא ופלטאי גדולה, ומבואות המפלשין - זו היא רשות הרבים גמורה. אין מוציאין מרשות היחיד זו לרשות הרבים זו, ואין מכניסין מרשות הרבים זו לרשות היחיד זו, ואם הוציא והכניס, בשוגג - חיב הטאת. במזיד - ענוש פרת ונסקל. אחד המוציא ואחד המכניס, ואחד המושיט, ואחד הזורק - חיב.

ב. אבל היס והבקעה וכרמלית, והאסטונות, והאסקופה - אינן לא פרשות היחיד ולא פרשות הרבים. אין נושאין ונותנין לתוכן, ואם נשא ונתן - פטור. אין מוציאין, לא מתוכן לרשות הרבים, ולא מרשות הרבים לתוכן. ואין מכניסין מתוכן לרשות היחיד ולא מרשות היחיד לתוכן. ואם הוציא והכניס - פטור. חצר של רבים ומבואות שאין מפלשין, ערבו - מתריין. לא ערבו - אסורין.

ג. אדם עומד על האסקפה: נופל מפעל הבית - ונותן לו. מעני - ונותן לו. ובלבד שלא ישול מפעל הבית ונותן לעני, מעני ונותן לבעל הבית, אם נטל ונתן - שלשתן פטורים. אחרים אומרים: אסקפה משמשת שתי רשויות, כל זמן שפתח פתוח - כלפנים. פתח נעול - כלחוץ. היתה גבוהה עשרה טפחים ורחבה ארבעה, הרי זו רשות לעצמה.

ד. בשם שמפסיקין לקריאת שמע - כך מפסיקין לקרות המגילה, לקריאת הלל, ולתקיעת שופר, ולנטילת לולב, ולכל מצות האמורות בתורה.

ה. לא יצא החיט במחטו התחובה לו בכגדו ערב שבת סמוך לחשכה - שמא ישפח ויצא. ולא נגר בקיסם שלו, ולא

הצבע בדגמא שלו, ולא שלחני בדינר שבאזנו, ולא סורק במשיחה שבאזנו, ולא גרדי באירא שבאזנו, ואם יצאו - כלן פטורין; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: אפון דרוך אמנותו בכך - חיב. ושאר כל אדם פטורין. הפסוק לא יצא בכסות המקפלת ומנחת על כתפו לרשות הרבים, ואם יצא - הרי זה חיב. לא יצא אדם במעלות הצוררין לו בסדינו לרשות הרבים, ואם יצא - הרי זה חיב.

ו. יוצאין בתפלין עם חשכה וקורין בכתבי הקדש עם חשכה, אבל אין קורין בלילי שבת לאור הנר, ואפילו גבוה מפנה, ואפילו בבית אחר, ואפילו עשרה בתים זה לפנים מזה, אבל מסתפל לתוך הקערה ואינו חושש. רבן שמעון בן גמליאל אומר: תינוקות מתקנין פרשויותיהן בלילי שבת לאור הנר. אמר רבי ישמעאל: פעם אחת קריתי לאור הנר ובקשתי להפנותו, אמרתי: 'במה גדולים דברי חכמים! שאמרו: אין קורין בלילי שבת לאור הנר.' רבי נתן אומר: הטהו ודאי, וכתב על פנקסו: 'ישמעאל בן אלישע הטה את הנר בשבת, לכשיבנה בית המקדש יביא הטאת שמנה.'

ז. אמר רבי שמעון בן אלעזר: בא וראה עד היכן פרצה טהרה, שלא אמרו הראשונים: לא יאכל מהור עם הנדה, שהראשונים לא היו אוכלין עם הנדות. אלא אמרו: לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עברה, פיוצא בו, בית שמאי אומרים: לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ, ובית הלל מתירין.

ח. אלו מן החלכות שאמרו בעלית הנניח בן חוקיהו בן גוריון, כשעלו לבקרו, נמנו ורבו בית שמאי על בית הלל, ושמונה עשר דבר גזרו בו ביום, והיה אותו היום קשה להם לישראל פיוש שנעשה בו העגל. רבי אלעזר אומר: בו ביום גדשו סאה. רבי יהושע אומר: בו ביום מחקו סאה. משל דרבי אלעזר, למה תדבר דומה? לקפה מלאה קשואין ודלועין, אדם נותן לתוכה חרדל והיא מחזקת. משל דרבי יהושע,

בלה, אָבֵל אֵין נֹתְנִים הַפִּים לְתוֹךְ רַחִים
שֶׁל מַיִם - אֵלֶּא בְּכַדֵּי שְׁיִמְחֵנוּ מִבְּעוֹד יוֹם.

מִסְכַּת שַׁבַּת פָּרָק שְׁנַיִ

א. מְדַלִּיקִין בְּפִתִּילָה מְהוֹרֶכֶת, וּבְסַמְרֻטִינִין
מְהוֹרֶכֶינִין. כֹּל אֵלֶּוּ שְׁאֵמְרוּ: 'אֵין מְדַלִּיקִין
בְּהֵן בְּשַׁבַּת' - מְדַלִּיקִין בְּהֵן בְּיוֹם-טוֹב, הוּיץ
מִשְׁמֵן שְׂרָפָה. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: 'אֵין מְדַלִּיקִין
בְּשִׁמְן שְׂרָפָה בְּיוֹם-טוֹב?' לְפִי שְׂאֵין
שׂוֹרְפִין, לֹא תִרְוֶמָה וְלֹא קִדְשִׁים, וְלֹא הַמָּץ
בְּיוֹם-טוֹב:

ב. כֹּל אֵלֶּוּ שְׁאֵמְרוּ אֵין מְדַלִּיקִין בְּהֵן בְּשַׁבַּת
- מֵתֵר לְעִשְׂוֹתֵן מְדוֹרָה, בִּין עַל גְּבֵי הָאָרֶץ
וּבִין עַל גְּבֵי בִירָה - בִּין לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאֹרְחָה,
בִּין לְהִתְחַמֵּם בְּנִגְדָה. וְלֹא אָסְרוּ אֵלֶּא
לְעִשְׂוֹתֵן פְּתִילָה לְגַר בַּלְבַּד:

ג. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אָמַר: אֵין
מְדַלִּיקִין בְּצָרִי. רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אָמַר: כֹּל
הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵין מְדַלִּיקִין בוֹ. רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אָמַר: אֵין
מְדַלִּיקִין אֵלֶּא בְּיוֹצֵא מִן הַפְּרִי. רַבִּי מְרִפָּן
אָמַר: אֵין מְדַלִּיקִין אֵלֶּא בְּשִׁמְן זֵית בַּלְבַּד.
עַמַּד רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי עַל רַגְלָיו, וְאָמַר:
מַה יַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי כָּכָל שְׂאֵין לָהֶם אֵלֶּא שִׁמְן
שְׁמִשְׁמִין? מַה יַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי מְדֵי שְׂאֵין לָהֶם
אֵלֶּא שִׁמְן אֲגוּזִים? מַה יַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי
אֱלֶכְסַנְדְּרִיא שְׂאֵין לָהֶם אֵלֶּא שִׁמְן צְנֻנוֹת?
מַה יַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי קֶפְטֻסְקִיא, שְׂאֵין לָהֶם לֹא זֶה
וְלֹא זֶה? אֵין לָהֶם אֵלֶּא מַה שְׁאֵמְרוּ הַכַּמִּים.
וּמְדַלִּיקִין בְּשִׁמְן דְּגִים וּבְעַמְרָן, רַבִּי שְׁמַעוֹן
שְׁזוּרִי אָמַר: מְדַלִּיקִין בְּשִׁמְן פְּקוּעוֹת
וּבְנֶפֶט. סוּמְכוּס אָמַר: כֹּל הַיּוֹצֵא מִן הַבָּשָׂר
- אֵין מְדַלִּיקִין בוֹ, הוּיץ מִשְׁמֵן דְּגִים. רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אָמַר: כֹּל הַיּוֹצֵא מִן
הָעֵץ, אֵין בוֹ מִשּׁוּם שְׁלֵשׁ עַל שְׁלֵשׁ, וּמִסְפִּכִין
בוֹ, הוּיץ מִן הַפְּשִׁתָּן:

ד. כִּרְךָ דְּבַר שְׁמְדַלִּיקִין בוֹ עַל גְּבֵי דְבַר
שְׂאֵין מְדַלִּיקִין בוֹ - אֵין מְדַלִּיקִין בוֹ. רַבִּין

לְמַה הַדְּבַר דּוּמָה? לְעַרְבָה מְלֵאָה דְּבִשׁ,
נֹתֵן לְתוֹכָהּ רַמּוֹנִים וְאֲגוּזִים וְהִיא מְקִיָּאָה.
בוֹ בְּיוֹם אָמְרוּ: כֹּל הַמְּפַלְמְלִין מְבִיאִין אֶת
הַטְּמֵאָה בְּעַלְבֵי הַמּוֹרְדֵעַ, וְנִמְנּוּ וְרַבּוּ בֵּית
שְׁמַאי עַל בֵּית הֵלֵל. בוֹ בְּיוֹם אָמְרוּ: הַשּׁוֹכֵחַ
פְּלִים תַּחַת הַצְּנוּר בְּעַרְב שַׁבַּת עִם הַשִּׁכָּה,
וְנִמְנּוּ וְרַבּוּ בֵּית שְׁמַאי עַל בֵּית הֵלֵל.

ט. אָמְרוּ בֵּית שְׁמַאי לְבֵית הֵלֵל: אֵי אַתֶּם
מוֹדִים שְׂאֵין צוֹלִין בְּשָׂר, בְּצֵל וּבִיָּצָה בְּעַרְב
שַׁבַּת עִם הַשִּׁכָּה, אֵלֶּא כְּדֵי שְׁיַצִּלוּ מִבְּעוֹד
יוֹם? - אַף דִּין סְמָנִין וּכְרַשִּׁינִין וּכְיוֹצֵא בְּהֵן?
אָמְרוּ לָהֶם בֵּית הֵלֵל: אֵי אַתֶּם מוֹדִים
שְׁמוֹעֲנִים קוֹרוֹת בֵּית הַבַּד, וְתוֹלִין עַגּוּלֵי
הַגֵּת עַרְב שַׁבַּת עִם הַשִּׁכָּה? - אַף דִּין
סְמָנִין וּכְרַשִּׁינִין וּכְיוֹצֵא בְּהֵן? אֵלֶּוּ עַמְדוּ
בְּתִשּׁוּבְתָן וְאֵלֶּוּ עַמְדוּ בְּתִשּׁוּבְתָן, אֵלֶּא
שְׁבִית שְׁמַאי אָמְרִים: "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד
וְעִשִּׂיתָ כֹּל מְלֶאכֶתְךָ" (שְׁמוֹת כ, ט) - שְׁתִּיהָא
כֹּל מְלֶאכֶתְךָ גְּמוּרָה מִעַרְב שַׁבַּת. וּבֵית הֵלֵל
אָמְרִים: "שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלֶאכֶתְךָ" (שְׁמוֹת
כג, יב) - אַתָּה עוֹשֶׂה כֹּל שְׁשֶׁה.

י. בֵּית שְׁמַאי אָמְרִים: אֵין מוֹכְרִים לְנִכְרִי,
וְלֹא מוֹעֲנִים עִמּוֹ, וְלֹא מְגַבִּיהִים עֲלָיו, אֵלֶּא
כְּדֵי שְׁיַגִּיעַ לְמָקוֹם קְרוֹב, וּבֵית הֵלֵל מְתִירִין.
אֵיזְהוּ מָקוֹם קְרוֹב? עַד שְׁיַגִּיעַ לְבֵית הַסְּמוּךְ
לְהוֹמָה. רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר: כְּדֵי שְׁיַצֵּא מִן
הַפֶּתַח וּקְדַשׁ עֲלָיו הַיּוֹם. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
בְּרַבִּי צְדוּק: שֶׁל בֵּית רַבִּין גְּמִלְיָאֵל הָיוּ
מוֹלִיכִין כְּלֵי לְבָן שְׁלֵהֵן לְכוּבִם נִכְרִי -
שְׁלֵשָׁה יָמִים קֹדֶם לְשַׁבַּת, וּצְבוּעִים בְּעַרְב
שַׁבַּת. לְפִי דְרַבְּנֵי לְמַדְנֵי, שְׁהַלְבָּנִים קָשִׁים
לְכַבֵּסן יוֹתֵר מִן הַצְּבוּעִים.

יא. פּוֹתְקִין מַיִם לַגְּנֵה בְּעַרְב שַׁבַּת עִם
הַשִּׁכָּה, וְהִיא שׁוֹתָה וְהוֹלֶכֶת כֹּל הַשַּׁבַּת
כְּלָה. נֹתְנִין קִילוֹר לְעֵין, וְאִיסְפְּלִגִית עַל גְּבֵי
הַמִּכָּה בְּעַרְב שַׁבַּת עִם הַשִּׁכָּה, וְהֵן
מְתַרְפְּאִין וְהוֹלְכִין כֹּל הַשַּׁבַּת כְּלָה. נֹתְנִין
גְּפִרִית תַּחַת הַפְּלִים בְּעַרְב שַׁבַּת, וְהֵן
מְתַגְּפְּרִין וְהוֹלְכִין כֹּל הַשַּׁבַּת כְּלָה. נֹתְנִין
מְגֹמֵר עַל גְּבֵי גְּחָלִים בְּעַרְב שַׁבַּת עִם
הַשִּׁכָּה וְהֵן מְתַגְּמְרִין וְהוֹלְכִין כֹּל הַשַּׁבַּת

¹ לְגֵרֶסֶת הַסְּפָרִים: וְלֹא בְּסַמְרֻטִינִין מְהוֹרֶכֶינִין.

שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: שֶׁל בֵּית אָבָא הָיוּ
בוֹרְכִין פְּתִילָה עַל גְּבִי אַגוּז וּמְדַלְקִין בָּהּ:

ה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּשֶׁהָיִינוּ שְׂרוּיִין בַּעֲלִית
בֵּית נִתְּזָה בְּלוּד, הָיִינוּ נוֹקְבִין שְׂפוּפֶרֶת שֶׁל
בִּיצָה, וּמְמַלְאִין אוֹתָהּ שֶׁמֶן, וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ
עַל הַנֵּר בְּעֶרְב שַׁבַּת עִם הַשֶּׁכֶּה – שִׂיחָא
שׁוּהָה וְדוֹלֵק בְּלִילֵי שַׁבַּת, וְהָיוּ שָׁם רַבִּי
טְרַפּוֹן וְזַקְנָיִם וְלֹא אָמְרוּ לָנוּ דְבַר. אִם
הִפְרָה בְּסִיד וּבְגַפְסִים בְּעֶרְב שַׁבַּת – מֵתָר:

ו. נוֹתְנִין טֵיט וְחֶרְסִית תַּחַת הַנֵּר בְּעֶרְב
שַׁבַּת עִם הַשֶּׁכֶּה, בְּדִי שִׂיחָא שׁוּהָה וְדוֹלֵק
בְּלִילֵי שַׁבַּת. נוֹתְנִין בּוֹלֵג שֶׁל מֶלַח וְכֵן גְּרִים
שֶׁל פּוֹל עַל פִּי הַנֵּר בְּעֶרְב שַׁבַּת עִם הַשֶּׁכֶּה,
בְּדִי שְׂתַאִיר וְתַדְלִיק. מַעֲלִין בְּדִיּוּפִי, וּמְטִיפִין
מִן הָאֲדָקָה לְחוֹלָה בְּשַׁבַּת:

ז. הַחֹתֵהָ בְּגַחְלִים – חֵיב הַטָּאָת. רַבִּי
שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אָמַר מִשָּׁם רַבִּי אֶלְעָזָר
בֶּן רַבִּי יִצְחָק: חֵיב שְׁתֵּי הַטָּאָת, מִפְּנֵי
שִׁמְכָבָה אֶת הָעֲלִיוֹנוֹת וּמִבְּעִיר אֶת
הַתַּחְתּוֹנוֹת. הַחֹתֵהָ גַּחְלִים לְהַתְחַמֵּם בְּנִגְדֵן
וְהִבְעֵרוּ מֵאֵלֵיהֶם – פְּטוּר:

ח. בָּלִים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּאֵב הַטָּמְאָה – אֵין
מְטַבְּלִין אוֹתָן בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן
שְׂזוּרִי אָמַר: אִף בְּחוֹל אֵין מְטַבְּלִין אוֹתָן
בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, מִפְּנֵי שְׂצָרִיכִין הָעֶרְב שְׂמֻשׁ.

² לְגֵרְסַת הַסְּפָרִים: גֶּרְגֵר.

³ כְּלִי הוּא וּפְּוִי צַר, וְשֶׁל מִתְּכַת הוּא, וּמִנְקַב
בַּתְּחִיתוֹ נִקְבִים דְּקִים, וּמְמַלֵּא מִיִּם וּסְוֹתָם אֶת
פִּי הָעֲלִיוֹן, וְכֵן זְמַן שֶׁהוּא סְתוּם – אֵין הַמַּיִם
יוֹצְאִים מִפְּנֵי, וּכְשֶׁהוּא נוֹטֵל תִּפְקַק הָעֲלִיוֹן
מִטְּפֹטְפִים הַמַּיִם מִתַּחַת, וּכְשֶׁהוּא נוֹתֵן כְּלִי
מִתְּכַת תַּחְתּוֹ, מִשְׂמִיעִים הַמַּיִם קוֹל בְּנִפְלִיתָם –
קוֹל זְמוּזִים, וְעוֹשִׂים בֶּן לְחוֹלָה בְּדִי שְׂיִישׁוֹ, גַּם
עֲתָה, בְּאֵ פְּרוּפְסוֹר רוּסִי לִיְדֵי הַפְּרָה כִּי תִפּוֹל
הַמוֹנוֹטוֹנִי יִפֵּה לְשִׁינָה (תּוֹזֵן יְחֻזְקָא).

בָּלִים שֶׁנִּטְמָאוּ בְּלוּד הַטָּמְאָה – מְטַבְּלִין
אוֹתָן בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת. כָּלֵל אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן
בֶּן אֶלְעָזָר: דְּבַר שְׂחִיבִין עַל זְדוּנָה כֶּרֶת וְעַל
שִׁנְגָתוֹ הַטָּאָת – אֵין עוֹשִׂין אוֹתוֹ בֵּין
הַשְּׂמֻשׁוֹת, וְדְבַר שְׂאִין חֵיבִין עַל זְדוּנָה כֶּרֶת
וְעַל שִׁנְגָתוֹ הַטָּאָת – עוֹשִׂין אוֹתוֹ בֵּין
הַשְּׂמֻשׁוֹת:

ט. רַבִּי נִתָּן אָמַר: אִף מִפְּנֵי נְדָרִים נְשִׂים
מִתּוֹת בְּשַׁעַת לְדַתָּן. רַבִּי יוֹסִי אָמַר: שְׁלֹשָׁה
הֵן דְּבָרֵי מִיתָה מְסוּרִין לְנָשִׁים. רַבֵּן שִׁמְעוֹן
בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: הַלְכוֹת תְּקַדֵּשׁ, תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן הֵן גּוֹפֵי תוֹרָה, וּמְסוּרִין לָהֶם
לְעַמֵּי הָאָרֶץ – שְׁלֹשָׁתָן לְהַעֲשׂוֹת. מְדַלְקִין
אֶת הַנֵּר, מְעַרְבִין וְטוֹמְנִין אֶת הַחַמּוּץ.

מִסְכַּת שַׁבַּת פָּרָק שְׁלִישִׁי

א. בִּירָה שֶׁהִסְקִיחָה בְּגִפְתָּ וּבְעֵצִים – סוֹמְכִין
לָהּ, וְאֵין מְקוּמִין עֲלֶיהָ, עַד שֶׁתֵּהָא גְּרוּפָה
וּקְטוּמָה. גַּחְלִים שֶׁעֲכַמוּ אוֹ שִׁנְתָּן עֲלֶיהֶן
נְעוּרַת שֶׁל פֶּשֶׁתָּן – הָרִי הֵן בְּקְטוּמוֹת. שְׁתֵּי
כִּירוֹת הַמְּתַאִימוֹת, אַחַת גְּרוּפָה וּקְטוּמָה
וְאַחַת שְׂאִינָה גְּרוּפָה וּקְטוּמָה, מִשְׁהִין עַל
גְּבִי גְּרוּפָה וּקְטוּמָה, וְאֵין מִשְׁהִין עַל גְּבִי
שְׂאִינָה גְּרוּפָה וּקְטוּמָה. וּמָה הֵן מִשְׁהִין
עֲלֶיהָ? בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: אֵין מִשְׁהִין
עֲלֶיהָ כְּלוּם. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: חַמּוּץ, אֲבָל
לֹא תִבְשִׁיל. עַקֵּר אֶת חַמּוּץ – תִּפְל מוֹדִים
שֶׁלֹּא יִחְזוּר – דְּבַרֵּי רַבִּי מְאִיר. רַבִּי יְהוּדָה
אָמַר: בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים – חַמּוּץ, אֲבָל לֹא
תִבְשִׁיל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים: חַמּוּץ וְתִבְשִׁיל.
עַקֵּר – בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים: לֹא יִחְזוּר. וּבֵית
הַלֵּל אוֹמְרִים: יִחְזוּר.

ב. הַשׁוֹכֵחַ קִדְרָה עַל גְּבִי בִירָה, וְקַדֵּשׁ עֲלִיו
הַיּוֹם, בְּשׁוּגָג – יֹאכֵל, בְּכַזִּיד – לֹא יֹאכֵל.
בְּפָה דְּבָרִים אָמּוּרִים? בְּתִבְשִׁיל שֶׁלֹּא בְּשֶׁל
כָּל צָרְפוֹ, וְחַמּוּץ שֶׁלֹּא הוּחַמוּ כָּל צָרְפוֹ, אֲבָל
תִּבְשִׁיל שֶׁבְשִׁיל כָּל צָרְפוֹ, וְחַמּוּץ שֶׁהוּחַמוּ כָּל
צָרְפוֹ, הָרִי אֵלּוּ מִתְּרִין, מִפְּנֵי שְׂרַע לָהֶן –
דְּבַרֵּי רַבִּי מְאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: חַמּוּץ
שֶׁהוּחַמוּ כָּל צָרְפוֹ – הָרִי אֵלּוּ מִתְּרִין, מִפְּנֵי
שְׂרַע לָהֶן. אֲבָל תִּבְשִׁיל שֶׁבְשִׁיל כָּל צָרְפוֹ, כָּל
הַמְּצַטְמָק וְיִפְתָּ לוֹ, כְּגוֹן: כְּרוֹב, וּפּוֹל וּבִשָּׁר

מרוץ - אסור. וכל המצטמק ורע לו - מתר.

מסכת שבת פרק רביעי

א. לא תמלא אשה קדרה עסקית ותרמוסין ותתן לתוך התנור בערב שבת עם השכה, אם נתנה - למוצאי שבת אסורין בכדי שיעשו. לא ימלא נחתום חבית מים, ויתן לתוך התנור, בערב שבת עם השכה, ואם נתן - למוצאי שבת אסורין, עד כדי שיחמו.

ב. מרחץ שפתמו נקביו מערב שבת - למוצאי שבת רוחץ בו מיד. סתמו נקביו מערב יום-טוב - נכנס ביום-טוב ומזיע ויוצא ומשתטף בצונן. אמר רבי יהודה: מעשה במרחץ של בני ברק, שפתמו נקבין שלו מערב יום-טוב. והיה רבי עקיבא ורבי אלעזר בן עזריה נכנסין ומזיעין בתוכו, ויוצאין ומשתטפין בצונן, אלא שהיו חמין שלו מחפין בנכרים. בשבא הדבר לפני חכמים, אמרו: אף על פי שאין החמין שלו מחפין בנכרים. משרבו עוברי עברה - חזרו לאסור האמבטאות שבכפרים - מטילין בהן בשבת.

ג. אין משתטפין לא בחמין ולא בצונן - דברי רבי מאיר, ורבי שמעון מתיר. ורבי יהודה אומר: בצונן אכל לא בחמין. אמר רבי יהודה: מעשה בביתום בן זונין, שהיו ממלאין לו בלי של צונן מערב שבת, ונותניו עליו בשבת כדי שייקר.

ד. המכשל בשבת בשונג - יאכל. במזיד - לא יאכל. דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: בשונג - יאכל למוצאי שבת. במזיד - לא יאכל. רבי יוחנן הסנדלר אומר: בשונג - יאכל למוצאי שבת. לאחרים ולא לו. במזיד לא יאכל לא הוא ולא אחרים. כלל אמר רבי ישמעאל בן רבי יוחנן בן ברוקה: דבר שחייבין על זדונו פרת, ועל שגגתו הטאת, ועשאו בשבת, בין בשונג בין במזיד - אסור לו ולאחרים. ודבר שאין חייבין על זדונו פרת, ועל שגגתו הטאת, ועשאה בשבת, בשונג - יאכל למוצאי שבת, לאחרים ולא לו. במזיד - לא לו ולא לאחרים.

ה. השוחט בשבת בשונג - יאכל למוצאי שבת. במזיד - לא יאכל. פרות שלקטן עובד כוכבים בשבת, בשונג - יאכל למוצאי שבת. במזיד - לא יאכל אלא בכדי שיעשו.

ו. התורם והמעשר בשבת, בין בשונג בין במזיד - מעשרותיו מעשר. המטבל פלים בשבת, בין בשונג בין במזיד - עלו לו ודי טבילה.

ז. הנוטע בשבת בשונג - יקים. במזיד - יעקר. ובשביעית, בין בשונג בין במזיד - יעקר. מפני מה אמרו: הנוטע בשבת בשונג יקים, במזיד יעקר, ובשביעית בין בשונג בין במזיד יעקר? לפי שמונין לשביעית ואין מונין לשבתות. דבר אחר: נחשדו ישראל על השביעית ולא נחשדו על השבתות. רבי יהודה אומר: הלוח הדברים: בשבת, בין בשונג בין במזיד - יעקר. בשביעית, בשונג - יקים, במזיד - יעקר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אין מוגלגלין

בגרסת הספרים איירי פסיד דתולדות החמה היא ומתר להחם בשבת בתולדות החמה, ואין בו משום מבשל כלל, דאין בשול אלא באש. ובכפר אסור מפני שמזיו עפר מקוממו. אכל הגר'א סבר, דאיירי פסיד גמור דהוא תולדות האור, ובכפר מתר - פי הוא רק מוגלגל מעל גבו ואינו מזוי אותו (על פי 'חזון יחזקאל').

4 לפי גרסת הספרים: מוגלגלין ביצים על גבי סיד רותח, ואין מוגלגלין ביצים על גבי עפר רותח. וגרסת הגר'א היא להפוך, ככפנים. פי

וְעֵשְׂשִׁית שֶׁכְּבוּ - לֹא יִזְוֶם מִמְקוֹמוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִסְתַּפְקִין מִנֵּר שֶׁכֶּכֶה, וּמִנֵּר הַמִּנְטָף - וְאִפְלוּ בְשַׁעַה שֶׁהִנֵּר דוֹלֵק. הִנֵּר שֶׁעַל גְּבִי טַבְּלָא - מִטַּח אֵת הַטַּבְּלָא וְהִנֵּר נוֹפֵל. וּמְחִזִּיר אֵת הַטַּבְּלָא לְמִקּוּמָה.

י. אִין מְטַלְטְלִין אֵת הַפְּנוּדָה בְּשֶׁכֶת. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר. אִין מְגַרְדִּין - לֹא מְנַעְלִים יְשָׁנִים, וְלֹא סְנַדְלִין יְשָׁנִים - אֲבָל מְקַנְחִין אוֹתָן. אִין סְכִין - לֹא מְנַעְלִים חֲדָשִׁים וְלֹא סְנַדְלִין חֲדָשִׁים, וְלֹא יִסּוּד אֵת רַגְלוֹ וְהוּא בְּתוֹד הַפְּנֻעֵל, וְלֹא יִסּוּד אֵת רַגְלוֹ וְהוּא בְּתוֹד הַסְּנַדְל. אֲבָל סָד הוּא אֵת רַגְלוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹד הַפְּנֻעֵל. סָד הוּא אֵת רַגְלוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹד הַסְּנַדְל. סָד אֵת רַגְלוֹ וְנוֹתֵנָה לְסְנַדְל. סָד אֲדָם אֵת עֲצָמוֹ שְׁמֹן, וּמְתַעַגֵּל עַל גְּבִי קַטְבְּלָא⁵ חֲדָשָׁה וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ. לֹא יִתְנַגֵּה עַל גְּבִי טַבְּלָא שֶׁל שֵׁשׁ וּמְתַעַגֵּל עֲלֶיהָ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אִין לּוֹבְשִׁים מְנַעְלִים וְסְנַדְלִים חֲדָשִׁים, אֵלֶּא אִם בֶּן לְבָשֵׁן וְהִלֵּךְ בָּהֶם מִבְּעוֹד יוֹם.

יא. סְכִין וּמְדִיחִין וּמְפָרְסִין בְּאֲדָם, אֲבָל לֹא בְּבַהֲמָה. זֶה הֲמֵר בְּבַהֲמָה שְׂאִין בְּאֲדָם, מְפַסְפְּסִין אֵת הַזָּקֵן⁶ - וּבִלְבָד שְׂלֹא יִתְלַשׁ. גְּזִי צְמֵר שֶׁבַּהֲפִתְקָ⁷ - אִין מְטַלְטְלִין אוֹתָן. אִם הַתְּקִינֵן בְּעַל הַבַּיִת לְהִיּוֹת מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן - מְטַלְטְלִין אוֹתָן.

יב. אִין טוֹמְנִין אֵת הַחֲמִין בְּתַחֲלָה בְּשֶׁכֶת. אֲבָל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן כְּלִים. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נוֹטֵל אֵת הַסְּדִין וְנוֹתֵן אֵת הַגְּלַפְקָרִין⁸. נוֹטֵל אֵת הַגְּלַפְקָרִין וּפּוֹרֵשׁ אֵת הַסְּדִין. וְכֵן הִיָּה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל

ד. מִמְּלֵא אֲדָם חִבִּית שֶׁל מוּם, וְנוֹתְנָה בְּנֵגֵד הַמְּדוּרָה - לֹא בְּשִׁבְלֵי שְׂחִימוֹ, אֵלֶּא כְּדִי שֶׁתְּפִיג צִינָתָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִמְּלֵא אֲדָם צְלוּחִית שְׁמֹן, וְנוֹתְנָה בְּנֵגֵד הַמְּדוּרָה - לֹא שֶׁתַּחֵם, אֵלֶּא כְּדִי שֶׁתְּפִיג צִנָּתוֹ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַאִשָּׁה מְדִיחָה יָדָה בְּשָׁמֶן, וּמְחַמְמָתָה בְּנֵגֵד הִנֵּר, וְסָכָה אֵת בְּנָה. סָד אֲדָם אֵת עֲצָמוֹ שְׁמֹן וּמְתַחֲמֵם בְּנֵגֵד הַמְּדוּרָה, וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ. סְכִין כֹּל מִיָּנִי סִיכוֹת, וְסְכִין וּמְמַשְׁמָשִׁין בְּכַנֵּי מַעִים, וּבִלְבָד שְׂלֹא יַעֲשֶׂה בְּשֶׁכֶת, כְּדֶרֶךְ שְׁעוֹשֶׂה בַּחֹל, וְחוֹנְקִין בְּשֶׁכֶת.

ה. מִיחָם אֲדָם אֵלוֹנְתִית וְנוֹתֵן עַל הַפְּעוּץ בְּשֶׁכֶת, וּבִלְבָד שְׂלֹא יִתֵּן עֲדָשָׁה מְלֵאָה חֲמִין עַל מַעִין, וְדָבָר זֶה אֲסוּר אִף בַּחֹל מִפְּנֵי הַסְּבָנָה. מִמְּלֵא אֲדָם כּוּם שֶׁל יוֹן וְנוֹתְנָה עַל פִּי מִיחָם, לֹא שְׂחִים אֵלֶּא כְּדִי שֶׁתְּפִיג צִנָּתוֹ. מִמְּלֵא כּוּם מוּם וְנוֹתֵן לְתוֹד הַסְּפֵל, בֵּין לְהָחֵם לֹא אֵת הַצּוּנָן, בֵּין לְצַנֵּן לֹא אֵת הַחֲמִין. הַפְּעוּרָה מִמִּיחָם לְמִיחָם, מֵאֲלָפִם לְאֲלָפִם, וּמִקְדָּרָה לְקְדָרָה - מְתֵר לְשָׁנִי וְאֲסוּר לְתֵן לְרֵאשׁוֹן.

ו. חִבִּית שֶׁל טַבֵּל שֶׁנִּשְׁבְּרָה, מְבִיא כְּלִי וְנוֹתֵן תַּחֲתֶיהָ. נְתַמְלָאָה - אֲסוּר לְמַטְלְתָהּ. עֵבִיט שֶׁל עֲנָבִים, וּמַעֲטָן שֶׁל זֵיתִים שֶׁמִּשְׁכּוּ - אִין מִסְתַּפְקִין מִהֵן בְּיוֹם-טוֹב, וְאִין צָרִיד לומר בְּשֶׁכֶת.

ז. חִבִּית שֶׁנִּשְׁבְּרָה בְּרֵאשׁ הַגֵּג - מְבִיא כְּלִי וּמוֹנִיחַ תַּחֲתֶיהָ, וְלֹא יֵהָא מְבִיא כְּלִי אַחַד וְקוֹלֵט, כְּלִי אַחֵר וּמְצַרְף. אִם יֵשׁ שָׁם אוֹרְחִים - מְבִיא כְּלִי אַחַד וְקוֹלֵט, כְּלִי אַחֵר וּמְצַרְף. נוֹתֵן אֲדָם כְּלִי תַּחַת הַדֶּלֶף בְּשֶׁכֶת. נְתַמְלָא - שׁוֹפֵךְ וְשׁוֹנֵה וְאִינוּ חוֹשֵׁשׁ.

ח. גָּרַף שֶׁל רַעִי וְשֶׁל מִימֵי רַגְלִים, נוֹטֵל וְשׁוֹפְכוֹ, וְנוֹתֵן לְתוֹכוֹ מוּם וּמְחִזִּירוֹ לְמִקּוּמוֹ.

ט. מְטַלְטְלִין גֵּר חֲדָשׁ אֲבָל לֹא יִשָּׁן - דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר: כָּל הַנְּרוֹת מְטַלְטְלִין, חוּץ מִן הַנֵּר שֶׁהַדְּלִיקוֹ בּוֹ בְּאוֹתָהּ שֶׁכֶת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּל הַנְּרוֹת מְטַלְטְלִין, חוּץ מִן הַנֵּר הַדּוֹלֵק בְּשֶׁכֶת. כֶּכָּה - מְתֵר לְמַטְלְלוֹ. אֲבָל כּוּם, וּקְעָרָה,

5 עוֹר שְׁלוֹק.
6 בְּנוֹסְתָה הַסְּפָרִים: הַכִּיפִין, וּפְרוּשׁוֹ: כִּיפֵי צְמֵר, וְאִין בּוֹ מִשׁוּם מְקַצָּה.
7 הַפְּתַק - מְעַרְכַת גְּדוּלָה שֶׁמְעַרְיכִין לְסַחֲרָה.
8 הַגְּלַפְקָרִין - בְּגֵד חֵם שְׂלֹא יִצְטַנֵּן בַּיּוֹם הַחָרֵף.

התלוי בו בזנבו - שׁוֹיֵנָם בוּ. וַיִּפְשֵׁל אֶת הַרְצוּעָה תַּחַת זָנְבוֹ.

ג. לא יצא גמל במטוטלת התלוי בו בזנבו שׁוֹיֵנָם בוּ הַרוּחַ. אֲבָל יוֹצֵא הוּא בְּמַטוֹטְלַת הַקְּשָׁרָה לוֹ בְּזַנְבוֹ וּבַחֲטוּטָרְתּוֹ - שְׁלֵא תִפְנֵם בּוּ הַרוּחַ. עֵקֶד - שְׁלֵא יִכֵּף יָדוֹ אַחַת וְרָגְלוֹ אַחַת וַיִּקְשֶׁר. רָגוּל - שְׁלֵא יִכֵּף שְׁתֵּי יָדָיו זוֹ לְזוֹ, אוֹ שְׁתֵּי רָגְלָיו זוֹ לְזוֹ וַיִּקְשְׁרֵנּוּ; רָגוּל - שְׁלֵא יִכֵּף יָדוֹ עַל גְּבִי זְרוּעוֹ וַיִּקְשֶׁר.

ד. הפוס יוצא בשיר, וכל בעלי השיר יוצאין בשיר, ונמשכין בשיר, ומזין עליהן ומבלין במקומן. ובלבד שיהו מחלחלים. ומכנים אפלו עשרה חבלים לתוך ידו, ובלבד שלא יכרך על גבי ידו ולא ישלשל חבלים מידו יותר מטפח.

ה. לא יצא הפוס בזנב שועל, ולא בזהורית שבין עיניו. לא תצא פרה בהוסם שבפיה. ולא סיהין בקרסטלין שבפיהם. ולא עזים בכיסין שבדדיהן. לא תצא בהמה בסנדל, ולא בקמיע, אף על פי שפמחה, זה המור בבהמה שאין באדם, אבל יוצאה היא באגד שעל גבי מכה, ובקשקשין שעל גבי השבר¹², ובשליא המדלדלת, ופוקקין לה זוג, ומטילת בו בחצר.

ו. לא תצא אשה בעיר של זהב, ואם יצאת - תיבת הטאת, דברי רבי מאיר. ותכמים אומרים: לא תצא, ואם יצאת - פטורה. רבי אליעזר אומר: יוצאה אשה בעיר של זהב, בטוטפת ובסנפוטין, בזמן שהן תפורין.

אומר: לא אסרו להטמין, אלא מיחם שחממו בו מערב שבת. אבל מפנה הוא לתוך מיחם אחר, או לתוך קתון אחר - ומטמין.

יג. הטמין וכסה בדבר הנטל בשבת, או שהטמין בדבר שאין נטל בשבת, וכסה בדבר הנטל בשבת - הרי זה נטל ומחזיר. הטמין וכסה בדבר שאין נטל בשבת, או שהטמין בדבר הנטל בשבת, וכסה בדבר שאין נטל בשבת. אם מגלה מקצתו - נטל. ואם לאו - אינו נטל. רבי יהודה אומר: נעורת של פשתן דקה - הרי הן בזבל.

יד. טומנין מיחם על גבי מיחם, וקדרה על גבי קדרה, ומיחם על גבי קדרה, וקדרה על גבי מיחם, וטח פיהם בכצק. לא שיוחמו, אלא כדי שיהיו שמורין.

טו. וכשם שאין טומנין ההמין בתחלה בשבת. כך אין טומנין - לא את השלג, ולא את הצונן. אין מרסקין את השלג ולא את הברד בשבת, בשביל¹³ שזיזבו מימיו, אבל מרסק הוא לתוך הפוס או לתוך הקערה, ואינו חושש.

מַסֶּכֶת שַׁבַּת פָּרָק הַמִּישִׁי

א. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: הפוס והפרד [והדלובקום¹⁴], והחמור והגמל - נמשכין באפסר. רחלות יוצאות פבונות - למילת¹⁵. שחוזות - שיעלו עליהן הזכרים. פבולות - שלא יעלו עליהן הזכרים.

ב. לא יצא החמור באכף שלו. ואף על פי שקשור בו. רבן גמליאל אומר: יצא חמור באכף שלו, בזמן שקשור בו - להחמו. ובלבד שלא יקשר בה. את המסריכין

¹² עצם שנשבר, עושים בה דפים מכאן ומכאן וקושרים אותם, והם מעמידים העצם שלא תפח תנה והנה עד שהעצם מתחברת.

⁹ מלים אלו יש בגמרא.

¹⁰ מין חמור הבא מלוד.

¹¹ לעשות מהם כלי מילת.

ז. לא תצא אשה באסטמא¹³. ואם יצאת - תרי זה תיבת. שלשה דברים נאמרו באסטמא: אין בה משום פלאים, ואין מטמאה בנגעים, ואין יוצאין בה בשבת. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אין בה משום עטרות לפלה. כלל אמר רבי שמעון בן אלעזר: כל נוי שלמטה משערה - יוצאין בה. למעלה משערה - אין יוצאין בה.

ח. לא ינעול אדם סנדל המסמר, ויטיל בתוך הבית - אפלו ממטה למטה. אבל נטלו ומכסה בו את הפלים. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר. נשרו רב מסמרותיו ונשתירו בו ארבע והמש - מתר. רבי אומר: עד שבע. הפהו בעור מלמטה וקבע לו מסמרות מלמעלה - מתר. עשאו כמין קלבוס¹⁴, או כמין טס, או כמין יתד, או שחפהו פלו מסמרין כדי שיהלך עליהן, ולא תהא הארץ אוכלתו - מתר.

ט. איזה קמיע מומחה? כל שרפא ושנה ושלש. אחד קמיע של פתב ואחד קמיע של עקרון - יוצאין בו. ואין צריך לומר שנכפה, אלא אפלו שלא יכפה. ואין צריך לומר דבר שיש בו סכנה, אלא אפלו דבר שאין בו סכנה. קושרו ומתירו בשבת, ובלבד שלא יתנגנו לתוך השיר או לתוך הטבעת ויצא בו, מפני מראית העין. קמיע שאין מומחה, אף על פי שאין יוצאין בו בשבת - מטלטלין אותו בשבת.

י. לא תצא אשה במפתח שבאצבעיה לרשות הרבים, ואם יצתה - תרי זו תיבת הפאת. רבי אלעזר פוטר בכובלת, ובצלוחית של פליטון - בזמן שיש בה בשם. הוא אם אין בה בשם - תרי זו תיבת פללו של דבר: כל שהוא משום תכשיט -

לא תצא. ואם יצאת - תרי זו פתורה. כל שאינו משום תכשיט - לא תצא. ואם יצאת - תרי היא תיבת. אבל יוצאת היא בסככה המזוהבת, ובפסיק, ובצפורין, ובחליות שלה, במנעלים, ובקורדוקסין המזוהבים. יוצאה באבן תקומה בשבת, משום רבי עקיבא אומר: אף במשקל אבן תקומה, ולא שהפילה אלא שלא תפיל, ולא שנתעברה אלא שלא תתעבר ותפיל. ואם נפלה - תחזיר. פורפת לכתחלה בדבר הנפל בשבת.

מסכת שבת פרק שישי

א. יוצא אדם בקיסם שבשיניו ושבסנדלו לרשות הרבים. אם נפל - לא יחזיר. ואין צריך לומר שלא לתן בתחלה בשבת. רבי אלעזר אומר: קב של קטוע, אם יש בו בית קבול בתינית - יוצאין בו בשבת, ואם לאו - אין יוצאין בו. הגדמין טמאין ואין יוצאין בו.

ב. יוצאין בפיקרין¹⁵ ובציפה. אימתי? בזמן שצבעו בשמן וברכנו במשיחה, לא צבעו בשמן ולא ברכו במשיחה - אין יוצאין בהן. ואם יצאו בהן מערב שבת, אף על פי שלא צבעו בשמן, ולא ברכו במשיחה - יוצאין בהן.

ג. יוצאין במוך ובספוג שעל גבי מכה, ובלבד שלא יכרך עליהן חוט או משיחה. יוצאין בקלפת השום ובקלפת הכצל שעל גבי מכה, ואם נפל - לא יחזיר. ואין צריך לומר שלא לתן לכתחלה בשבת. יוצאין באגד שעל גבי מכה, וקושרו ומתירו בשבת. ואספגנית שפרשה מן האגד - מחזירה. יוצאין באספגנית, ובמלוגמה, ובכרטיה שעל גבי המכה, ואם נפלה - לא יחזיר. ואין צריך לומר - שלא יתן בתחלה בשבת. נוטל ומכסה בה הפלים. לא יתקנה משבת למוצאי שבת, שאין מתקנין מקדש לחול. רבי יהודה אומר: אם החליקה מלמטה - מחליקה מלמעלה, ואם

¹³ מצנפת קטנה שקושרים השערות שיוצאים מקשוניה, והוא מין לבד, ואינו שוע וסווי, ואינה יוצאה לרשות הרבים.

¹⁴ מין פתנת צרה.

¹⁵ צמר שנותנים על גבי מכה.

מִסְכַּת שַׁבַּת פָּרָק שְׁבִיעִי

א. אלו דברים מדרכי האמורי: הפוסק קומי¹⁸ והעושה בלורית, והפוגבית לגרגר, והפוגרת בנה לבין הפתים, והקושר מטוטלת על ירכו, והוט אדם על אצבעו. והפונה ומשליך צרות לים או לנהר – הרי זה מדרכי האמורי, המספק, והמטפת, והמרקד לשלהבת – הרי זה מדרכי האמורי.

ב. נפלה פתו מפיו, אמר: 'החזירו לי שלא תאכד ברכתי'; הניחו נר על הארץ כדי שיצטערו הפתים; ואל תניחו נר על הארץ שלא יצטערו הפתים, נפלו מפניו נצוצות, ואמר: 'אורחין לנו היום' – הרי זה מדרכי האמורי. היה מתחיל במלאכה, ואמר: 'בוא פלוני שידי קלות ויתחיל בה', 'בוא זה שרגליו קלות ויעבר לפנינו' – הרי זה מדרכי האמורי. האומר 'בוא פלוני שידי מברכות, ויתחיל בעסה או בחביות' – הרי זה מדרכי האמורי.

ג. הפוקק את החלון בסירה, והקושר ברזל בכרעי הפוסה של היה, והעורף לפניו שלחן – הרי זה מדרכי האמורי. אבל פוקקין את החלון בגלופקריין¹⁹ או בעמיה, ונותנין לפניו ספל של מים, וקושרין לה תרנגלת – שתהא לה לצות, ואינן מדרכי האמורי. האומר: 'שחטו תרנגול זה שקרא ערבית', 'שחטו תרנגלת זו שקראה בזכר', 'האכילה פרבלתא שהיא קוראה בזכר' – הרי זה מדרכי האמורי. האומר לעורב – 'צרח!' ולעורבתא 'שריקי ותחזירי לי זנבך לטובה' – הרי זה מדרכי האמורי.

ד. האומר: אכול תמרה זו, חזרת זו – שתהא זוכרני בה, אל תאכילני לפני רבים. תישן בארנו של מת שתראהו בלילה. אל תחשיך בארנו של מת – שלא תראני בלילה. הפך את חלוקה – שתהא חולם

החליקה מלמעלה – מחליקה מלמטה. מגלה מקצת אספגנית מכאן ומקצה את הפכה, וחוזר ומגלה מקצת אספגנית מכאן ומקצה את הפכה. לא יקצה האספגנית – מפני שבא לדי מרחה. והמורה בשבת – חיב הטאת.

ד. לא יצא עבד בזוג שבצוארו, אבל יוצא הוא בזוג שבכסותו. זה וזה אינן מקבלין טמאה. לא יצא אדם בחותם שבצוארו, ולא בחותם שבכסותו. זה וזה אין מקבלין טמאה. לא תצא בהמה בזוג שבצוארה, ולא בזוג שבכסותה, ולא בחותם שבצוארה, ולא בחותם שבכסותה, זה וזה אין מקבלין טמאה.

ה. מטלטלין עצי בשמים לתרית בהן, ולהניף בהן לחולה, ומוללו ומריח בו, וקטמו ומריח בו. ולא יקטמו להצות בו שניו, ואם קטמו – פטור. ולא לפתח [בו] את הדלת, מפני שהוא מתקן פלי. ואם קטמו – חיב הטאת.

ו. התרטנים¹⁶ – יוצאין בסודרין שלהן, ולא התרטנים בלבד אמרו, אלא כל אדם, אלא שדברו חכמים בהנה. אמר רבי יהודה: מעשה בהורקנוס בנו של רבי אליעזר, שיצא בסדר שלו ברשות הרבים, אלא שהיתה נימא פרוכה לו על אצבעו, אמרו חכמים: לא היה צריך.

ז. הרועין יוצאין בשקין שלהן, ולא הרועים בלבד אמרו, אלא כל אדם, אלא שדברו חכמים בהנה. אמר רבי יהודה: מעשה ברבי טרפון שיצא בלילי שבת לבית המדרש, ונתנו לו סדין, ואחוז בשתי ידיו, ויצא בו מפני הגשמים. יוצאין בסגום, ביריעה, ובחמילה, בסקורטיא¹⁷ ובקטבליא, מפני הגשמים. אבל לא בתבה, ולא בקפה, ולא במחצלת, מפני הגשמים.

18 לפני הפצה – מאון לאון.

19 בשמיכה של צמר.

16 הרצים.

17 הגר"א גרם – באסקרוטיין.

חלומות טובות. אל תהפך את חלוקך – כְּדִי שְׁלֵא תִּהְיֶה חוֹלֵם חֲלוֹמוֹת טוֹבוֹת. שָׁב עַל הַמִּכְבָּר – שֶׁתִּהְיֶה חוֹלֵם חֲלוֹמוֹת. אֵל תֵּשֵׁב עַל הַמִּכְבָּר – שְׁלֵא תִּהְיֶה חוֹלֵם חֲלוֹמוֹת – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי.

ה. הָאוֹמֵר: אֵל תֵּשֵׁב עַל הַמַּחְרָשָׁה – שְׁלֵא תִכְבֵּד עֲלֵינוּ מְלָאכָה. אֵל תֵּשֵׁב עַל הַמַּחְרָשָׁה – שְׁלֵא תִשְׁכַּר – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. וְאִם בְּשִׁבְלִי שְׁלֵא תִשְׁכַּר וְדָאֵי – הֲרִי זֶה מִתֵּר. הָאוֹמֵר אֵל תִּפְשֵׁל יָדֶךָ לְאַחֲרִיךָ, שְׁלֵא נְאֻסֵר עֲלֵינוּ מְלָאכָה – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי.

ו. הַחוֹתֵמָה אֵוֹד²⁰ בִּפְתִיל וְאוֹמֵר: 'חֲדָא' – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. אִם מִפְּנֵי נְצוּצוֹת – הֲרִי זֶה מִתֵּר. הַשׁוֹפֵךְ מִיַּם לְרִשׁוֹת הַרְבִּיבִים, וְאוֹמֵר: 'חֲדָא' – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. אִם מִפְּנֵי עוֹבְרִין וְשֹׁכֵינ – הֲרִי זֶה מִתֵּר. הַזּוֹרֵק בְּרוּל בֵּין הַקְּבֻרוֹת, וְאוֹמֵר: 'חֲדָא' – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. אִם מִפְּנֵי עוֹבְרִין וְשֹׁכֵינ – הֲרִי זֶה מִתֵּר.

ז. הַנּוֹתֵן מִקָּל שֶׁל אוֹד וּבְרוּל תַּחַת רֵאשׁוֹ – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. אִם בְּשִׁבְלִי לְשִׁמְרָה – הֲרִי זֶה מִתֵּר. הַמְצוּחַת לַתַּנּוּר שְׁלֵא תִפּוֹל הַפֶּתַח, וְהַנּוֹתֵנֵת קֶסְמִין בְּאֲזֵנֵי קִדְרָה שְׁלֵא תִהְיֶה מִרְתַּחַת, וְשׁוֹפְעַת לְאַחֲרִיָּה – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. אֲבָל נּוֹתֵנִים קֶסְמִין שֶׁל תּוֹת וְזִכּוּכִית בְּקִדְרָה בְּשִׁבְלִי שֶׁתִּכְשֵׁל מִהֲרָה. אֲבָל אֶסְרוּ חֲכָמִים בְּזִכּוּכִית מִפְּנֵי סִבְנַת נְפִשׁוֹת.

ח. הַפּוֹשְׁתָּקַת לְעֵדְשִׁים, וְהַמְצוּחַת לְאֲרִז וְהַמְצוּחַת לְגָרִיסִין – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. נָפַל נְחָשׁ עַל גְּבִי מִטָּה, וְאוֹמֵר: 'עֲנִי הוּא – וְסוּפוֹ לְהַעֲשִׁיר'; 'עֲבָרָה הִיא – יוֹלֵדֵת זָכָר'; 'בְּתוּלָה הִיא – נִשְׂאֵת לְאָדָם גָּדוֹל' – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי.

ט. הַפּוֹשְׁתָּת אֶפְרוּחִין, וְאוֹמֵר: אֵינִי מוֹשְׁבֵתֵן אֵלָא בְּתוּלָה, אֵינִי מוֹשְׁבֵתֵן אֵלָא

עֲרֻמָּה, אֵינִי מוֹשְׁבֵתֵן אֵלָא בְּשִׂמְאֵל, אֵינִי מוֹשְׁבֵתֵן אֵלָא בִּי תֵרִי, וְהַמְקַדֵּשׁ בְּתֵרִי, וְהַמְשַׁלַּח בְּתֵרִי וְהָאוֹמֵר: 'הוֹסִיפוּ עַל הַשְּׁלֵחֵן' – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. הַקּוֹבְעַת בַּיָּצִים וְעוֹשֵׁבִים בְּכַתֵּל וְטַחָה בְּפִנְיָהֶם, וּמוֹנָה שְׁבָעִים וְאַחַד – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי.

י. הַפּוֹבְרַת אֶפְרוּחִים בְּכִבְרָה, וְנוֹתֵנֵת בְּרוּל בֵּין הָאֶפְרוּחִים – הֲרִי זֶה מִדְרָכֵי הָאֱמוּרַי. אִם מִפְּנֵי הָרַעְמִים אוֹ מִפְּנֵי הַבְּרָק – הֲרִי זֶה מִתֵּר.

²⁰ בְּנוֹסַחַת הַסְּפָרִים: הַתּוֹסֵס אוֹר וְרִתִּיחַת אֵשׁ בְּתַסִּיטַת יִיזָן וְהִינּוּ תֵדָ.

וַיְדַבֵּר אֱ-לֹהִים אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי י-הוָה: וּמַלְלִיל יִי עִם מֹשֶׁה וַאֲמַר לִיה אָנֹא יִי:

וַיְדַבֵּר אֱ-לֹהִים אֶל מֹשֶׁה – דָּבַר אֹתוֹ מִשְׁפָּט, עַל שֶׁהִקְשָׁה לְדַבֵּר וּלְזַמֵּר "לְמָה הִרְעַתָּה לְעַם הַזֶּה". וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' – נֶאֱמַן לְשֵׁלֶם שְׂכָר טוֹב לַמַּתְהַלְכִים לְפָנָי. וְלֹא לְחַנֵּם שְׁלֹחַתֶיךָ, כִּי אִם לְקַיֵּם דְּבָרַי שֶׁדַּבַּרְתִּי לְאַבּוֹת הָרִאשׁוֹנִים. וּבְלִשׁוֹן הַזֶּה מְצִינּוּ שֶׁהוּא נִדְרָשׁ בְּכַמְּהָ מְקוֹמוֹת: "אֲנִי ה'" – נֶאֱמַן לְהַפְרֵעַ, כְּשֶׁהוּא אֹמֵר אֶצֶל עוֹנֵשׁ, כְּגוֹן: "וַחֲלַלְתָּ אֶת שֵׁם אֱ-לֹהֶיךָ אֲנִי ה'". וְכִשֶׁהוּא אֹמֵר אֶצֶל קִיּוּם מְצוֹת, כְּגוֹן "וּשְׁמַרְתֶּם מְצוֹתַי וְעֲשִׂיתֶם אוֹתָם אֲנִי ה'" – נֶאֱמַן לְתַן שְׂכָר.

וַאֲרָא אֶל-אַבְרָהָם אֶל-יִצְחָק וְאֶל-יַעֲקֹב בְּאֵל ש-דִּי וּשְׁמִי יִי וְהִזְהִי לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם:
וְאַתְּגִלִּיתִי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב בְּאֵל ש-דִּי וּשְׁמִי יִי לֹא הוֹדַעְתִּי לָהוֹן:

וַאֲרָא אֶל הָאֲבוֹת בְּאֵל ש-דִּי – הִבְטַחְתִּים הִבְטַחוֹת וּבְכַלְלֵן אֲמַרְתִּי לָהֶם: "אֲנִי אֵל ש-דִּי". וּשְׁמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם – "לֹא הוֹדַעְתִּי" אִין פְּתִיב כַּאֲן אֵלֹא "לֹא נִודַעְתִּי": לֹא נִפְרַתִּי לָהֶם בְּמַדַּת אֲמַתוֹת שְׁלִי, שְׁעֵלֶיךָ נִקְרָא שְׁמִי ה', נֶאֱמַן לְאַמַּת דְּבָרַי; שְׁהָרִי הִבְטַחְתִּי וְלֹא קִיַּמְתִּי.

וְגַם הִקְמַתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתְּם לְתַת לָהֶם אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרִיקָם אֲשֶׁר-גָּרוּ בָּהּ:
וְאַף אֶקִּימִית יֵת קִיַּמִּי עִמָּהוֹן לְמַתָּן לָהוֹן יֵת אֶרְעָא דְכְנַעַן יֵת אֶרְעַ תּוֹתְבוֹתָהוֹן דְאַתּוֹתְבוּ בָּהּ:

וְגַם הִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי... – וְגַם כְּשֶׁנִּפְרַתִּי לָהֶם בְּאֵל ש-דִּי, הִצַּבְתִּי וְהַעֲמַדְתִּי בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְתַת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן. לְאַבְרָהָם בְּפְרִשְׁת מִלְּהָ נֶאֱמַר: "אֲנִי אֵל ש-דִּי... וְנִתְתִּי לָךְ וּלְיִצְרָעֶל אֶתְּרִיךָ אֶת אֶרֶץ מִגְרִיקָא". לְיִצְחָק: "כִּי לָךְ וּלְיִצְרָעֶל אֶתְּנֶן אֶת כָּל הָאֶרְצוֹת הָאֵל וְהַקִּימֹתִי אֶת הַשְּׁבוּעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם". וְאוֹתָהּ שְׁבוּעָה שְׁנִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם, בְּ"אֵל ש-דִּי" אֲמַרְתִּי. לְיַעֲקֹב: "אֲנִי אֵל ש-דִּי פְרָה וְרַבָּה... וְאֶת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר...". הָרִי שְׁנִדְרַתִּי לָהֶם וְלֹא קִיַּמְתִּי.

וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי אֶת-נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבָדִים אִתְּם וְאֶזְכְּרֶם אִתְּם וְאֶזְכְּרֶם אֶת-בְּרִיתִי:
וְאַף קָדַמִי שְׁמִיעַ יֵת קַבִּילַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּמִצְרַאִי מִפְּלַחִין בְּהוֹן וּדְכִירְנָא יֵת קִיַּמִּי:

וְגַם אֲנִי – כְּמוֹ שֶׁהִצַּבְתִּי וְהַעֲמַדְתִּי הַבְּרִית, יֵשׁ עָלַי לְקַיֵּם. לְפִיכֹךְ שְׁמַעְתִּי אֶת נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַנּוֹאֲקִים, אֲשֶׁר מִצְרַיִם מַעֲבָדִים אִתְּם וְאֶזְכְּרֶם אוֹתוֹ הַבְּרִית. כִּי בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים אֲמַרְתִּי לוֹ: "וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דִן אֲנִכִּי".

לָכֵן אֹמַר לְבְנֵי-יִשְׂרָאֵל אֲנִי י-הוָה וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלַת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם וְגִאֲלַתִּי אֶתְכֶם בְּזִרְעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדוּלִים:
כֵּן אֵימַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹא יִי וְאַפִּיק יֵתְכוֹן מַגּוֹ דְחוֹק פּוּלְחָן מִצְרַאִי וְאַשִׁיזִיב יֵתְכוֹן מִפּוּלְחָנְהוֹן וְאַפְרוֹק יֵתְכוֹן בְּדָרַע מְרַמֵּם וּבְדִינִין רַבְרַבִּין:

לָכֵן – עַל פִּי אוֹתָהּ הַשְּׁבוּעָה. אֹמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' – הַנֶּאֱמַן גְּדוּל". סְבֻלַת – טוֹרַח מִשָּׂא מִצְרַיִם.

וְלִקְחַתִּי אֶתְכֶם לִי לְעָם וְהִנִּיתִי לָכֶם לֹא-לֵהִים וַיִּדְעַתֶּם כִּי אֲנִי י-הוָה אֱ-לֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלוֹת מִצְרַיִם:
וְאַקְרִיב יֵתְכוֹן קָדַמִי לְעַם וְאַהֲוִי לָכוֹן לְאַלְהָ וְתִדְעוּן אֲרִי אָנֹא יִי אֶלְהֵכוֹן דְּאַפִּיק יֵתְכוֹן מַגּוֹ דְחוֹק פּוּלְחָן מִצְרַאִי:

וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת-יְדֵי לְתַת אִתְּהָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנִתְתִּי אִתְּהָ לָכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי י-הוָה:
וְאַעִיל יֵתְכוֹן לְאַרְעָא דְקִיַּמִּית בְּמִימְרֵי לְמַתָּן יֵתָה לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְאַתִּין יֵתָה לָכוֹן יְרוּתָא אָנֹא יִי:

וְנִשְׁאַתִּי אֶת יְדֵי – הָרִימוֹתֶיהָ לְהַשְׁבַּע בְּכֶסֶאִי.

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה כֵּן אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא שְׁמַעוּ אֶל-מֹשֶׁה מִקְצָר רִוַח וּמַעֲבָדָה קָשָׁה:
וּמַלְלִיל מֹשֶׁה כֵּן עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא קַבִּילוּ מִן מֹשֶׁה מַעֲנִיק רִוַח וּמְפּוֹלְחָנָא דְהִנְהָ קָשִׁי עַלֵּיהוֹן:

וְלֹא שְׁמַעוּ אֶל מֹשֶׁה – לֹא קַבְּלוּ מְחֻזְמוּיִן. מִקְצָר רִוַח – כֹּל מִי שֶׁהוּא מִצָּר, רִוַחוֹ וְנִשְׁמִיתוֹ קִצְרָה, וְאַיִנוּ יְכוּל לְהֶאֱרִיךְ בְּנִשְׁמִיתוֹ. קָרוֹב לְעֵנִין זֶה שְׁמַעְתִּי פְרָשָׁה זֹו מְרַבִּי בְּרוּךְ בְּרַבִּי אֲלִיעֶזֶר, וְהִבֵּיא לִי רְאִיָּה מִמְקַרָּא זֶה: "בְּפַעַם הַזֹּאת אוֹדִיעֶם אֶת דְּדִי וְאֶת גְּבוּרַתִּי וְיִדְעוּ כִּי שְׁמִי ה'". לְמַדְנּוּ כְּשֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵאַמֵּן אֶת דְּבָרָיו, אֲפִלּוּ לְפָרְעֻנוֹת, מוֹדִיעַ שְׁשִׁמּוֹ ה', וְכֹל שֶׁכֵּן הַאֲמִנָּה לְטוֹבָה. וְרַבּוּתֵינוּ דְרָשׁוּהוּ לְעֵנִין שֶׁל מַעֲלָה, שְׁאַמַּר מֹשֶׁה: "לְמָה הִרְעַתָּה". אֲמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: חֲבַל עַל דְּאַבְדִּין וְלֹא מִשְׁתַּפְּחִין – יֵשׁ לִי לְהִתְאַוּנוֹן עַל מִיתַת הָאֲבוֹת הַרְבֵּה פְעָמִים נְגִלְתִּי אֲלֵיהֶם בְּ"אֵל ש-דִּי", וְלֹא אֲמַרוּ לִי מַה שְׁמָךְ. וְאַתָּה אֲמַרְתָּ: "מַה שְׁמִי מַה אֹמַר אֲלֵיהֶם". וְגַם הִקְמַתִּי... – וְכִשְׁבַּקְשׁ אַבְרָהָם לְקַבּוֹר אֶת שְׂרָה, לֹא מְצָא קָבֵר עַד שֶׁשָּׁקְנָה בְּדָמִים מְרַבִּים. וְכֵן בְּיִצְחָק עָרַעְרוּ עָלָיו עַל הַבְּאֵרוֹת אֲשֶׁר חָפַר. וְכֵן בְּיַעֲקֹב: "וַיִּקַּן אֶת חֲלֻקַת הַשְּׂדֵה" לְנִטּוֹת אֲהֶלֶוּ. וְלֹא הִרְהָרוּ אַחַר מַדּוּתִי. וְאַתָּה אֲמַרְתָּ "לְמָה הִרְעַתָּה". וְאַיִן הַמְדַרְשׁ מִתִּישָׁב אַחַר הַמְקַרָּא, מִפְּנֵי כַּמָּה דְבָרִים. אַחַת: שְׁלֹא נֶאֱמַר "וּשְׁמִי אֲהֶלֶוּ". וְלֹא הִרְהָרוּ אַחַר מַדּוּתִי. וְאַתָּה אֲמַרְתָּ "לְמָה הִרְעַתָּה". וְאַיִן הַמְדַרְשׁ מִתִּישָׁב אַחַר הַמְקַרָּא, מִפְּנֵי כַּמָּה דְבָרִים. אַחַת: שְׁלֹא נֶאֱמַר "וּשְׁמִי אֲהֶלֶוּ".

ה' לא שאלו לי". ואם תאמר לא הודיעם שפך שמו, הרי תחלה כשנגלה לאברהם בין הבתרים נאמר: "אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים". ועוד: היאך הסמיכה נמשכת בדברים, שהוא סומך לכאן וגם אני שמעתי... לכן אמור לבני ישראל לכה אני אומר ותישב המקרא על פשוטו, דבר דבור על אפניו, והדרשה תדרש, שנאמר: "הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע" – מתחלק לכמה נצוצות.

ויזכר ו-הנה אל-משה לאמר: ומליל יי עם משה למימר:

בא דבר אל-פרעה מלך מצרים וישלח את-בני ישראל מארצו: עול מליל עם פרעה מלכא דמצרים וישלח ית בני ישראל מארעיה:

ויזכר משה לפני ו-הנה לאמר הן בני-ישראל לא-שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים: ומליל משה קדם יי למימר הן בני ישראל לא קבילו מני ואיכדיו יקביל מני פרעה ואנא יקיר ממלל:

ואיך ישמעני פרעה – זה אחד מעשרה קל וחמר שבתורה. ערל שפתים – אטום שפתים. וכן כל לשון ערלה אני אומר שהוא אטום: "ערלה אונם", אטומה משמוע. "ערלי לב", אטומים מהבין. "שתה גם אתה והערל", והאטם משכרות פוס הקללה. "ערלת בשר", שהגיד אטום ומכסה בזה. "וערלתם ערלתו", עשו לו אוטם וכסוי אסור שיבדיל בפני אכילתו. "שלוש שנים יהיו לכם ערלים", אטום ומכסה ומבדל מלאכלו.

ויזכר ו-הנה אל-משה ואל-אהרן ויצום אל-בני ישראל ואל-פרעה מלך מצרים להוציא את-בני ישראל מארץ מצרים: ומליל יי עם משה ואל-אהרן ופקידנון לות בני ישראל ולות פרעה מלכא דמצרים לאפקא ית בני ישראל מארעא דמצרים:

ויזכר ה' אל משה ואל אהרן – לפי שאמר משה "ואני ערל שפתים" צרף לו הקדוש ברוך הוא את אהרן, להיות לו לפה ולמליץ. ויצום אל בני ישראל – צום עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם. ואל פרעה מלך מצרים – צום עליו לחלוק לו כבוד בדבריהם, זהו מדרשו. ופשוטו: צום על דבר ישראל ועל שליחותו אל פרעה. ודבר הצווי מהו, מפרש בפרשה שניה לאתר סדר היחס. אלא מתוך שהזכיר משה ואהרן, הפסיק הענין באלה ראשי בית אבותם, ללמדנו היאך נולדו משה ואהרן ובני נתינתם.

שני פרשת ראשי האבות

אלה ראשי בית-אבתם בני ראובן בן ישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אלה משפחת ראובן: אליו ראשי בית אבהתהון בני ראובן בוכרא דישראל חנוך ופלוא חצרון וכרמי אליו זרעית ראובן:

אלה ראשי בית אבותם – מתוך שהזקק ליחס שבטו של לוי עד משה ואהרן, בשביל משה ואהרן, התחיל ליחסם דרך תולדותם מראובן.

ובני שמעון ימואל וימין ואהל ויכין וצחר ושאול בן-הקנענית אלה משפחת שמעון: ובני שמעון ימואל וימין ואהל ויכין וצחר ושאול בר קנעניתא אליו זרעית שמעון:

ואלה שמות בני-לוי לתלדתם גרשון וקהת ומרגי ושני חיי לוי שבט ושלושים ומאת שנה: ואליו שמות בני לוי לתולדתהון גרשון וקהת ומרגי ושני חיי לוי מאה ותלתין ושבע שנים:

ושני חיי לוי... – למה נמנו שנותיו של לוי להודיע כמה ימי השעבוד: שפל זמן שאחד מן השבטים קים, לא היה שעבוד, שנאמר: "וימת יוסף וכל אחיו", ואחר כך "ויקם מלך חדש"; ולוי האריך ימים על כלם.

בני גרשון לבני ושמעי למשפחתם: בני גרשון לבני ושמעי לזרעיתהון:

ובני קהת עמרם ויצהר ותברון ועזיאל ושני חיי קהת קהת שלש ושלושים ומאת שנה: ובני קהת עמרם ויצהר ותברון ועזיאל ושני חיי קהת מאה ותלתין ותלת שנים:

ושני חיי קהת ושני חיי עמרם... – מתשבוח זה אנו למדים על מושב בני ישראל ארבע מאות שנה שאמר הכתוב, שלא בארץ מצרים לבדה היו, אלא מיום שנולד יצחק. שהרי קהת מיורדי מצרים היה: חשוב כל שנותיו, ושנות עמרם, ושמונים של משה – לא תמצאם ארבע מאות שנה, והרבה שנים נבלעים לבנים בשני האבות.

ובני מרגי מחלי ומושי אלה משפחת הלוי לתלתם: ובני מרגי מחלי ומושי אליו זרעית לוי לתולדתהון:

ויקח עמרם את-יוכבד דדתו לו לאשה ותלד לו את-אהרן ואת-משה ושני תני עמרם שבע ושלושים ומאת שנה:

יוכבד דדתו – "אחת אבוהי", בת לוי אחות קהת.

ובני יצהר קרח ונפג וזכרי: ובני יצהר קרח ונפג וזכרי:

ובני עזיאל מישאל ואלצפן וסתרי: ובני עזיאל מישאל ואלצפן וסתרי:

ויקח אהרן את-אלישבע בת-עמינדב אחות נחשון לו לאשה ותלד לו את-נדב ואת-אביהוא את-אלעזר ואת-איתמר:

אחות נחשון – מכאן למדו: הנושא אשה צריך לבדוק באסיה.

ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אלה משפחת הקרחי: ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף אליו נרעית קרח:

ואלעזר בן-אהרן לקח-לו מבנות פוטיאל לו לאשה ותלד לו את-פינחס אלה ראשי אבות הלויים למשפחתם: ואלעזר בר אהרן נסיב ליה מבנת פוטיאל ליה לאתו וילידת ליה ית פינחס אליו רישי אבהת לינאי לנרעית-הו:

מבנות פוטיאל – מנרע יתרו שפטם עגלים לעבודה זרה, ומנרע יוסף שפטפט ביצרו.

הוא אהרן ומשה אשר אמר י-הוה להם הוציאו את-בני ישראל מארץ מצרים על-צבאתם: הוא אהרן ומשה דאמר יי להוון אפיקו ית בני ישראל מארעא דמצרים על חיליהו:

הוא אהרן ומשה – אלו שהזכרו למעלה, שילדה יוכבד לעמרם. הוא אהרן ומשה – יש מקומות שמקדים אהרן למשה, ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לה ששקולין כאחד. על צ-באותם – בצ-באותם, כל צבאם לשבטיהם. יש "על" שאינו אלא במקום אות אחת: "ועל סרפד תחנה" כמו "בסרפד", "עמדתם על סרפדכם" כמו "בסרפדכם".

הם המזבירים אל-פרעה מלך-מצרים להוציא את-בני-ישראל ממצרים הוא משה ואהרן: אנון דממלליו עם פרעה מלכא דמצרים לאפקא ית בני ישראל ממצרים הוא משה ואהרן:

הם המזבירים... – הם שנוצטוו, הם שקימו. הוא משה ואהרן – הם בשליחותם ובצדקתם מתחלה ועד סוף.

ויהי ביום דבר י-הוה אל-משה בארץ מצרים: ויהי ביום דבר יי עם משה בארעא דמצרים:

ויהי ביום דבר... – מחבר למקרא שלאחריו.

שלישי

וידבר י-הוה אל-משה לאמר אני י-הוה דבר אל-פרעה מלך מצרים את כל-אשר אני דבר אליה: ומליל יי עם משה למימר אנא יי מליל עם פרעה מלכא דמצרים ית כל דאנא ממליל עמך:

וידבר ה' – הוא הדבור עצמו האמור למעלה: "בא דבר אל פרעה בן. אני ה' – כדאי אני לשלחה ולקיים דברי שליחותי.

ויאמר משה לפני י-הוה הן אני ערל שפתיים ואיך ישמע אלי פרעה: ויאמר משה קדם יי הא אנא יקיר ממלל ואיכדין יקביל מני פרעה:

ויאמר משה לפני ה' – היא אמירה שאמר למעלה: "הן בני ישראל לא שמעו אלי". ושנה הכתוב כאן פינון שהפסיק הענין. וכן היא השיטה, כאדם האומר "נחזור על הראשונות".

ויאמר י-הוה אל-משה ראה נתתיך א-להים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך: ויאמר יי למשה חזי דמניתך רב לפרעה ואהרן אחיך יהי מתורגמנך:

נתמיד אֶל־להים לפרעה – שופט ורודה, לרדותו במכות ויסורים. יהיה נביאך – פתרגומו, "מתרגמןה". וכן כל לשון נבואה, אדם המכריז ומשמיע לעם דברי תוכחות, והוא מגזרת "ניב שפתיים", "ניוב חכמה", "וניכל מהתנבות" דשמואל.

אתה תדבר את פל־אשר אצונך ואהרן אחיך ידבר אל־פרעה ושלח את־בני־ישראל מארצו:
אתה תמליך ית כל דאפקדנך ואהרן אחוך ימליך עם פרעה וישלח ית בני ישראל מארעיה:

אתה תדבר – פעם אחת כל שליחות ושליחות, כפי ששמעת מפי; ואהרן אחיך ימליצנו ויטעימנו באנני פרעה.

ואני אקשה את־לב פרעה והרביתי את־אתתי ואת־מופתי בארץ מצרים:
ואנא אקשי ית לבא דפרעה ואסגי ית אתותי וית מופתי בארעא דמצרים:

ואני אקשה – מאחר שהרשיע והתריס פנגדי, וגלוי לפני שאין נחת רוח באמות לתת לב שלם לשוב, טוב לי שיתקשה לבו, למען הרבות בו אותותי ומכירו את גבורותי. וכן מדתו של הקדוש ברוך הוא: מביא פרענות על האמות – כדי שישמעו ישראל וייראו, שנאמר: "הכרתי גוים נשמו פנותם וגומר, אמרתי אף תיראי אותי תקחי מוסר". ואף על פי כן, בחמש מכות הראשונות לא נאמר "ויסגק ה' את לב פרעה", אלא "ויסגק לב פרעה".

ולא־ישמע אלכם פרעה ונתתי את־ידי במצרים והוצאתי את־צבאתי את־עמי בני־ישראל מארץ מצרים בשפטים גדלים:
ולא יקביל מנכון פרעה ואמין ית ממת גבורתי במצרים ואפיק ית חילי ית עמי בני ישראל מארעא דמצרים בדיניו רברבין:

את ידי – יד ממש, להכות בהם.

וידעו מצרים כי־אני י־הנה בנטתי את־ידי על־מצרים והוצאתי את־בני־ישראל מתוכם:
וידעון מצראי ארי אנא יי פד ארים ית ממת גבורתי על מצרים ואפיק ית בני ישראל מפיניהון:

ויעש משה ואהרן כאשר צוה י־הנה אתם פן עשו:
ועבד משה ואהרן כמא דפקיד יי יתהון פן עבדו:

ומשה בן־שמנים שנה ואהרן בן־שלוש ושמנים שנה בדברם אל־פרעה:
ומשה בר תמנו שניו ואהרן בר תמנו ותלת שניו במללוותהון עם פרעה:

רביעי

ויאמר י־הנה אל־משה ואל־אהרן לאמר:
ואמר יי למשה ולאהרן למימר:

כי ידבר אלכם פרעה לאמר תנו לכם מופת ואמרת אל־אהרן קח את־מטתך והשלך לפני־פרעה ויהי לתניו:
ארי ימליך עמכון פרעה למימר הבו לכו אתה ותימר לאהרן סב ית חוטרה ורמי קדם פרעה יהי לתנינא:

מופת – אות, להודיע שיש צורך במי ששולח אתכם.

ויבא משה ואהרן אל־פרעה ויעשו כן כאשר צוה י־הנה וישלך אהרן את־מטהו לפני פרעה ולפני עבדיו ויהי לתניו:
ועאל משה ואהרן לות פרעה ועבדו כן כמא דפקיד יי ורמא אהרן ית חוטריה קדם פרעה וקדם עבדוהי והנה לתנינא:

לתניו – נחש.

ויקרא גם־פרעה לתכמים ולמכשפים ויעשו גם־הם חרטמי מצרים בלהטיהם כן:
ויקרא אף פרעה לחפימיא ולחרשיא ועבדו אף אנון חרשי מצרים בלחשיהון כן:

בלהטיהם – "בלחשיהון", ואין לו דמיון במקרא. ויש לדמות לו "להט החרב המתהפכת", דומה שהיא מתהפכת על ידי לחש.

וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינם ויבלע מטה אהרן את־מטתם:
ורמו גבר חוטריה וחוץ לתנינו ובלע חוטרא דאהרן ית חוטריהון:

ויבלע מטה אהרן – מאחר שחזר ונעשה מטה, בלע את כלן.

וַיִּחַזַק לֵב פַּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֶלְהֵם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְ-הוָה:

וְאַתְּמַקֵּף לְבָא דְפַרְעֵה וְלֹא קִבִּיל מִנְהוֹן כְּמָא דְמַלְלִיל יְיָ:

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה כְּבֹד לֵב פַּרְעֹה מֵאֵן לִשְׁלַח הָעָם:

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אַתִּיקֶר לְבָא דְפַרְעֵה סְרִיב לִשְׁלַחַא עֲמָא:

כְּבֹד – תְּרַגְמוּ "יִקְרִיר" וְלֹא "אַתְּמַקֵּר", מִפְּנֵי שֶׁהוּא שֵׁם דְּבָר, כְּמוֹ "פִי כְּבֹד מִמֶּךָ הַדְּבָר".

לָךְ אֶל־פַּרְעֹה בַּבֶּקֶר הַנֵּה יֵצֵא הַמַּיְמָה וְנִצְבַּתְּ לִקְרֹאתוֹ עַל־שַׁפַּת הַיָּאֵר וְהַמַּטָּה אֲשֶׁר־נִהְפָּךְ לְנַחֲשׁ תִּקַּח בְּיַדְךָ:

אִיזִיל לְוַת פַּרְעֵה בְּצַפְרָא הָא נְפִיק לְמִיָּא וְתַתְּעַמַד לְקַדְמוּתִיהָ עַל פִּיָּה נִהְרָא וְחוּטְרָא דְאַתְהַפִּיךְ לַחוּנָא תִסַּב בְּיַדְךָ:

הַנֵּה יוֹצֵא הַמַּיְמָה – לְנִקְבִיו; שֶׁהִיא עוֹשֶׂה עֲצָמוֹ אֶל־לוֹה וְאוֹמֵר שְׂאִינוֹ צְרִיךְ לְנִקְבִיו, וּמִשְׁכִּים וְיוֹצֵא לְנִילוּס וְעוֹשֶׂה שֵׁם צְרִקְיוֹ.

וַאֲמַרְתָּ אֵלָיו יְ-הוָה אֶל־לֵהי הַעֲבָרִים שְׁלַחְנִי אֵלֶיךָ לֵאמֹר שְׁלַח אֶת־עַמִּי וְיַעֲבֹדְנִי בַּמִּדְבָּר וְהִנֵּה לֹא־שָׁמַעְתָּ עַד־כֹּה:

וְתִימַר לִיהָ יְיָ אֱלֹהָא דִּיהוּדָאִי שְׁלַחְנִי לְוַתְךָ לְמִימַר שְׁלַח יְת עַמִּי וְיִפְלַחוּן קַדְמִי בְּמִדְבָּרָא וְהָא לָא קִבִּילְתָּא עַד כְּעַן:

עַד כֹּה – עַד הַנֵּה. וּמְדַרְשׁוֹ, עַד שֶׁתִּשְׁמַע מִמֶּנִּי מִכַּת בְּכוֹרוֹת שֶׁאֶפְתַּח בָּהּ בְּ"כֹה": "כֹּה אָמַר ה' כַּחֲצַת הַלַּיְלָה".

כֹּה אָמַר יְ-הוָה בְּנֹאֵת תִּלְדַּע פִּי אֲנִי יְ-הוָה הִנֵּה אֲנֹכִי מִכָּה | בַּמַּטָּה אֲשֶׁר־בְּיַדִּי עַל־הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר וְנִהְפְּכוּ לְדָם:

כְּדָנָן אָמַר יְיָ בְּדָא תִדַּע אַרִי אָנָּא יְיָ הָא אָנָּא מְחִי בְּחוּטְרָא דְבְּיַדִּי עַל מִיָּא דְבְּנִהְרָא וְיַתְהַפְּכוּן לְדָמָא:

וְנִהְפְּכוּ לְדָם – לְפִי שֶׁאִין גְּשָׁמִים יוֹרְדִים בְּמִצְרַיִם, וְנִילוּס עוֹלָה וּמִשְׁקָה אֶת הָאָרֶץ, וּמִצְרַיִם עוֹבְדִים לְנִילוּס, לְפִיכָךְ הִלְקָה אֶת יִרְאַתָּם וְאִסַּח כָּךְ הִלְקָה אוֹתָם.

וְהִדְגָּה אֲשֶׁר־בַּיָּאֵר תָּמּוֹת וּבָאֵשׁ הַיָּאֵר וְנִלְאוּ מִצְרַיִם לִשְׁתוֹת מַיִם מִן־הַיָּאֵר:

וְנוּנִי דְבְּנִהְרָא יְמוֹתוֹן וְיִסְרִי נִהְרָא וְיִלְאוּן מִצְרָאִי לְמִשְׁתִּי מִיָּא מִן נִהְרָא:

וְנִלְאוּ מִצְרַיִם – לְבַקֵּשׁ רְפוּאָה לְמִי הַיָּאֵר, שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִין לִשְׁתוֹת.

וַיֹּאמֶר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה אָמַר אֶל־אַהֲרֹן קַח מַטְּךָ וְנִטְּהֵי־יַדְךָ עַל־מַיְמֵי מִצְרַיִם עַל־נְהַרְתָּם | עַל־יְאִרֵיהֶם וְעַל־אֲגַמִּיָּהֶם וְעַל כָּל־מַקְנֵה מִימִיָּהֶם וְיִהְיוּ־זָם וְהָיָה זָם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וּבַעֲצָיִם וּבְאֲבָנִים:

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְאַהֲרֹן סַב חוּטְרְךָ וְאָרִים יְדְךָ עַל מִיָּא דְמִצְרָאִי עַל נִהְרִיהוֹן עַל אַרְתִּיהוֹן וְעַל אֲגַמִּיָּהוֹן וְעַל כָּל בֵּית כְּנִישַׁת מִימִיָּהוֹן וְיִהוֹן דְּמָא וְיִהִי דְמָא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם וּבְמַנִּי אַעָא וּבְמַנִּי אַבְנָא:

אָמַר אֶל אַהֲרֹן – לְפִי שֶׁהֵגֵן הַיָּאֵר עַל מֹשֶׁה כְּשֶׁנִּשְׁלַח לְתוֹכוֹ, לְפִיכָךְ לֹא לָקָה עַל יָדוֹ לֹא בְּדָם וְלֹא בְּצַפְרֻדְעִים, וְלָקָה עַל יְדֵי אַהֲרֹן. נִהַרְתָּם – הֵם הַנְּהָרוֹת הַמוֹשְׁכִים, כְּעִין נְהָרוֹת שְׁלֵנוּ. יְאִרֵיהֶם – הֵם בְּרִכוֹת נְגָרִים הַעֲשׂוּיֹת בְּיַדִּי אֲדָם מִשְׁפַּת הַנְּהָר לְשִׁדּוֹת, וְנִילוּס מִמִּיּוֹ מִתְּבָרְכִים, וְעוֹלָה דְרָךְ הַיָּאֵרִים וּמִשְׁקָה הַשְּׂדוֹת. אֲגַמִּיָּהֶם – קְבוּצַת מַיִם שֶׁאִינָן נּוֹבְעִין וְאִינָן מוֹשְׁכִין, אֱלָא עוֹמְדִין בְּמָקוֹם אֶחָד, וְקוֹרִין לוֹ אֲשֶׁטְנ"ק. בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם – אֵף בְּמִרְחֻצָאוֹת וּבְאֲמִבְטָאוֹת שְׁבֻבָתִים. וּבַעֲצָיִם וּבְאֲבָנִים – מַיִם שְׁבֻכְלֵי עֵץ וּבְכֻלֵּי אֲבָן.

וַיַּעֲשׂוּ־כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כַּאֲשֶׁר | צִוָּה יְ-הוָה וַיָּרֶם בַּמַּטָּה וַיַּךְ אֶת־הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּיָּאֵר לְעֵינֵי פַרְעֹה וּלְעֵינֵי עַבְדָּיו וַיִּהְפְּכוּ כָל־הַמַּיִם אֲשֶׁר־בַּיָּאֵר לְדָם:

וַעֲבַדוּ כֵן מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כְּמָא דְפַקִּיד יְיָ וְאָרִים בְּחוּטְרָא וּמָתָא יְת מִיָּא דְבְּנִהְרָא לְעֵינֵי פַרְעֵה וּלְעֵינֵי עַבְדוּהִי וְאַתְהַפִּיכוּ כָל מִיָּא דְבְּנִהְרָא לְדָמָא:

וְהִדְגָּה אֲשֶׁר־בַּיָּאֵר מִתְּהָ וַיִּבְאֵשׁ הַיָּאֵר וְלֹא־יָכְלוּ מִצְרַיִם לִשְׁתוֹת מַיִם מִן־הַיָּאֵר וַיִּהִי הַזָּם בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם:

וְנוּנִי דְבְּנִהְרָא מִיתוֹ וְיִסְרִי נִהְרָא וְלֹא יָכִילוּ מִצְרָאִי לְמִשְׁתִּי מִיָּא מִן נִהְרָא וְהָיָה דְמָא בְּכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם:

וַיַּעֲשׂוּ־כֵן תְּרַטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִטְיָהֶם וַיִּחַזְקוּ לֵב־פַּרְעֹה וְלֹא־שָׁמַע אֶלְהֵם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְ-הוָה:

וַעֲבַדוּ כֵן תְּרַשִּׁי מִצְרַיִם בְּלַחְשִׁיהוֹן וְאַתְמַקֵּף לְבָא דְפַרְעֵה וְלֹא קִבִּיל מִנְהוֹן כְּמָא דְמַלְלִיל יְיָ:

בְּלִטְיָהֶם – לחש שאומרין אותו בלֵט ובחשאי. ורבותינו אמרו: "בְּלִטְיָהֶם", מעשה ש-דים; "בְּלִטְיָהֶם", מעשה כְּשָׁפִים. ויִחְזַק לֵב פְּרַעֲה – לומר: על ידי מְכַשְׁפוֹת אֲתָם עוֹשִׂים כֵּן; תִּבְּן אֲתָם מִכְּנִיסִין לְעַפְרַיִם, עִיר שְׁפֵלָה תִּבְּן; אִף אֲתָם מְבִיאִין מְכַשְׁפוֹת לְמִצְרַיִם, שְׁפֵלָה כְּשָׁפִים

וַיִּנְסוּ פְּרַעֲה וַיָּבֵא אֶל-בֵּיתוֹ וְלֹא-שָׁת לִבּוֹ גַּם-לְזָאת: וְאֶת־פְּנֵי פְּרַעֲה וְעָאֵל לְבֵיתָהּ וְלֹא שׁוּי לְבִיהָ אִף לְדָא:

גַּם לְזָאת – למופת המטה שנהפך למגין, ולא לזנה של דם.

וַיִּחְפְּרוּ כָּל-מִצְרַיִם סְבִיבֹת הַיָּאֵר מִיַּם לַשְּׁתוֹת כִּי לֹא יָכִילוּ לַשְּׁתוֹת מִמֵּי הַיָּאֵר: וַיִּחְפְּרוּ כָּל מִצְרַיִם סְחָרְנוֹת נִהְרָא מִיָּא לְמִשְׁתֵּי אַרְי לָא יָכִילוּ לְמִשְׁתֵּי מִמֵּי הַיָּאֵר: וְכִילוּ לְמִשְׁתֵּי מִמֵּי דְבִנְהָרָא:

וַיִּמְלֵא שְׁבַעַת יָמִים אֶתְרֵי הַפּוֹת-יְ-הוֹה אֶת-הַיָּאֵר: וְשָׁלִימוּ שְׁבַעַת יוֹמִין בְּתַר דְּמָחָא יְיָ יַת נִהְרָא:

וַיִּמְלֵא – מָנִין שְׁבַעַת יָמִים שְׁלֵא שָׁב הַיָּאֵר לְקַדְמוֹתוֹ; שְׁהִיָּתָה הַמַּכָּה מִשְׁמַשְׁת רַבִּיעַ חֲדָשׁ, וְשָׁלְשָׁה חֳלָקִים הָיָה מַעִיד וּמִתְרָה בָּהֶם.

וַיֹּאמֶר יְ-הוֹה אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעֲה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה אָמַר יְ-הוֹה שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדְנִי: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה עוֹל לֹת פְּרַעֲה וְתִימַר לִיהָ כִּדְנֹן אָמַר יְיָ שְׁלַח יַת עַמִּי וַיַּפְלְחוּן קַדְמִי:

וְאִם-מָאֵן אֲתָה לְשַׁלַּח הַגָּה אֲנֹכִי נִגְהָ אֶת-כָּל-גְּבוּלְךָ בְּצַפְרֵדְעִים: וְאִם מְסָרִיב אֲתָ לְשַׁלְחָא הָא אָנָּא מְחֵי יַת כָּל תַּחֲוּמָךְ בְּעוֹרְדְעוּנִיָּא:

וְאִם מָאֵן אֲתָה – וְאִם סָרְבֹן אֲתָה. מָאֵן – כְּמוֹ מְמָאֵן, מְסָרִב, אֵלָא כְּנֹוֹי הָאָדָם עַל שֵׁם הַמַּפְעֵל; כְּמוֹ "שָׁלוּ", "שָׁקַט", "סָר וְנָעַר". נִגְהָ אֵת כָּל גְּבוּלְךָ – מָכָה. וְכֵן כָּל לְשׁוֹן מִגְּפָה אִינוֹ לְשׁוֹן מִיתָה אֵלָא לְשׁוֹן מָכָה. וְכֵן "וַיִּגְּפוּ אִשָּׁה הָרָה" – אִינוֹ מִיתָה; וְכֵן "וַיִּבְטְרִם יִתְנַגְּפוּ רַגְלֵיכֶם", "פָּן תִּגְרַף בְּאַבְנֵי רַגְלְךָ", "וַיִּלְאָבוּ נִגְרַף".

וַיִּשְׁרַץ הַיָּאֵר צַפְרֵדְעִים וַעֲלוּ וַבָּאוּ בְּבֵיתָךְ וּבַחֲדָר מִשְׁכָּבְךָ וְעַל-מִטְתְּךָ וּבְבֵית עַבְדְּךָ וּבְעַמְּךָ וּבַתְּנוּרֶיךָ וּבַמִּשְׁאֲרוֹתֶיךָ: וַיִּרְבִּי נִהְרָא עוֹרְדְעוּנִיָּא וַיִּסְקוּן וַיִּיעֲלוּן בְּבֵיתָךְ וּבַחֲדָרוֹן בֵּית מִשְׁכָּבְךָ וְעַל עַרְסֹתְךָ וּבְבֵית עַבְדְּךָ וּבְעַמְּךָ וּבַתְּנוּרֶיךָ וּבַאֲצוֹנְתְךָ:

וַעֲלוּ – מִן הַיָּאֵר. בְּבֵיתָךְ – וְאַחַר כֵּן וּבְבֵית עַבְדְּךָ. הוּא הַתְּחִיל בְּעֲצָה תַּחֲלָה, "וַיֹּאמֶר אֵל עַמּוֹ", וּמִמֵּנוּ הַתְּחִילָה הַפְּרַעְנוֹת.

וּבְכָה וּבְעַמְּךָ וּבְכָל-עַבְדְּךָ יַעֲלוּ הַצַּפְרֵדְעִים: וּבְךָ וּבְעַמְּךָ וּבְכָל עַבְדְּךָ יִסְקוּן עוֹרְדְעוּנִיָּא:

וּבְכָה וּבְעַמְּךָ – בְּתוֹךְ מַעֲיָהֶם נִכְנָסִין וּמְקַרְקְרִין.

וַיֹּאמֶר יְ-הוֹה אֶל-מֹשֶׁה אָמַר אֶל-אַהֲרֹן גִּטָּה אֶת-יָדְךָ בַּמַּטֵּה עַל-הַנְּהָרֹת עַל-הַיָּאֲרִים וְעַל-הָאֲגָמִים וְהַעֲלֵ אֶת-הַצַּפְרֵדְעִים עַל-אַרְצֵי מִצְרַיִם: וְאָמַר יְיָ לְמֹשֶׁה אֵימַר לְאַהֲרֹן אָרִים יַת יָדְךָ בְּחוּטְרְךָ עַל נִהְרָא עַל אֲרָמִיָּא וְעַל אֲגָמִיָּא וְאַסִּיק יַת עוֹרְדְעוּנִיָּא עַל אֲרַעַת דְּמִצְרַיִם:

וַיִּט אֶהְרֹן אֶת-יָדוֹ עַל מִימֵי מִצְרַיִם וַתַּעַל הַצַּפְרֵדְעַ וַתִּכַּס אֶת-אַרְצֵי מִצְרַיִם: וְאָרִים אֶהְרֹן יַת יָדָהּ עַל מִיָּא דְּמִצְרַיִם וּסְלִיקוּ עוֹרְדְעוּנִיָּא וַחֲפוּ יַת אֲרַעַת דְּמִצְרַיִם:

וַתַּעַל הַצַּפְרֵדְעַ – צַפְרֵדְעַ אַחַת הִיָּתָה, וְהָיוּ מִכִּין אוֹתָהּ וְהָיָה מִתּוֹת נְחִילִים נְחִילִים. זֶהוּ מְדַרְשׁוֹ. וּפְשׁוּטוֹ יֵשׁ לוֹמַר: שְׁרוּץ הַצַּפְרֵדְעִים קוֹרָא לְשׁוֹן יְחִידוֹת. וְכֵן "וַתְּהִי הַכְּנָם", הַרְחִישָׁה, פִּידוּלִייר "א בְּלַע"ז; וְאִף "וַתַּעַל הַצַּפְרֵדְעַ", גְּרִינוּלִייר "א בְּלַע"ז.

וַיַּעֲשׂוּ-כֵן הַחֲרֻטְמִים בְּלִטְיָהֶם וַיַּעֲלוּ אֶת-הַצַּפְרֵדְעִים עַל-אַרְצֵי מִצְרַיִם: וַעֲבָדוּ כֵן חֲרָשִׁיָּא בְּלַחְשִׁיהוֹן וְאַסִּיקוּ יַת עוֹרְדְעוּנִיָּא עַל אֲרַעַת דְּמִצְרַיִם:

וַיִּקְרָא פְּרַעֲה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר הַעֲתִירוּ אֵלַי-יְ-הוֹה וַיִּסַּר הַצַּפְרֵדְעִים מִמֵּנִי וּמִעַמִּי וְאַשְׁלַחְתֶּה אֶת-הַעָם וַיִּזְבְּחוּ לִי-הוֹה: וַיִּקְרָא פְּרַעֲה לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר צַלוּ קִדְם יְיָ וַיַּעֲדִי עוֹרְדְעוּנִיָּא מִנִּי וּמִעַמִּי וְאַשְׁלַח יַת עַמָּא וַיִּזְבְּחוּן קִדְם יְיָ:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפְרַעֲה הַתְּפָאֵר עָלַי לְמַתִּי וְאַעֲתִיר לָךְ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלַעַמְּךָ לְהַכְרִית הַצַּפְרֵדְעִים מִמֶּךָ וּמִבְּתֶיךָ רַק בַּיָּאֵר תִּשְׁאָרְנָה: וְאָמַר מֹשֶׁה לְפְרַעֲה שְׁאַל לָךְ גְּבוּרָא הֵב לָךְ זְמַן לְאַמְתִּי אֲצִלִּי עֲלָךְ וְעַל עַבְדְּךָ וְעַל עַמְּךָ לְשִׁיבָאָה עוֹרְדְעוּנִיָּא מִמֶּךָ וּמִבְּתֶיךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתְּאָרוּן:

הַתְּפִאָר עָלַי – כְּמוֹ "הַיְתִפְאֵר הַגֵּרָזֵן עַל הַחֲצָב בּוֹ", מִשְׁתַּבֵּחַ לּוֹמֵר: אֲנִי גָדוֹל מִמֶּה, וְנִטִּי"ר בְּלַעַז. וְכֵן "הַתְּפִאָר עָלַי", הַשְׁתַּבַּח לְהִתְחַבֵּר וּלְשָׂאֵל דְּבַר גָּדוֹל וְלוֹמֵר שֶׁלֹּא אוֹכַל לַעֲשׂוֹתוֹ. לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָהּ – אֵת אֲשֶׁר אֶעֱתִיר לָהּ הַיּוֹם עַל הַכְרַמַּת הַצְּפָרְדָּעִים, לְמַתִּי תִרְצֶה שְׂיִכְרְתוּ וְתִרְאֶה אִם אֲשִׁלִּים דְּבָרֵי לְמוֹעֵד שֶׁתִּקְבַּע לִי. אֵלּוּ נֹאמַר "מַתִּי אֶעֱתִיר", הִנֵּה מִשְׁמַע מַתִּי אֶתְפַּלֵּל; עֲכָשׁוּ שְׁנֹאמַר "לְמַתִּי", מִשְׁמַע אֲנִי הַיּוֹם אֶתְפַּלֵּל עָלֶיךָ שְׂיִכְרְתוּ הַצְּפָרְדָּעִים לְזִמְנָן שֶׁתִּקְבַּע לִי; אָמַר לְאַיִזָּה יוֹם תִּרְצֶה שְׂיִכְרְתוּ. אֶעֱתִיר, הַעֲתִירוּ, וְהַעֲמַרְתִּי – וְלֹא נֹאמַר 'אֶעֱמַר', 'עֲתִירוּ', וְעֲמַרְתִּי; מִפְּנֵי שֶׁכָּל לְשׁוֹן 'עֲמַר', הַרְבּוֹת פָּלַל הוּא; וְכֹאֲשֶׁר יֹאמַר 'הַרְבּוּ', 'אַרְבֵּה', וְהַרְבִּיתִי – לְשׁוֹן הַפְּעִיל, כִּי יֹאמַר 'אֶעֱתִיר', 'הַעֲתִירוּ', וְהַעֲמַרְתִּי דְּבָרִים. וְאָב לְכֻלָּם: "וְהַעֲמַרְתֶּם עָלַי דְּבָרֵיכֶם", הַרְבִּיתֶם.

וַיֹּאמֶר לְמַחֵר וַיֹּאמֶר כְּדַבְּרְךָ לְמַעַן תִּדַּע כִּי־אֵין כִּי-הֲנִה אֲ-לֵהֵינוּ:
וַיֹּאמֶר לְמַחֵר וַיֹּאמֶר כְּפִתְגָמְךָ בְּדִיל דְּתִדַּע אָרִי לִית פִּינִי אֲלֵהֵנָא:

וַיֹּאמֶר לְמַחֵר – הַתְּפַלֵּל הַיּוֹם שְׂיִכְרְתוּ לְמַחֵר.

חמישי

וְסָרוּ הַצְּפָרְדָּעִים מִמָּוֶה וּמִבְּתִיךָ וּמִעֲבָדֶיךָ וּמִעַמְּךָ רַק בַּיָּאֵר תִּשְׁאָרְנָה:
וַיַּעֲדוּן עוֹרְדָּעֵנִיָּא מִנָּה וּמִבְּתִיךָ וּמִעֲבָדֶיךָ וּמִעַמְּךָ לְחוּד דְּבִנְהָרָא יִשְׁתַּאֲרוּן:

וַיֵּצֵא מִנְּשָׁה וְאֶהְרֹן מֵעַם פְּרַעֲה וַיִּצְעַק מִנְּשָׁה אֶל-י-הוָה עַל-דְּבַר הַצְּפָרְדָּעִים אֲשֶׁר-שָׂם לְפִרְעֹה:
וַיִּפְקֵ מִנְּשָׁה וְאֶהְרֹן מִלּוֹת פְּרַעֲה וַיְצַלִּי מִנְּשָׁה קָדָם יְיָ עַל עֵיסַק עוֹרְדָּעֵנִיָּא דְּשׁוּי לְפִרְעֹה:

וַיֵּצֵא – וַיִּצְעַק מִיָּד, שְׂיִכְרְתוּ לְמַחֵר.

וַיַּעַשׂ י-הוָה כְּדַבְּרֵ מִנְּשָׁה וַיָּמָתוּ הַצְּפָרְדָּעִים מִן-הַבָּתִּים מִן-הַחֲצֵרֹת וּמִן-הַשְּׂדֵדֹת:
וַעֲבַד יְיָ כְּפִתְגָמָא דְּמִנְּשָׁה וּמִיתוּ עוֹרְדָּעֵנִיָּא מִן בְּתִיָּא מִן דְּרִתָּא וּמִן חֻקְלָתָא:

וַיִּצְבְּרוּ אֶתְם חֲמָרָם וְחֲמָרָם וְתַבְּאֵשׁ הָאָרֶץ:
חֲמָרָם חֲמָרָם – צְבוּרִים צְבוּרִים, כְּתַגּוּמוֹ: "דְּגוּרִין", גָּלִים.

וַיִּרְא פְּרַעֲה כִּי הִיָּתְהָה הַרְוֹתָהּ וְהַכְּבִד אֶת-לְבָבוֹ וְלֹא שָׁמַע אֶלְהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר י-הוָה:
וַחֲזָא פְּרַעֲה אָרִי הָנֹת רַחֲמָא וַיִּקַּר יְתָ לְבִיָּה וְלֹא קִבִּיל מִנְּהוֹן כְּמָא דְּמִלִּיל יְיָ:

וְהַכְּבִד אֶת לְבוֹ – לְשׁוֹן פְּעוּל הוּא, כְּמוֹ "הַלּוֹךְ וְנִסְוֵעַ". וְכֵן "וְהַכּוֹת אֶת מוֹאֵב", "וְשָׂאוֹל לוֹ בַּא-לֵהִים", "הַכָּה וּפְצַע". כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' – וְהִיכֹן דִּבֶּר "וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פְּרַעֲה".

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-מִנְּשָׁה אָמַר אֶל-אֶהְרֹן וְנִטָּה אֶת-מִטְּוֶה וְהָד אֶת-עַפְרָה הָאָרֶץ וְהִנֵּה לְכַנָּם בְּכָל-אָרֶץ מִצְרָיִם:
וַיֹּאמֶר יְיָ לְמִנְּשָׁה אֵימַר לְאֶהְרֹן אָרִים יְתָ חוּטְרִיךָ וּמַתִּי יְתָ עַפְרָא דְּאַרְעָא וַיְהִי לְקַלְמָתָא בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרָיִם:

אָמַר אֶל אֶהְרֹן – לֹא הִנֵּה הַעֲפָר כְּדַאי לְלַקוֹת עַל יְדֵי מִנְּשָׁה, לְפִי שֶׁהִגִּי עָלָיו כְּשֶׁהֲרַג אֶת הַמִּצְרָיִ: "וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל", וְלַקָּה עַל יְדֵי אֶהְרֹן.

וַיַּעַשׂוּ-כֵן נִיטָּ אֶהְרֹן אֶת-יְדָו בְּמִטְּוֵהוּ וַיִּדְּ אֶת-עַפְרָה הָאָרֶץ וְתִהְיֶה הַכַּנָּם בְּאֶדָם וּבִבְהֵמָה כָּל-עַפְרָה הָאָרֶץ הִנֵּה כְנָיִם בְּכָל-אָרֶץ מִצְרָיִם:
וַעֲבַדוּ כֵן נֹאֲרִים אֶהְרֹן יְתָ יְדִיָּה בְּחוּטְרִיָּה וּמַתָּא יְתָ עַפְרָא דְּאַרְעָא וְהָנֹת קַלְמָתָא בְּאַנְשָׁא וּבִבְעִירָא כָּל עַפְרָא דְּאַרְעָא הָנֹת קַלְמָתָא בְּכָל אַרְעָא דְּמִצְרָיִם:

וְתִהְיֶה הַכַּנָּם – הִרְחִישָׁה, פִּידוּלִיר"א בְּלַעַז.

וַיַּעַשׂוּ-כֵן הַחֲרֻטִּים בְּלִטְיָהֶם לְהוֹצִיא אֶת-הַכַּנָּם וְלֹא יָכְלוּ וְתִהְיֶה הַכַּנָּם בְּאֶדָם וּבִבְהֵמָה:
וַעֲבַדוּ כֵן חֲרֻשִׁיָּא בְּלִחְשִׁיָּהוֹן לְאַפְקָא יְתָ קַלְמָתָא וְלֹא יְכִילוּ וְהָנֹת קַלְמָתָא בְּאַנְשָׁא וּבִבְעִירָא:

לְהוֹצִיא אֶת הַכַּנָּם – לְבִרְאוֹתָם מִמְּקוֹם אֶחָד. וְלֹא יָכְלוּ – שָׂאוֹן הַשֵּׁד שׁוֹלֵט עַל בְּרִיָּה פְחוּתָה מִכְּשִׁעוֹרָה.

וַיֹּאמְרוּ הַחֲרֻטִּים אֶל-פְּרַעֲה אֲצַבַּע אֲ-לֵהִים הוּא וַיִּחַזַּק לְב-פְּרַעֲה וְלֹא-שָׁמַע אֶלְהֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר י-הוָה:
וַיֹּאמְרוּ חֲרֻשִׁיָּא לְפְרַעֲה מַחָא מִן קָדָם יְיָ הִיא וְאַתְמַךָ לְבָא דְּפְרַעֲה וְלֹא קִבִּיל מִנְּהוֹן כְּמָא דְּמִלִּיל יְיָ:

אֲצַבַּע אֲ-לֵהִים הִיא – מִכָּה זֹו אֵינָה עַל יְדֵי כְּשָׁפִים; מֵאֵת הַמְּקוֹם הִיא. כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' – "וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פְּרַעֲה".

וַיֹּאמֶר יְיָ לְמֹשֶׁה אִקְדִּים בְּצַפְרָא וְאֶתְעַמַּד קָדָם פְּרַעֲהַּ
הָאֵל נִפְיִק לְמִיָּא וְתִימַר לִיה כַּדְנֻן אָמַר יְיָ שְׁלַח עַמִּי
וַיִּפְלְחוּן קַדְמֵי:

וַיֹּאמֶר יְיָ-הוֹה אֶל-מֹשֶׁה הַשָּׁמַיִם בְּבִקְרָה וְהִתְיַצַּב לִפְנֵי
פְרַעֲהַּ הַגֹּה יוֹצֵא הַמַּיִמָּה וְאֶמְרַתְּ אֵלָיו כֹּה אָמַר
יְיָ-הוֹה שְׁלַח עַמִּי וַיַּעֲבְדֵנִי:

אָרִי אִם לִיתֵךְ מִשְׁלַח יְת עַמִּי הָאֲנָא מִשְׁלַח בְּךָ וּבַעֲבָדְךָ
וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָךְ וּבִבְתִיךָ אֶת-הָעָרֹב וּמְלֵאוּ בְתֵי
עָרֹבָא וְאִף אַרְעָא דְאֲנוּן עָלֶיהָ:

כִּי אִם-אֵינְךָ מִשְׁלַח אֶת-עַמִּי הַנְּגִי מִשְׁלִיחַ בְּךָ
וּבַעֲבָדֶיךָ וּבַעֲמָךְ וּבִבְתִיךָ אֶת-הָעָרֹב וּמְלֵאוּ בְתֵי
מִצְרַיִם אֶת-הָעָרֹב וְגַם הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-הֵם עָלֶיהָ:

מִשְׁלִיחַ בְּךָ – מְגַרָה בְּךָ. וְכֵן "וְשֹׁן בְּהַמּוֹת אֲשֶׁלַח בָּם", לְשׁוֹן שְׁסוּי, אִינְטִיזִיבִי"ר בְּלַעַז. אֶת הָעָרֹב – כָּל מִינֵי חַיּוֹת רְעוּת וּנְחָשִׁים וְעַקְרָבִים
בְּעַרְבוּבָא, וְהָיוּ מִשְׁחִיתִים בָּהֶם. וְיֵשׁ טַעַם בְּדָבָר בְּאֲגֻדָּה בְּכָל מִכָּה וּמִכָּה, לְמַה זֶה וְלְמַה זֶה. בְּטַכְסִיסי מִלְחָמוֹת מְלָכִים בָּא עָלֵיהֶם, כְּסֻדָּר מְלָכוֹת
כְּשֶׁצָּרָה עַל עִיר: בְּתַחֲלָה מְקַלְקֵל מְעִיבוֹתֶיהָ, וְאַחַר כֵּן תּוֹקְעִין עָלֶיהָ וּמְרִיעִין בְּשׁוֹפְרוֹת לִירְאָם וּלְבַהֲלֵם, וְכֵן הַצִּפְרָדְעִים מְקַרְקְרִים וְהוֹמִים
וְכוּלֵיהָ, כְּדֹאִתָּא בְּמִדְרַשׁ רַבִּי מִנְחוּמָא.

וְהַפְּלִיתִי בַיּוֹם הַהוּא אֶת-אֶרֶץ גִּזְשׁוֹן אֲשֶׁר עַמִּי עֲמַד
עָלֶיהָ לְבַלְתִּי הַיּוֹת-שֵׁם עָרֹב לְמַעַן תִּדְעַ כִּי אֲנִי
יְיָ-הוֹה בְּקִרְבֵי הָאָרֶץ:

וְהַפְּלִיתִי – וְהִפְרַשְׁתִּי. וְכֵן "וְהַפְּלָה הוּא"; וְכֵן "לֹא נִפְלְאָת הִיא מִמֶּךָ", לֹא מְבַדֵּלֶת וּמִפְרַשֶׁת הִיא מִמֶּךָ. לְמַעַן תִּדְעַ כִּי אֲנִי ה' בְּקִרְבֵי הָאָרֶץ –
אִף עַל פִּי שְׁשִׁכְנֵנִי בְּשָׁמַיִם, גְּזַרְתִּי מִתְקַנְמַת בְּתַחַתְוָנִים.

שׂוֹשֵׁי

וְאֲשׁוּנֵי פוֹרְקוֹן לְעַמִּי וְעַל עַמָּךְ אֵינִי מִתָּא לְמַחַר יְהִי
אַתָּא הַדִּין:

וְשִׁמְתִי פְדֻת בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ לְמַחַר יְהִיֶה הָאֵת
הַזֶּה:

וְשִׁמְתִי פְדֻת – שְׂבִיבֵי דִיל בֵּין עַמִּי וּבֵין עַמָּךְ.

וְעַבְדֵי יְיָ כֹּן וְאַתָּא עָרֹבָא תְקִיף לְבֵית פְּרַעֲהַּ וּלְבֵית
עַבְדוּהִי וּבְכָל אַרְעָא דְמִצְרַיִם אֶתְחַבְּלַת אַרְעָא מִן קָדָם
עָרֹבָא:

וַיַּעַשׂ יְיָ-הוֹה כֹּן וַיִּבְאֵל עָרֹב כְּכֹד בֵּיתָה פְּרַעֲהַּ וּבֵית
עַבְדָיו וּבְכָל-אֶרֶץ מִצְרַיִם תִּשְׁחַת הָאָרֶץ מִפְּנֵי
הָעָרֹב:

תִּשְׁחַת הָאָרֶץ – נִשְׁחַתָּה הָאָרֶץ; "אֶתְחַבְּלַת אַרְעָא".

וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַּ אֶל-מֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לְכוּ זַבְחוּ
לֹא-לֵהִיכֶם בְּאֶרֶץ:

וַיִּקְרָא פְּרַעֲהַּ אֶל-מֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר לְכוּ זַבְחוּ
לֹא-לֵהִיכֶם בְּאֶרֶץ:

זַבְחוּ לֹא-לֵהִיכֶם בְּאֶרֶץ – בְּמִקְוֵיכֶם, וְלֹא תִלְכוּ בְּמִדְבָר.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא תִקְוִי לְמַעֲבַד כֹּן אָרִי בְעִירָא דְמִצְרַאִי
דְחַלְיוֹ לִיה מִנִּיה אֲנַחְנָא נְסִבִין לְזַבְחָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא
הָא נְזַבַּח יְת בְעִירָא דְמִצְרַאִי דְחַלְיוֹ לִיה וְאֲנוּן יְהוֹן תְּזוּן
הִלָּא יִימְרוּן לְמַרְגָּמָנָא:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֹּן כִּי תוֹעֲבַת מִצְרַיִם
נְזַבַּח לִי-הוֹה אֶל-לְהִינּוּ הֵן נְזַבַּח אֶת-תוֹעֲבַת מִצְרַיִם
לְעִינֵיהֶם וְלֹא יִסְקַלְנוּ:

תוֹעֲבַת מִצְרַיִם – יִרְאֵת מִצְרַיִם, כְּמוֹ "וְלִמְלַכְם תוֹעֲבַת בְּנֵי עַמּוֹן"; וְאַצֵּל יִשְׂרָאֵל קוֹרָא אוֹתָה תוֹעֲבָה. נְעוּד יֵשׁ לוֹמַר בְּלִשׁוֹן אַחַר: תוֹעֲבַת
מִצְרַיִם, דְּבָר שְׁנֵאוּי הוּא לְמִצְרַיִם זְבִיחָה שְׁאֲנוּ זוֹבְחִים, שְׁהָרִי יִרְאֵתָם אֲנוּ זוֹבְחִים. וְלֹא יִסְקַלְנוּ – בְּתַמְיָה.

מִהֲלַךְ תִּלְתָּא יוֹמִין גִּיזְלִי בְּמִדְבָרָא וּנְזַבַּח קָדָם יְיָ
אֱלֹהֵנָא כְּמָא דְיִימַר לְנָא:

דָּרַךְ שְׁלִשְׁתַּיִם יָמִים גִּלְדָּה בְּמִדְבָר וְזַבְחָנוּ לִי-הוֹה
אֶל-לְהִינּוּ כְּאֲשֶׁר יֹאמַר אֱלֹהֵינוּ:

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהַּ אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְזַבְחָתֶם לִי-הוֹה
אֶל-לְהִיכֶם בְּמִדְבָר כִּי הִרְחַק לֹא-תִרְחִיקוּ לְלַכַּת
הַעֲתִירוּ בַעֲדֵי:

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲהַּ אֲנֹכִי אֲשַׁלַּח אֶתְכֶם וְזַבְחָתֶם לִי-הוֹה
אֶל-לְהִיכֶם בְּמִדְבָר כִּי הִרְחַק לֹא-תִרְחִיקוּ לְלַכַּת
הַעֲתִירוּ בַעֲדֵי:

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הֲנִי אֲנֹכִי יוֹצֵא מֵעַמְּךָ וְהַעֲמַרְתִּי אֵלַי-
י-הוֹיָה וְסָר הָעָרֹב מִפְּרַעַה מֵעַבְדֶּיךָ וּמֵעַמּוֹ מִחֹר רֶגֶק
אֶל-יִסְרָף פְּרַעַה הִתֵּל לְבַלְתִּי שְׁלַח אֶת-הָעָם לְזַבַּח
לִי-הוֹיָה:

התל – כמו להתל.

וַיֹּצֵא מֹשֶׁה מֵעַם פְּרַעַה וַיַּעֲמֶר אֶל-י-הוֹיָה:

וַיַּעֲמֶר אֶל ה' – נתאמץ בתפלה. וכן אם בא לומר וַיַּעֲמֶר – הָיָה יכול לומר, ומשמע וַיִּרְבֶּה בתפלה; וכשהוא אומר בלשון וַיַּעֲמֶר, משמע וַיִּרְבֶּה להתפלל.

וַיַּעַשׂ י-הוֹיָה כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיִּסָּר הָעָרֹב מִפְּרַעַה
מֵעַבְדֶּיךָ וּמֵעַמּוֹ לֹא נִשְׁאַר אֶחָד:

וַיִּסָּר הָעָרֹב – ולא מתו כמו שמתו הצפרדעים; שאם מתו, הָיָה לָהֶם הַנָּאָה בְּעוֹרוֹתָם.

וַיִּכְבַּד פְּרַעַה אֶת-לְבָבוֹ גַם בַּפַּעַם הַזֹּאת וְלֹא שְׁלַח
אֶת-הָעָם:

וַיֹּאמֶר י-הוֹיָה אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעַה וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו
כֹּה-אָמַר י-הוֹיָה אֶל-הָעִבְרָיִם שְׁלַח אֶת-עַמִּי
וַיַּעֲבֹדֵנִי:

כֹּה-אָמַר י-הוֹיָה אֶל-הָעִבְרָיִם שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי

כִּי אִם-מָאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח וְעוֹדֶךָ מִחֲזִיק בָּם:

מחזיק בם – אחזז בם, כמו "וְהִחֲזִיקָה בְּמַבְשׁוֹי".

הֲנִי יַד-י-הוֹיָה הוֹלֵה בְּמִקְנֶיךָ אֲשֶׁר בַּשּׂדֵה בַּסּוּסִים
בְּחִמְרִים בְּגַמְלִים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כָּבֵד מְאֹד:

הֲנִי יַד ה' הוֹיָה – לשון הוֹיָה, כִּי כֵן יֹאמֶר בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה: עַל שָׁעֵבֶר "רוֹצֵה", "רוֹעֵה".

וְהַפְלָה י-הוֹיָה בֵּין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֵה מִצְרָיִם
וְלֹא יָמוּת מִכָּל-לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר:

והפלה – והבדיל.

וַיִּשָּׂם י-הוֹיָה מוֹעֵד לֵאמֹר מִחֹר יַעֲשֶׂה י-הוֹיָה הַדָּבָר
הַזֶּה בְּאַרְצֶךָ:

וַיַּעַשׂ י-הוֹיָה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה מִמְּחֹרָת וַיָּמָת כָּל
מִקְנֵה מִצְרָיִם וּמִמִּקְנֵה בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא-מָת אֶחָד:

וַיִּשְׁלַח פְּרַעַה וְהִנֵּה לֹא-מָת מִמִּקְנֵה יִשְׂרָאֵל עַד
אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרַעַה וְלֹא שְׁלַח אֶת-הָעָם:

וַיֹּאמֶר י-הוֹיָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן קְחוּ לָכֶם מִלֵּא
חֲפְנֵיכֶם פִּיט כַּבָּשׂוֹן וְזָרְקוּ מִשֶּׁה הַשְּׂמִימָה לְעֵינֵי
פְּרַעַה:

מִלֵּא חֲפְנֵיכֶם – יילויני"ש בלע"ז. פִּיט כַּבָּשׂוֹן – דָּבָר הַנִּפְחָ מִן הַגְּחָלִים עֲמוּמִים הַנִּשְׁרָפִים בַּכַּבָּשׂוֹן, וּבְלַע"ז אֹלֵבִי"ש . פִּיט – לְשׁוֹן הַפְּחָה, שֶׁהוּס מִפִּיחֹן וּמִפְרִיחֹן. וְזָרְקוּ מִשֶּׁה – וְכָל דָּבָר הַנִּזְרָק בְּכַח אֵינֹו נִזְרָק אֶלָּא בְּיַד אַחַת. הָרִי נִסִּים הִרְבָּה: אֶחָד, שֶׁהִחֲזִיק קָמְצוֹ שֶׁל מֹשֶׁה מִלֵּא חֲפְנִים שָׁלוֹ וְשֶׁל אַהֲרֹן; וְאַחַד, שֶׁהִלֵּךְ הָאֲבָק עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה הֲנִי אֲנֹכִי יוֹצֵא מֵעַמְּךָ וְהַעֲמַרְתִּי אֵלַי-
י-הוֹיָה וְסָר הָעָרֹב מִפְּרַעַה מֵעַבְדֶּיךָ וּמֵעַמּוֹ מִחֹר רֶגֶק
אֶל-יִסְרָף פְּרַעַה הִתֵּל לְבַלְתִּי שְׁלַח אֶת-הָעָם לְזַבַּח
לִי-הוֹיָה:

וַיֹּצֵא מֹשֶׁה מֵעַמְּךָ וְהַעֲמַרְתִּי אֵלַי-י-הוֹיָה:

וַיַּעֲמֶר אֶל ה' – נתאמץ בתפלה. וכן אם בא לומר וַיַּעֲמֶר – הָיָה יכול לומר, ומשמע וַיִּרְבֶּה בתפלה; וכשהוא אומר בלשון וַיַּעֲמֶר, משמע וַיִּרְבֶּה להתפלל.

וַיַּעַשׂ י-הוֹיָה כְּדַבַּר מֹשֶׁה וַיִּסָּר הָעָרֹב מִפְּרַעַה
מֵעַבְדֶּיךָ וּמֵעַמּוֹ לֹא נִשְׁאַר אֶחָד:

וַיִּסָּר הָעָרֹב – ולא מתו כמו שמתו הצפרדעים; שאם מתו, הָיָה לָהֶם הַנָּאָה בְּעוֹרוֹתָם.

וַיִּכְבַּד פְּרַעַה אֶת-לְבָבוֹ גַם בַּפַּעַם הַזֹּאת וְלֹא שְׁלַח
אֶת-הָעָם:

וַיֹּאמֶר י-הוֹיָה אֶל-מֹשֶׁה בֹּא אֶל-פְּרַעַה וְדַבַּרְתָּ אֵלָיו
כֹּה-אָמַר י-הוֹיָה אֶל-הָעִבְרָיִם שְׁלַח אֶת-עַמִּי
וַיַּעֲבֹדֵנִי:

כֹּה-אָמַר י-הוֹיָה אֶל-הָעִבְרָיִם שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי

כִּי אִם-מָאֵן אַתָּה לְשַׁלַּח וְעוֹדֶךָ מִחֲזִיק בָּם:

מחזיק בם – אחזז בם, כמו "וְהִחֲזִיקָה בְּמַבְשׁוֹי".

הֲנִי יַד-י-הוֹיָה הוֹלֵה בְּמִקְנֵיךָ אֲשֶׁר בַּשּׂדֵה בַּסּוּסִים
בְּחִמְרִים בְּגַמְלִים בַּבָּקָר וּבַצֹּאן דָּבָר כָּבֵד מְאֹד:

הֲנִי יַד ה' הוֹיָה – לשון הוֹיָה, כִּי כֵן יֹאמֶר בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה: עַל שָׁעֵבֶר "רוֹצֵה", "רוֹעֵה".

וְהַפְלָה י-הוֹיָה בֵּין מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל וּבֵין מִקְנֵה מִצְרָיִם
וְלֹא יָמוּת מִכָּל-לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּבָר:

והפלה – והבדיל.

וַיִּשָּׂם י-הוֹיָה מוֹעֵד לֵאמֹר מִחֹר יַעֲשֶׂה י-הוֹיָה הַדָּבָר
הַזֶּה בְּאַרְצֶךָ:

וַיַּעַשׂ י-הוֹיָה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה מִמְּחֹרָת וַיָּמָת כָּל
מִקְנֵה מִצְרָיִם וּמִמִּקְנֵה בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לֹא-מָת אֶחָד:

וַיִּשְׁלַח פְּרַעַה וְהִנֵּה לֹא-מָת מִמִּקְנֵה יִשְׂרָאֵל עַד
אֶחָד וַיִּכְבַּד לֵב פְּרַעַה וְלֹא שְׁלַח אֶת-הָעָם:

וַיֹּאמֶר י-הוֹיָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן קְחוּ לָכֶם מִלֵּא
חֲפְנֵיכֶם פִּיט כַּבָּשׂוֹן וְזָרְקוּ מִשֶּׁה הַשְּׂמִימָה לְעֵינֵי
פְּרַעַה:

מִלֵּא חֲפְנֵיכֶם – יילויני"ש בלע"ז. פִּיט כַּבָּשׂוֹן – דָּבָר הַנִּפְחָ מִן הַגְּחָלִים עֲמוּמִים הַנִּשְׁרָפִים בַּכַּבָּשׂוֹן, וּבְלַע"ז אֹלֵבִי"ש . פִּיט – לְשׁוֹן הַפְּחָה, שֶׁהוּס מִפִּיחֹן וּמִפְרִיחֹן. וְזָרְקוּ מִשֶּׁה – וְכָל דָּבָר הַנִּזְרָק בְּכַח אֵינֹו נִזְרָק אֶלָּא בְּיַד אַחַת. הָרִי נִסִּים הִרְבָּה: אֶחָד, שֶׁהִחֲזִיק קָמְצוֹ שֶׁל מֹשֶׁה מִלֵּא חֲפְנִים שָׁלוֹ וְשֶׁל אַהֲרֹן; וְאַחַד, שֶׁהִלֵּךְ הָאֲבָק עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם.

וְהָיָה לְאַבְרָם עַל כָּל-אֲרָצֵי מִצְרַיִם וְהָיָה עַל-הָאָדָם
וְעַל-הַבְּהֵמָה לְשָׁחִין פֶּרֶחַ אֲבֵעֲבוּעַת בְּכַל-אֲרָץ
מִצְרַיִם:

לשחין פרח אבֵעֲבוּעַת – פֶּתַרְגוּמוֹ, "לשחין סָגִי אֲבֵעֲבוּעֵינִי", שֶׁעַל יָדוֹ צוֹמְחִין בְּהֵן בּוֹעוֹת. שָׁחִין – לְשׁוֹן חֲמִימוֹת; וְהִרְבֵּה יֵשׁ בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה, "שָׁנָה שָׁחוּנָה".

וַיִּקְחֻוּ אֶת-פֶּיֶת הַכַּבְשִׁיִן וַיַּעֲמְדוּ לִפְנֵי פֶרְעֹה וַיִּזְרַק
אֹתוֹ מִשֵּׁה הַשְּׂמִימָה וַיְהִי שָׁחִין אֲבֵעֲבוּעַת פֶּרֶחַ
בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה:

בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה – וְאִם תֹּאמַר: מֵאֵין הָיָה לָהֶם הַבְּהֵמוֹת וְהֵלֵא כִּכְרַב לְבַבְךָ, שְׁנֵאמַר: "בְּמִקְנֶה אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה"; וְהִזְרֵא אֶת דְּבַר ה' הַכְּנִיס בְּחֹרֶר".

וְלֹא-יִכְלוּ הַחֲרָטְמִים לַעֲמֹד לִפְנֵי מִשֵּׁה מִפְּנֵי
הַשָּׁחִין כִּי-הָיָה הַשָּׁחִין בַּחֲרָטְמָם וּבְכַל-מִצְרַיִם:

וַיִּחַזַּק י-הוָה אֶת-לֵב פֶּרְעֹה וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר
דִּבֶּר י-הוָה אֶל-מִשֵּׁה:

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל-מִשֵּׁה הַשִּׁכָּם בַּבֶּקֶר וְהַתִּיַצֵּב לִפְנֵי
פֶּרְעֹה וְאָמַרְתָּ אֵלָיו כֹּה-אָמַר י-הוָה א-לֹהֵי הָעִבְרָיִם
שְׁלַח אֶת-עַמִּי וַיַּעֲבֹדֵנִי:

כִּי | בַּפֶּעַם הַזֹּאת אֲנִי שְׁלַח אֶת-כָּל-מַגְפְּתֵי אֱל-לְבָבְךָ
וּבַעֲבָדְךָ וּבַעֲמָךְ בַּעֲבוּר תִּלְעַע כִּי אֵין כְּפֹנֵי בְּכַל-
הָאָרֶץ:

אֶת כָּל מַגְפְּתֵי – לְמַדְנֹו מִכָּאן שִׁמְכַת בְּכוֹרוֹת שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמְּכּוֹת.

כִּי עַתָּה שְׁלַחְתִּי אֶת-יָדֵי וְאָדָּךְ אוֹתְךָ וְאֶת-עַמְּךָ
בַּדְּבָר וּתִפְחָד מִן-הָאָרֶץ:

כִּי עַתָּה שְׁלַחְתִּי אֶת יָדֵי וְגוֹמֵר – כִּי אֵלֹו רְצִיתִי, כְּשֶׁהִנֵּחֵה יָדֵי בְּמִקְנֶה – שֶׁהַכִּיתִים בַּדְּבָר – שְׁלַחְתִּיָּה וְהַכִּיתִי אוֹתְךָ וְאֶת עַמְּךָ עִם הַבְּהֵמוֹת וּתִפְחָד מִן הָאָרֶץ; אֲבָל בַּעֲבוּר זֹאת הַעֲמָדְתִּיָּה וְגוֹמֵר.

וְאוֹלָם בַּעֲבוּר זֹאת הַעֲמָדְתִּיָּה בַּעֲבוּר הַרְאֵתְךָ אֶת-
כַּחֲזִי וְלִמְעַן סִפֵּר שְׂמִי בְּכַל-הָאָרֶץ:

שביעי

עוֹדְךָ מִסְתּוֹלֵל בְּעַמִּי לְבַלְתִּי שְׁלַחְךָם:
עַד כָּעַן כְּבִישְׁתָּ לִּיהִ בְּעַמִּי בְּדִיל דָּלָא לְשַׁלְּחֹתְהוֹן:

עוֹדְךָ מִסְתּוֹלֵל בְּעַמִּי – כְּפֶתַרְגוּמוֹ: "כְּבִישְׁתָּ בִּיהִ בְּעַמִּי". וְהוּא מִגְזֵרַת "מְסֻלָּה", דְּמִתְרַגְּמִינֵן "אוֹרַח כְּבִישָׁא", וּבְלַע"ז קַלְקִי"ר. וְכִכְרַב פְּרִשְׁתִּי בְּסוּף וַיְהִי מִשָּׁן: כָּל תְּבֵה שְׁתַּחֲלַת יְסוּדָה סְמ"ךְ, וְהִיא בָּאָה לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן מִתְפַּעֵל, נוֹתֵן הַתִּי"ו שֶׁל שְׂמוֹשׁ בְּאֲמֻצַּע אוֹתִיּוֹת שֶׁל עֶקֶר; כְּגוֹן זוּ, וַיְכַוֵּן "וַיִּסְתַּבֵּל הַתְּקַב", מִגְזֵרַת "סָבַל"; "כִּי תִשְׁתַּרַר עַלִּינוּ", מִגְזֵרַת "שָׂר וְנָגִיד"; "מִשְׁתַּכַּל הַגִּוִּית".

הַנְּגִי מִמְטִיר כְּעַת מְחָר בְּרַד כְּבָד מְאֹד אֲשֶׁר לֹא-
הָיָה כְּמֵהוּ בְּמִצְרַיִם לְמִן-הַיּוֹם הַזֶּה וְעַד-עַתָּה:

כְּעַת מְחָר – כְּעַת הַזֹּאת לְמַחֵר. שָׂרַט לוֹ שְׂרִיטָה בְּכַתֵּל: לְמַחֵר כְּשֶׁתִּגְעַע חֲמָה לְכָאן, יִרַד הַבְּרַד. הַנּוֹסְדָה – שְׁנֵתְנִסְדָה. וְכָל תְּבֵה שְׁתַּחֲלַת יְסוּדָה יו"ד, כְּגוֹן יְסַד, יִלְד, יָדַע, יָסַר, כְּשֶׁהִיא מִתְפַּעֵלַת – תְּבֵא הַי"וּ בְּמִקּוֹם הַי"וּד; כְּמוֹ: "הַנּוֹסְדָה", "הַתְּנֻלָּה", "וַיִּנְדַע", "וַיִּנְלַד לְיוֹסֵף", "בְּדַבְּרִים לֹא יִנְסַר עֲבָד".

וּכְעַן שָׁלַח פְּנוּשׁ ית בְּעִירָךְ וַיֵּת כָּל דָּלָךְ בְּחֻקְלָא כָּל
אֲנָשָׁא וּבְעִירָא דִישְׁתַּכַּח בְּחֻקְלָא וְלֹא יתְכַנְיֵשׁ לְבֵיתָא
וַיִּיחֹת עֲלֵיהוֹן בְּרָדָא וַיְמֹותוּן:

וַעֲתָה שָׁלַח הָעֵז אֶת־מִקְנֶךָ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר לָךְ בַּשָּׂדֶה
כָּל־הָאֲדָם וְהַבְּהֵמָה אֲשֶׁר־יִמְצָא בַשָּׂדֶה וְלֹא יֵאָסֶף
הַפִּיטָה וַיֵּרֵד עֲלֵהֶם הַבָּרָד וּמָתוּ:

שֶׁלַח הָעֵז – כְּתוּבָה: "שֶׁלַח פְּנוּשׁ", וְכֵן: "יִשְׁבִּי הַגְּבִים הַעֵיזוֹ", "הָעֵזוֹ בְּנִי בְנִימָן". וְלֹא יֵאָסֶף הַפִּיטָה – לְשׁוֹן הַכְּנָסָה הוּא.

דְּדַחֵיל מִפְתַּגְמָא דִּי מַעֲבָדִי פְרַעָה כְּנֹשׁ ית עֲבָדוּהִי וַיֵּת
בְּעִירָיָה לְבַתְּיָא:

הִירָא אֶת־דָּבָר י־הִנֵּה מַעֲבָדִי פְרַעָה הַגֵּיס אֶת־
עֲבָדָיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ אֶל־הַפְּתִימִים:

הַגֵּיס – הַבְּרִיט, לְשׁוֹן "נִיגִיס".

וְדָלָא שׁוּי לְבִיָּה לְפַתַּגְמָא דִּי שְׁבַק ית עֲבָדוּהִי וַיֵּת
בְּעִירָיָה בְּחֻקְלָא:

וְאֲשֶׁר לֹא־שָׂם לְבֹו אֶל־דָּבָר י־הִנֵּה וַיַּעֲזֹב אֶת־
עֲבָדָיו וְאֶת־מִקְנֵהוּ בַשָּׂדֶה:

וַאֲמַר יִי לְמֹשֶׁה אַרְיִים ית יֵדָךְ עַל צִית שְׁמַיָּא וַיְהִי בְרָדָא
בְּכָל אַרְעָא דְמַצְרַיִם עַל אֲנָשָׁא וְעַל בְּעִירָא וְעַל כָּל
עֶסְבָּא דְחֻקְלָא בְּאַרְעָא דְמַצְרַיִם:

וַיֹּאמֶר י־הִנֵּה אֶל־מֹשֶׁה נָטָה אֶת־יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם
וַיְהִי בָרָד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם עַל־הָאֲדָם וְעַל־
הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם:

עַל הַשָּׁמַיִם – לְצַד הַשָּׁמַיִם. וּמְדַרְשׁ אַגְדָּה: הַגְּבִיָּהוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה לְמַעַל מִן הַשָּׁמַיִם.

וַאֲרִיִּים מֹשֶׁה ית חוּטְרִיָּה עַל צִית שְׁמַיָּא וַיִּי יְהַב קִלְיִן
וּבָרָד וּמַהֲלֻכָא אִישׁתָּא עַל אַרְעָא וְאִמְטַר יִי בְרָדָא עַל
אַרְעָא דְמַצְרַיִם:

וַיִּט מֹשֶׁה אֶת־מַטְּהוֹ עַל־הַשָּׁמַיִם וַי־הִנֵּה נָתַן קִלְת
וּבָרָד וַתְּהַלֵּךְ אֵשׁ אַרְצָה וַיִּמְטַר י־הִנֵּה בָרָד עַל־
אֶרֶץ מִצְרַיִם:

וְהִנֵּה בְרָדָא וְאִישׁתָּא מִשְׁתַּלְהַבָּא בְּגוֹ בְרָדָא תְּקִיף
לְחַדָּא דְלֹא הִנֵּה דְכֹותִיָּה בְּכָל אַרְעָא דְמַצְרַיִם מַעֲדוֹן
דְּהֹות לְעַם:

וַיְהִי בָרָד וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד כְּכַד מְאֹד
אֲשֶׁר לֹא־הִיָּה כְּמַהוֹ בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאֵז הַיְּתֵה
לְגוּי:

מִתְלַקַּחַת בְּתוֹךְ הַבָּרָד – גַּם בְּתוֹךְ גַּם: הָאֵשׁ וְהַבָּרָד מְעַרְבִיּוֹ, וְהַבָּרָד

וּמַחָא בְרָדָא בְּכָל אַרְעָא דְמַצְרַיִם ית כָּל דְּבַחֲקָלָא
מֵאֲנָשָׁא וְעַד בְּעִירָא וַיֵּת כָּל עֶסְבָּא דְחֻקְלָא מְחָא בְרָדָא
וַיֵּת כָּל אִילְגִי חֻקְלָא תַּבַּר:

וַיִּךְ הַבָּרָד בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֶת כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה
מֵאֲדָם וְעַד־בְּהֵמָה וְאֵת כָּל־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה הַכֹּה הַבָּרָד
וְאֶת־כָּל־עֵץ הַשָּׂדֶה שִׁבַּר:

לְחוּד בְּאַרְעָא דְגִשְׁוֹן דְּתַמָּן בְּנִי יִשְׂרָאֵל לֹא הִנֵּה בְרָדָא:

רַק בְּאֶרֶץ גִּשְׁוֹן אֲשֶׁר־שָׂם בְּנִי יִשְׂרָאֵל לֹא הִנֵּה בָרָד:

וּשְׁלַח פְּרַעָה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
חֲטָאתִי הַפַּעַם י־הִנֵּה הַצְּדִיק וְאֲנִי וְעַמִּי הָרָשָׁעִים:

וַיִּשְׁלַח פְּרַעָה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
חֲטָאתִי הַפַּעַם י־הִנֵּה הַצְּדִיק וְאֲנִי וְעַמִּי הָרָשָׁעִים:

צִלוֹ קָדָם יִי וְסַגִּי קְדָמוּהִי רִנַּח דְּלֹא יְהוֹן עֲלֵנָא קִלְיִן
דְּלֹנֵט כְּאֵלִיּוֹן מִן קָדָם יִי וּבָרָד וְאֲשִׁלַּח יתְכוּן וְלֹא תִיֶסְפוּן
לְאֵתְעַכְבָּא:

הַעֲתִירוּ אֵלַי־י־הִנֵּה וְרַב מְהִינַת קִלְת אֶ־לְהִים וּבָרָד
וְאֲשִׁלַּח אֶתְכֶם וְלֹא תִסְפוּן לְעַמֵּד:

וְרַב – דִּי לֹו בְּמַה שְׁהוּרִיד כְּבָר.

וַאֲמַר לִיָּה מֹשֶׁה כְּמַפְקִי ית קַרְתָּא אֶפְרוֹס ית יְדֵי בְּצִלוֹ
קָדָם יִי קִלְיָא יתְמַנְעוּן וּבְרָדָא לֹא יְהִי עוֹד בְּדִיל דְּתַדְע
אַרִי דִּי אַרְעָא:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֹשֶׁה כְּצִאתִי אֶת־הָעִיר אֶפְרָשׁ אֶת־
כַּפֵּי אֵלַי־י־הִנֵּה הַקְּלוֹת יתְדַלּוּן וְהַבָּרָד לֹא יְהִיָּה־עוֹד
לְמַעַן תִּדְעַ כִּי לִי־הִנֵּה הָאֶרֶץ:

כְּצִאתִי אֶת הָעִיר – מִן הָעִיר. אֲבָל בְּתוֹךְ הָעִיר לֹא תִפְלַל, לְפִי שְׁהִיָּתָה מְלֵאָה גְלוּלִים.

וְאֵת וְעַבְדְּךָ יִדְעָנָא אַרִי עַד כְּעַן לֹא אֶתְכַנְעִתוּן מִן קָדָם
יִי אֶ־לְהִים:

וְאֵתָה וְעַבְדְּךָ יִדְעָתִי כִּי טָרַם תִּירָאוּן מִפְּנֵי י־הִנֵּה
אֶ־לְהִים:

טָרָם תִּירָאוּ – עֲדִין לֹא תִירָאוּ. וְכֵן כָּל טָרָם שֶׁבִמְקָרָא – "עֲדִין לֹא" הוּא, וְאֵינוֹ לְשׁוֹן "קָדָם"; כְּמוֹ "טָרָם יִשְׁכְּבוּ" – "עַד לֹא שָׁכְבוּ", "טָרָם יִצְמַח" – "עַד לֹא צִמַח". אַף זֶה כֵּן הוּא: יַדְעֵתִי כִי עֲדִין אֵינְכֶם יִרְאִים, וּמִשְׁתַּהֵיָה הַרְנוּחָה – תַּעֲמְדוּ בְּקַלְקוּלְכֶם.

וְהַפְשַׁתָּה וְהַשְׁעֵרָה גִּפְתָּה פִּי הַשְׁעֵרָה אֲבִיב וְכַתְנָא וְסַעְרֵי לְקוֹ אַרְי סַעְרֵי אֲבִיב וְכַתְנָא גְבַעוּלִין וְהַפְשַׁתָּה גְבַעֵל:

וְהַפְשַׁתָּה וְהַשְׁעֵרָה גִּפְתָּה – נִשְׁבְּרָה; לְשׁוֹן "פִּרְעָה נָכָה", "גְּכָאִים". וְכֵן "לֹא גָפוּ". וְלֹא יִתְכַן לְפָרְשׁוֹ לְשׁוֹן הַכָּאָה, שְׂאִין נוֹ"ן בְּמִקּוֹם ה"א לְפָרֵשׁ "גִּפְתָּה" כְּמוֹ "הַפְתָּה", "גָּפוּ" כְּמוֹ "הָפוּ"; אֲלֵא הַנּוֹ"ן שָׂרֵשׁ בַּמְבָּה, וְהָרִי הוּא מִגִּזְרֵת "וְשָׂפוּ עֲצֻמוֹתָיו". כִּי הַשְׁעֵרָה אֲבִיב – כְּבָר בְּפָרָה וְעוֹמְדָת בְּקוּשִׁיָה, וְנִשְׁמָרָו וְנִפְלוּ. וְכֵן הַפְשַׁתָּה גְּדֻלָּה כְּבָר וְהוֹקְשָה לַעֲמֵד בְּגִבְעוּלִיָה. הַשְׁעֵרָה אֲבִיב – עֲמֵדָה בְּאַבְיָה, לְשׁוֹן "בְּאַבִּי הַנְּחָל".

וְהַחֲטָה וְהַפְסָמַת לֹא גָפוּ כִּי אִפִּילַת הִנָּה:

כִּי אִפִּילַת הִנָּה – מֵאַחֲרֹת, וְעֲדִין הָיוּ רַכּוֹת וְיִכּוּלוֹת לַעֲמֵד בְּפָנֵי קוּשָׁה. וְאַף עַל פִּי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאֵת כָּל עֲשׂוֹב הַשְּׂדֵה הִפָּה הַבְּרָד", יֵשׁ לְפָרֵשׁ פְּשׁוּטוֹ שֶׁל מְקָרָא בְּעֲשָׂבִים הַעוֹמְדִים בְּקַלְחָם, הִרְאוּיִם לְלִקּוֹת בְּבָרָד. וּבְמִדְרַשׁ רַבִּי תַנְחוּמָא יֵשׁ מִרְבוּתֵינוּ שֶׁנֶּחְלַקְנוּ עַל זֹאת וְדָרְשׁוּ: "כִּי אִפִּילַת", פְּלֵאֵי פְּלֵאוֹת נַעֲשׂוּ בְהוֹ, שְׁלֵא לְקוֹ.

וַיֵּצֵא מִלְּשָׁה מִעַם פִּרְעָה אֶת־הָעִיר וַיִּפְרֹשׁ כַּפָּיו אֶל־יְ-הוָה וַיַּחֲדְלוּ הַקְּלֹת וְהַבְּרָד וּמָטָר לֹא־נָתַף אֶרְצָה:

לֹא נָתַף – לֹא הִגִּיעַ, וְאַף אוֹתָן שֶׁהָיוּ בְּאוֹרֵי לֹא הִגִּיעוּ לְאֶרֶץ. וְדוּמָה לוֹ "וַתִּתֵּן עֲלֵינוּ הָאֱלֹהִים וְהַשְּׁבוּעָה", וְתִגִּיעַ עֲלֵינוּ. וּמִנַּחֲמָם בֶּן סְרוּק חִבְרֹו בְּחֻלְק "כְּהַתוּפָה כֶּסֶף", לְשׁוֹן יִצְיִקְתָּ מִתְכַּת. וְרוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרָיו, "וַיִּצֵּק", "וְאִתִּיף"; "לְצִקְתָּ" (שם לח, כז), "לֹא־תִכָּא"; אַף זֶה, "לֹא נָתַף לְאֶרֶץ", לֹא הוּצַק לְאֶרֶץ.

וַיִּרְא פִּרְעָה כִּי־חָדַל הַמָּטָר וְהַבְּרָד וְהַקְּלֹת וַיִּסַּף לַחֲטָא וַיִּכְבֵּד לְבֹו הוּא וַעֲבָדָיו:

וַיִּרְא פִּרְעָה אֲרִי אֶת־מִנְעַ מִטְרָא וּבְרָדָא וְקִלְיָא וְאוֹסִיף לַמְחַטִּי וַיִּקְרִיָה לְלִבִּיָה הוּא וַעֲבָדוֹהִי: וַיִּחַזַּק לֵב פִּרְעָה וְלֹא שָׁלַח אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּאִשְׁרֵי דְבָר־יְ-הוָה בְּיַד־מִלְּשָׁה: וְאִתְקַף לְבָא דְפִרְעָה וְלֹא שָׁלַח יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּמֵא דְמִלִּיל יְיָ בִּידָא דְמִלְּשָׁה:

הַמִּשְׁךְ נ"ך:

וַיִּקְרַם יְ-הוָה שְׁפָטִים וַיַּוִּשְׁעוּם מִיַּד שְׁסִיָּהֶם: וַיִּגַּם אֶל־שְׁפָטֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ כִּי זָנוּ אַחֲרֵי אֱ-לֹהִים אַחֲרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם סָרוּ מִן־הַדָּרָךְ אֲשֶׁר הִלְכוּ אֲבוֹתָם לְשִׁמְעַ מִצְוֹת־יְ-הוָה לֹא־עָשׂוּ כֵן: וַיְכִי־הֵקִים יְ-הוָה לָהֶם שְׁפָטִים וְהִנֵּה יְ-הוָה עִם־הַשְּׁפָט וְהוֹשִׁיעַם מִיַּד אֹיְבֵיהֶם כָּל יְמֵי הַשׁוֹפֵט כִּי־יָנַחם יְ-הוָה מִנְּאֻקָתָם מִפְּנֵי לַחֲצִיָּהֶם וְדַחֲקִיָּהֶם: וְהִנֵּה אֲבֹתָם הַשׁוֹפֵט יִשְׁבּוּ וְהִשְׁתַּחֲוּ מִאֲבוֹתָם לְלִכְתּ אַחֲרֵי אֱ-לֹהִים אַחֲרִים לְעַבְדָּם וְלַהֲשַׁתַּחֲוֹת לָהֶם לֹא הִפִּילוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם וּמִדְּרָכָם הַקָּשָׁה: וַיִּחַר־אַף יְ-הוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יְעֹן אֲשֶׁר עָבְרוּ הַגּוֹי הַזֶּה אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתָם וְלֹא שָׁמְעוּ לְקוּלִי: וַיִּגַּם־אֲנִי לֹא אוֹסִיף לְהוֹרִישׁ אִישׁ מִפְּנֵיהֶם מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־עָזַב יְהוֹשֵׁעַ וַיָּמַת: וַיִּלְמְעוּ נְסוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל הַשְּׂמָרִים הֵם אֶת־דָּרָךְ יְ-הוָה לְלִכְתּ בָּם כְּאִשְׁרֵי שָׁמְרוּ אֲבוֹתָם אִם־לֹא: וַיִּנְיַח יְ-הוָה אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְבִלְתִּי הוֹרִישָׁם מִקֶּר וְלֹא נִתְּנָם בְּיַד־יְהוֹשֵׁעַ:

יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל אֲיָמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הִיאֲרִיכוּ יָמֵים אַחֲרָי יְהוֹשֻׁעַ אֲשֶׁר רָאוּ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יְ-הוָה הַגְּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל: וַיָּנַח יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן עָבַד יְ-הוָה בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרֵי שָׁנִים: וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתַמְנַת־חֲרָס בְּהַר אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לְהַר־גִּעְשׁ: וַיָּגַם כָּל־הַדּוֹר הַהוּא נֹאֲסָפוּ אֶל־אֲבוֹתָיו וַיָּקָם דוֹר אַחֵר אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אֶת־יְ-הוָה וְגַם אֶת־הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל: וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַרַע בְּעֵינֵי יְ-הוָה וַיַּעֲבְדוּ אֶת־הַבְּעֻלִים: וַיַּעֲזְבוּ אֶת־יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי אֲבוֹתָם הַמוֹצִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּלְכוּ אַחֲרָי אֱ-לֹהִים אַחֲרִים מֵאֱ-לֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וַיִּכְעֶסוּ אֶת־יְ-הוָה: וַיַּעֲזְבוּ אֶת־יְ-הוָה וַיַּעֲבְדוּ לְבַעַל וְלַעֲשֻׁתָרוֹת: וַיִּחַר־אַף יְ-הוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנָם בְּיַד־שְׂסִיִּם וַיִּשְׁסוּ אוֹתָם וַיִּמְכְּרָם בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם מִסְבִּיב וְלֹא־יָכְלוּ עוֹד לַעֲמֵד לִפְנֵי אוֹיְבֵיהֶם: וַיִּכְלָל אֲשֶׁר יִצְאוּ יַד־יְ-הוָה הִיתָה־בָּם לְרַעַה כְּאִשְׁרֵי דְבָר יְ-הוָה וְכְאִשְׁרֵי נִשְׁבַּע יְ-הוָה לָהֶם וַיַּצַּר לָהֶם מְאֹד:

יג ויהושע זקן בא בימים ויאמר י-הוה אלי
אתה זקנתה באת בימים והארץ נשארה הרבה-
מאד לרשתה: ונאת הארץ הנשארת כל-גלילות
הפלשתים וכל-הגשוריים: מן-השיחור אשר
על-פני מצרים ועד גבול עקרון צפונה לפנעני
תחשב חמשת | סרני פלשתים העזתי והאשדודי
האשקלוני הגתי והעקרוני והעניים: מתימן כל-
ארץ הפנעני ומערה אשר לצידנים עד-אפקה עד
גבול האמרי: והארץ הגבלי וכל-הלבנון מזרח
השמש מבבל עד תחת הר-תרמון עד לבוא חמת:
כל-ישובי החר מן-הלבנון עד-משרפת מים כל-
צידנים אנכי אורישם מפני בני ישראל רק הפלה
לישראל בנחלה כאשר צויתיה: ועתה חלק את-
הארץ הנאת בנחלה לתשעת השבטים וחצי
השבט המנשה: עמו הראובני והגדי לקחו
נחלתם אשר נתן להם משה בעבר הירדן מזרחה
כאשר נתן להם משה עבד י-הוה: מערוער אשר
על-שפת-נחל ארנון והעיר אשר בתוך-הנחל
וכל-המישר מידבא עד-דיבון: וכל ערי סיחון
מלך האמרי אשר מלך בחשבון עד-גבול בני
עמון: והגלעד וגבול הגשורי והמעכתי וכל הר
חרמון וכל-הבשן עד-סלכה: כל-ממלכות עוג
בבשן אשר-מלך בעשתרות ובאדרעי הוא נשאר
מיתר הרפאים ויכם משה וירשם: ואלא הורישו
בני ישראל את-הגשורי ואת-המעכתי וישב
גשור ומעכת בקרב ישראל עד היום הזה: רק
לשבט הלוי לא נתן נחלה אשר י-הוה א-להי
ישראל הוא נחלתו כאשר דבר-לו: וניתן משה
למטה בני-ראובן למשפחתם: ויהי להם הגבול
מערוער אשר על-שפת-נחל ארנון והעיר אשר
בתוך-הנחל וכל-המישר על-מידבא: חשבון
וכל-עריה אשר במישר דיבון ובמות בעל ובית
בעל מעון: וניהצה וקדמת ומפעת: וקריתים
ושבמה וצרת השחר בהר העמק: ובית פעור
ואשדות הפסגה ובית הישמות: וכל ערי
המישר וכל-ממלכות סיחון מלך האמרי אשר
מלך בחשבון אשר הפה משה אתו | ואת-גשיאי
מדון את-אני ואת-רקם ואת-צור ואת-חור ואת-

רבע נסיכי סיחון ישובי הארץ: ואת-בלעם בן-
בעור הקוסם הרגו בני-ישראל בקרב אל-
חליתיהם: ויהי גבול בני ראובן הירדן וגבול זאת
נחלת בני-ראובן למשפחותם הערים וחצריהן:
וניתן משה למטה-גד לבני-גד למשפחתם:
ויהי להם הגבול יעזר וכל-ערי הגלעד וחצי
ארץ בני עמון עד-ערוער אשר על-פני רבה:
ומחשבון עד-רמת המצפה ובטנים וממחנים
עד-גבול לדבר: ובמעמק בית הרם ובית נמרה
וסכות וצפון יתר ממלכות סיחון מלך חשבון
הירדן וגבל עד-קצה ים-כנרת עבר הירדן
מזרחה: ונאת נחלת בני-גד למשפחתם הערים
וחצריהם: וניתן משה לחצי שבט מנשה ויהי
לחצי מטה בני-מנשה למשפחותם: ויהי גבולם
ממחנים כל-הבשן כל-ממלכות | עוג מלך-הבשן
וכל-חנות יאיר אשר בבשן ששים עיר: ונחצי
הגלעד ועשתרות ואדרעי ערי ממלכות עוג
בבשן לבני מכיר בן-מנשה לחצי בני-מכיר
למשפחתם: אלה אשר-נתן משה בערבות
מואב מעבר לירדן וריחו מזרחה: ולשבט הלוי
לא-נתן משה נחלה י-הוה א-להי ישראל הוא
נחלתם כאשר דבר להם:

יד ואלה אשר-נחלו בני-ישראל בארץ פנעו
אשר נחלו אותם אלעזר הפהן ויהושע בן-נון
וראשי אבות המטות לבני ישראל: בגורל
נחלתם כאשר צוה י-הוה ביד-משה לתשעת
המטות וחצי המטה: כפי-נתן משה נחלת שני
המטות וחצי המטה מעבר לירדן וללויים לא-נתן
נחלה בתוכם: כפי-היו בני-יוסף שני מטות מנשה
ואפרים ולא-נתנו חלק ללויים בארץ כי אם-ערים
לשבת ומגרישיהם למקניהם ולקנינם: כאשר
צוה י-הוה את-משה כן עשו בני ישראל ויחלקו
את-הארץ: ויגשו בני-יהודה אל-יהושע בגלגל
ויאמר אליו פלב בן-יפנה הקנני אתה ילעת את-
הדבר אשר-דבר י-הוה אל-משה איש-הא-להים
על אדותי ועל אדותיך בקדש ברנע: בן-ארבעים
שנה אנכי בשלח משה עבד-י-הוה אתי מקדש
ברנע לרגל את-הארץ ואשב אתו דבר כאשר

עם-לְבָבִי: וְאֶחָד אֲשֶׁר עָלוּ עִמִּי הִמְסִיו אֶת-לֵב
הַעַם וְאֲנֹכִי מִלֵּאֲתֵי אַחֲרַי י-הוָה א-לֹהֵי: וַיִּשְׁבַּע
מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר אִם-לֹא הָאָרֶץ אֲשֶׁר
דָּרַכְתָּ רַגְלֶךָ בָּהּ לֵךְ תִּהְיֶה לְנַחֲלָה וּלְבַגְדֶיךָ עַד-עוֹלָם
כִּי מִלֵּאֲתֵי אַחֲרַי י-הוָה א-לֹהֵי: וְעַתָּה הִנֵּה הַחֲלִיה
י-הוָה אוֹתִי כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר זֶה אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה
מֵאָז דִּבֶּר י-הוָה אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה אֶל-מֹשֶׁה אֲשֶׁר-
הִלָּךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְעַתָּה הִנֵּה אֲנֹכִי הַיּוֹם בְּן-
חֲמִשׁ וּשְׁמֹנִים שָׁנָה: עוֹלָמִי הַיּוֹם חֹזֵק כְּאֲשֶׁר
בַּיּוֹם שָׁלַח אוֹתִי מֹשֶׁה כִּכְחִי אֲזִי וּכְכֹחִי עָתָה
לְמַלְחָמָה וּלְצֹאֲת וּלְבֹאֲ: וְעַתָּה תִּנְהַלֵּל אֶת-הָהָר
הַזֶּה אֲשֶׁר-דִּבֶּר י-הוָה בַּיּוֹם הַהוּא כִּי אָתָּה-שָׁמַעְתָּ
בַּיּוֹם הַהוּא כִּי-עֲנַקְתִּים שָׁם וְעָרִים גְּדוֹלוֹת בְּצִוְרוֹת
אוֹלֵי י-הוָה אוֹתִי וְהוֹרֵשְׁתִּים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר י-הוָה:
וַיְבָרְכֵהוּ יְהוֹשֻׁעַ וַיִּתֵּן אֶת-חֶבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן-יִפְגָּה
לְנַחֲלָה: עַל-כֵּן הֵיחָה-חֶבְרוֹן לְכָלֵב בֶּן-יִפְגָּה
הַקְּנִזִּי לְנַחֲלָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה יַעַן אֲשֶׁר מִלֵּא אַחֲרָי
י-הוָה א-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וְשֵׁם חֶבְרוֹן לְפָנִים קִרְיַת
אַרְבַּע הָאָדָם הַגְּדוֹל בְּעֲנַקְתִּים הוּא וְהָאָרֶץ שְׁקֵטָה
מִמִּלְחָמָה:

טו וַיְהִי הַגּוֹרֵל לְמִטָּה בְּנֵי יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחְתֶּם אֶל-
גְּבוּל אֲדוֹם מִדְּבַר-צֹן גִּגְבַּהּ מִקְצֵה תִימֹן: וַיְהִי
לָהֶם גְּבוּל גִּגְבַּהּ מִקְצֵה יָם הַמֶּלֶח מִן-הַלְשֹׁן הַפְּנִי
גִּגְבַּהּ: וַיִּצָּא אֶל-מִנְגֵב לְמַעַלְה עַקְרָבִים וְעֵבֶר צִנְה
וְעַלְה מִנְגֵב לְקִדְשׁ בְּרַגְעַ וְעֵבֶר חֲצֹרוֹן וְעַלְה אֲדָרָה
וְנִסָּב הַקְּרָקָעָה: וְעֵבֶר עַצְמוֹנָה וַיִּצָּא בַחַל מִצְרַיִם
וְהִיָּה וְהָיו תִּצְאוֹת הַגְּבוּל יָמָה זֶה-יְהִיָּה לָכֶם גְּבוּל
גִּגְבַּהּ: וְהַגְּבוּל קִדְמָה יָם הַמֶּלֶח עַד-קְצֵה הַיַּרְדֵּן
וְהַגְּבוּל לְפָאֵת צְפוֹנָה מִלְשׁוֹן הַיָּם מִקְצֵה הַיַּרְדֵּן:
וְעַלְה הַגְּבוּל בֵּית חָגְלָה וְעֵבֶר מִצְפּוֹן לְבֵית
הָעֵרָבָה וְעַלְה הַגְּבוּל אֶבֶן בַּהוּ בֶן-רְאוּבֵן: וְעַלְה
הַגְּבוּל דְּבָרָה מֵעַמֶּק עֶכוֹר וְצְפוֹנָה פִּנְה אֶל-הַגְּלָל
אֲשֶׁר-נִכַח לְמַעַלְה אֲדָמִים אֲשֶׁר מִנְגֵב לַנַּחַל וְעֵבֶר
הַגְּבוּל אֶל-מִי-עֵין שְׁמֵשׁ וְהָיו תִּצְאוֹתָיו אֶל-עֵין
רַגֵּל: וְעַלְה הַגְּבוּל גִּי בֶן-הַנֵּם אֶל-כְּתֹף הַיְבוּסִי
מִנְגֵב הִיא יְרוּשָׁלַם וְעַלְה הַגְּבוּל אֶל-רֹאשׁ הָהָר
אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי גִי-הַנֵּם יָמָה אֲשֶׁר בְּקֵצֵה עַמֶּק-
רְפָאִים צְפוֹנָה: וְהָאָר הַגְּבוּל מִרֹאשׁ הָהָר אֶל-

מֵעֵין מִי נִפְתּוֹת וַיִּצָּא אֶל-עָרֵי הַר-עֶפְרָוֹן וְהָאָר
הַגְּבוּל בְּעַלְה הִיא קִרְיַת יַעֲרִים: וְנִסָּב הַגְּבוּל
מִבְּעַלְה יָמָה אֶל-הָר שְׁעִיר וְעֵבֶר אֶל-כְּתֹף הַר-
יַעֲרִים מִצְפוֹנָה הִיא כְּסֻלּוֹן וַיֵּרַד בֵּית-שֹׁמֶשׁ וְעֵבֶר
תִּמְנָה: וַיִּצָּא הַגְּבוּל אֶל-כְּתֹף עֶקְרוֹן צְפוֹנָה וְהָאָר
הַגְּבוּל שְׁכֻרֹנָה וְעֵבֶר הַר-הַבְּעַלְה וַיִּצָּא יְבֻנְאֵל
וְהָיו תִּצְאוֹת הַגְּבוּל יָמָה: וְהַגְּבוּל לָם הִימָּה הַגְּדוֹל
וְהַגְּבוּל זֶה גְבוּל בְּנֵי-יְהוּדָה סָבִיב לְמִשְׁפַּחְתֶּם:
וּלְכָלֵב בֶּן-יִפְגָּה גַּתֵן חֶלֶק בְּתוֹךְ בְּנֵי-יְהוּדָה אֶל-
כִּי י-הוָה לִיהוֹשֻׁעַ אֶת-קִרְיַת אַרְבַּע אָבִי הָעֵנָק
הִיא חֶבְרוֹן: וַיִּרְשׁ מֹשֶׁה כָּלֵב אֶת-שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי
הָעֵנָק אֶת-שִׁשִּׁי וְאֶת-אֲחִימֵן וְאֶת-תַּלְמִי יִלְדִי
הָעֵנָק: וַיַּעַל מֹשֶׁה אֶל-יִשְׁבִּי דָבָר וְשֵׁם-דָבָר
לְפָנִים קִרְיַת-סֹפֵר: וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר-יָנַח אֶת-
קִרְיַת-סֹפֵר וּלְכָדָה וְנָתַתִּי לוֹ אֶת-עַכְסָה בְּתִי
לְאִשָּׁה: וַיִּלְכְּדָה עַתְנִיָּאל בֶּן-קִנְזִי אֶתִּי כָלֵב וַיִּתֵּן-
לוֹ אֶת-עַכְסָה בְּתוֹ לְאִשָּׁה: וַיְהִי בְּבוֹאָהּ
וְתַסִּיתָהּ לְשֹׂאֵל מֵאֵת-אֲבִיהָ שָׂדֵה וְתַצְנַח מֵעַל
הַחֲמוֹר וַיֹּאמֶר-לָהּ כָּלֵב מֵה-לָּךְ: וַתֹּאמֶר תִּנְהַלֵּךְ
בְּרֹכָה כִּי אָרֶץ הַנִּגְבַּ גַּתְמִנִי וְנָתַתָּה לִי גֹלֶת מַיִם
וַיִּתֵּן-לָהּ אֵת גֹּלֶת עַלְיֹת וְאֵת גֹּלֶת תַּחְתִּיּוֹת: זֹאת
נַחֲלַת מִטָּה בְּנֵי-יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחְתֶּם: וַיְהִי
הָעָרִים מִקְצֵה לְמִטָּה בְּנֵי-יְהוּדָה אֶל-גְּבוּל אֲדוֹם
בְּגִגְבַּהּ קִבְצָאֵל וְעֵדֶר וְגִיּוֹר: וַיְקִינָה וְדִימוֹנָה
וְעַדְעֵדָה: וַיְקַדְּשׁ וְחֲצוֹר וַיִּתְּנוּ: וַיִּפֶּן וְטַלָם
וּבְעַלּוֹת: וַיְחֲצוֹר חֲדַתָּה וְקִרְיֹת חֲצֹרוֹן הִיא
חֲצוֹר: וַיֹּאמֶם וְשָׁמַע וּמוֹלָדָה: וַיְחֲצֹר גְּדָה וְחֲשָׁמוֹן
וּבֵית פֶּלֶט: וַיְחֲצֹר שׁוּעַל וּבְאָר שִׁבְעַ וּבְזִיּוֹתָנָה:
בְּעַלְה וְעֵינִים וְעַצָּם: וְאֶלְתוֹלָד וְכַסִּיל וְחֲרָמָה:
וַיִּצְקֵלֵג וּמִדְּמִנָּה וְסִנְסִנָּה: וּלְבָאוֹת וְשִׁלְחִים וְעֵין
וְרַמּוֹן פֶּלֶעֲרִים עֲשָׁרִים וְתַשַּׁע וְחֲצָרִיָּהוּ:
בְּשִׁפְלָה אֲשֶׁתְּאוֹל וְצָרְעָה וְאַשְׁנָה: וְזִנְזִוִל וְעֵין
גִּנִּים תַּפְּוִת וְהַעֵינָם: וְיִרְמוֹת וְעַדְלָם שׁוֹכָה
וְעַזְקָה: וְשִׁעֲרִים וְעַדִּיתִים וְהַגְּדָרָה וְגִדְרִתִּים
עָרִים אַרְבַּע-עָשָׂרָה וְחֲצָרִיָּהוּ: וַיִּצְנֹן וְחֲדַשָּׁה
וּמַגְדֵל-גָּד: וְדַלְעוֹן וְהַמְצַפָּה וְקִתְּאֵל: וְלְכִישׁ
וּבְצַקָּת וְעַגְלוֹן: וְכַבּוֹן וְלַחְמָס וְכַתְּלִישׁ: וְהַגְּדָרוֹת
בֵּית-דָּגוֹן וְנַעֲמָה וּמִקְדָּה עָרִים שִׁשְׁ-עָשָׂרָה

וּמִצְרֵי־הָיָה: ^מלְבַנָּה וְעֵתֶר וְעָשׂוֹן: ^מוַיִּפְתַּח וְאֲשָׁנָה
וַיִּצְיֵב: ^מוַיִּקְעִילָהּ וְאֶכְזִיב וּמְרֵאֲשָׁה עָרִים תִּשְׁעַ
וּמִצְרֵי־הָיָה: ^מעֶקְרוֹן וּבְנֹתֶיהָ וּמִצְרֵי־הָ: ^ממֵעֶקְרוֹן
וַיָּמָה כָּל אֲשֶׁר-עַל-יַד אֲשֶׁדּוּד וּמִצְרֵי־הָיָה: ^מאֲשֶׁדּוּד
בְּנוֹתֶיהָ וּמִצְרֵי־הָ עֵזָה בְּנוֹתֶיהָ וּמִצְרֵי־הָ עַד-גִּחְל
מִצְרָיִם וְהַיָּם הַגָּדוֹל וְגָבּוֹל: ^מוַיִּבְהַר שָׁמִיר וַיִּתִּיר
וַשׁוּכָה: ^מוַיִּזְנֶה וּקְרִית-סֹנֶה הִיא דָּבָר: ^מוַעֲנַב
וְאֲשָׁתָמָה וְעַגְבִּים: ^מוְגִשְׁוֹן וְחֶלְזָן וְגֵלָה עָרִים אַחַת-
עֶשְׂרֵה וּמִצְרֵי־הָיָה: ^מאַרְבַּע וְרוּמָה וְאֲשָׁעוֹן: ^מוַיִּנְגּוּם
וּבֵית-תַּפְּסוֹת וְאַפְקָה: ^מוַחֲמֹטָה וּקְרִית אַרְבַּע הִיא
חֶבְרוֹן וְצִיֶּעַר עָרִים תִּשְׁעַ וּמִצְרֵי־הָיָה: ^ממֵעֶזְרָת פְּרָמֶל
וְנִיף וַיּוֹשָׁה: ^מוַיִּזְרַעְאֵל וַיִּקְדָּעַם וְזָנוֹת: ^מתְּקִיז
גִּבְעָה וְתַמְנָה עָרִים עֶשְׂרֵה וּמִצְרֵי־הָיָה: ^מחֶלְחוֹל בֵּית-
צוּר וְגִדְדוֹר: ^מוּמַעְרַת וּבֵית-עֲנוֹת וְאַלְתָּקוֹן עָרִים
שֵׁשׁ וּמִצְרֵי־הָיָה: ^מקְרִית-בַּעַל הִיא קְרִית יַעֲרִים
וְהַרְבֵּה עָרִים שְׁתֵּים וּמִצְרֵי־הָיָה: ^מבַּמִּדְבָּר בֵּית
הָעֵרְבָה מִדִּין וְסַכְכָּה: ^מוַהֲנַבְשָׁן וְעִיר-הַמֶּלַח וְעִין
גָּדִי עָרִים שֵׁשׁ וּמִצְרֵי־הָיָה: ^מוְאֶת-הַיְבוּסִי יוֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלַם לֹא-יִכְלוּ בְנֵי-יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם וַיֵּשֶׁב
הַיְבוּסִי אֶת-בְּנֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

טז ^אוַיֵּצֵא הַגּוֹרֵל לְבְנֵי יוֹסֵף מִיִּרְדֵּן יְרִיחוֹ לְמִי
יְרִיחוֹ מִזְרַחָה הַמִּדְבָּר עַל־הַ מִירְיָחוֹ בְּהָר בֵּית-אֵל:
וַיֵּצֵא מִבֵּית-אֵל לְוִזָּה וְעֵבֶר אֶל-גָּבּוֹל הָאֲרָפִי
עֶטְרוֹת: ^אוַיִּרְדֵּי־לָמָּה אֶל-גָּבּוֹל הַיַּפְלֹטִי עַד גָּבּוֹל
בֵּית-חֹרֶן תַּחְתּוֹן וְעַד-גִּזְרָה וְהָיוּ תִצְאָתוֹ יָמָה:
וַיִּנְחְלוּ בְנֵי-יוֹסֵף מִנְּשָׂה וְאַפְרָיִם: ^אוַיְהִי גָבּוֹל בְּנֵי-
אֲפְרָיִם לְמִשְׁפַּחְתָּם וַיְהִי גָבּוֹל נַחֲלָתָם מִזְרַחָה
עֶטְרוֹת אֲדָר עַד-בֵּית חֹרֶן עַל־יוֹן: ^אוַיֵּצֵא הַגָּבּוֹל
הַיָּמָה הַמְּכַמֶּתֶת מִצְפּוֹן וְנֹסֵב הַגָּבּוֹל מִזְרַחָה תֵּאֲנַת
שִׁלָּה וְעֵבֶר אוֹתוֹ מִמִּזְרַח יְנוֹחָה: ^אוַיִּרְדֵּ מִיְנוֹחָה
עֶטְרוֹת וְנַעֲרָתָה וּפְגַע בִּירִיחוֹ וַיֵּצֵא הַיִּרְדֵּן:
מִתַּפְּסוֹת יֵלֶךְ הַגָּבּוֹל לָמָּה נַחֲלָה קָנָה וְהָיוּ תִצְאָתוֹ
הַיָּמָה זֹאת נַחֲלָת מִטָּה בְּנֵי-אֲפְרָיִם לְמִשְׁפַּחְתָּם:
וְהָעָרִים הַמְּבֻדְלוֹת לְבְנֵי אֲפְרָיִם בְּתוֹךְ נַחֲלָת בְּנֵי-
מִנְּשָׂה כָּל-הָעָרִים וּמִצְרֵי־הָיָה: ^אוְלֹא הוֹרִישׁוּ אֶת-
הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּגִזְרָה וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי בְּקֶרֶב אֲפְרָיִם
עַד-הַיּוֹם הַזֶּה וַיְהִי לְמִסֵּעַבָּד:

יז ^אוַיְהִי הַגּוֹרֵל לְמִטָּה מִנְּשָׂה כִּי-הוּא בְּכוֹר יוֹסֵף
לְמַכִּיר בְּכוֹר מִנְּשָׂה אָבִי הַגִּלְעָד כִּי הוּא הָיָה אִישׁ
מִלְחָמָה וַיְהִי-לוֹ הַגִּלְעָד וְהַבְּשָׁן: ^אוַיְהִי לְבְנֵי
מִנְּשָׂה הַנּוֹתָרִים לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבְנֵי אַבִּיעֶזֶר וּלְבְנֵי-
חֶלֶק וּלְבְנֵי אֲשִׁרְיָאֵל וּלְבְנֵי-שֹׁכֵם וּלְבְנֵי-חֶפְרָה
וּלְבְנֵי שְׁמִידַע אֵלֶּה בְנֵי מִנְּשָׂה בְּנֵי-יוֹסֵף הַזְּכָרִים
לְמִשְׁפַּחְתָּם: ^אוְלַצִּלְפָּחַד בְּנֵי-חֶפְרָה בְּנֵי-גִלְעָד בְּנֵי-
מַכִּיר בְּנֵי-מִנְּשָׂה לֹא-הָיוּ לוֹ בְּנִים כִּי אִם-בָּנוֹת
וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֹתָיו מִחֶלֶה וְנַעֲמָה חַגְלָה מִלְכָּה
וְתַרְצָה: ^אוַתִּקְרָבָנָה לְפָנָי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנָי ו
יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי-נֹון וּלְפָנָי הַנְּשִׂיאִים לֵאמֹר יְ-הוָה צִוָּה
אֶת-מִשְׁנֵה לְתַת־לָנוּ נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֲיָנוּ וַיִּתֵּן לָהֶם
אֶל-פִּי יְ-הוָה נַחֲלָה בְּתוֹךְ אַחֵי אַבִּיהֶן: ^אוַיִּפְּלוּ
חִבְלֵי-מִנְּשָׂה עֶשְׂרֵה לְבָד מֵאֲרֶץ הַגִּלְעָד וְהַבְּשָׁן
אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לַיִּרְדֵּן: ^אכִּי בָנוֹת מִנְּשָׂה נַחֲלוּ נַחֲלָה
בְּתוֹךְ בְּנָיו וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד הִיְתָה לְבְנֵי-מִנְּשָׂה
הַנּוֹתָרִים: ^אוַיְהִי גָבּוֹל-מִנְּשָׂה מֵאֲשֶׁר הַמְּכַמֶּתֶת
אֲשֶׁר עַל-פָּנָי שְׁכֵם וְהַלֶּךְ הַגָּבּוֹל אֶל-לִי-הַיַּמִּין אֶל-
יִשְׁבֵי עֵין תַּפְּסוֹת: ^אלְמִנְּשָׂה הִיְתָה אֶרֶץ תַּפְּסוֹת
וְתַפְּסוֹת אֶל-גָּבּוֹל מִנְּשָׂה לְבְנֵי אֲפְרָיִם: ^אוַיִּרְדֵּ הַגָּבּוֹל
נַחֲלָה קָנָה גִּבְעָה לְנַחֲלָה עָרִים הָאֵלֶּה לְאַפְרָיִם בְּתוֹךְ
עָרֵי מִנְּשָׂה וְגָבּוֹל מִנְּשָׂה מִצְפּוֹן לְנַחֲלָה וַיְהִי
תִצְאָתוֹ הַיָּמָה: ^אגִּבְעָה לְאַפְרָיִם וְצַפּוֹנָה לְמִנְּשָׂה
וַיְהִי הַיָּם גָּבּוֹל וּבְאֲשֶׁר יַפְגַּעוֹן מִצְפּוֹן וּבִישׁוּשְׁכָר
מִמִּזְרַח: ^אוַיְהִי לְמִנְּשָׂה בִישׁוּשְׁכָר וּבְאֲשֶׁר בֵּית-
שָׂאֵן וּבְנוֹתֶיהָ וַיְבַלְעֵם וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת-יִשְׁבֵי דָאָר
וּבְנוֹתֶיהָ וַיִּשְׁבֵי עֵין-דֹר וּבְנוֹתֶיהָ וַיִּשְׁבֵי תַעֲנָךְ
וּבְנוֹתֶיהָ וַיִּשְׁבֵי מַגְדוֹ וּבְנוֹתֶיהָ שְׁלֹשַׁת הַנְּפֹת: ^אוְלֹא
יָכְלוּ בְנֵי מִנְּשָׂה לְהוֹרִישׁ אֶת-הָעָרִים הָאֵלֶּה וַיּוֹאֵל
הַכְּנַעֲנִי לְשֹׁבֵת בְּאֶרֶץ הַזֹּאת: ^אוַיְהִי כִּי חָזְקוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֶת-הַכְּנַעֲנִי לְמַסַּ וְהוֹרֵשׁ לֹא
הוֹרִישׁוּ: ^אוַיִּזְבְּרוּ בְנֵי יוֹסֵף אֶת-יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר
מִדּוּעַ נִתְּמָה לִי נַחֲלָה גּוֹרֵל אַחַד וְחֶבֶל אַחַד וְאֲנִי
עַם-רָב עַד אֲשֶׁר-עַד-כֹּה בְּרַכְנִי יְ-הוָה: ^אוַיֹּאמֶר
אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אִם-עַם-רָב אַתָּה עָלָה לָךְ הַיַּעֲרָה
וּבְרַאתָ לָךְ שָׁם בְּאֶרֶץ הַפְּרָזִי וְהִרְפָּאִים כִּי-אֵץ לָךְ
הַר-אֲפְרָיִם: ^אוַיֹּאמְרוּ בְנֵי יוֹסֵף לֹא-יִמָּצֵא לָנוּ
הָהָר וְרֹכֵב בְּרֹזֶל בְּכָל-הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ-

הַעֲמֵק לְאֲשֶׁר בְּבֵית־שֹׁאֵן וּבְנוֹתֶיהָ וּלְאֲשֶׁר בְּעֵמֶק יִזְרְעֵאל: ^יוַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בֵּית יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם וּלְמְנַשֶּׁה לֵאמֹר עַם־רַב אַתֶּם וְכַח גְּדוֹל לָךְ לֹא־יִהְיֶה לָּךְ גּוֹרֵל אֶחָד: ^יכִּי הֵרַ יְהִי־לָךְ כִּי־יַעַר הוּא וּבְרֵאתוֹ יִהְיֶה לָּךְ תִּצְאָתוֹ כִּי־תוֹרִישׁ אֶת־הַכְּנַעֲנִי כִּי רָכַב בְּרִזְלֵ לֹו כִּי תִזְק הוּא:

יח ^אוַיִּקְהָלוּ כָּל־עַדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁלֵה וַיִּשְׁפִּינוּ שֵׁם אֶת־אֶהֱל מוֹעֵד וְהָאָרֶץ נִכְבְּשָׁה לִפְנֵיהֶם: ^בוַיִּוָּתְרוּ בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא־חָלְקוּ אֶת־נַחֲלָתָם שְׁבַעַה שְׁבָטִים: ^גוַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־אֵנָה אַתֶּם מֵתְרַפִּים לְבוֹא לְרִשֵּׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם: הֲכֹו לָכֶם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים לְשַׁבֵּט וְאֲשַׁלְחֵם וַיִּקְמוּ וַיִּתְּהֻלְכוּ בָּאָרֶץ וַיִּכְתְּבוּ אוֹתָהּ לְפִי נַחֲלָתָם וַיָּבֹאוּ אֵלָי: ^דוְהִתְחַלְקוּ אַתֶּה לְשִׁבְעָה חֲלָקִים יְהוֹדָה יַעֲמֵד עַל־גְּבוּלוֹ מִנְּגַב וּבֵית יוֹסֵף יַעֲמְדוּ עַל־גְּבוּלָם מִצְפּוֹן: ^הוְאַתֶּם תִּכְתְּבוּ אֶת־הָאָרֶץ שְׁבַעַה חֲלָקִים וְהִבְאַתֶּם אֵלָי הַנָּה וַיְרִיתִי לָכֶם גּוֹרֵל פֶּה לִפְנֵי יְ-הוָה אֱ-לֹהֵינוּ: ^וכִּי אִין־חָלַק לְלוּיִם בְּקִרְבְּכֶם כִּי־כִהַגַּת יְ-הוָה נַחֲלָתוֹ וְגַד וּרְאוּכֹן וַחֲצִי שְׁבַט הַמְּנַשֶּׁה לְקַחְו נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְ-הוָה: ^זוַיִּקְמוּ הָאֲנָשִׁים וַיִּלְכוּ וַיִּצְוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַהֲלָכִים לְכַתֵּב אֶת־הָאָרֶץ לֵאמֹר לָכוּ וְהִתְהַלְכוּ בָּאָרֶץ וְכַתְּבוּ אוֹתָהּ וְשׁוּבוּ אֵלָי וּפֹה אֲשַׁלִּיךְ לָכֶם גּוֹרֵל לִפְנֵי יְ-הוָה בְּשֹׁלָה: ^חוַיִּלְכוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּעֲבְרוּ בָּאָרֶץ וַיִּכְתְּבוּהָ לְעָרִים לְשִׁבְעָה חֲלָקִים עַל־סֹפֶר וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה שְׁלָה: ^טוַיִּשְׁלַךְ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ גּוֹרֵל בְּשֹׁלָה לִפְנֵי יְ-הוָה וַיִּחַלֶּק־שֵׁם יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָאָרֶץ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כַּמִּחֲלָקָתָם: ^יוַיַּעַל גּוֹרֵל מִטָּה בְּנֵי־בְנִימִן לְמִשְׁפַּחָתָם וַיִּצְא גְּבוּל גּוֹרֵלָם בֵּין בְּנֵי יְהוּדָה וּבֵין בְּנֵי יוֹסֵף: ^{יא}וַיְהִי לָהֶם הַגְּבוּל לִפְאַת צְפּוֹנָה מִן־הַיַּרְדֵּן וְעַלָּה הַגְּבוּל אֶל־כְּתָף יְרִיחֹו מִצְפּוֹן וְעַלָּה בְּהָר לְמָה וְהָיוּ תִצְאָתוֹ מִדְּבָרָה בֵּית אֶזּוּ: ^{יב}וַעֲבַר מִשֵּׁם הַגְּבוּל לַיִּזְנָה אֶל־כְּתָף לַיִּזְנָה נְגַבָּה הִיא בֵּית־אֵל וַיִּרַד הַגְּבוּל עַטְרוֹת אֲדָר עַל־הָהָר אֲשֶׁר מִנְּגַב לְבֵית־חֶרְוֹן תַּחֲתוֹן: ^{יג}וַתֵּאָר הַגְּבוּל וְנִסַּב לִפְאַת־יָם נְגַבָּה מִן־הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בֵּית־חֶרְוֹן נְגַבָּה וְהָיוּ

תִּצְאָתוֹ אֶל־קְרִית־בְּעַל הִיא קְרִית יַעֲרִים עִיר בְּנֵי יְהוּדָה זֹאת פְּאַת־יָם: ^{יד}וּפְאַת־נְגַבָּה מִקְצֵה קְרִית יַעֲרִים וַיִּצְא הַגְּבוּל לְמָה וַיִּצְא אֶל־מִעְיָן מִי נִפְתּוֹת: ^{טו}וַיִּרַד הַגְּבוּל אֶל־קְצֵה הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי גִי בֶן־הַנֶּם אֲשֶׁר בְּעֵמֶק רְפָאִים צְפּוֹנָה וַיִּרַד גִּי הַנֶּם אֶל־כְּתָף הַיְבוּסִי נְגַבָּה וַיִּרַד עֵינֹו רִגְלֵ: ^{טז}וַתֵּאָר מִצְפּוֹן וַיִּצְא עֵינֹו שְׁמֵשׁ וַיִּצְא אֶל־גְּלִילוֹת אֲשֶׁר־נִכַח מֵעַלָּה אֲדָמִים וַיִּרַד אֶכּוּן בְּהֹן בּוֹר־אוּבּוּ: ^{יז}וַעֲבַר אֶל־כְּתָף מוֹל־הָעֲרָבָה צְפּוֹנָה וַיִּרַד הָעֲרָבָתָה: ^{יח}וַעֲבַר הַגְּבוּל אֶל־כְּתָף בֵּית־חַגְלָה צְפּוֹנָה וְהָיוּ תִצְאֹת הַגְּבוּל אֶל־לְשׁוֹן יָם־הַמֶּלַח צְפּוֹנָה אֶל־קְצֵה הַיַּרְדֵּן נְגַבָּה זֶה גְּבוּל נְגַב: ^{יט}וְהַיַּרְדֵּן יִגְבַּל־אֹתוֹ לִפְאַת־קִדְמָה זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי בְנִימִן לְגְבוּלֹתֶיהָ סָבִיב לְמִשְׁפַּחָתָם: ^כוְהָיוּ הָעָרִים לְמִטָּה בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפַּחוֹתֶיהֶם יְרִיחֹו וּבֵית־חַגְלָה וְעֵמֶק קַצִּיץ: ^{כא}וּבֵּית הָעֲרָבָה וּצְמָרִים וּבֵית־אֵל: ^{כב}וְהָעֵנִים וְהַפְּרָה וְעַפְרָה: ^{כג}וּכְפָר הָעַמְנָה וְהָעַפְנִי וְגַבֵּעַ עָרִים שְׁתֵּים־עָשָׂרָה וַחֲצָרֵיהֶן: ^{כד}וְגִבְעוֹן וְהַרְמָה וּבְאָרוֹת: ^{כה}וְהַמְצִפָּה וְהַכְּפִירָה וְהַמְצָה: ^{כו}וְרָקֶם וּרְפָאֵל וּתְרַאֲלָה: ^{כז}וַיַּעַל הָאֵלֶף וְהַיְבוּסִי הִיא יְרוּשָׁלַם גְּבַעַת קְרִית עָרִים אַרְבַּע־עָשָׂרָה וַחֲצָרֵיהֶן זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי־בְנִימִן לְמִשְׁפַּחָתָם:

יט ^אוַיִּצְא הַגּוֹרֵל הַשְּׁנַיִל לְשִׁמְעוֹן לְמִטָּה בְּנֵי־שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחוֹתָם וַיְהִי נַחֲלָתָם בְּתוֹךְ נַחֲלַת בְּנֵי־יְהוּדָה: ^בוַיְהִי לָהֶם בְּנַחֲלָתָם בְּאֶרֶץ־שִׁבְעַ וּשְׁבַע וּמוֹלָדָה: ^גוַחֲצָר שׁוֹעַל וּבְלָה וְעָצֹם: ^דוְאֶלְתוֹלַד וּבְתוֹל וְחַרְמָה: ^הוְצַקְלָג וּבֵית־הַמְרַפְבוֹת וַחֲצָר סוֹסָה: ^ווּבֵּית לְבָאוֹת וְשְׁרוּחֹן עָרִים שְׁלֹשׁ־עָשָׂרָה וַחֲצָרֵיהֶן: ^זעֵינֹו רַמּוֹן וְעֵתָר וְעָשׂוֹן עָרִים אַרְבַּע וַחֲצָרֵיהֶן: ^חוְכָל־הַחֲצָרִים אֲשֶׁר סָבִיבוֹת הָעָרִים הָאֵלֶּה עַד־בְּעַלַת בְּאֶר רְאֵמַת נְגַב זֹאת נַחֲלַת מִטָּה בְּנֵי־שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחָתָם: ^טמַחְבֵּל בְּנֵי יְהוּדָה נַחֲלַת בְּנֵי שִׁמְעוֹן כִּי־הָיָה חָלַק בְּנֵי־יְהוּדָה רַב מֵהֶם וַיִּנְחְלוּ בְּנֵי־שִׁמְעוֹן בְּתוֹךְ נַחֲלָתָם: ^יוַיַּעַל הַגּוֹרֵל הַשְּׁלִישִׁי לְבְנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחָתָם וַיְהִי גְבוּל נַחֲלָתָם עַד־שָׁרִיד: ^{יא}וַעַלָּה גְבוּלָם לַיִּמָּה וּמֵרַעְלָה וּפְגַע בְּדַבְּשָׁת וּפְגַע אֶל־הַנְּחַל אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי

יִקְנֹעִם: וַיָּשָׁב מִשְׁרִיד קִדְמָה מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ עַל־
גְּבוּל פְּסָלֹת תְּבַר וַיֵּצֵא אֶל־הַדְּבָרֹת וְעָלָה יָפִיעַ:
וַיִּמְשֹׁם עֹבֵר קִדְמָה מִזְרָחָה אֶתְּהָ חֶפֶר עֲתָה קָצִין
וַיֵּצֵא רִמּוֹן הַמֵּתָאָר הַנּוֹעָה: וַיִּנְסַב אֹתוֹ הַגְּבוּל
מִצְפּוֹן חֲנָתוֹן וְהָיוּ תִצְאָתָיו גַּי יִפְתַּח־אֵל: וַיִּקְטַט
וַיִּהְיֶה לְשִׁמְרוֹן וַיִּדְאָלָה וּבֵית לֶחֶם עָרִים שְׁתֵּים־
עֶשְׂרֵה וַחֲצָרֵיהֶן: וַזֹּאת נַחֲלַת בְּנֵי־זְבוּלָן
לְמִשְׁפַּחֹתָם הָעָרִים הָאֵלֶּה וַחֲצָרֵיהֶן: לִישֻׁשׁכָּר
יֵצֵא הַגּוֹרֵל הָרְבִיעִי לְבְנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְמִשְׁפַּחֹתָם:
וַיִּהְיֶה גְבוּלָם יִזְרְעֵאלָה וְהַפְּסוּלֹת וְשׁוּגָם:
וַיַּחֲפְרִים וְשִׂיאָן וְאַנְחֶרֶת: וְהַרְבִּית וְקִשְׁיוֹן
וְאַבְצִין: וַיִּרְמַת וְעִיר־גְּגָיִם וְעִיר חֲדָה וּבֵית פֶּצֶצִין:
וַיִּפְגַּע הַגְּבוּל בְּתַבּוֹר וְשַׁחֲצִימָה וּבֵית שָׁמֶשׁ וְהָיוּ
תִצְאוֹת גְּבוּלָם הַיַּרְדֵּן עָרִים שֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה
וַחֲצָרֵיהֶן: וַזֹּאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־יִשְׁשַׁכָּר
לְמִשְׁפַּחֹתָם הָעָרִים וַחֲצָרֵיהֶן: וַיֵּצֵא הַגּוֹרֵל
הַחֲמִישִׁי לְמַטֵּה בְנֵי־אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחֹתָם: וַיִּהְיֶה
גְּבוּלָם חֲלֻקַּת וַחֲלֵי וּבָטוֹן וְאַכְשָׁף: וַיִּשְׁלַח
וְעַמְּעֵד וּמִשְׁאֵל וּפְגַע בְּכַרְמֵל הַלְּמָה וּבְשִׁיחֹר
לְבָנָת: וַיָּשָׁב מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ בֵּית דָּגוֹן וּפְגַע בְּזַבְלוֹן
וּבְגַי יִפְתַּח־אֵל צְפוּנָה בֵּית הַעֲמָק וּנְעִיאֵל וַיֵּצֵא
אֶל־כְּבוֹל מִשְׁמֵאֵל: וַיַּעֲבְרוּ וּרְחָב וַחֲמוֹן וְקִנְנָה עַד
צִידוֹן רַבָּה: וַיָּשָׁב הַגְּבוּל הָרְמָה וְעַד־עִיר מִבְּצָר־
צָר וַיָּשָׁב הַגְּבוּל חֲסֵה וְהָיוּ תִצְאָתָיו הַיְמָה מִתְּבַל
אֲכַזִּיבָה: וְעַמָּה וְאַפְקָ וּרְחָב עָרִים עֶשְׂרִים וּשְׁתֵּים
וַחֲצָרֵיהֶן: וַזֹּאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־אֲשֵׁר לְמִשְׁפַּחֹתָם
הָעָרִים הָאֵלֶּה וַחֲצָרֵיהֶן: לְבְנֵי נַפְתָּלִי יֵצֵא הַגּוֹרֵל
הַשִּׁשִּׁי לְבְנֵי נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחֹתָם: וַיִּהְיֶה גְבוּלָם
מִחֻלָּה מֵאֵלּוֹן בְּצַעֲנָנִים וְאַדְמֵי הַנֶּקֶב וַיִּבְנֹאֵל עַד־
לְקוּם וַיִּהְיֶה תִצְאָתָיו הַיַּרְדֵּן: וַיָּשָׁב הַגְּבוּל לְמָה
אַזְנוֹת תְּבּוֹר וַיֵּצֵא מִשָּׁם חוּקָקָה וּפְגַע בְּזַבְלוֹן
מִנְּגַב וּבְאֲשֵׁר פְּגַע מִיָּם וּבִיהוּדָה הַיַּרְדֵּן מִזְרַח
הַשָּׁמֶשׁ: וַיַּעֲרִי מִבְּצָר הַצְּדִים צָר וַחֲמַת רַקַּת
וּכְנֶרֶת: וַיִּבְנֵה וְהָרְמָה וַחֲצוֹר: וַיִּקְדַּשׁ וְאַדְרָעִי
וְעִיר חֲצוֹר: וַיִּירָאוּן וּמַגְדֹּל־אֵל תְּרָם וּבֵית־עֲנַת
וּבֵית שָׁמֶשׁ עָרִים תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה וַחֲצָרֵיהֶן: וַזֹּאת
נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־נַפְתָּלִי לְמִשְׁפַּחֹתָם הָעָרִים
וַחֲצָרֵיהֶן: לְמַטֵּה בְנֵי־זָדוֹן לְמִשְׁפַּחֹתָם יֵצֵא הַגּוֹרֵל

הַשְּׁבִיעִי: וַיִּהְיֶה גְבוּל נַחֲלָתָם צָרְעָה וְאַשְׁתָּאוֹל
וְעִיר שָׁמֶשׁ: וַיִּשְׁעַלְבִּין וְאַיְלוֹן וַיִּתְלָה: וַיִּאִילוֹן
וַחֲמַנְתָּה וְעַקְרוֹן: וַיִּתְלָקָה וּגְבַתוֹן וּבַעֲלָת:
וַיִּתְד וּבְנֵי־בָרֶק וְגַת־רִמּוֹן: וַיִּמֵּי הַיַּרְדֵּן וְהַרְקוֹן
עַם־הַגְּבוּל מוֹל יָפוֹ: וַיֵּצֵא גְבוּל־בְּנֵי־זָדוֹן מִהֶם
וַיַּעֲלוּ בְנֵי־זָדוֹן וַיִּלְחַמוּ עִם־לִשָּׁם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ ו
וַיָּפוּ אוֹתָהּ לְפִי־חֶרֶב וַיִּרְשׁוּ אוֹתָהּ וַיָּשָׁבוּ בָּהּ
וַיִּקְרָאוּ לְלִשָּׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם: וַזֹּאת נַחֲלַת
מַטֵּה בְנֵי־זָדוֹן לְמִשְׁפַּחֹתָם הָעָרִים הָאֵלֶּה וַחֲצָרֵיהֶן:
וַיִּכְלוּ לְנַחֲל־אֶת־הָאָרֶץ לְגְבוּל־תְּלִיָּה וַיִּתְּנוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל נַחֲלָה לַיהוֹשֻׁעַ בּוֹ־נֹון בְּתוֹכָם: עַל־פִּי
יְ־הוָה נִתְּנוּ לוֹ אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאֵל אֶת־תְּמַנַּת־
סָרַח בְּהָר אֲפְרַיִם וַיִּבְנֶה אֶת־הָעִיר וַיָּשָׁב בָּהּ:
וְאֵלֶּה הַנַּחֲלֹת אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֲלֵעָזָר הַכֹּהֵן וַיִּהְיוּשֻׁעַ
בּוֹ־נֹון וְרֵאשִׁי הָאָבוֹת לְמַטּוֹת בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל בְּגוֹרֵל בְּשִׁלָּה לְפָנָי יְ־הוָה פִּתַּח אֶהְלֵךְ
מוֹעֵד וַיִּכְלוּ מִחֻלָּה אֶת־הָאָרֶץ:

כ וַיִּדְבַר יְ־הוָה אֶל־יהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר: בְּדַבַּר אֶל־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תְּנוּ לָכֶם אֶת־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר־
דִּבַּרְתִּי אֵלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה: לְנוֹס שְׁמָה רוּצֵחַ
מִפֶּה־גִּפְשׁ בְּשִׁגְגָה בְּבַל־יִדְעַת וְהָיוּ לָכֶם לְמִקְלָט
מִגְּאֵל הַדָּם: וְנָס אֶל־אֲחֵת וּמִהָעָרִים הָאֵלֶּה וְעָמַד
פִּתַּח שַׁעַר הָעִיר וְדַבַּר בְּאָזְנֵי זִקְנֵי־הָעִיר הֵיא
אֶת־דְּבָרָיו וְאַסְפּוּ אוֹתוֹ הָעִירָה אֵלֵיהֶם וְנִתְּנוּ־לוֹ
מְקוֹם וַיָּשָׁב עִמָּם: וְכִי יִרְדֶּה גְּאֵל הַדָּם אַחֲרָיו
וְלֹא־יִסְגְּרוּ אֶת־הָרֹצֵחַ בְּיָדוֹ כִּי בְבַל־יִדְעַת הִכָּה
אֶת־רֹעֵהוּ וְלֹא־שָׁנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוּל שְׁלִשׁוֹם:
וַיָּשָׁב וּבְעִיר הֵיא עַד־עַמְדוֹ לְפָנָי הָעֵדָה
לְמִשְׁפָּט עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים
הָהֵם אִזּוֹ וַיָּשׁוּב הָרוּצֵחַ וּבָא אֶל־עִירוֹ וְאֶל־בֵּיתוֹ
אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר־נָס מִשָּׁם: וַיִּקְדָּשׁוּ אֶת־קֹדֶשׁ
בְּגִלְגַּל בְּהָר נַפְתָּלִי וְאֶת־שִׁכְּם בְּהָר אֲפְרַיִם וְאֶת־
קְרִיַת אַרְבַּע הִיא חֲבָרוֹן בְּהָר יְהוּדָה: וַיִּמְעָבֵר
לַיַּרְדֵּן וַיִּרְיֹחוּ מִזְרָחָה נִתְּנוּ אֶת־בְּצָר בַּמִּדְבָּר
בְּמִישַׁר מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וְאֶת־רֵאמֹת בְּגִלְעָד מִמַּטֵּה־
גָּד וְאֶת־גּוֹלָן בְּבָשָׁן מִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה: אֵלֶּה הָיוּ עָרֵי
הַמוֹעֵדָה לְכָל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הֹגֵר בְּתוֹכָם לְנוֹס

שָׁמָּה כָּל־מִכֶּה־גּוֹפֵשׁ בַּשָּׂגָה וְלֹא יָמוּת בְּיַד גֹּאֲלֵהֶם עַד־עֲמֹדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה:

כֹּא וַיִּגְשׁוּ רֵאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם אֶל־אֱלֻעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן וְאֶל־רֵאשֵׁי אֲבוֹת הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיַּדְבְּרוּ אֵלֵיהֶם בְּשִׁלְהַ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן לֵאמֹר יִּהְיֶה צִוְּהָ בְּיַד־מֹשֶׁה לְתַת־לָנוּ עָרִים לְשִׁבְתָּ וּמִגְרָשֵׁיהֶן לְבִהֲמֹתֵינוּ: וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם מִנְחַלְתָּם אֶל־פִּי יִּהְיֶה אֶת־הָעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת־מִגְרָשֵׁיהֶן: וַיֵּצֵא הַגּוֹרֵל לְמִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲנִי וַיְהִי לִבְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן מִן־הַלְוִיִּם מִמִּטֵּה יְהוֹדָה וּמִמִּטֵּה הַשִּׁמְעוֹנִי וּמִמִּטֵּה בְנִימִן בַּגּוֹרֵל עָרִים שְׁלֹשׁ עָשָׂרָה: וְלִבְנֵי קָהַת הַנּוֹתְרִים מִמִּשְׁפַּחַת מִטֵּה־אֶפְרַיִם וּמִמִּטֵּה־דָן וּמִחֲצֵי מִטֵּה מְנַשֶּׁה בַּגּוֹרֵל עָרִים עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ עָשָׂר: וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפַּחַת מִטֵּה־יִשְׁשַׁכָּר וּמִמִּטֵּה־אָשֶׁר וּמִמִּטֵּה נַפְתָּלִי וּמִחֲצֵי מִטֵּה מְנַשֶּׁה בְּבִשְׁן בַּגּוֹרֵל עָרִים שְׁלֹשׁ עָשָׂרָה: לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפַּחַתָּם מִמִּטֵּה רְאוּבֵן וּמִמִּטֵּה־גַד וּמִמִּטֵּה זְבוּלֹן עָרִים שְׁתֵּים עָשָׂרָה: וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם אֶת־הָעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת־מִגְרָשֵׁיהֶן כַּאֲשֶׁר צִוְּהָ יִּהְיֶה בְּיַד־מֹשֶׁה בַּגּוֹרֵל: וַיִּתְּנוּ מִמִּטֵּה בְנֵי יְהוֹדָה וּמִמִּטֵּה בְנֵי שִׁמְעוֹן אֶת הָעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־יִקְרָא אֹתָהֶן בְּשֵׁם: וַיְהִי לִבְנֵי אֶהֱרֹן מִמִּשְׁפַּחַת הַקֹּהֲנִי מִבְּנֵי לְוִי פִּי לָהֶם הָיָה הַגּוֹרֵל רֵאשִׁינָה: וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־קַרְיַת אַרְבַּע אַבְי הָעֲנוּקָה הִיא חֶבְרוֹן בְּהָר יְהוּדָה וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ סְבִיבֹתֶיהָ: וְאֶת־שִׁדְדָה הָעִיר וְאֶת־חֲצִרְיָה גִתֵּנוּ לְכָל־בֶּן־יִפְנֶה בְּאֶחָזְתוֹ: וְלִבְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן גִּתֵּנוּ אֶת־עִיר מִקְלַט הַרְצָח אֶת־חֶבְרוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־לִבְנֶה וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: וְאֶת־יִתְרֵל וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־אֲשֶׁת־מֵעַ וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: וְאֶת־חֶלֶן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־דָּבָר וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: וְאֶת־עֵיִן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־יִטָּה וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־בֵּית שֹׁמֵשׁ וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים תְּשַׁע מֵאֹת שָׁנֵי הַשְּׁבֻטִים הָאֵלֶּה: וּמִמִּטֵּה בְנִימִן אֶת־גִּבְעוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־גִּבְעָה וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־עַלְמוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע: וְכָל־עָרֵי בְנֵי־אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים שְׁלֹשׁ־עָשָׂרָה עָרִים וּמִגְרָשֵׁיהֶן: וְלִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־קָהַת הַלְוִיִּם

הַנּוֹתְרִים מִבְּנֵי קָהַת וַיְהִי עָרֵי גּוֹרֵלִם מִמִּטֵּה אֶפְרַיִם: וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־עִיר מִקְלַט הַרְצָח אֶת־שֹׁכֵם וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ בְּהָר אֶפְרַיִם וְאֶת־גִּזְרֵל וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: וְאֶת־קִבְצִיִּם וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־בֵּית חוֹרֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע: וּמִמִּטֵּה־דָן אֶת־אֶלְתָּקָא וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־גִּבְתוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: אֶת־אֵילוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־גַּת־רַמּוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע: וּמִמִּשְׁפַּחַת מִטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־תַּעֲנֹךְ וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־גַּת רַמּוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים שְׁתֵּים עָשָׂר: וְכָל־עָרֵי עֶשְׂרֵם וּמִגְרָשֵׁיהֶן לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי־קָהַת הַנּוֹתְרִים: וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפַּחַת הַלְוִיִּם מִחֲצֵי מִטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־עִיר מִקְלַט הַרְצָח אֶת־גּוֹלָן בְּבִשְׁן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־בְּעִשְׁתָּרָה וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים שְׁתֵּים עָשָׂר: וּמִמִּטֵּה יִשְׁשַׁכָּר אֶת־קִשְׁיוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־דְּבָרָת וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: אֶת־יֵרֵמוֹת וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־עֵיִן גִּנְיִם וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע: וּמִמִּטֵּה אָשֶׁר אֶת־מִשְׁאֵל וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־עַבְדוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: אֶת־חֶלְקָת וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־רְחֵב וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע: וּמִמִּטֵּה נַפְתָּלִי אֶת־עִיר מִקְלַט הַרְצָח אֶת־קֹדֶשׁ בְּגִלְיָל וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־חַמַּת דָּאֵר וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־קַרְתָּן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים שְׁלֹשׁ: וְכָל־עָרֵי הַגֵּרְשָׁנִי לְמִשְׁפַּחַתָּם שְׁלֹשׁ־עָשָׂרָה עִיר וּמִגְרָשֵׁיהֶן: וְלִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי־מְרָרִי הַלְוִיִּם הַנּוֹתְרִים מֵאֵת מִטֵּה זְבוּלֹן אֶת־יִקְנָעִם וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־קַרְתָּה וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: אֶת־דְּמָנָה וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־נֶהְלֵל וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע: וּמִמִּטֵּה־גַד אֶת־עִיר מִקְלַט הַרְצָח אֶת־רַמַּת בְּגִלְעָד וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ וְאֶת־מִתְנַיִם וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ: אֶת־חֲשַׁבּוֹן וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ אֶת־יַעֲזָר וְאֶת־מִגְרָשָׁהּ כָּל־עָרִים אַרְבַּע: וְכָל־הָעָרִים לִבְנֵי מְרָרִי לְמִשְׁפַּחַתָּם הַנּוֹתְרִים מִמִּשְׁפַּחַת הַלְוִיִּם וַיְהִי גּוֹרֵלִם עָרִים שְׁתֵּים עָשָׂרָה: וְכָל עָרֵי הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ אֶחָזְתָּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָרִים אַרְבַּעִים וּשְׁמֹנֶה וּמִגְרָשֵׁיהֶן: וְהָיָה הָעָרִים הָאֵלֶּה עִיר עִיר וּמִגְרָשֵׁיהֶן סְבִיבֹתֶיהָ כֹּן לְכָל־הָעָרִים הָאֵלֶּה: וַיִּתְּנוּ יִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל אֶת־כָּל־הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְתַת לְאֲבוֹתָם וַיִּרְשׁוּהָ וַיֵּשְׁבוּ בָּהּ: וַיִּנְיַח יִּהְיֶה לָהֶם

מסביב ככל אשר נשבע לאבותם ולא עמד איש בפניהם מפל איביהם את כל איביהם נתן י-הוה בידם: לא נפל דבר מפל הדבר הטוב אשר דבר י-הוה אל בית ישראל הכל בא:

כב אז יקרא יהושע לראובני ולגדי ולחצי מטה מנשה: ויאמר אליהם אתם שמרתם את פל אשר צוה אתכם משה עבד י-הוה ותשמעו בקולי לכל אשר צויתי אתכם: לא עזבתם את אחיכם זה ימים רבים עד היום הנה ושמרתם את משמרת מצות י-הוה א-להיכם: ועתה הניח י-הוה א-להיכם לאחיכם כאשר דבר להם ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם אל ארץ אחזתכם אשר נתן לכם משה עבד י-הוה בעבר הירדן: רקו שמרו מאד לעשות את המצוה ואת התורה אשר צוה אתכם משה עבד י-הוה לאהבה את י-הוה א-להיכם וללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו ולדבקה בו ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם: ויברכם יהושע וישלחם וילכו אל אהליהם: ולחצי ושבט המנשה נתן משה בפשוט ולחציו נתן יהושע עם אחיהם בעבר הירדן ימה וגם פי שלחם יהושע אל אהליהם ויברכם: ויאמר אליהם לאמר בנכסים רבים שובו אל אהליכם ובמקנה רב מאד בכסף ובזהב ובנחשת ובברזל ובשלמות הרבה מאד חלקו שלל איביכם עם אחיכם: וישבו וילכו בני ראובן ובני גד וחצי ושבט המנשה מאת בני ישראל משלה אשר בארץ פנעו ללכת אל ארץ הגלעד אל ארץ אחזתם אשר נאחזו בה על פי י-הוה ביד משה: ויבאו אל גלילות הירדן אשר בארץ פנעו ויבנו בני ראובן ובני גד וחצי ושבט המנשה שם מזבחת על הירדן מזבחת גדול למראה: וישמעו בני ישראל לאמר הנה בנו בני ראובן ובני גד וחצי ושבט המנשה את המזבחת אל מול ארץ פנעו אל גלילות הירדן אל עבר בני ישראל: וישמעו בני ישראל ויקהלו פליעת בני ישראל שללה לעלות עליהם לצבא: וישלחו בני ישראל אל בני ראובן ואל בני גד ואל חצי ושבט מנשה אל ארץ הגלעד

את פינחס בן אלעזר הכהן: ועשרה נשאים עמו נשיא אחד נשיא אחד לבית אב לכל מטות ישראל ואיש ראש בית אבותם המה לאלפי ישראל: ויבאו אל בני ראובן ואל בני גד ואל חצי ושבט מנשה אל ארץ הגלעד וידברו אתם לאמר: כה אמרו כל עדת י-הוה מה המעל הזה אשר מעלתם בא-להי ישראל לשוב היום מאחרי י-הוה בבנותכם לכם מזבחת למרדכם היום בי-הוה: המעט לנו את עון פעור אשר לא הטורנו ממנו עד היום הנה ויהי הנגף בעדת י-הוה: ואתם תשובו היום מאחרי י-הוה והלה אתם תמרדו היום בי-הוה ומחר אל כל עדת ישראל יקצה: ואף אם טמאה ארץ אחזתכם עברו לכם אל ארץ אחזת י-הוה אשר שכנו שם משכן י-הוה והאחזו בתוכנו ובי-הוה אל תמרדו ואתנו אל תמרדו בבנותכם לכם מזבחת מבלעדי מזבחת י-הוה א-להינו: הלא עכנ בן זרח מעל מעל בחרם ועל כל עדת ישראל הנה קצה והוא איש אחד לא גוע בעונו: ויענו בני ראובן ובני גד וחצי ושבט המנשה וידברו את ראשי אלפי ישראל: אל א-להים י-הוה אל א-להים י-הוה הוא ידע וישראל הוא ידע אם במרד ואם במעל בי-הוה אל תושיענו היום הנה: לבנות לנו מזבחת לשוב מאחרי י-הוה ואם להעלות עליו עולה ומנחה ואם לעשות עליו זבחי שלמים י-הוה הוא יבקש: ואם לא מדאגה מדבר עשינו את זאת לאמר מחר יאמרו בניכם לבנינו לאמר מה לכם ולי-הוה א-להי ישראל: והגבול נתן י-הוה ביננו וביניכם בני ראובן ובני גד את הירדן איו לכם חלק בי-הוה והשביתו בניכם את בנינו לבלתי ירא את י-הוה: ונאמר נעשה נא לנו לבנות את המזבחת לא לעולה ולא לזבח: כפי עד הוא ביננו וביניכם ובין דרותינו אחרינו לעבד את עבדת י-הוה לפניו בעלותינו ובזבחינו ובשלמינו ולא יאמרו בניכם מחר לבנינו איו לכם חלק בי-הוה: ונאמר והנה פי יאמרו אלינו ואל דרתינו מחר ואמרנו ראו את מבנית מזבחת י-הוה אשר עשו

אבותינו לא לעולה ולא לזבח פייעז הוא בינינו
וביניכם: ^טתלילה לנו ממנו למרד בי-הוה ולשוב
היום מאחרי י-הוה לבנות מזבח לעלה למנחה
ולזבח מלבד מזבח י-הוה א-להינו אשר לפני
משכנו: ^יוישמע פינחס הכהן ונשיאי העדה
וראשי אלפי ישראל אשר אתו את-הדברים
אשר דברו בני-ראובן ובני-גד ובני מנשה וייטב
בעיניהם: ^{יא}ויאמר פינחס בן-אלעזר הכהן אל-
בני-ראובן ואל-בני-גד ואל-בני מנשה
היום ידענו כי-בתוכנו י-הוה אשר לא-מעלתם
בי-הוה המעל הזה אז הצלתם את-בני ישראל
מיד י-הוה: ^{יב}וישב פינחס בן-אלעזר
הכהן והנשיאים מאת בני-ראובן ומאת בני-גד
מארץ הגלעד אל-ארץ פגע אל-בני ישראל
וישבו אותם דבר: ^{יג}וייטב הדבר בעיני בני
ישראל ויברכו א-להים בני ישראל ולא אמרו
לעלות עליהם לצבא לשחת את-הארץ אשר
בני-ראובן ובני-גד ישבים בה: ^{יד}ויקראו בני-
ראובן ובני-גד למזבח פי עז הוא בינתינו פי
י-הוה הא-להים:

כג ^{טז}וייהי מימים רבים אחרי אשר-הגית י-הוה
לישראל מפל-איביהם מסביב ויהושע זקן בא
בימים: ^{יז}ויקרא יהושע לכל-ישראל לזקניו
ולראשיו ולשפטיו ולשטריו ויאמר אלהם אני
זקנתי באתי בימים: ^{יח}ואתם ראיתם את כל-אשר
עשה י-הוה א-להיכם לכל-הגוים האלה מפניכם
פי י-הוה א-להיכם הוא הגליתם לכם: ^{יט}ראו הפלתי
לכם את-הגוים הנשארים האלה בנחלה
לשבטיכם מן-הירדן וכל-הגוים אשר הכרתי
ותים הגדול מבוא השמש: ^כוי-הוה א-להיכם
הוא יהדפם מפניכם והוריש אתם מלפניכם
וירשתם את-ארצם כאשר דבר י-הוה א-להיכם
לכם: ^{כא}ותזקתם מאד לשמר ולעשות את כל-
הכתוב בספר תורת משה לבלתי סור-ממנו ימין
ושמאול: ^{כב}לבלתי-בא בגוים האלה הנשארים
האלה אתכם ובשם א-להיהם לא-תזכירו ולא
תשביעו ולא תעבדום ולא תשתחוו להם: ^{כג}פי
אם-בי-הוה א-להיכם תדבקו כאשר עשיתם עז

היום הזה: ^אויורש י-הוה מפניכם גוים גדלים
ועצומים ואתם לא-עמד איש בפניכם עד היום
הזה: ^באיש-אחד מכם ירדה-אלה פי י-הוה
א-להיכם הוא הגליתם לכם כאשר דבר לכם:
^גונשמרתם מאד לנפשתיכם לאהבה את-י-הוה
א-להיכם: ^דפי י-הוה אם-שוב תשובו ודבקתם בלתי-
הגוים האלה הנשארים האלה אתכם והתחנתם
בהם ובאתם בהם והם בכם: ^הידוע תדעו פי לא
יוסיף י-הוה א-להיכם להוריש את-הגוים האלה
מלפניכם והיו לכם לפח ולמוקש ולשטט
בצדיכם ולצננים בעיניכם עד-אבדכם מעל
האדמה הטובה הזאת אשר נתן לכם י-הוה
א-להיכם: ^ווהנה אנכי הולך היום בדרך כל-
הארץ וידעתם בכל-לבבכם ובכל-נפשכם פי לא-
נפל דבר אחד מכל ו הדברים הטובים אשר דבר
י-הוה א-להיכם עליכם הפל באו לכם לא-נפל
ממנו דבר אחד: ^זוהיה כאשר-בא עליכם כל-
הדבר הטוב אשר דבר י-הוה א-להיכם אליכם כן
יביא י-הוה עליכם את כל-הדבר הרע עד-
השמידו אותכם מעל האדמה הטובה הזאת אשר
נתן לכם י-הוה א-להיכם: ^חבצעברכם את-ברית
י-הוה א-להיכם אשר צוה אתכם והלכתם
ועבדתם א-להים אחרים והשתחיתם להם וחרה
אפי-הוה בכם ואבדתם מהרה מעל הארץ
הטובה אשר נתן לכם:

כד ^טויאסף יהושע את-כל-שבטי ישראל שכמה
ויקרא לזקני ישראל ולראשיו ולשפטיו
ולשטריו ויתיצבו לפני הא-להים: ^יויאמר
יהושע אל-כל-העם פה-אמר י-הוה א-להי
ישראל בעבר הנחר ישבו אבותיכם מעולם תרח
אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו א-להים אחרים:
^{יא}ואקח את-אביכם את-אברהם מעבר הנחר ואולף
אתו בכל-ארץ פגען וארבה את-נרעו ואתו-לו
את-יצחק: ^{יב}ואתו ליצחק את-יעקב ואת-עשו
ואתו לעשו את-הר שעיר לרשת אותו ויעקב
ובניו ירדו מצרים: ^{יג}ואשליח את-משה ואת-אהרן
ואנה את-מצרים כאשר עשיתי בקרבן ואתר
הוצאתי אתכם: ^{יד}ואוציא את-אבותיכם ממצרים

וּתְבֹאוּ הַיָּמָה וַיִּרְדְּפוּ מִצָּרִים אַחֲרֵי אֲבוֹתֵיכֶם
 בָּרֶכֶב וּבַפָּרָשִׁים יַם־סוּף: ַוַיִּצְעֲקוּ אֱלֹהֵי־הוֹה
 וַיִּשָּׂם מֵאֵל בֵּינֵיכֶם | וּבֵין הַמִּצְרִים וַיָּבֵא עָלָיו
 אֶת־הַיָּם וַיִּכְסְהוּ וַתִּרְאִינָה עֵינֵיכֶם אֶת אֲשֶׁר־
 עָשִׂיתִי בַּמִּצְרַיִם וַתִּשְׁבּוּ בַּמִּדְבָּר יָמִים רַבִּים:
 ַוַּאֲבִיָּא אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בָּעֵבֶר
 הַיַּרְדֵּן וַיִּלַּחֲמוּ אִתְּכֶם וַאֲתֹן אוֹתָם בַּיַּדְכֶם וַתִּירָשׁוּ
 אֶת־אֶרֶצָם וְאֲשַׁמִּידֶם מִפְּנֵיכֶם: ַוַיִּקָּם בָּלַק בֶּן־
 צָפוּר מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא
 לְבָלָעַם בֶּן־בְּעוֹר לְקַלֵּל אֶתְכֶם: ַוְלֹא אָבִיתִי לְשִׁמְעַ
 לְבָלָעַם וַיִּבְרַךְ בְּרוּךְ אַתְּכֶם וְאַצֵּל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ:
 ַוַתִּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַתְּבֹאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וַיִּלַּחֲמוּ
 בָכֶם בַּעֲלֵי־יְרִיחוֹ הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי
 וְהַגְּרָגָשִׁי הַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וַאֲתֹן אוֹתָם בַּיַּדְכֶם:
 ַוַּאֲשַׁלַּח לְפָנֵיכֶם אֶת־הַצֹּרְעָה וַתִּגְרַשׁ אוֹתָם
 מִפְּנֵיכֶם שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי לֹא בַחֲרַבָּה וְלֹא
 בַקְּשֵׁתָד: ַוַּאֲתֹן לָכֶם אֶרֶץ | אֲשֶׁר לֹא־יִגְעַת בָּהּ
 וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא־בְנִיתֶם וַתִּשְׁבּוּ בָהֶם כְּרָמִים
 וְזִיתִים אֲשֶׁר לֹא־נִטְעַתֶם אִתְּם אֲכָלִים: ַוַעֲתָה
 יִרְאוּ אֶת־יְהוָה וְעַבְדוּ אוֹתוֹ בַּתְּמִים וּבְאֵמֶת
 וְהִסִּירוּ אֶת־אֱלֹהֵי אֲשֶׁר עִבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בָּעֵבֶר
 הַנֶּהָר וּבַמִּצְרַיִם וְעַבְדוּ אֶת־יְהוָה: ַוְאִם רָע
 בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה בַּחֲרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת־
 מִי תַעֲבֹדוּן אִם אֶת־אֱלֹהֵי אֲשֶׁר־עַבְדוּ
 אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר מֵעַבְר הַנֶּהָר וְאִם אֶת־אֱלֹהֵי
 הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר אִתְּם יֹשְׁבִים בְּאֶרֶץ וְאֲנֹכִי וּבֵיתִי
 נַעֲבֹד אֶת־יְהוָה: ַוַיַּעַן הָעָם וַיֹּאמְרוּ חָלִילָה לָנוּ
 מֵעֹזב אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד אֱלֹהֵים אַחֲרַיִם: ַכִּי
 י־הוֹה אֱלֹהֵינוּ הוּא הַמַּעֲלָה אֶתְנוּ וְאֶת־אֲבוֹתֵינוּ
 מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים וְאֲשֶׁר עָשָׂה לְעֵינֵינוּ
 אֶת־הָאֲתוֹת הַגְּדוֹלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמְרוּנוּ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ
 אֲשֶׁר הִלְכְנוּ בָּהּ וּבְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר עִבְרָנוּ
 בְּקֶרְבָּם: ַוַיִּגְרַשׁ יְהוָה אֶת־כָּל־הָעַמִּים וְאֶת־

הָאֱמֹרִי יֹשֵׁב הָאֶרֶץ מִפְּנֵינוּ גַם־אֲנַחְנוּ נַעֲבֹד אֶת־
 יְהוָה כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ: ַוַיֹּאמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם
 לֹא תוֹכְלוּ לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה כִּי־אֱלֹהִים קְדוֹשִׁים
 הוּא אֶל־קְנוֹא הוּא לֹא־יִשָּׂא לְפָשַׁעְכֶם
 וּלְחַטֹּאתֵיכֶם: ַכִּי תַעֲזֹבוּ אֶת־יְהוָה וְעַבַדְתֶּם
 אֱלֹהֵי נֹכַר וְשָׁב וְהִרַע לָכֶם וְכִלְה אֶתְכֶם אַחֲרֵי
 אֲשֶׁר־הֵיטִיב לָכֶם: ַוַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֹא
 כִּי אֶת־יְהוָה נַעֲבֹד: ַוַיֹּאמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם
 עַדִּים אִתְּם בָּכֶם כִּי־אַתֶּם בַּחֲרַתֶּם לָכֶם אֶת־יְהוָה
 לַעֲבֹד אוֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ עַדִּים: ַוַעֲתָה הִסִּירוּ אֶת־
 אֱלֹהֵי הַנֹּכַר אֲשֶׁר בְּקֶרְבְּכֶם וְהִטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם אֶל־
 יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: ַוַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נַעֲבֹד וּבְקוֹלוֹ נִשְׁמָע: ַוַיִּכְרַת
 יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׂם לוֹ חֹק
 וּמִשְׁפָּט בְּשִׁכְּם: ַוַיִּכְתַּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַדְּבָרִים
 הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים וַיִּקַּח אֲבֹן גְּדוֹלָה
 וַיִּקְיֶמָה עָלֶיהָ תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ יְהוָה:
 ַוַיֹּאמְרוּ יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם הִנֵּה הָאֲבֹן הַזֶּה
 תִּהְיֶה־בָּנוּ לְעֵדָה כִּי־הִיא שִׁמְעָה אֶת כָּל־אֱמֹרִי
 יְהוָה אֲשֶׁר דָּבַר עִמָּנוּ וְהִיָּתָה בָכֶם לְעֵדָה כִּי־
 תִכַּחֲשׁוּן בֹּא־לְהִיכֶם: ַוַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעָם
 אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ: ַוַיְהִי אַחֲרַיִם הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמַת
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן עֶבֶד יְהוָה בֶּן־מֵאָה וְעֶשְׂרֵ שָׁנַיִם:
 ַוַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתַמְנַת־סֹרֶחַ אֲשֶׁר
 בְּהַר־אֶפְרַיִם מִצְּפוֹן לְהַר־גֵּעֵשׁ: ַוַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל
 אֶת־יְהוָה כָּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל | יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר
 הָאָרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ וְאֲשֶׁר יָדְעוּ אֶת כָּל־
 מַעֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל: ַוַאֲת־עֲצָמוֹת
 יוֹסֵף אֲשֶׁר־הָעֵלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ
 בְּשִׁכְּם בַּחֲלֻקַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר קָנָה יַעֲקֹב מֵאֵת בְּנֵי־
 חֲמוֹר אֲבִי־שִׁכְּם בְּמֵאָה קִשְׁיָטָה וַיְהִי לְבְנֵי־יוֹסֵף
 לְנַחֲלָה: ַוַאֲלַעְזָר בֶּן־אֶהֱרֹן מֵת וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ
 בְּגִבְעַת פִּינְחָס בֶּןוֹ אֲשֶׁר נָתַן־לוֹ בְּהַר אֶפְרַיִם:

סֵפֶר שׁוֹפְטִים

אֶת־הָאֶרֶץ בִּיָּדוֹ: ַוַיֹּאמְרוּ יְהוּדָה לְשִׁמְעוֹן אַחִיו
 עֲלֵה אִתִּי בְּגַרְלִי וְנִלְחַמָּה בְּכַנְעַנִּי וְהִלְכְתִּי גַם־אֲנִי
 אִתְּךָ בְּגוֹרְלֶךָ וַיִּלְכְּדוּ אִתּוֹ שִׁמְעוֹן: ַוַיַּעַל יְהוּדָה וַיִּתֵּן

אֶת־אֶחָרִי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׁאָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בִּי־הוֹה לֹאמַר מִי יַעֲלֶה־לָנוּ אֶל־הַכְּנַעֲנִי בַתְּחִלָּה
 לְהִלָּחֶם בּוֹ: ַוַיֹּאמְרוּ יְהוּדָה יַעֲלֶה הַנֶּהָה נְתַתִּי

י-הנה את-הפנעני והפרזי בגדם ויפום בְּזֶקַע
עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ: וַיִּמְצְאוּ אֶת-אֲדֹנָי בְּזֶקַע בְּזֶקַע
וַיִּלְחֲמוּ בּוֹ וַיִּכּוּ אֶת-הַפְּנַעְנִי וְאֶת-הַפְּרִזִּי: וַיִּכְּסוּ
אֲדֹנָי בְּזֶקַע וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרָיו וַיֹּאחֲזוּ אוֹתוֹ וַיִּקְצְצוּ
אֶת-בְּהֵמוֹת יָדָיו וּרְגָלָיו: וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי-בְּזֶקַע
שְׂבָעִים מַלְאָכִים בְּהֵמוֹת יְדֵיהֶם וּרְגָלֵיהֶם מְקַצְצִים
הָיוּ מְלַקְטִים תַּחַת שַׁלְחָנִי כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי כֵן
שְׁלֹמֹ-לִי אֶ-לֵהִים וַיְבִיֵאֵהוּ יְרוּשָׁלַם וַיָּמַת שָׁם:
וַיִּלְחֲמוּ בְּגִי-יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם וַיִּלְכְּדוּ אוֹתָהּ וַיִּפְּוּהָ
לְפִי-תָרַב וְאֶת-הָעִיר שַׁלְחוּ בְּאֵשׁ: וַאֲחֵר גָּרְדוּ
בְּגִי יְהוּדָה לְהִלָּחֵם בַּפְּנַעְנִי יוֹשֵׁב הַהָר וְהַנֶּגֶב
וְהַשְּׂפֵלָה: וַיִּלְכְּדוּ יְהוּדָה אֶל-הַפְּנַעְנִי הַיּוֹשֵׁב
בְּחֶבְרוֹן וְשֵׁם-חֶבְרוֹן לְפָנִים קָרִיַת אַרְבַּע וַיִּכּוּ אֶת-
שֵׁשִׁי וְאֶת-אַחִימֹן וְאֶת-תַּלְמִי: וַיִּלְכְּדוּ מִשָּׁם אֶל-
יּוֹשְׁבֵי דָבִיר וְשֵׁם-דָבִיר לְפָנִים קָרִיַת-סָפָר:
וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר-יָבֵה אֶת-קָרִיַת-סָפָר וַיִּלְכְּדָהּ
וַנְתַּתִּי לוֹ אֶת-עַכְסָה בְּתִי לְאִשָּׁה: וַיִּלְכְּדָהּ
עַתְנִיאל בֶּן-קִנֹּז אֶתִּי כָלֵב הַקָּטָן מִמֶּנּוּ וַיִּתְּן-לוֹ
אֶת-עַכְסָה בְּתוֹ לְאִשָּׁה: וַיְהִי בְּבוֹאָהּ וַתְּסִיתֵהוּ
לְשָׂאֵל מֵאֵת-אֲבִיהָ הַשְּׂדֵה וַתַּצְנַח מֵעַל הַחֲמוֹר
וַיֹּאמֶר-לָהּ כָּלֵב מֵהֵ-לֶךְ: וַתֹּאמֶר לוֹ הִבֵּה-לִּי
בְרָכָה כִּי אֶרֶץ הַנֶּגֶב נִתְּנָה וַנְתַּתֵּה לִּי גֵלֶת מַיִם
וַיִּתְּן-לָהּ כָּלֵב אֶת גֵּלֶת עֲלִית וְאֶת גֵּלֶת תַּחְתִּית:
וַיְבַנֶּי קִינִי חֲתָן מִשָּׂה עָלוּ מֵעִיר הַתְּמָרִים אֶת-בְּנֵי
יְהוּדָה מִדְּבָר יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּנֶגֶב עַרְד וַיִּלְכְּדוּ וַיִּשְׁבּוּ
אֶת-הָעָם: וַיִּלְכְּדוּ יְהוּדָה אֶת-שִׁמְעוֹן אֶחָיו וַיִּכּוּ
אֶת-הַפְּנַעְנִי יוֹשֵׁב צִפְת וַיִּתְּרִימוּ אוֹתָהּ וַיִּקְרָא אֶת-
שֵׁם-הָעִיר תְּרָמָה: וַיִּלְכְּדוּ יְהוּדָה אֶת-עֲזָה וְאֶת-
גְּבוּלָה וְאֶת-אֲשֶׁקְלוֹן וְאֶת-גְּבוּלָה וְאֶת-עַקְרוֹן
וְאֶת-גְּבוּלָה: וַיְהִי י-הֵנָה אֶת-יְהוּדָה וַיִּרְשׁ אֶת-
הָהָר כִּי לֹא לְהוֹרִישׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל הָעָמֶק כִּי-יִרְכַּב
בְּרִזָּל לָהֶם: וַיִּתְּנוּ לְכָלֵב אֶת-חֶבְרוֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
מִשָּׂה וַיִּוְרֹשׁ מִשָּׁם אֶת-שְׁלֹשָׁה בְּנֵי הָעָמֶק: וְאֶת-
הַיְבוּסִי יִשָּׁב יְרוּשָׁלַם לֹא הוֹרִישוּ בְּנֵי בְנִימִן וַיִּשָּׁב
הַיְבוּסִי אֶת-בְּנֵי בְנִימִן בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
וַיִּעְלֹ בֵּית-יִוְסָף גַּם-הֵם בְּיַת-אֵל וַי-הִנֵּה עִמָּם:
וַיִּתְּרוּ בֵּית-יִוְסָף בְּבֵית-אֵל וְשֵׁם-הָעִיר לְפָנִים
לוֹ: וַיִּקְרָאוּ הַשְּׂמָרִים אִישׁ יוֹצֵא מִן-הָעִיר

וַיֹּאמְרוּ לוֹ הֲרֵאנוּ נָא אֶת-מְבוֹא הָעִיר וְעָשִׂינוּ
עִמָּךְ חֶסֶד: וַיִּרְאֵם אֶת-מְבוֹא הָעִיר וַיִּכּוּ אֶת-
הָעִיר לְפִי-תָרַב וְאֶת-הָאִישׁ וְאֶת-כָּל-מִשְׁפַּחְתּוֹ
שַׁלְחוּ: וַיִּלְכְּדוּ הָאִישׁ אֶרֶץ הַחֲתָיִם וַיִּבְנוּ עִיר וַיִּקְרָא
שְׁמָהּ לוֹ הוּא שְׁמָהּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וְלֹא-הוֹרִישׁ
מִנְשֵׂה אֶת-בֵּית-שָׂאֵן וְאֶת-בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת-תַּעֲנֹךְ
וְאֶת-בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת-יּוֹשְׁבֵי יוֹשֵׁב דָּוָר וְאֶת-בְּנוֹתֶיהָ
וְאֶת-יּוֹשְׁבֵי יְבֻלְעָם וְאֶת-בְּנוֹתֶיהָ וְאֶת-יּוֹשְׁבֵי מַגְדוֹ
וְאֶת-בְּנוֹתֶיהָ וַיִּזְאֵל הַפְּנַעְנִי לְשַׁבֵּת בְּאֶרֶץ הַזֹּאת:
וַיְהִי כִּי-תָזַק יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁם אֶת-הַפְּנַעְנִי לְמָס
וְהוֹרִישׁ לֹא הוֹרִישוּ: וַאֲפָרַיִם לֹא הוֹרִישׁ אֶת-
הַפְּנַעְנִי הַיּוֹשֵׁב בְּגֶזֶר וַיִּשָּׁב הַפְּנַעְנִי בְּקַרְבּוֹ בְּגֶזֶר:
וַזְבוּלֹן לֹא הוֹרִישׁ אֶת-יּוֹשְׁבֵי קַטְרוֹן וְאֶת-יּוֹשְׁבֵי
נֶהְלָל וַיִּשָּׁב הַפְּנַעְנִי בְּקַרְבּוֹ וַיְהִי לְמָס: וְאֲשֶׁר לֹא
הוֹרִישׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל עָלוּ וְאֶת-יּוֹשְׁבֵי צִידוֹן וְאֶת-
אַחֲלָב וְאֶת-אַכְזִיב וְאֶת-חֶלְבָה וְאֶת-אַפִּיק וְאֶת-
רַחֲבִי: וַיִּשָּׁב הָאֲשִׁרִי בְּקַרְבּוֹ הַפְּנַעְנִי יִשְׂרָאֵל הָאֶרֶץ
כִּי לֹא הוֹרִישוּ: וַנְּפַתְּלִי לֹא-הוֹרִישׁ אֶת-יִשְׂרָאֵל
בֵּית-שְׁמֹשׁ וְאֶת-יִשְׂרָאֵל בֵּית-עֲנָת וַיִּשָּׁב בְּקַרְבּוֹ
הַפְּנַעְנִי יִשְׂרָאֵל הָאֶרֶץ וַיִּשְׁבֵי בֵּית-שְׁמֹשׁ וּבֵית עֲנָת
הָיוּ לָהֶם לְמָס: וַיִּלְחֲצוּ הָאֲמָרִי אֶת-בְּנֵי-דָן
הַהָרָה כִּי-לֹא נָתְנוּ לָרֶדֶת לְעָמֶק: וַיִּזְאֵל הָאֲמָרִי
לְשַׁבֵּת בְּהַר-חֶרְס בְּאֵילוֹן וּבִשְׂעֵלְבַיִם וַתַּכְּבֹּד יָד
בֵּית-יִוְסָף וַיְהִי לְמָס: וַאֲבֹוֹל הָאֲמָרִי מִמַּעְלָה
עַקְרָבִים מִהַסְּלַע וּמִמַּעְלָה:

ב וַיַּעַל מִלֶּאדֶי-י-הֵנָה מִן-הַגִּלְגָּל אֶל-הַבָּכִים
וַיֹּאמֶר אֶעֱלֶה אִתְּכֶם מִמְּצֹרִים וְאָבִיא אִתְּכֶם אֶל-
הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתִּיכֶם וְאָמַר לֹא-אֶפְרַיִם
בְּרִיתִי אִתְּכֶם לְעוֹלָם: וְאַתֶּם לֹא-תִכְרְתוּ בְרִית
לְיּוֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ הַזֹּאת מִזְבַּחֹתֵיהֶם תִּתְּצוּן וְלֹא-
שִׁמְעַתֶּם בְּקוֹלִי מֵהַיּוֹם הַזֶּה עֲשִׂיתֶם: וְגַם אֲמַרְתִּי
לֹא-אֲגַרֵשׁ אוֹתֶם מִפְּנֵיכֶם וְהָיוּ לְכֶם לְצַדִּיקִים
וְא-לֵהִיָּהֶם יְהִי לְכֶם לְמוֹקֵשׁ: וַיְהִי כַּדְּבָר מִלֶּאדֶי
י-הֵנָה אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּשְׂאוּ הָעָם אֶת-קוֹלָם וַיִּבְכּוּ: וַיִּקְרָאוּ שֵׁם-
הַמָּקוֹם הַהוּא בָכִים וַיִּזְבַּחוּ-שָׁם לַי-הֵנָה: וַיִּשְׁלַח
יְהוֹשֻׁעַ אֶת-הָעָם וַיִּלְכּוּ בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ
לְרִשְׁתָּ אֶת-הָאֶרֶץ: וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת-י-הֵנָה כָּל

המשך בעמוד אחרון של חומש רש"י...

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק ב

ב,א דם נדה וזבה ויולדת, מטמא לה ויבש. אבל זובו שלזב, ורקו, ושכבת זרעו אינו מטמא אלא כל זמן שהוא לה; אבל אם יבש יותר מדי, אינו מטמא. ועד פמה: אם שזרין אותו בפושטין מעת לעת, וחוזר לכמות שהיה הרי זה מטמא בלה; ואם היו המים פושטין בתחלתו, אף על פי שאינו פושטין בסופו. וכל הדברים האלו, דברי קבלה.

ב,ב פשתן שטוההו נדה, המסיטו טהור; ואם היה לה הרי זה מטמא, מפני רק פיה. זב שהניח פיו על פי הכוס, ונמלך שלא לשותתו המסיט את הכוס טהור; שתה ממנו הזב כל שהוא המסיטו טמא, מפני משקה פי הזב.

ב,ג זב שנשף את הפת ואת הפצל, המסיטו טהור; נשף את הקישות ואת המלפפון המסיטו טמא, מפני משקה פיו שלזב המתערב בהן. קלפי פולין וקלפי תרמוסין שקצצן הגוי המסיטו טמא, שכל הגזיים כזבים לכל דבריהן כמו שיתבאר; הקלפין שבשוקין, הולכין בהן אחר הרב.

ב,ד דם טמא שנתערב במים אם בטלו מראיו, הכל טהור; נתערב בדם טהור או ביון, רואין אותו כאלו הוא מים. וכן רק טמא שנתערב במים אם היה קשור בבריתו, הרי זה טמא; ואם נמחה במים אם בטלו מראיו, הכל טהור. נתערב ברק אחר, רואין אותו כאלו הוא מים.

ב,ה וכן מי רגלי טמא מאלו שנתערבו במים אם בטלו מראיהו, הכל טהור; ואם לאו, טמא. נתערבו ביון, או במי רגלים טהורין רואין אותן כאלו הן מים. נתערבו במי רגלים שלגזיים, הולכין אחר הרב.

ב,ו פיצד: עוקה או פלי גדול שהיו ישראל וגזיים

מטילין שם מי רגליהן אם רב גזיים, הכל טמא; ואם רב ישראל, הכל טהור; מנחה למנחה, הכל טמא. וכן אם נתערב מי רגלי גוי זה, במי רגלי ישראל זה הולכין אחר הרב.

ב,ז שואלין מי רגלים מפל מקום, ואין חוששין שמא שלנדות הן שלא נחשדו בנות ישראל, לכנס מי רגליהן כשהן נדות.

ב,ח חרס שהיה הזב או הזבה מטילין בו מי רגליהו, ובכסו פעם ראשונה ושניה הרי המושקין שפכסו בהן טמאין. ופעם שלישית טהורין, בין שפכסו במים בין שפכסו במי רגלים; שהרי לא נשאר בו לחלוחית מימי רגלים הראשונים.

ב,ט זבה שנעקרו מימי רגליה בסוף שבעת ימי הספירה, וירדה וטבלה, והטילה מים אחר הטבילה הרי הן ספק אם אחר עקירה הולכין, וזבה חיתה, או אחר יציאה, שהיא טהורה. וכן גזיה שנעקרו מימי רגליה, ונתגירה וטבלה, והטילה מים אחר שטבלה הרי זה ספק אם אחר עקירה הולכין, וחרה הן במי רגלי הנכרי, או אחר יציאה, וחרה הן במי רגלי ישראל הטהורים.

ב,י העבדים מטמאין בזיבה ובנדה ובלידה, בישראל. אבל הגזיים אין מטמאין, לא בזיבה ולא בנדות ולא בלידה דין תורה: שנאמר "דברו אל-בני ישראל, ואמרתם אלהם: איש איש, פי יהיה זב" בני ישראל מטמאין בזיבה, לא הגזיים.

ב,יא וחקמים גזרו על כל הגזיים שיהיו טמאים כזבים לכל דבריהן, זכרים ונקבות: והוא שיהיה הזכר בן תשע שנים ויום אחד ומעלה, והנקבה בת שלוש שנים ויום אחד ומעלה; אבל הקטנים למטה מזמן זה, לא גזרו עליהן טמאה שעיקר הגזרה, כדי שלא יהיה תינוק ישראל רגיל אצל הגוי במשכב זכור, ופחות מזמן זה, אין ביאתן ביאה.

ב,יב בעת שגזרו עליהן, לא גזרו על שכבת זרע

שָׁלָח; אֵלֶּה שְׂכַבְתָּ זָרְעוֹ שְׁלֹגוֹ, טְהוֹרָה כְּדִין תּוֹרָה. וּמִפְּנֵי מַה לֹּא גָזְרוּ עָלֶיךָ טְמֵאָה: כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שְׁטֵמַתְךָ מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים שְׁהָרִי הַכֹּל יוֹדְעִין שְׂאֵלוֹ הֵיוּ זָבִים דִּין תּוֹרָה, הִיָּתָה שְׂכַבְתָּ זָרְעָם אֲב טְמֵאָה כְּשִׂכַבְתָּ זָרַע הַזֶּבֶ; וּמֵאַחֵר שְׂיִוְדְעִין שְׁטֵמַתְךָ מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים, לֹא יִבְאוּ לְשַׂרְף עָלֶיךָ תְּרוּמָה וּקְדָשִׁים.

בַּיּוֹם נִמְצְאָתָ לְמֹד שְׂזוּבוֹ שְׁלֹגוֹ, וְדָם נָדָה אִם דָּם זִיבָה וְלִוְדָה שְׁלֹגוֹתָ, וְהַגּוֹי וְהַגּוֹיָה עֲצָמָן, אִם עַל פִּי שָׂהָם נִקְיִים מִדָּם וְזָב וְרַק הַגּוֹיִים, וּמִיָּמִי רַגְלֵיךָ, וּמִשְׂכַּבְּךָ וּמִרְכַּבְּךָ, וּבֹעֵל גּוֹיָה כֹּל אֶחָד מֵאלוֹ אֲב טְמֵאָה מִדְּבַרֵי סוֹפְרִים; לְפִיכָּךְ אֵין חֵיבִין עָלֶיךָ עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁיו, וְאֵין שׂוֹרְפִין עָלֶיךָ אֶת הַתְּרוּמָה.

כִּי וְכִלְוֹן מִטְמֵאִין אָדָם וְכִלְוִים כַּמִּנְעָה, וּמִטְמֵאִין אָדָם בַּמִּשְׁאֵל כַּמִּזְבֵּחַ לְכֹל דְּבַר, אֵלֶּה שְׁהַטְמֵאָה מִדְּבַרֵיךָ כַּמִּזְבֵּחַ שְׂפֵאֲרָנוֹ. וְדָם הַנְּכַרִּית, כִּרְקָה וּכְמִיָּמִי רַגְלֵיךָ מִטְמֵאָה לָהּ, וְאֵינוֹ מִטְמֵאָה יָבֵשׁ.

הַלְבוֹת מִטְמֵאֵי מִשְׂכַּב וּמִזֶּשֶׁב

פֶּרֶק ג

ג, א בֹּעֵל נָדָה כְּנֵדָה, שֶׁהוּא אֲב מֵאֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת שְׁלֵת־תּוֹרָה: מִטְמֵא פִלִּים כַּמִּנְעָה, וּמִטְמֵא אָדָם כַּמִּנְעָה וּכְמִשְׁאֵל, וּמִטְמֵא בְּחֶסֶט, וּמִטְמֵא מִשְׂכַּב וּמִרְכַּב כְּנֵדָה.

ג, ב אֵין מִשְׂכַּב בֹּעֵל נָדָה וּמִרְכַּבּוֹ, כְּמִשְׂכַּב נָדָה וּמִרְכַּבָּהּ: שֶׁהַמִּשְׂכַּב אִם הַמִּרְכַּב שְׂדָרְסָה עָלָיו נָדָה, אֲב מֵאֲבוֹת הַטְּמֵאוֹת; וּמִשְׂכַּב בֹּעֵל נָדָה וּמִרְכַּבּוֹ, וְלֹד טְמֵאָה כְּכִלְוִים שֶׁהוּא נִוְגַע בְּהֵן שְׂאֵינָן מִטְמֵאִין אָדָם וְלֹא פִלִּים, אֵלֶּה אֲכִלְוִים וּמִשְׁקִין בְּלִבָּד.

ג, ג וְלָמָּה נִגְרַעַה טְמֵאָת מִשְׂכַּבּוֹ מִטְמֵאָת מִשְׂכַּבָּהּ: מִפְּנֵי שֶׁנֶּאֱמַר בְּבוֹעֵל נָדָה "וַתְּהִי נִדְתָּה עָלָיו וְטֵמְאָה, שִׁבְעַת יָמִים", וְנֶאֱמַר בּוֹ "כֹּל-הַמִּשְׂכַּב אֲשֶׁר-יִשְׁכַּב עָלָיו, יִטְמָא". מֵאַחֵר

שֶׁנֶּאֱמַר "וַתְּהִי נִדְתָּה עָלָיו", אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מִטְמֵא מִשְׂכַּב; וְלָמָּה נֶאֱמַר: מִפְּנֵי הַשְּׂמוּעָה לְמֹדוֹ, שֶׁהַכֹּתוֹב נִתְקַן מִטְמֵאָה חֲמוּרָה מִלְטֵמְאָה אָדָם וְכִלְוִים; וְתֵלֵאֵל בְּטְמֵאָה קָלָה, שִׁיְהִיָּה מִשְׂכַּבּוֹ וְלֹד, וְלֹא יִטְמָא אָדָם וְכִלְוִים אֵלֶּה אֲכִלְוִין וּמִשְׁקִין בְּלִבָּד, כְּשֶׁאֵר וְלִדּוֹת הַטְּמֵאוֹת.

ג, ד אֶחָד הַבָּא עַל הַנְּדָה, אִם עַל הַזֶּבֶה, אִם עַל שׂוֹמֵרַת יוֹם כְּנֵדָה יוֹם, אִם עַל הַיּוֹלָדֶת בֵּין כְּדָרְכָן בֵּין שְׂלֵא כְּדָרְכָן, אֶחָד הַמְּעַרָה וְאֶחָד הַגּוֹמֵר, בֵּין גְּדוּל שְׂפָא עַל הַקְּטָנָה, בֵּין קָטָן שְׂפָא עַל הַגְּדוּלָה.

ג, ה כַּמִּזְבֵּחַ וְדָבָרִים אֲמוּרָיִם, בְּשִׁחְיָה הַבּוֹעֵל בֵּין תִּשְׁעֵי שָׁנִים וְיָוִם אֶחָד, וְהַנְּבֻעָלָת פֶּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וְיָוִם אֶחָד; אֲבָל פְּחוֹת מִכָּאן, אֵינִינוּ מִטְמֵאָה מִשׁוּם בּוֹעֵל נָדָה, אֵלֶּה מִשׁוּם נִוְגַע כְּנֵדָה בְּלִבָּד, שֶׁהוּא וְלֹד וְאֵינוֹ אֲב. וְכֵן בֹּעֵל הַזֶּבֶ, חֲרִי הוּא כְּנִוְגַע בּוֹ, וְאֶחָד הַנִּוְגַע בְּזָב, אִם הַנְּבֻעֵל מִן הַזֶּבֶ.

ג, ו הַנְּדָה, וְהַזֶּבֶה, וְשׂוֹמֵרַת יוֹם כְּנֵדָה יוֹם, וְהַיּוֹלָדֶת אִם עַל פִּי שְׂלֵא רֵאֶת דָּם כִּלְוִין מִטְמֵאָתָ לְמִפְרַע מַעַת לַעַת, אִם מִפְּקִידָה לְפְקִידָה; וְזֶה הוּא הַנְּקֵרָא מַעַת לַעַת שְׂפִנְדָה.

ג, ז כִּי צָדָה: אִשָּׁה שֶׁחִיָּתָה טְהוֹרָה, וְאֵין לָהּ וָסֵת, וּבְדָקָה עֲצָמָה בְּשִׁחְרִית וּמִצְאָה טְהוֹרָה, וּבְחֵצֵי הַיּוֹם בְּדָקָה עֲצָמָה וּמִצְאָה דָּם חֲרִי כֹּל הַטְּהוֹרוֹת שְׁעֵשֶׂת מִשְׁעֵת פְּקִידָה רֵאשׁוֹנָה עַד פְּקִידָה שְׁנִיָּה, טְמֵאוֹת לְמִפְרַע.

ג, ח וְכֵן אִם בְּדָקָה הַיּוֹם וּמִצְאָה טְהוֹרָה, וְלֵאחֵר שָׁנִים אִם שְׁלוֹשָׁה יָמִים בְּדָקָה וּמִצְאָה דָּם כֹּל הַטְּהוֹרוֹת שְׁעֵשֶׂת מַעַת שְׂמִצְאָה דָּם עַד עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת, לְמִפְרַע טְמֵאוֹת. וְעַד שְׂלֵאחֵר הַתְּשִׁמִּישׁ, חֲרִי הוּא כְּפְקִידָה; וְשֶׁלְפָנָי הַתְּשִׁמִּישׁ אֵינוֹ כְּפְקִידָה, מִפְּנֵי שֶׁאֵינָהּ בּוֹדְקַת בּוֹ יָפֵת.

ג, ט אִשָּׁה שִׁישׁ לָהּ וָסֵת, וְרֵאֶת דָּם בְּשִׁעַת וָסֵתָה דִּיָּה שְׁעֵתָהּ, וְאֵינָהּ טְמֵאָה לְמִפְרַע. הַגִּיעַ שְׁעֵת וָסֵתָהּ וְלֹא בְּדָקָה עֲצָמָה, וְלֵאחֵר יָמִים בְּדָקָה וּמִצְאָה דָּם חֲרִי זֶה טְמֵאָה לְמִפְרַע, וְחֲרִי הוּא

בְּחֻזְקַת נְדָה מְשַׁעֵת וְסִתְהָ; וְזוֹ הִיא טְמֵאָה
וְסִתּוֹת הָאִמּוּרָה בְּכָל מְקוֹם. וְאִם מְצָאָה עֲצֻמָּה
טְהוּרָה, כְּשֶׁבִדְקָה אַחַר הַנְּסִיחָה הָרִי זֶה טְהוּרָה.
ג,י כָּל אִשָּׁה שֵׁינֵשׁ לָהּ וְסִת תְּרַגְּשֵׁשׁ בְּעֲצֻמָּה
מִפְּהֶקֶת, אוֹ מִתְעַטְשֵׁשֶׁת, אוֹ חוֹשֶׁשֶׁת פִּי בְּרִסָּה
וְשִׁפּוּלֵי מַעֲיָה, אוֹ אוֹחֻזְתָּה צְמֻרֹרִית, אוֹ רֵאשָׁה
כְּבֵד עָלֶיהָ, אוֹ אֲבָרֶיהָ כְּבִדּוֹן, וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוּ.

ג,יא יֵשׁ אִשָּׁה שֶׁדִּרְפָּה לְרֵאוֹת בַּעַת שְׂיִתְחִיל בַּה
מְקַרְהָ מֵאֵלּוּ, מִיַּד בְּתַחֲלָתוֹ; וַיֵּשׁ אִשָּׁה שֶׁתִּמְתִּין
בְּמְקַרְהָ זֶה שְׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם, וְאַחַר כֵּן תִּרְאֶה הָדָם
בְּסוּף הַנְּסִיחָה. הִיתָה לְמוֹדָה לְחַיּוֹת רֹאֵה בְּתַחֲלָת
הַנְּסִיחָה, כָּל הַטְּהוּרוֹת שֶׁעָשִׂית בְּתוֹךְ הַנְּסִיחָה טְמֵאוֹת;
הִיתָה לְמוֹדָה לְחַיּוֹת רֹאֵה בְּסוּף הַנְּסִיחָה, כָּל
הַטְּהוּרוֹת שֶׁעָשִׂית בְּתוֹךְ הַנְּסִיחָה טְהוּרוֹת, וְאִינָה
חוֹשֶׁשֶׁת אֵלּוּ מְשַׁעֵה שֶׁדִּרְפָּה לְרֵאוֹת, עַד עֵת
שֶׁמְצָאָה דָּם.

ג,יב הָרֹאֵה בְּתָם טְמֵאָה לְמַפְרָע, עַד עֵת
הַפְּקִידָה. וְכֵן הַבְּגָד שֶׁנִּמְצָא עָלָיו הַבֶּתֶם, טְמֵא
לְמַפְרָע; וְעַד כַּמּוֹה, עַד שֶׁתֵּאֱמַר בְּדִקְתִּי אֶת
הַחֲלוּק הַזֶּה, וְלֹא הָיָה עָלָיו בְּתָם.

ג,יג אֶפְלוּ כִּבְסָה אוֹתוֹ, וְלֹא בְּדָקָה טְמֵא מִקִּדָּם
הַכִּבּוּס לְמַפְרָע, עַד שְׁעַת בְּדִיקָתוֹ. וְאֶפְלוּ נִמְצָא
הַבֶּתֶם לָהּ הָרִי זֶה מְטֵמֵא לְמַפְרָע, עַד שְׁעַת
הַבְּדִיקָה: שְׂאֵנִי אוֹמֵר מִיָּמִים הָיָה שָׂם, וְעַתָּה
נִפְלוּ עָלָיו מַיִם וְנִעְשָׂה לָהּ. וְכָל הַנְּשִׁימ שֶׁרִין
שְׁעַתוֹ בְּתֻמּוֹן בְּרֵאוֹתָיו, וְאִינּוּ מְטֵמֵא אוֹתוֹ
לְמַפְרָע.

ג,יד כָּל אֵלּוּ הַנְּשִׁימ הַטְּמֵאוֹת לְמַפְרָע בֵּין רֹאֵה
דָּם בֵּין מְצָאָה בְּתָם, מְטֵמֵאוֹת מִשְׁכָּב וּמְרַבֵּב
לְמַפְרָע לְטֵמֵא אָדָם וּבְגָדִים; וְכֵן רִקּוֹן וּמִיּוֹמֵי
רִגְלִיחוֹ, טְמֵאִין לְמַפְרָע. וְאֶפְלוּ כָּלִי חָרָם הַמְּקַרֵּה
צְמִיד פְּתִיל, מְטֵמֵאוֹת אוֹתוֹ לְמַפְרָע; אֲבָל אִינּוּ
מְטֵמֵאוֹת אֶת הַבּוֹעֵל לְמַפְרָע מִשׁוּם בּוֹעֵל נְדָה,
אֵלּוּ מִשׁוּם נֹגַע בְּלֶבֶד. וְכָל הָרֹאֵה בְּתָם הַבּוֹעֵל
אוֹתָהּ מֵאַחַר שֶׁנִּמְצָא הַבֶּתֶם, טְמֵא מִשׁוּם בּוֹעֵל

נְדָה.

ג,טו מְעַבְרַת שֶׁהוֹצִיא הָעֶבֶר אֶת יָדוֹ, וְהַחֲזִירָה
אִמּוֹ טְמֵאָה לִידָה. וְטְמֵאָה יוֹלְדֵת יָד, וְטְמֵאָה
מַעַת לַעַת אוֹ מִפְּקִידָה לְפְקִידָה לְמַפְרָע כְּמוֹ
שֶׁבִאֲרָנוּ, וְטְמֵאָה וְסִתּוֹת, וְטְמֵאָה כְּתָמִים הַכָּל
מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, וְטְמֵאָתָן בְּסִפְקוֹ.

ג,טז לְפִיכָּה אִין שׁוֹרְפִין עָלֶיהֶן תְּרוּמָה וּקְדָשִׁים,
אֵלּוּ תוֹלִין; וְכֵן חֲלוּן שֶׁנִּעְשָׂו עַל טְהוּרָה הַקִּדָּשׁ
שֶׁנִּמְצָאוּ בְּאֵלּוּ, תוֹלִין. אֲבָל הַנְּעֻשִׁים עַל טְהוּרָה
הַתְּרוּמָה, וְחֲלוּן הַטְּבוּלִין לְחֻלָּה אִינּוּ מְטֵמֵאִין
בְּכָל אֵלּוּ הַטְּמֵאוֹת שֶׁהֵן מִדְּבָרֵיהֶם.

ג,יז נִמְצָאָה לְמִד שֶׁכָּל אַחַת מֵאֵלּוּ הַנְּשִׁימ,
וּמִשְׁכָּב וּמְרַבֵּב, וְרִקּוֹן וּמִיּוֹמֵי רִגְלִיחוֹ, וּבּוֹעֵל
רֹאֵה בְּתָם מֵאַחַר שֶׁנִּמְצָא הַבֶּתֶם, וּבּוֹעֵל יוֹלְדֵת
אֲבָר מֵאַחַר שֶׁיּוֹצֵא הָאֲבָר וְחֹזֵר כֵּלֵן אֲבוֹת
טְמֵאוֹת מִדְּבָרֵי סוּפְרִים.

הַלְּבוֹת מְטֵמֵאֵי מִשְׁכָּב וּמִוֹשֵׁב

פֶּרֶק ד'

ד,א אַרְבַּע נְשִׁימ, דִּין שְׁעַתוֹ וְאִינּוּ מְטֵמֵאוֹת
לְמַפְרָע; וְאֵלּוּ הֵן מְעַבְרַת, וּמְנִיקָה, וּבְתוֹלָה,
וְזִקְנָה. אִיזוֹ הִיא מְעַבְרַת: מוֹשִׁיב עֲבָרָה. הִיתָה
בְּחֻזְקַת מְעַבְרַת וְרֵאֵת דָּם, וְאַחַר כֵּן הַפִּילָה רוּחַ
אוֹ דָּבָר שֶׁאִינּוּ וְלֵד הָרִי זֶה בְּחֻזְקָתָהּ, וְדָיָה שְׁעַתָּה;
רֵאֵת דָּם, וְאַחַר כֵּן הִפְרָ עֲבָרָה הָרִי זֶה מְטֵמֵאָה
לְמַפְרָע, כְּכָל הַנְּשִׁימ.

ד,ב אִיזוֹ הִיא מְנִיקָה: כָּל עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשׁ
מִיּוֹם הַלִּידָה; אֶפְלוּ מֵת בְּנָה בְּתוֹךְ זְמַן זֶה, אוֹ
שֶׁנִּמְלָתְהוּ, אוֹ נִתְנַתְּחוּ לְמְנִיקָה דָּיָה שְׁעַתָּה. אֲבָל
אַחַר עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשׁ, אִם עַל פִּי שְׁהִיא
מְנִיקָה וְהוֹלֶכֶת הָרִי זֶה מְטֵמֵאָה לְמַפְרָע, כְּכָל
הַנְּשִׁימ.

ד,ג אִיזוֹ הִיא בְּתוֹלָה: זֶה שֶׁלֹּא רֵאֵת דָּם מִיּוֹמֵהָ;
בְּתוֹלָת דָּמִים אֲמָרוּ, לֹא בְּתוֹלָת בְּתוֹלִים. פִּיּוּצָה:
אֶפְלוּ נִשְׂאֵת וְרֵאֵת דָּם מִחֻמַּת נִשְׂוֹאִין, אוֹ יוֹלְדָה

וראת דם מחמת לידה עדין היא בתולה לענין טמאה, ודיה שעתה.

ד, ד איזו היא זקנה: כל שעברו עליה שלושה חדשים סמוך לזקנותה, ולא ראת דם. ואיזה הוא סמוך לזקנותה כל שתברותיה קוראות לה זקנה בפניה, ואינה מקפדת. עברו עליה שלוש עונות וראתה, וחזרה ועברו עליה שלוש עונות אחרות או פחות או יתר וראת חרי היא בכל הנשים, ומטמאה למפרע.

ד, ה בתולה שראת דם, אפלו שופעת כל שבועה או דולפת חרי זו פעם אחת; ראת דם ופסק, וחזרה וראתה חרי זו שתי פעמים.

ד, ו תינקת שלא הגיע זמנה לראות, וראת דם פעם ראשונה ושניה, דיה שעתה; ראת פעם שלישית, מטמאה למפרע. עברו עליה שלושה חדשים, ואחר כך ראתה דיה שעתה; עברו עליה שלושה חדשים אחרים, ואחר כך ראתה דיה שעתה; עברו עליה שלושה חדשים אחרים, וראתה מטמאה למפרע.

ד, ז תינקת שהגיע זמנה לראות, וראת פעם ראשונה, דיה שעתה; שניה, מטמאה למפרע. עברו עליה שלושה חדשים, ואחר כך ראתה דיה שעתה; עברו עליה שלושה חדשים אחרים, ואחר כך ראתה מטמאה למפרע.

ד, ח מעברת ומניקה וזקנה ובתולה, שהגיע זמנם לראות שראו ראייה ראשונה דין שעתה; ראו פעם שניה מטמאות למפרע בכל הנשים, כמו שבארנו. ואם ראו הראשונה באנס אף בשניה, דין שעתה.

ד, ט מעברת או מניקה שראת דם, ועברו עליה שלושה חדשים, ואחר כך ראת דיה שעתה; עברו עליה שלושה חדשים אחרים, וראת פעם שניה, שהיא שלישית לראייה ראשונה מטמאות למפרע.

ד, י הרואה דם אחר דם טהר בתוך עשרים

וארבע שעות, דיה שעתה. וכל שדיה שעתה אף על פי שאינה מטמאה למפרע, צריכה להיות בודקת עצמה תמיד; וכל אשה המרבה לבדק, משפחת חוץ מן הנדה ויושבת על דם טהר, שאין הבדיקה מועלת להן כלום.

ד, יא חכמים תקנו להן לבנות ישראל להיות בודקות עצמן בכל יום בשחרית, מפני טהרות שלערבית, ובערבית, מפני טהרות שלשחרית; וכל אוכלת תרומה, בודקת בשעה שאוכלת בתרומה. וכל אשה בודקת בשעה שעוברת לשמש מטתה, מפני הטהרות; אבל אם לא היתה עוסקת בטהרות, אינה צריכה בדיקה לבעלה שכל הנשים שיש להן וסת, בחזקת טהרה לבעליהן כמו שבארנו בענין נדה.

ד, יב חזקת בנות ישראל, עד שלא הגיעו לפרקן בחזקת טהרה, ואין הנשים בודקות אותן. אבל משהגיעו לפרקן צריכות בדיקה, ונשים בודקות אותן. החרשת, והשוטה, ומי שנטרפה דעתה בחלי אם יש להן פקחות מתקנות אותן, חרי אלו אוכלות בתרומה.

ד, יג כל הפתמים הפאים מבין ישראל, בחזקת טמאה; והפאים מבין הגויים, טהורין. והנמצאים בערי ישראל, טהורין שלא נחשדו להשליך בתמיחה, אלא מצניעין אותן; לפיכך כל הפתמים הנמצאים בכל מקום, טהורין חוץ מן הנמצאים בחורים וסביבות בית הטמאות. וכלו, טמאתן בספק כמו שבארנו.

ד, יד כל הפתמים הטמאין, מעבירין עליהן שבועה סממנין; ואחר כך, בין עבר הפתם בין לא עבר, מטבילו וטהור: שאם לא עבר כלל, חרי הוא צבע; ואם עבר או פחה, חרי זה פתם, ומאחר שעברו עליו הסממנין, כבר בטל אף על פי שרשומו נפר. ואפלו פתם שלדם נדות ודאי ביון שהעביר עליו שבועת הסממנין, בטלו; ומטבילו, ועושה על גביו טהרות.

פֶּרֶק ה'

היא הזכר, והזכרה, והנדה, והיולדת לעולם הן בטמאתן ומטמאין אדם וכלים ומשכב ומרפב, עד שיטבילו: אפלו נתאחרו כמה שנים בלא ראית טמאה, ולא טבלו חרי הן בטמאתן.

הגב יולדת שלא טבלה אחר שבועה לזכר, וארבעה עשר לנקבה כל דם שתראה, אף על פי שהוא בתוך ימי טהר חרי הוא פדום הנדות, ומטמא לח ויבש: לא תלה הפתוב בימים בלבד, אלא בימים וטבילה.

הגב יולדת שיירדה לטבל מטמאה לטהרה, ונעקר ממנה דם בירידתה, ויצא חוץ לבין השנים חרי זו טמאה; ואין הטבילה מועלת לדם זה, ואף על פי שעדין הוא בכשרה. ואם נעקר ממנה בעלייתה מן המקנה חרי זו טהורה, מפני שהוא דם טהר, והטבילה מועלת לכל הדם המבדע באברים, ומשימה אותו דם טהר.

הגב יולדת שטבלה אחר שבועה שלזכר, וארבעה עשר שלנקבה, או אחר ספירת שבועת ימי נקיים, אם היתה יולדת בזוב חרי היא בכל ימי טהר שלה, בטמא שטבל ועדין לא העריב שמשו. וחרי היא טבולת יום, בכל אותן הימים; ואינה צריכה טבילה אחרת, בסוף ימי טהר, אלא במשלים הימים, חרי היא פטבול יום שהעריב שמשו.

היא כמה דברים אמורים, שהיא פטבול יום לענין תרומה ומעשר; אבל לקדשים, חרי היא פראשון לטמאה שעדין לא טבל, אלא כמי שנגע בנדה או בטמא מת, וכיוצא בהן.

היו נמצאת למד שהיולדת, בתוך ימי טהר אוכלת במעשר ופוסלת את התרומה, פטבול יום כמו שיתבאר. ואם נפל מרקה ומדם טהרתה על כפר שלתרומה, חרי הוא פטהרתו שמשקה טבול יום טהור כמו שיתבאר; ומטמאה את הקדשים בולד הטמאות, עד שתשלים ימי טהר

הטו בנגד שאבד בו הפתם מעביר על כל הפגד שבועה סממנין, ומבטלו. אבדה בו שכבת זרע אם היה חדש, בודקו במחט; ואם היה שחוק, בודקו בחמת.

הטו בנגד שחיה עליו פתם, והטבילו ועשה על גביו טהרות, ואחר כך העביר על הפתם שבועת הסממנין, ולא עבר חרי זה צבע, והטהרות שעשה טהורות; ואינו צריך להטבילו, פעם אחרת. ואם עבר הפתם, או פחה עינו חרי זה פתם, והטהרות טמאות, שחרי הקפיד על הפתם, להסירו; וצריך להטבילו פעם אחרת, לטהרו.

היו פתם שהעביר עליו ששה סממנין, ולא עבר, ואחר כך העביר עליו צפון, ועבר חרי הטהרות שנעשו על גביו טמאות, אף על פי שהצפון מעביר הצבע; הואיל ולא העביר שבועת הסממנין, חרי זה בחזקת פתם; ושמא אלו העביר השביעי, היה עובר.

היה העביר עליו שבועה סממנין, ולא עבר, וחזר והעבירן פעם שניה, ועבר כל הטהרות שנעשו על גביו בין תכבסת ראשונה לשניה, טהורות; וכל הטהרות שנעשו על גביו אחר תכבסת שניה, טמאות: הואיל וגלה דעתו שהוא מקפיד עליו, ורוצה להוציא רשומו חרי זה טמא, עד שיבטלו ויטבילו.

היט כפר בארנו בהלכות אסורי ביאה, שבועה הסממנין שמעבירין על הפתם מה הן, והיאך מעבירין אותן.

הגב האשה שמתה, ויצא ממנה דם מטמא משום פתם, פדום הנדה: שהמקור, מקומו טמא. אף על פי שיצא הדם אחר שמתה, ואין פאן נדה, הואיל וממקום טמא יצא, מטמא טמאות פתמים. ואם היה בו רביעית מטמא באהל, ומטמא משום פתם.

הלכות מטמאי משכב ומושב

ותהיה טהורה לכל. ויראה לי שמאחר שהיא מטמאה את הפךדש, שהיא צריכה טבילה בפסח, ואחר כך תגע בפךדש, אף על פי שאינה צריכה טבילה אחרת לאכילת התרומה. ה,ז יולדת שהיא מצרעת, וטבילה אחר שבועה שלזכר או ארבעה עשר שלזקבה חרי דם טהרה שלה טמא, ברקה ובמימי רגליה; וכלן כמשקין טמאין: שכל הטמאין, משקין היוצאין מהן כמשקין שהן נוגעין בהן חוץ מן הזב וביוצא בו, שהרי שלושה משקין היוצאין ממנו אבות הטמאות כמו שבארנו.

ה,ח זבה קטנה שטבילה ביום השמור שלה אחר חנין, כמו שבארנו בענין אסור גדה חרי מנועה ובטילתה תלוין: אם נגמר היום, ולא ראת כל שננועה בו טהור, ובועלה טהור ופטור; ואם ראת דם אחר שטבילה כל טהרות שעשת טמאות, ועושה משכב ומרפב, ובועלה חייב חטאת. טבילה בליל השמור, קדם שייעלה עמוד השחר חרי זו כמי שלא טבילה, ועדין עושה משכב ומרפב.

ה,ט הרואה דם ביום אחד עשר, וטבילה לערב ליל שנים עשר חרי זו מטמאה משכב ומושב, אף על פי שאינה ראויה לחיות זבה גדולה, כמו שבארנו בענין אסור גדה.

ה,י טבילה ביום שנים עשר אחר חנין החמה אף על פי שאסורה לשמש עד לערב אם שמשטה, בועלה טהור; ומשכבה ומרפבה טהורין, אף על פי שראת דם ביום שנים עשר אחר הטבילה מפני שהוא תחלת גדה כמו שבארנו שם באסור גדה, ואינו מצטרף ליום אחד עשר. לפיכך אינה צריכה לשמור יום שנים עשר, אלא טובלת ועוסקת בטהרות.

ה,יא אבל הרואה דם בעשירי טובלת ביום אחד עשר, ומשמרת אותו: שאם תראה בו דם אחר טבילה נטמאו כל טהרות שעשת, ונטמא

בועלה, אף על פי שאינה ראויה לחיות זבה גדולה, כמו שבארנו שם בגדה.

ה,יב זב וזבה גדולה שטבלו ביום שביעי שלהן כמו שבארנו לא יתעסקו בטהרות, עד לערב: שמוא יראו טמאה, ויסתרו שבעת ימי הספירה; ונמצאו אותן הטהרות טמאות למפרע. ואף על פי שהן עושין משכב ומרפב למפרע אין מטמאין כלי חרס בהסט מאחר שטבלו, אף על פי שחזרו וראו טמאה וסתרו הכל; וכל כלי חרס שהסיטו עד שלא ראו, טהור.

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק ו

ו,א כבר בארנו שהזב והכריי, מטמאין משכב ומושב ומרפב. והמשכב והמושב, אחד הוא; ולמה נאמר בתורה משכב ומושב שהמשכב הראוי לשכיבה, והמושב הראוי לישיבה. ובין שישב על המשכב, או ישכב על המושב טמאהו; לפיכך אני אומר בכל מקום משכב בלבד, והוא הדין למושב. ואיזה הוא מרפב זה הראוי לרכיבה, כגון מרדעת החמור וטפיטן הסוס.

ו,ב המשכב והמרפב כל אחד מהן אב מאבות הטמאות שלתורה, מטמא אדם וכלים במגע, ומטמאין את האדם במשא. ומה בין משכב למרפב: שהנוגע במשכב אם היה אדם ונגע בכגדים ובשאר כלים, עד שלא פרש ממטמאין חרי זה טמאין, ועשה אותן ראשון לטמאה; והנוגע במרפב אינו מטמא כגדים ולא כלים, אפלו בשעת מגעו.

ו,ג אבל הנשוא את המשכב או את המרפב חרי זה מטמא כגדים ושאר כלים בשעת נשיאתו, עד שלא פרש ממטמאין.

ו,ד ומניין שבטמאת מרפב חלק מנוגעו ממשאו, ובמשכב לא חלק: שהרי הוא אומר במשכב

וְאִישׁ, אֲשֶׁר יִנָּע בְּמִשְׁכְּבוֹ יִכְפֹּס בְּגָדָיו",
וּבְמִרְכָּב הוּא אֹמֵר "וְכָל-הַמִּרְכָּב, אֲשֶׁר יִרְכַּב
עָלָיו.. וְכָל-הַנִּנָּע, בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה תַּחְתָּיו יִטְמָא,
עַד-הָעָרֶב" וְלֹא נֶאֱמַר בּוֹ יִכְפֹּס בְּגָדָיו: מִלְּמַד
שְׂאִינּוּ מִטְמֵא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מוֹנְעוֹ. וְנֶאֱמַר
"וְהַנּוֹשֵׂא אֹתָם יִכְפֹּס בְּגָדָיו" אַחַד הַנּוֹשֵׂא אֶת
הַמִּרְכָּב אוֹ הַנּוֹשֵׂא מִשְׁכְּבוֹ, מִטְמֵא בְּגָדִים בְּשַׁעַת
נְשִׂאתוֹ.

וְהַ נְמִצָּאתָ לְמַד שֶׁחֹזֵב וְהַזְבָּה וְהַנִּנָּע וְהַיּוֹלֵדֶת,
וּמִשְׁכְּבוֹ וְרִקְנוֹ וּמִיּוֹמֵי רִגְלֵיהֶן, וְדָם נִדָּה וְזָבָה
וְיּוֹלֵדֶת, וְזוֹבּוֹ שְׁלֹזֵב כָּל אֶחָד מֵאֵלָיו אֵב. וְאָדָם
שֶׁנִּנָּע בְּאֶחָד מִכָּל אֵלָיו, אוֹ נִשְׂאוֹ מִטְמֵא בְּגָדִים
וְשָׂאָר פְּלִים בְּשַׁעַת נְגִיעָתוֹ אוֹ בְּשַׁעַת נְשִׂאתוֹ,
וְאִינּוּ מִטְמֵא לֹא אָדָם וְלֹא כְּלֵי חָרָס: שֶׁכָּל
הַמִּטְמֵא אָדָם, מִטְמֵא כְּלֵי חָרָס; וְכָל שְׂאִינּוּ
מִטְמֵא אָדָם, אִינּוּ מִטְמֵא כְּלֵי חָרָס.

וְהַ חֵנֶה לְמִדַּת שֶׁכָּל טְמֵא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ יִכְפֹּס
בְּגָדָיו חָרִי זֶה מִטְמֵא בְּגָדִים שֶׁיִּנָּע בָּהֶן כָּל זְמַן
שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמִּטְמְאָיו, וְעוֹשֶׂה אוֹתָן רֵאשׁוֹן
לְטִמְאַתָּה כְּמוֹהוֹ; וּמִטְמֵא שָׂאָר הַפְּלִים כְּבְּגָדִים,
חוּץ מִכְּלֵי חָרָס שְׂאִינּוּ מִטְמֵא לֹא אָדָם וְלֹא כְּלֵי
חָרָס, אֵף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא פָּרַשׁ.

וְזוֹ וְכָל טְמֵא שֶׁלֹּא נֶאֱמַר בּוֹ יִכְפֹּס בְּגָדָיו חָרִי
הוּא עַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ, כְּאַחַר שֶׁפָּרַשׁ: שְׂאִינּוּ מִטְמֵא
בְּגָדִים, מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְלָד; וְאֵין צְרִיךְ לִזְמַר שְׂאִינּוּ
מִטְמֵא אָדָם, וְלֹא כְּלֵי חָרָס. לְפִיכָּךְ הַנּוֹנֵעַ
בְּמִרְכָּב, אִינּוּ מִטְמֵא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מוֹנְעוֹ;
וְהַנּוֹשֵׂא אֶת הַמִּרְכָּב, מִטְמֵא בְּגָדִים בְּשַׁעַת
נְשִׂאתוֹ כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

וְהַ כָּל הַפְּלִים שֶׁיִּנָּשְׂאוּ לְמַעְלָה מִן הַזֵּב, הֵן
הַנְּקֵרָאִין מִדָּת. וְהֵן כָּלֵן כְּכֵלִים שֶׁהוּא נּוֹנֵעַ בָּהֶן
שֶׁהֵן רֵאשׁוֹן לְטִמְאַתָּה, וְאִינּוּ מִטְמְאִין לֹא אָדָם וְלֹא
כְּלִים; אֲבָל מִטְמְאִין אֲבָלִין וּמִשְׁקִין, כְּשָׂאָר
וְלָדוֹת הַטְּמֵאָת. וְטִמְאַת מִדָּת, מִדְּבִרֵיהֶם.

וְט הַזֵּב וְהַזְבָּה וְהַנִּנָּע וְהַיּוֹלֵדֶת וְהַמְצָרֵעַ שְׂמֵתוֹ

חָרִי הֵן מִטְמְאִין מִשְׁכְּבוֹ וּמִרְכָּב אַחַר מִיתָתוֹ,
כְּשֶׁחָיו כְּשֶׁהָיוּ חַיִּין, עַד שֶׁיִּמָּק הַבֶּשָׂר; וְטִמְאַת זֶה
מִדְּבִרֵיהֶם גִּזְרָה שְׂמֵא יִתְעַלֵּף אַחַד מֵאֵלָיו, וְיִדְמוּ
שְׂמֵת וְהוּא עֵדִין לֹא מֵת. נִמְצָא מִשְׁכְּבוֹ וּמִרְכָּבוֹ
שֶׁלֹּא אַחַר מִיתָתוֹ, אֵב טְמֵאָה שֶׁלְּדְּבָרֵי סוֹפְרִים. אֲבָל
נְכָרֵי שְׂמֵת אִינּוּ עוֹשֶׂה מִשְׁכְּבוֹ, שֶׁחָרִי כְּשֶׁהוּא חַי
אִינּוּ מִטְמֵא אֲלֵא מִדְּבִרֵיהֶם כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

וְהַ כָּל מְקוֹם שֶׁאֲתָה שׁוֹמֵעַ טִמְאַת מִשְׁכְּבוֹ
וּמִרְכָּבוֹ, אִינּוּ שׁוֹמֵעַ הַטְּמֵא בְּמִשְׁכְּבוֹ אוֹ בְּמִרְכָּבוֹ
כְּשֶׁיִּנָּשְׂא עָלֵיהֶן; אֲלֵא אֲפִלּוֹ הֵיוּ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת
לְמַעְלָה מִן הַכְּלֵי הַעֲשׂוֹי לְמִשְׁכְּבוֹ אוֹ לְמִרְכָּבוֹ,
וְנִשְׂא הַזֵּב עַל הָאֲבָנִים מִלְּמַעְלָה נִטְמָא הַמִּשְׁכְּבוֹ
אוֹ הַמִּרְכָּב, וְנִעֲשֶׂה אֵב טְמֵאָת.

וְהַ אֲפִלּוֹ אֲלֵף מִשְׁכְּבוֹ אוֹ מִרְכָּבוֹ זֶה לְמַעְלָה מִזֵּה,
וְאֵבֵן עַל הָעֲלִיּוֹן, וְיִשֵּׁב אַחַד מִמִּטְמְאֵי מִשְׁכְּבוֹ
וּמִרְכָּבוֹ לְמַעְלָה מִן הָאֵבֵן נִטְמָאוּ הַכָּל. וְאַחַד
הַמִּשְׁכְּבוֹ הַנּוֹנֵעַ בְּצָרִין, אוֹ הַמִּשְׁכְּבוֹ שֶׁלְּמַעְלָה אִם
נִנָּע בּוֹ בְּשַׁעַת שְׂכִיבָתוֹ, כָּל אֶחָד מֵהֶן אֵב
הַטְּמֵאָת.

וְהַ וְכֵן אִם הָיָה אַחַד מִמִּטְמְאֵי מִשְׁכְּבוֹ לְמִטְמָה,
וְאֵבֵן עַל גִּבּוֹ, וְאֲבָלִין וְכֵלִים וּמִשְׁקִין וְאָדָם עַל
גִּבּוֹ הָאֵבֵן זֶה לְמַעְלָה מִזֵּה כָּלֵן טְמֵאִין, וְרֵאשׁוֹן
לְטִמְאַתָּה. וְאַחַד כְּלֵי אוֹ אֲבָל אוֹ מִשְׁקָה אוֹ אָדָם
הַנּוֹנֵעַ בָּזָב, אוֹ כְּלֵי אוֹ אֲבָל אוֹ מִשְׁקָה אוֹ אָדָם
שֶׁהוּא לְמַעְלָה עַל הָאֵבֵן שֶׁעַל גִּבּוֹ הַכָּל וְלָד
טְמֵאָת; וְאִינּוּ מִטְמֵא לֹא אָדָם וְלֹא כְּלִים, חוּץ מִן
הָאָדָם שֶׁעַל גִּבּוֹ שֶׁעַד שֶׁלֹּא פָּרַשׁ מִמִּטְמְאָיו,
מִטְמֵא שָׂאָר פְּלִים כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.

וְהַ הָאֲבָלִין וְהַמִּשְׁקִין וְהַפְּלִים שְׂאִינּוּ עֲשׂוּיִין לֹא
לְמִשְׁכְּבוֹ וְלֹא לְמוֹשָׁב וְלֹא לְמִרְכָּב שֶׁחָיו לְמִטְמָה,
וְיִשֵּׁב הַזֵּב וְכִינּוּצָא בּוֹ עָלֵיהֶן לְמַעְלָה, וְלֹא נִנָּע
בָּהֶן כָּלֵן טְהוֹרִין; אֲבָל אִם הָיָה הָאָדָם לְמִטְמָה,
וְהַזֵּב לְמַעְלָה אֵף עַל פִּי שְׂאִינּוּ נּוֹנֵעַ בּוֹ, חָרִי זֶה
טְמֵא מִשׁוֹם נּוֹשֵׂא זָב, כְּכָל נּוֹשֵׂא דְּבָר שֶׁמִּטְמֵא
בְּמִשְׂאָ, שֶׁהַנּוֹשֵׂא רֵאשׁוֹן לְטִמְאַתָּה.

ויד הנה למדת שכל שיהיה למעלה מן הזב, טמא: בין אדם בין פלים העשויין למשכב ולמושב ולמרכב, בין שאר כל הפלים, בין אבלין בין משקין הכל ראשון לטמאה. וכל שיהיה למטה מן הזב, ולא יגע בו טהור: חוץ מן האדם, או פלי העשוי למשכב או למושב או למרכב; אלא שהאדם ראשון, והפלים העשויין למושב או למשכב או למרכב אב הטמאה כמו שפארנו.

הלכות מטמאי משכב ומושב פרק ז

זה הזב מטמא את המשכב ואת המושב והמרכב בחמשה דרכים עומד, יושב, שוכב, נתלה, ונשען. פי' צד: פלי שהוא עשוי למשכב או למושב או למרכב, אפלו היה תחת האבן אם עמד אחד ממטמאי משכב על האבן, או ישב עליה, או שכב או נשען עליה, או נתלה בה הואיל ונתנשא על הפלי הזה בכל מקום, בטמא ונעשה אב. וכל אחד מחמשה דרכים אלו, הוא הנקרא מדרס בכל מקום.

זה וכן המשכב והמרכב מטמאין את האדם בשבעה דרכים בחמשה דרכים אלו שפנינו, ובמגע, ובמשא. פי' צד: משכב או מרכב שדרס עליו הזב, ונטמא במדרסו הנוגע בו או הנושא, טמא. וכן היושב עליו, או העומד, או השוכב, או הנתלה, או הנשען אף על פי שהיתה אבן מבודלת בין הטהור ובין המדרס, הרי זה בטמא: שנאמר "והישוב, על-הפלי, אשר-ישב עליו, הזב וטמא".

זה מפני השמועה למדו שמקום שהזב יושב ונטמא, אם ישב שם הטהור נטמא; מה הזב מטמא משכב ומרכב שתחת האבן אף הטהור מטמא מן המשכב או המרכב שהוא מתחת האבן, ואף על פי שאין הזב שם על המשכב.

ואדם זה שהוא למעלה מן המדרס מטמא בגדים כל זמן שלא פרש ממטמאיו, כמו שפארנו.

זה אין הזב מטמא את המשכב, עד שינשא רבו על המשכב או המושב או המרכב; וכן הטהור שדרס על מדרס הזב אינו מטמא מחמת המדרס, עד שינשא רבו עליו. אבל אם נשא מעוטו הואיל ולא נגע, הרי זה טהור. פי' צד: מקצת הטמא על המשכב, ומקצת הטהור על אותו משכב המשכב טהור, והטהור שנשא מקצתו עליו טהור.

זה הטמא שנשא רבו על מקצת המשכב או המרכב, נטמא המשכב פלו והמרכב פלו; וכן הטהור שנשא רבו על מקצת המדרס נטמא, ואף על פי שלא נשא אלא על מקצת המושב.

זה זב שהיה מטל על חמשה ספסלין, שהן מנחין לארבע טמאין, שהרי נשא רבו על כל אחד מהן; היו מנחין לרחבן טהורין, שהרי לא נשא רבו על כל אחד מהן. ואם ישן עליהם בין כף ובין כף, טמאין: שפא נתהפך עליהם, ונמצא רבו על כל אחד.

זה היה מטל על ששה פלים העשויין למשכב, שתי ידיו על שנים, ושתי רגליו על שנים, וראשו על אחד, ונפלו על אחד אין טמא משום משכב אלא זה שתחת גופו, שהרי נשא רבו עליו; עמד על שני משפכות, רגלו אחת על אחד ורגלו שניה על השני שניהן טמאין.

זה היה יושב על גפי המטה, וארבעה משפכות תחת ארבע רגלי המטה פלן טמאות, מפני שאינה יכולה לעמוד על שלושי; היה רוכב על גפי בהמה, וארבעה משפכות תחת ארבע רגליה פלן טהורות.

זה ומפני מה הן טהורות: מפני שהבהמה יכולה לעמוד על שלושי, ונמצאת הרביעית מסייע, ומסייע אין בו ממש. והואיל וכל אחת ראיה לחיות מסייע, ואין אנו יודעים איזו יד ואיזו רגל

היא שלא היה נשען עליה חרי לא החזקה טמאה באחת מהן; לפיכך פלן טהורות.

זי לפיכך אם היה משכב אחד מנח תחת שתי ידי הבהמה, או תחת שתי רגליה, או תחת ידה ורגלה חרי זה טמא: שחרי ודאי נשא הזב על משכב זה, שאין הבהמה יכולה לעמוד על שתיים.

זיא יושב הטמא על קורת בית הכר פל הפלים שבעקל טמאים, שחרי הם רצוצים תחת הקורת.

אבל אם יושב על מכבש שלכובם, חרי הפלים שתחת לוח המכבש טהורים: מפני שהוא רפוי; ונמצאת מושענת המכבש על רגליו, לא על הפלים שתחתיו שאם ירצה אדם להכניס סבין וכיוצא בה בין הפלים שתחת המכבש ובין המכבש, מכניס אף על פי שהוא קשור.

זיב זב שדרס על פלי שלא נעשה למשכב או למושב או למרפב אף על פי שהוא ראוי למשכב הואיל ולא נגע בו, חרי זה טהור: שחרי אומרון לו, עמוד ונעשה מלאכתנו בכלי זה.

זיג פיגד: פפה סאה וישב עליה, פפה ערבה וישב עליה, או שישב על פרבת או על קלע שלספינה, וכיוצא בהן חרי אלו טהורין: שנאמר "אשר-ישב עליו" המיוחד לישיבה, לא שאומרון לו עמוד ונעשה מלאכתנו, מפני שפלי זה, לא נעשה לישיבה.

זיד היה הפלי משמש לישיבה, עם מלאכתו שנעשה לה חרי זה מטמא במדרס: כגון הרדיר, והחלוק, והטלית, והתרמל, והחמת שאף על פי שפל אחד מהן לא נעשה מתחלתו למשכב, חרי הוא משמש את המשכב עם מלאכתו; וכן פל פיוצא באלו. ובהלכות פלים, אבאר פל הפלים המטמאין במדרס, ובלים שאין מטמאין במדרס, ואיזה פלי ראוי לישיבה, ואיזה ראוי לשכיבה, ואיזה ראוי לרכיבה.

הלכות מטמאי משכב ומושב

פרק ח

היא פבר פארנו בתחלת ספר זה, שאם חסיט האדם את הטמאה שהיא מטמאה במשא, נטמא משום נושא; אבל אם חסיטה הטמאה את האדם, לא נטמא.

הגב איך בכל אבות הטמאות פלן, טמאה שאם תסיט את האדם הטהור או את הפלי הטהור תטמא אותו אלא הזב או הבריו פלכוד; וזו היא הטמאה היתרה בזב, שלא מעינו פמותה בכל התורה שאם חסיט את הטהורין, טמאין.

הג פיעד: היתה קורה מטלת על ראש הגדר, ואדם טהור או פלים אפלו פלי חרס על קצתה, והניד הזב את הקצה השני הואיל ונתנדנדו מוחמת הזב, חרי זה פמי שנגע בהן; וטמאין ונעשו ראשון לטמאה, דין תורה. ואין צריך לומר שאם נשא הזב את האדם או את הפלים, שטמאין. ואחד זב או זבה ונדה ויולדת, בכל אלו הדברים.

הה הנה למדת שהאדם הטהור שהסיט את הזב, נטמא משום נושא זב; והזב שהסיט את הטהור, בין אדם בין פלים אפלו פלי חרס טמאין, מפני שהגדרת הזב לאחרים כאלו נגע בהן.

הה חמר בהסט הזב ממגעו שאם נגע בפלי חרס המקף צמיד פתיל, טהור; ואם חסיטו, טמאהו. וכן פלי חרס שהוא נכוב כבודו, ועדין לא נעשה לו פה, פמו לפסין אירניות אם חסיטן הזב, טמאין; ואף על פי שהן טהורות באהל חמת, שחרי הן בפלי חרס המקף צמיד פתיל שפתחו סתום.

הה וכן מחט שהיתה פלועה בתוך העין, וטבעת הפלועה בתוך הלבנה, וחסיט הזב את העין, או את הלבנה נטמאו הפלים הפלועים שבתוכן; וכן פל פיוצא בזה.

הה זב שהכניס ידו או רגלו לאויר פלי חרס הואיל ולא נגע בו מתוכו, ולא הנידו חרי זה

טהור, שאין תנדה וכיוצא בה מטמאין לאברים.
הח זב שהיה קנה אחוז בתוך קמטו, והסיט
בקנה תקנה אדם או פלי חרין טהורין, שנאמר
"וכל אשר יגע בו הזב, וידיו לא-שטף במים":
מפי השמועה למדו שהכתוב הזה מדרב בהסט
הזב, והוציאו בלשון נגיעה; מה נגיעה בידיו
והדומה לידיו משאר גופו הגלוי אצל נגיעה, אף
הסטו עד שסיט בגלוי שפגופו, לא שסיט
בבית הסתרים.

הט היה תקנה בקמטו שלטהור, והסיט בו את
הזב נטמא: שהמסיט את הטמאה בנושא אותה;
וכשם שהנושא בבית הסתרים טמא, כמו
שפארנו בתחלת ספר זה כך המסיט בבית
הסתרים טמא.

הי הזב בכף מאזנים, וכלי העשוי למשכב או
למרפב פנגדו בכף שניה פרע הזב חרין חן
ככלים שנגע בהן, שחרין הסיוטן. פרעו חן חרין
אלו טמאין משום משכב, ונעשו אב: שחרין
נשאו הזב, וכאלו עמד עליהן. היה בכף שניה
שאר כלים, או אכלין ומשקין, או אדם בין
שפרעו חן בין שפרע הזב, כלן ראשון לטמאה.

היא הזב והטהור שישבו על הספסל או על
הנסר, בזמן שהן מחגירין, או שעלו באילן
שפוחו רע, והוא האילן שאין בעבי עיקרו פדי
לחק רבע הקב, או שעלו בסוכה שפוחה רע,
והיא שהנחפא בה ודחק אותה תזוז בו, או
שעלו בסלם מצרי שאינו קבוע במסמר, או
שעלו על הכבש ועל הקורה ועל הדלת, בזמן
שאינן מחברין בטיט חרין זה טמא מפני שהן
מתנדנדין בהן, וכאלו הסיט הזב את הטהור
שעמו.

היב אבל אם ישבו בספינה גדולה, שאינה
יכולה להמיט באדם, או על הנסר או על הספסל,
בזמן שאינן מחגירין, או שעלו באילן ובסוכה
שפוחו יפה, או בסלם מצרי הקבוע במסמר, או

ככבש ובקורה ובדלת שהן עשויין בטיט אפלו
עלו מצד אחד, חרין זה טהור.

היג זב וטהור שהיו שניהם פאחד מגיפין את
הדלת, או פותחין חרין זה טהור; היה זה מגיף,
וזה פותח נטמא. העלו זה את זה מן תבור אם
הטמא העלה את הטהור טמאהו, מפני שהסיטו;
ואם הטהור העלה את הטמא, נטמא כמשאו
כמו שפארנו.

היד זב וטהור שהיו מפשילין פחכלים אם היה
זה מושף חלף, וזה מושף חלף נטמא. היו
אורגין, בין בעומדין בין ביושבין, או טוחנין,
או פורקין מן החמור, או טוענין בזמן שמשאן
כבר, חרין זה טמא; ואם היה משאוי קל, טהור.

הטו טהור שהיה מפה את הזב, חרין זה טהור.
וזב שהכה את הטהור, טמאהו: שאם ימשך
הטהור, חרין הטמא נופל; ונמצא כאלו נשען
עליו, ולפיכך אף בגדי הטהור טמאין.

הטז זב שנשא מקצתו על הטהור, או טהור
שנשא מקצתו על הזב נטמא. פיצד: אצבעו
שלזב שהניחה למעלה מן הטהור, או הטהור
שהניח אצבעו למעלה מן הזב אף על פי שיש
ביניהן אבן או קורה וכיוצא בהן, חרין זה טמא.
היז וכן חבורי הזב שנשאו על הטהור, או
חבורי טהור שנשאו על הזב חרין זה טמא,
וכאלו נשא כל אחד מהן עצמו שלחברו. ואלו
הן החבורין השנים, והצפרנים, והשער שלחן;
ויראה לי שטמאה זו, מדבריהם.

<p>19 Jan</p>	<p>ראשון Sunday</p>	<p>יט 19</p>	<p>בבלי: סנהדרין לג ירושלמי: מגילה ב תוספתא: שבת א נ"ך: יהושע ו-ד רמב"ם: מטמאי משכב ומושב ב</p>	<p>נץ החמה..... 7:16 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:11</p>	<p>עלות השחר..... 6:03 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:05 סו"ז תפלה - מג"א. 10:05 שקיעה..... 4:58</p>
<p>20 Jan</p>	<p>שני Monday</p>	<p>כ 20</p>	<p>בבלי: סנהדרין לד ירושלמי: מגילה ג תוספתא: שבת ג נ"ך: יהושע טו-טז רמב"ם: מטמאי משכב ומושב ג</p>	<p>נץ החמה..... 7:15 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:41 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:12</p>	<p>עלות השחר..... 6:02 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:05 סו"ז תפלה - מג"א. 10:05 שקיעה..... 4:59</p>
<p>21 Jan</p>	<p>שלישי Tuesday</p>	<p>כא 21</p>	<p>בבלי: סנהדרין לה ירושלמי: מגילה ד תוספתא: שבת ג נ"ך: יהושע יז-יח רמב"ם: מטמאי משכב ומושב ד</p>	<p>נץ החמה..... 7:15 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:13</p>	<p>עלות השחר..... 6:02 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א. 10:05 שקיעה..... 5:00</p>
<p>22 Jan</p>	<p>רביעי Wednesday</p>	<p>כב 22</p>	<p>בבלי: סנהדרין לו ירושלמי: מגילה ה תוספתא: שבת ד נ"ך: יהושע יט-כ רמב"ם: מטמאי משכב ומושב ה</p>	<p>נץ החמה..... 7:14 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:14</p>	<p>עלות השחר..... 6:01 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א. 10:05 שקיעה..... 5:01</p>
<p>23 Jan</p>	<p>הגוישי Thursday</p>	<p>כג 23</p>	<p>בבלי: סנהדרין לז ירושלמי: מגילה ו תוספתא: שבת ה נ"ך: יהושע כא-כב רמב"ם: מטמאי משכב ומושב ו</p>	<p>נץ החמה..... 7:13 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:16</p>	<p>עלות השחר..... 6:00 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א. 10:05 שקיעה..... 5:02</p>
<p>24 Jan</p>	<p>ששי Friday</p>	<p>כד 24</p>	<p>בבלי: סנהדרין לח ירושלמי: מגילה ז תוספתא: שבת ו נ"ך: יהושע כג-כד רמב"ם: מטמאי משכב ומושב ז</p>	<p>נץ החמה..... 7:13 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:17</p>	<p>עלות השחר..... 6:00 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א. 10:05 שקיעה..... 5:04</p>
<p>25 Jan</p>	<p>הפטרה: כה אמר ד' שב"ק Shabbos</p>	<p>כה 25</p>	<p>בבלי: סנהדרין לט ירושלמי: מגילה ח תוספתא: שבת ז נ"ך: שופטים א-ב רמב"ם: מטמאי משכב ומושב ח</p>	<p>נץ החמה..... 7:12 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:40 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:29 צה"כ לשיטת ר"ת..... 6:18</p>	<p>וארא, מבה"ח עלות השחר..... 5:59 סו"ז קר"ש - מג"א... 9:04 סו"ז תפלה - מג"א. 10:05 שקיעה..... 5:05</p>

מברכים חודש שבט המולד: מיטואך צופרי 17 מינוט און 17 חלקים נאך 6. ראש חודש: חמישי

ווער עס האט נישט פאראקטן זיינע עבירות פון די יונגע יארן, דורך דעם קומען אויף אים דאגות.

(ספר המדות אות עצבות סימן א')